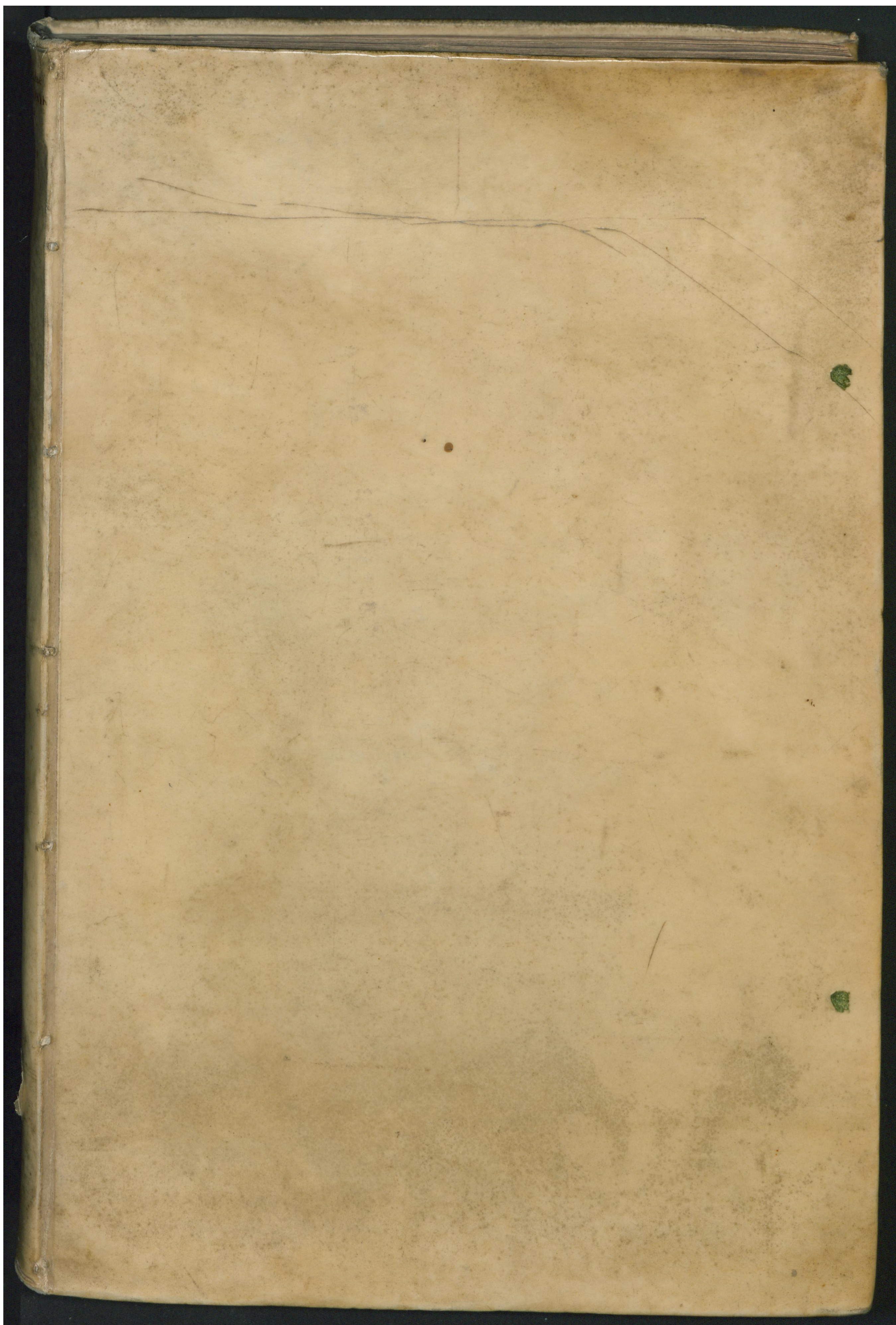
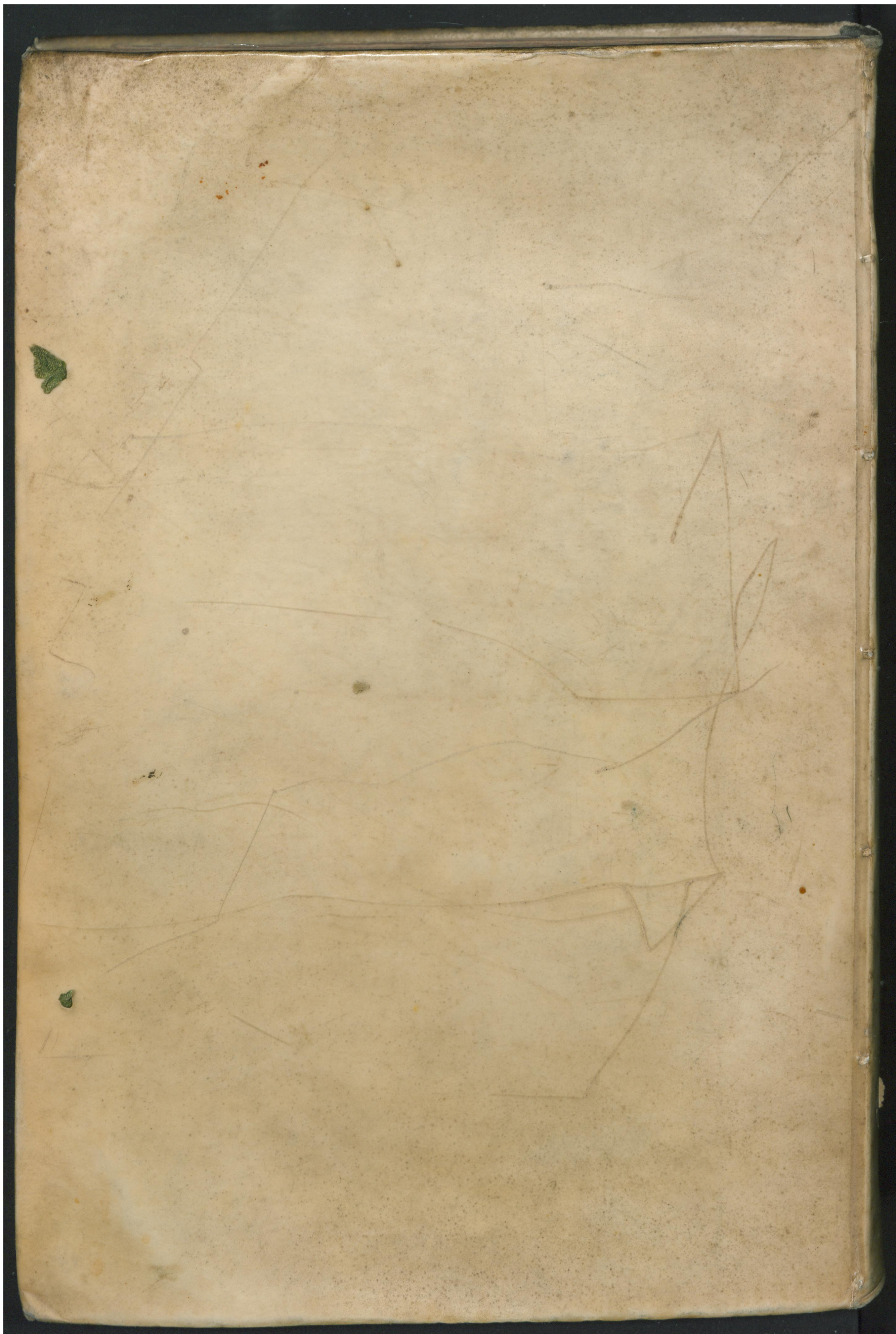
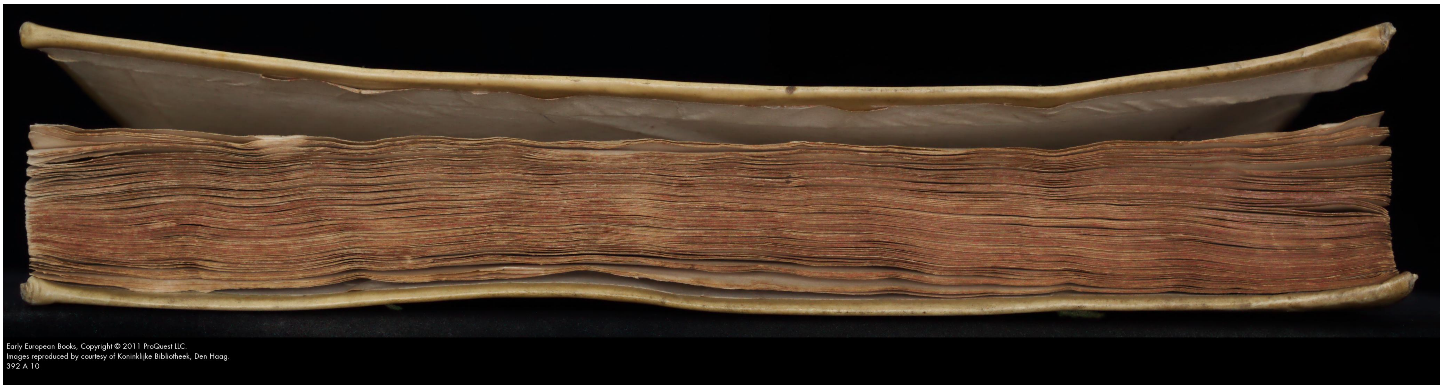

Hollandsche
RYMKRONYK
1620
392
A 10

Hollandsche Rym-kronyk van Melys Stokke. 'S Hage 1620. groot papier.
Doorschoten met wit papier, gecollationeert en vermeerdert uit een geschreven exemplaar derzelve kronyk, zoo als uit de onderstaande aantekening blykt welke geschreven is te Leyden 15 November 1678.
Deze collatie en vermeerdering is gedaan op het oudste en compleetste manuscript 't welk de Hr. Heerdecoper bezat; by hem gequoteert A en is aan my by vergelyking gebleeken 's Haage den 21 July 1796
J. Visser

Also my door den Heere .... een oud Manuscript van de Hollandsche Croniik in Riim gestelt synde, om te ondersoeken, en het selve naaukeurigh nagesien hebbende, bevonden dat dit Manuscript genoeghsaem overeenkomt met de Hollandtsche Riim kroniik van den onbekenden Autheur door den Heere Janus Douza met een Voorreede uytgegeven en eerst in den Jaere MDXCI tot Amsterdam, en daer na in den Jaere MDCXX in den Hage gedruckt, dog met eenige verschillen, so in de Speldinge als in verscheyde omstandigheeden die in het manuscript breeder als in den druck syn beschreven, ende ook uytgelaten, echter schynt het my het selve kroniik te syn.

Ook vinde ick aen het eynde een besluyt dat ook een Opdragt is aen den grave van Hollant, en my toeschynt een Grave Willem van Henegouwen te moeten syn. also den schryver die sig in het vierde vers Melys Stoke een arme Clerc noemt, en over het schryven van dese kroniik in ongunst by Grave Florens de vyfde schynt geraeckt, en selfs voor een tydt daerom gebannen geweest te syn, waer over hy sig int eynde van deese opdragt seer beswaert. Waerom het my toeschynt dat dese Clerc Melys Stoke die seer naauwe in de vrundscap van de Grave Florens moet gestaen hebben, dese kroniik by syn leven heeft begonnen, en naer syn doot onder syn soon Grave Jan van Hollant en Jan van Henegouwen vervolgt tot op het aenvaerden van de Regeringh van Willem van Henegouwen in den Jaere MCCCV, ende selve by syn komste tot de Regeeringh hem opgedragen te hebben, gelyk genoeghsaam blykt uyt het geluck en segen die hy hem in deese Opdragt toewenscht.

Ick hadde den gemelden Heere versogt dit Manuscript te mogen behouden, dogh geweygert synde egter verlof bekomen om het selve te mogen naschryven, ten dien eynde hebbe ick dit Exemplaer van den Jaere MDCXX (also ick de eerste druck van den Jaere MDXCI die selden voorkomt niet machtigh ben) met wit papier laten doorschieten en daer op alle de veranderingen en verschillen naaukeurigh aengeteekent om het selve by tyden en wylen met eenige ophelderinge in druck te laten uytgaen, dogh niet eerder als na de doodt van den Heere .... also ick versproken hebbe, het selve by syn leven niet te sullen doen.

Leyden den XV November des Jaers ons Heeren MDCLXXVIII.

HOLLANDTSCHE
RIIM-KRONIIK

Inhoudende de ghefchiedeniffen der Graven van Hollandt tot het Iaer M, CCC, V.

Door enen wiens naeme noch onbekent is voor 319. MELYS STOKKE. Iaren befchreven.

Met een Voorrede des Edelen E. Ionkh. Ian vander Does, Heere tot Noordtwyk, Regifter-meefter van Hollandt.

Hier is noch by gevoecht een vvaerachtige deductie vande gelegentheyt van Graef Floris ende Gerrit van Velfen. Mitfgaders een extract uyt een Oude Chronijcke, ghedruckt by Ian Veldenaer tot Vtrecht int Iaer ons Heeren 1480.
Item een Extract uyt een ander out Bouck, vandē Iarē 1315. in Francijs gefchreven.

IN s'GRAVEN-HAGHE,
By Hillebrant Iacobffz, Ordinaris ende Ghefworen Drucker vande Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt eñ VVeft-Vrieflands. Anno 1620.

Tot den Leser.

Unstighe Leser/ van teghenwoordighe
Boeck en hebben wy maer twee verscheiden af-
schriften ghesien/t'ene voor 202. jaeren ghescreven/
also daer achter op gheteikent stondt

Per manus Mathei Gerardi Pastoris (of Prioris)
in Naeldwyk. Anno M.CCC.XC. feria sexta post
Pentecost.

T'ander/naderhant met veranderinge in't spelden/
doch en weet niet wanneer. Wt dit laetste is alleene genomen/waer op
de kante by staet: In t'ander. Maer t'eerste hebben wy niet alleen na de
woorden/maer oock na de letteren/ soo veel doenlyk is gheweest/ in alles
nageprint. Op dat oock die ons tale beginnen te bouwen/ hoedanighe
speldinghe doen gebruiklyk sy gheweest/ hier souden moghen hebben.
Maer also dit eenighe duisterheit in bracht/ als oock meede som verou-
dede woorden/en wysen van spreeken/waer door het boeck min begeert
mochte wesen/is des schryvers meninge/soo men die naest gissen konde/
met andre woorden op de kante gestelt. En om de Leser van veel soec-
kens t'ontlasten/is des sins een kort verbaet/ met andren letteren daer
benevens geset. Den bet-wetende vermeten wy ons niet te leeren. Den
bet-weteren is noch wel wat te doen open ghelaten. De goetgustighe/
goedt-hollandtsche ghebruike dit niet langer dan dat iet beters sal wer-
den voortgebracht.

HOLLANDTSCHE
RIIM-KRONIIK

VOOR-REDEN.

J. Johans vander Does Heer tot Noortwijc opte jegenwoerdige Hollandsche Rijm-Cronijc aen Henric Laurensz. Spiegel Coopman T'Amstelredamme zijnen goeden vrundt.

Die op Pindus hooch deur weetzucht wert ghedreven/
O Spiegel ongevalst van een gerustich leven/
Dair menich idioot/doch te vergeefs/nair haict:
Wat is het/ dat in u tgoet oordeel heeft gestaict:
Om Dousam, dijnen vrunt/tot uwer hoger tinnen
Te brengen aen den dans der Duytscher Pierinnen:
U bet bekent/ dan my: deur zo veel schrijvens/ach?
Wat is doch/ dat in u deez domheit baren mach?
Lais/ om dat wy ons laest eens hadden onderwonden
De Duytsche Poesye/als sy onlangs es gevonden/
Te speuren nair hoewel met een' onduytsche slach/
(Zulx als de domme jeucht deur onbedochtheit plach)
Aenroerende de Luyt / gestelt op onser spraken:
Dic my mischien verstout een Liedeken te craken
Op een dun riedeken/om thart van sorghen swair
Wat te verquicken (ziet) moet ic dairom de snair
Weer roeren aen op nieus met vingers onbedreven?
O schadelic gesangh/ en qualic opgeheven?
Sal ic dan mijn selfs schand ontbloten: sal ic tgunt
Mair biecht te voren was/ een yeder maken cundt?
Oft in eens anders Oust mit myne sen gaen strijken?
Sulx ver van ons moet zijn. Laet u met uws gelijken
De Minen onser spraek/ deur een konstrijke geest/
Voortbrenghen aen den dach. Laet Roemers soet gequeest/
Deur d'ongehoirde clanc der Nederlandscher Luyten/
Int' Oost/ Weest/ zuyd/ en noord in allen ooren tuyten:
En maken wijt beroemt den tweeden Martiael.
Laet voor my Ian van Hout ons Vaderlandsche Tael
Verrijcken: en tghelupt der Venusijnscher Lieren
Verdoven nuit tgesangh: jae deur de wolken swieren
Voir den a Thebaenschen swan/mit zijne vlerken ras.
Dic dragen wech den prijs voir Ronsard, en Bertas.
My zy genouch/dat noyt de Leydsch' Academye
Tot oneer heeft ghestrect myn Roomsche Poesye.
Dat een schoon Myrten-crans naest b Everardi Soon
Ic van Diones hand verkreghen heb ten loon:
K'behoor daermede my te laten vergenougen.
Mair wat mach baten/ ach/ als ghy in geender voeghen
Myn onschult horen wilt? Sal ic dan roekeloos
Aenveerden desen last mit een so scorren vois?
Last/ streckend' (als ic sie) tot anders ghenen finen/
Dan dat van deez Cronijc (dien ghy/ niet sonder pinen
En costen zijt bedacht in druc te laten gaen)
Deez' Hollandsche Cronijc op rijm ghestelt: end' aen
Ons Coninclicke c Soon/voor eeuwen drye ghesonden/
Ic de Voorreder zij (o weel versinde vonden:)
Ick/die te samen nau drie woirden weet by een
Te knopen in ons dicht. Wat mocht ghy swaider peen
Op leggen dynen vrunt/ dan hem te willen dringen

a Pindarus.

b Io. Secundus.

c VVillem

In sulleken parket; end' op de tong te bringhen/
Tot spot van alle man? doch alst niet anders zijn
En mach/ zo moet ick doen niet nair thehagen mijn/
Maer als ick kan; en van den noot een deuchde maken.
D'onschuld verlatende te commen tot de zaeken;
Tot t'inhout/ zeggh' ic/dan van dit out Hollands dicht/
Eenvoudich/recht en slecht/wel wairdich omm' int licht
Deur u gebracht te zijn; eerst/onse Tael ter eeren;
Voorts om de feyten groot van wapenen te leeren
Van onsen Graven coen. a Gheen bastart-duyts hier speurt/
Deur welcke huydensdaechs ons spraeck zo wert besmeurt/
Dat'zy hairs selves schaemt/ jae qualic kan bekinnen.
Veel oude woorden oock ghy in dit Bouck zult vinnen/
By ons in wangebruyc/ oft onkunt deur verloop
Des tijts/ gecomen. Vind oic hier een groten hoop
Van Spreucken/ wel ghevoecht. Een zaic ick met moet prijsen/
Dat deez' van Adam niet/oft val der Paradijsen;
(Dair van de Bibel geeft volcomelick besceidt:)
Of wt den Troyschen brand ons deur omwegen leijdt:
Mair strax valt op het point/om nair den val van Romen
Zulx deur der Franken Rijc tot d'eersten Graef te comen.
Vast vestende zijn Stoel int Hollandsche Prieel.
Op dat ick gheen verhael en maike van zo veel
Gelijckenissen jent van menigh' oude zede/
En stichtinghen tot deucht. Dat ick hier swijghe mede
Zo veel vermaninghen/een redelick ghemoet/
Van tquaet afkerende/en ontvonckende tot t'goet:
Van vromicheit ick spreeck/ noch niet te niet ghecommen
Wair van met redenen haer grotelix mach rommen
Ons Batavierssche Naem. Ick wil ontkennen niet/
Den Scrijver deses Boucs te zijn van langh' bediedt/
Een wijdluftigh verhaal: oic weet van geen' ophouwen
Wanneer hem yet gebreect op Heeren/oft op Vrouwen:
Op Landen/of op liens. Somwilen oic verhael/
Vant gunt eens was geseit/es makende/andermael.
Onachtbaer allebeyd/voir die met weinich reden/
Begrijpende veel sins haer scriften kort becleden.
Doch oirsaiks niet ghenouch/om een werck int geheel
Te werpen van de hand. Wat? sietmen niet/hoe veel
Dat derren tkort besluyt der Lakoniten laken/
Voir d'overvloedicheit der Asiaenscher spraken?
Ick kender iae ghenouch/die d'onbesnoeide stijl
Van Martiaen Capel voir Crispus dunne vijl
Groot maken: jae veel meer den Eselschrijver achten/
Of cluchten van Boccaes/ dan al d'Attijcsche nachten
By Gellium ghewaikt. O oordeel wel verkeert:
Doch yeder volgh zijn sin: d'een wraikt/dat d'ander geert.
Hoe veel te meer is deez dan wairdich om te lesen?
Een Schutter niet/als die/veel schiet mit leughepesen:
Vol luysters en bedrochs? De naicte Wairheit hier
Voir oghen wert ghestelt/clair blinkend' als een vier.
En schoon genomen/ dat veel breedverhaelde reden
Hier onder zijn vermengt/ zal ons dairom verleeden.
Tgunt sonder arch en list de wairheit is ghelijck?
Genouchsaem om tot stof voor een nieuwe Cronijck
Te dienen/ u en my: ons Vaderland ten thone:

a Eenige, doch zeer vveinich.

In de

In de Romeynsche spraik/voor my ende myn soone:
V in ons moeders tael. Wair toe nu over lang
Ic voer-raedt heb gedaen/denck oic geen meer verlang
Te zouken: mair hoe eer/hoe liever voor den oghen
Te brengen t'Eerste Stuc/nu tot het eynd voltogen.
Mischien ghy vraghen sult/hoe veel tgetal/van veerst/
Der Boucken wesen sal: tot tweemael tien voor t'eerst.
Welck als ghy lesen sult/zult dicwijl u te voren
Doen comen dit gedicht: jae kittelen in d'ooren.
Bysonder/als ick dees tot oircond' heb beleydt/
Int gunt wy maiken wair deur autentijk bescheydt.
T'sy dat ick my beroep' op Wtheimsche Cronijcken
Van Duytslandt/Engelandt/of van de Fransche Rijcken/
Van Schot/Deen/Noorman/Slaef: of blijvend' in myn buyrt
Tot a Meier my ghedraegh: of dair ons Heda stuyrt/
Tot d'Hantvesten des Stichts gesticht van ouden tije/
Of Giften menicfout/by zo veel op een rije
Bevesticht/en gestijft mit zeghel/brieff/en handt
Der Coningen van Room, of Heeren vande Landt/
Recht jegens het gebruyc/of misverstandt van veelen/
Niet anders/dan ghewoon de blinde kaert te spelen.
Of komet by gheval/dat'z eenigh' oude Brieff
Van Keiser, Coning, Prins: alleen tot hun gerieff:
Gaen werpen op het bordt/mit hairen Principaele
Niet comen over een vertolckt in onse Taele.
Zulx alsmen inde Ghift van Carel clairlic ziet/
Van Arnulph, van Loijs, van Oth te zijn ghescheidt/
Deur d'Oversetters loos/in titels vanden Heeren/
Of Landen: dair met zij deez zouken te vereeren/
Versmeet nair haren sin. Ick spreeck niet vanden geen/
Die voor de tyden van Vrou Iacob int ghemeen
Ghearbeyt hebben yet/ belangend' onse Graven.
Ghelijc Ian vander Beek, en (die voor Beeke draven)
De Scrijvers der b Abdie: Wair onder ic oic raem
Deez' een geweest te zijn/van wegen synen naem
Alsnoch ons onbekent/als insgelijx den tweeden
c Die tot Vrous Ades doot vervollicht heeft zijn Reeden/
En die van teynde diens anvangen heeft zijn werck/
Die sich d V Vilhelmus noemt/mit e d'onbekende Clerck
Geboren bider Zee wt onse laege Landen.
Mitsgaders den Heraut, aen Hertochs V Villems handen
Toesendende zyn Bouck/oic Bejeren genoemt.
Dit syn dair sich des Landts Histori̇e van beroemt:
Alleen' hair van een zaik beclagend' over desen/
Datz' altemael gelijck der daden vroom end' wesen
Der eerster Graven, vijf/ ses/seven/zo zeer slecht
Betoogh' ons hebben nair gelaten: ende t'Recht/
f Verkregen mitten sweerd/zo sparich wtghemeten:
Als oft zulx niet en wair de pine weerd te weten.
Dies my te vreemder gheeft/ wt welckers borsten dan
Dat Reyner dit quaet zog gemolcken hebben can/
Ten zy hy zullix heeft of wt syn poot gesogen/
Oft wt den koker van Ian Gerbrant Soen getogen/
Dit ongespitst gescut/dees flitzen sonder stael.
Ian Gerbrantsen segg' ic/die tspel heeft teenemael

a Iac. Meierus, & VVilhelmus Heda. Retum hic Vltraiectinatum, ille Flandricatum Scriptor.

b Van Egmond.

c Een Monic aldair, die geleeft heeft (zo tschynt) ten tyde van Graef VVillem de eerste van dien naeme.

d Procurator des selvē Cloosters, by tyden des goeden Graefs.

e VVelken naem by hem selven is gevende int beginsel vande dedicatie zyns Bouks aen Hartoch VVillem van Beierē.

f Iegens die ongeloovige Deenen, Noormannen, &c.

 Verwert/

Verwert/verlorrendraept mit zo veel blinde schoten.
Als by wien deze grupt is aldereerst gegoten.
Wair op gevolget is so menich beuselaer.
Jae of het spel noch niet volmaikt geweest en wair/
So heeft hy noch een Soos/ (een derdeman ic meene)
Ghekregen aen zyn snoer/ Jan Janszen van Cortgene.
Noyt meerder Gnatonist/noyt onbeschofter bloet/
Een uytgesondert doch/dat my dic schamen doet
Van weghen ons Cronicx: als ic gae ondersouken
Tgeschil/dat tusschen deez' is/en den ouden boucken
In rymmen/ofte in proos/voor eeuwen drie of vier
Gheschreven int franchyn/of Lombardsche papier.
Van wat quae stof/ o God/ d'historie die wy lesen
Vind' ic gescraept/geraept/end' opgelept te wesen.
Al twelc ick tzynder tyt met goet blyck en betoogh
Vermein te maiken wair: steets hebbende voort oogh
De wairheit/welc alleen vant lichaem der Historie
Siel/leven is een geest. O arm' en ydel glorie/
Die op geen ander grond dan Fabels wert gebouwt?
Wat baten doch Artur, Engistus, Roeland stout/
Hair Ridderlyke naem' hair mannelyke daden:
Als/oit tgunt is geschiet/deur zo veel valsche bladen
Den Leser twyvelish maikt Galvreed, of Turpijn?
Of eenen Snois gelijck/ dick niet een waire schyn
Bekleedt/doch meestendeel bevlekt met logentaele.
Op dat ick zyne styl alhier niet op en haele/
Niet dragend' over een mit d'oude Roomsche spraik.
Zyn Deelingh'/of Beleidt ick mede niet en raik.
Dit ic al overslae/end' laetet heenen vaeren
Mer eene zaik my doet verdriet/ en geeft bezwaeren/
Dat (als voir is geroert) hy liver heeft gehadt
By Garbrants Soon gebaent te volgen t'ruyme pat/
End' int gemeine spoir te setten zyn voetstappen:
Dan wt het beste vat den veernen wyn te tappen.
Zulx hy wel had behoirt/om t'opgeheven pack
Mit eer te voeren wt. Wair toe hy veel te swack
Doch schynt geweest te zyn: niet jegenstaend' hy veelen
Meer middelen bequam (dair't ons dick aen moet feelen)
In zyn tyd' heeft ghehad/om rondsomm' wt den houck
Te roepen meer dan een/ twee of drie eeuwen Bouck/
Gescreven mit de pen/eer datmen wist van prenten:
Om op zo danen stam zyn griffien te enten.
Zulx hadd' hy wel geconst/ooc wel behoort te doen:
Als anders hy recht gaen had' willen in zyn schoen.
Of hadt aen t'oordeel/of t'vernuftige verclairen
Hem niet ghefeilt om tuschen goede ende valsche wairen
Te maiken onderscheidt/end' ellic op zyn prys
Te setten/nae syn weerd. Dit wair de rechte wys/
Oic zeker spel gheweest/omm' alsulx nair te laten
Een werric prysens waird' voor ons end' ons naesaten.
Mer onder dit getal te rekenen a Barland,
a Hadr. Barlandum. Zulx ver van ons moet syn: als die zyn Vaderlandt
Gheen oneer' heeft gedaen deur t'kort verhael der Graven
By hem int licht gebracht / gemerckt de goede gaven/
Die zelf Erasmus kent in hem te zyn geweest:

Hoe

Hoe wel hy oock ghewrocht heeft op gheen ander leest:
Zynd' om den tuyn geleidt/als buten slandts geseten/
En verre van der hand'/alwair' hy niet geweten
En konste recht bescheidt/wat t'Egmond ind' Abdy/
Of elders scuylen mocht in eenige Librij,
Van *a* Iair-tijt Boucken oudt/mit riet/of schacht ghescreven.
End' alst al is gheseit/wat isser quaets bedreven/
Indien hy wat te ryp gheweest is van geloof?
Hier jegens stellen wy/dat door zyn styl niet groof
Hy sullix heeft verschoont:dat hy naer zo veel leuren
Onz' Graven aldereerst een nieu kleed sonder scheuren
Dorst hanghen om den hals. Oic wel de hand verdient
Op t'hooft te zyn ghelept/ter eren van zyn vrient
Erasm', en tgunt by hem is voorder wtgegeven.
Wair deur Plantinus met nu onlanx was gedreven
Den selven andermael' in druck te geven wt/
Mit onsen Graven al vervaet in kort besluyt/
Nair tleven ofgeset/end' ons gestelt voor oghen:
Beneffens meer verhaels wt anderen getogen/
Zo veel' als Holland raikt/of Zeland int gemein:
Elc op syn plaets gebracht: Mejeer' is dat ic mein/
Die wt den graven heeft van Vlaenderen de Graven
Op nieus weer opgehaelt/lang voir zyn tyd begraven:
Niet zonder swaire moeyt: en mit zo dieren pand
(O Wairheits grote kracht) vereert zyn Vaderlandt.
Twelc hy niet heeft gewilt/dat deur vergetelheden
Mit spinnewebb' en raich Arachne zou bekleden.
Voirsichtiger dan wy/tot noch toe onbekent.
Van wegen ons Cronijcx,ontydelic geent
Op zulc een Snoien struyc. Mach oic in dese stucken
Voir ons mit goeden Recht toe wenschen veel ghelucken/
Mits *b* Lambert van den Hoof, ons nae-gebuyrde Sticht?
Oft *c* VVillem van der Heid? die zonder veed'/off jicht
Om plasdanck te begaen/tot harer meester eere/
Van dat eerst in dit Land deur VVillibrordus leere.
T'geloof was ingeplant/tot zynen tyden toe?
Vervolgende heeft ghestelt/ steets wesend' op zyn hoe
Om nergens achterhaelt te werden in de daden
Des Bischopliken Naems: ontruymende de paden
Van doornen dystelen:all' onkruyt wtgeroeyt/
End' aldereerst den wech behoirliken gestroyt
Als reden steets gewoent van wetenschap te geven/
En noemen man en peerd. O wairdich om te leven/
Verkrygende deur ons uw' wel verdienden loff:
En nair zo langen stilt wt schimmel vuylt en stoff
Te comen aen den dach (spyt so veel Leugenboucken)
Op swaerheits ryc gespan deur all' des werelts houcken.
Wair toe ick over lang gedrongen zy gheweest:
Doch om zulx veel te weech te brengen/was bedeest
Vermits tsnode' wtgeschrift: welc my dic heeft doen clouwen
T'beswaerde hooft: oock is tot noch toe opgehouwen/
Op hoop van mitter tyt noch eens te krygen saen
(Wair van oic enigh' ons toesegging' is gedaen
Meer dan by enen vrunt d'Historie van der Heide
Mit zyne volle leen:jae mit zo clair bescheide/

a Annales proprie.

b Lamb. Hortensius.
c VVilhel. Heda.

Als hy die eertyts zelf deed leggen in den Dom
Op doude library. Dit maecte my zo stom
En lantsaem om het werc voor tweemael zeven jaeren
Genomen by der hand de werelt t'openbaeren
Van t'Eerste deel ic spreek/aengaende myn Cronijc:
Wair toe ons boven all'/om t'hebben nairder blyc/
[a Donationes.] Nut Heda wair gheweest/als die all' d'oude [a] Gaven
Vervaet heeft in zyn Bouc, by Princen, Vorsten, Graven
Den Biscoplicke stoel zo mildelic gedeilt/
Dair noch oorcond/noch hand/noch zegel aen en feilt.
Groot voordeel/en gewis behulp voir allen geesten/
Die van de wairheit gryps/oft Outheit maken feesten.
Doch nair dat ic op hem myn' onschuld langer voort
Niet maken derf: bin oic niet beter dan myn woordt:
Wil nemen het ghedult: en/ sonder langer tucken/
Onz' aldereerste proef wt geven om te drucken.
T'zien zal voor t'zegghen gaen/als desen arbeit myn
Ghestelt zal zyn ter hand den Swager van Plantiin.
Dus hout het voor gedaen: hoe wel ick hier van liever
Ghenomen had verdrach/en van zo blinden yever
In tyts afstand gedaen. Welc my het herte bang
Zo diewyl heeft gemaikt/ niet zonder groot verlang/
[b Hadr. Iunius.] Dat eenen als [b] De-long, dit werric nam by handen/
En my van tswaire pack bevryde/en van scanden.
Maer leyder/deez' is voort (en lais) heeft opt getouw
Dit webbe laten staen/voir zo veel' als ons' ouw
Batavien aengaet/ ten halven afgeweven.
Zulx dat het niemant vreemt of zelsaem hoort te geven/
Indien hy vanden wech deur quaet berecht ghedwaelt/
Oft menscheliker wys somwylen heeft ghefaelt/
In dingen/die d'een Stamm'/of d'ander/oft den Steden/
Oft Land gemeen aengaen mit hair' omstandicheden:
Zulx als zy zyn geweest/of jegenwoirdich zyn.
Al twelc hy nitter tyt deur onderrichting fyn
Gebetert hebben souw: indien zo grooten hope
Wair deur zyn afscheid niet gebleven in den lope:
Ons latend' alle t'geen hy hem mair voorgeweindt/
Doch noyt begonst en was/voltrecken tot den eynd.
Wair toe ic meer deur liefd vant Land/dan eygen baet
Gedreven bin geweest: jae deur goe vrunden raedt
Genouchsaem overstemt by t'meerendeel van voosen.
Te meer/dat in zyn plaets noch niemant was verkosen:
End' hair verdroot te zien/dat onder zulc een hoop/
Bequaem end' onbequaem t'ontlossen desen knoop/
Dair niemant en verscheen/die zulx hem woud vermeten/
Behalven een/wiens naem my onlanx is vergeten.
Den Bergh in als gelijc/dair van Aesopus waecht:
Die deur veel' donderen en schudden had versaecht
De gansche buyrt mit ront mit allen d'omgeseten.
Zulx dat men niemant vondt/dien d'anxst niet dede sweten:
Dien thair niet steech om hooch/thart in den knie en schoot:
Die niet en werde bleek deur vreese van de doot.
Om cort te maken/elck de minste mitte meesten/
Zach om een heene const/als oic de stomme beesten/
All' lopend' wt het woud: elck tleven schier verdroot.

Wat

Voorreden.

Wat geeft u zullix vreemt? t'verschricken was zo groot/
Dat self den Dondergod zyn kap bestont te beven:
Dat hy op nieus weer had d'Haeswimpel opgheheven
Mit Juno de Princes/mit Mars/en Pallas vroet.
Als wesende beducht voor tweede a Aerdsch gebroet a Terrae filij.
Van Briareus bend'/en woedige Titanen.
En datmen andermael den wech sou moeten banen/
Naert b Paraetoonsche Land/voor d'inbreek van Tiphoe/ b Ægypten.
Voir t'gloepende geschut:en d'een haer in een koe/
Deez' in een hont/oft aep:en d'ander in een kater:
De sommigh' in een slangh/oft Crocodyl int water/
Vermaikende hair gedaent. Wat doetmen niet deur noot?
Zulx is dit doen ghebeurt/indient gebeurt is oyt:
Ter tyt toe/dat ten laest' in plaetse van Cyclopen/
Men wt een molshoop sach een muysken comen lopen.
Zulx gaet het oic alhier mit deez/ die sonder vlam
Men veel roocks maiken siet. Wie sou niet werden gram/
Die sulx mair hooren moet? O Stam van Aquitanen,
Wair toe zyt ghy gedaelt/ellaes/om van zo danen
Te werden ghescoffiert/mit ongewaschen hand?
Die nu in Iuni spoir derf setten zynen plant:
Spoir onbetreden noch van ander: en God gave/
Dat Iunius doch eens mocht opsien uten grabe:
Om aen te scouwen (lais) wat schaed' en woestheit groot
In zynen wyn Berch doen deez' Bocken/nair zyn doot.
Dien sy niet waerdich zyn syn schoenen-riem t'ontgespen/
Vol onrusts als een beer gesteken van den Wespen.
Nut tot geen ander saik/dan om veel wit en schoon
Papiers te maken vuyl/ (hoewel niet sonder loon.)
Tot oneer niet van hun/synd' all' eer' overcommen/
Mair ons liefs Vaderland/dair van sy sich steets rommen
Een oirsaick/dat ick ben te meer geperst geweest
Te brenghen tot het eynd/ tgunt by my tot deez' feest
Dus lang' is voorbereyt. Wair toe oic (als ick raeme)
Niet qualic dienen sal deez' Schryver sonder naeme:
Tot noch toe sonder hoop in druck te syn gebracht/
Twair sonder u geweest/ die hem nu van der nacht
En slaep eerst hebt ontweckt/en s'hemels licht doen scouwen/
Niet sonder cost en moeyt. Tsal Pavv oic nummer rouwen
Dat hy hier toe de keers ons hevet toegelicht:
Veel min Sebastiaen, die duisterheid verlicht
Met kant-antekening'/den Drucker ten geriebe.
Een prickel (als ic ick hoop) dat andren oic gelieve
Dyn voorschrift mit het ons hier in te volgen nair.
Ick spreek' van all' den gheen/ die met ghelyke wair
Van Schriften zyn voirsien/ om int ghemeen den zelven
In tyts te gheven wt: noch onder d'aerd te delven
Zo costelyken Scat/ eer dat deur onkund yet
(Zulx alsmen hudendaichs geschieden veeltyts ziet)
In plaets van vuyl-papier/ komm' ind' Apteek te raiken/
Voir suycker/peper/cruydt om huyskens af te maiken.
Twelc desen Bouc ghewis oic soude syn gheschiet/
Wairt by aldien/dat hy deur Alostanus niet
Ghelost wair: end' aen my/om niet te gaen verloren/
Ter goeder uyr geschickt: hoe wel ick van te voren

De weergaep van dit stuc deur Iunij Soons hand
Te leen ontfangen had. O wtvercoren pand/
Bequaem'/ om dit met dat te werden vergeleken:
En sulx in allebey de feylen en ghebreken
Te rechten/ nair behoir: jae af/ oft aen te doen/
Nair wtwising des Texts. Wair inn' om mitter woen
Te blyven langer niet: oic om u dese pine
Te maiken kort/ so denck ick u voir dit termine
Hier met te scelden quyt/ van eene saike wael/
Eer dat ick comm' aent eynd'/ hier maken wil verhael:
Dat onder al de gheen/ die enighe memorie
Opt hielden in geschrift/ betreffend' onz' Historie,
Ick niemant heb ghesien/ die vryer het verslach
Van feyten goet en quaet / gebracht heeft aen den dach.
Bisonder/ dair hy comt ontrent Graefs a Floris tyden: (a De vyfde van dien naem.)
Welc hy heeft overleeft; oic tot het overliden
Graef Ians van Henegou, des b Conincx Susters Soon/ (b VVillems.)
Vervollicht synen theem/ wair inn' hy spant de croon:
Als hebbend' alle ding int breedst sulx wtgemeten/
Dat niemant in dit stuc sich beter heeft ghequeten:
Van t'gunt hy binnen t' Slot van Jairen acht/ of tien/
Van anderen ghehoort/ of selver heeft gesien.
Zyn segsluy dicwils ooc es stellende mit namen
Al Tuygen van geloof en Ridderlyke faemen.
Oic niet ghewent en is/ nair datter eenich slach
Gevallen is gelyc de Leydsche Gerbrand plach/
Der dooden het ghetal/ d'ontvloden/ of gevangen/
Aen d'een of d'ander zyd'/ als in een waegh' te hangen/
Vergrotende de som/ nae syn selfs eyghen droom.
Wair in een Scryver vroet t'peerd al te seer den toom
Zal gheven nummermeer: hem laetende misleiden.
Op dat ic swygh' alhier zo veel omstandicheiden
Van plaetsen/ tydt/ en stondt. Mair wair toe dit aen my:
Ghy my nu vraghen meucht/ die t'zo wel weel/ als ghy?
Ick kent: oic schaem my niet sulcx clairlic te belyen
Int openbair alhier. Doch wilt het my vertyen/
Dat ick my selven heb vergrepen in dit stuck.
Terwyl ghy besich wairt dit Bouc eerstdaichs in druck
Voorts wt te laten gaen: en Dousam had ghebeden/
Om voir den selven yet/ in plaets van een Voirreden,
Te stellen: nair t'ghebruyc by yederman gepleecht.
End' ic/ deur dyn versouc/ tot sulx te doen beweecht
Int werric tree: so ist/ dat ick (o groot vermeten!)
Den Leser, jae by nae my selven heb' vergheten:
End' u/ in plaets van hem/ hier van ghedaen bediedt:
V/ die my aldereerst tot deeze stoutheit riedt.
Zulcx/ dat ghy niemant/ dan u selven hebt te wyten
De faut by ons ghepleecht. Wair van ghy goet te quyten
Hebt Dousam, dynen vrunt. Wat leyt daer yemant aen.
Als ghy te vreden zyt? Te vreden en voldaen
V selven ghy hier met sult houden (naer myn waenen)
Genouchsaem mit den slach gewaerschout om zodaenen
Voirreder, als ick zy/ voorts op een ander stond
Te laeten onghemoeyt. Leeft wel/ en blyft gesondt.

FINIS.

+ in

+ gueslen

+ gende + de Heer

+ dat

+ so

+ in

VOOR-REDEN.

Om dat ick niet en wille | VVaerom hy schrijft.
Dat mine sinnen yet legghen stille
Ende verderuen met ledichede/
Wil ic v al hier ter stede
Seggen wie die Grauen waren | VVaer van.
Die Hollant in haren iaren
Hadden onder haer bedwanc/
Ende hoe verre dat haer ganc
Met rechte gaet in Vrieslant/
Also als ic beschreven vant | VVaer uit.
In den cloester Tegmonde
In Latine in a vraeper orconde/ | a Water. Hoe.
Sonder b fauele/sonder lieghen/ | b Fabulen.
Sonder yemant te bedrieghen.

Want het dinct mi wesen schande/ | VVarom syn schrijvē andrē nut zy.
Dat die lieden vanden lande
Anders c preesten vele weten | c Papen.
Ende si des hebben vergheten/
Wanen si selue sijn gheboren/
Ende wie si waren hier te voren
Die t'lant wonnen ende erue/
Daer si of nutten die d bederue/ | d Deprofijt/ de nutte.
Dat wil ic hem hier doen weten
Wie die landen hadden beseten.
Hier te voren in ouden tiden
Ende dit cortelike e ouer liden. | e In korte overloopen.
Dese f pine ende dit ghepens | f Arbeit.
Gheue ic den Grave Florens/ | Tot wie.
Dat gi moghet sien ende hooren
Wanen dat ghy zijt gheboren/
Ende bi wat reden ghi in hant
Hebt Zeelant ende Hollant/
Ende bi wat reden ghi oorsoect
Vrieslant dat v zere vloect.

Hem bid ic die nopt began/ | Bede tot Godt.
Ende die ouer ghemeene man
Om berechten sette Lants-heeren
Dat hi mij dat moete leeren/
Dat ic die waerheyt so verclare/ | g De waerheit.
Datmen weten moet dat g ware.

A Ouden

De Nederzassen.

Dvden Boeken hoer ic gewagen/
Dat al t'lant benedē Nyemagen/
Wilen neder Zassen hiet/
Also als die stroem verschiet

a Zyn West rend.

Vander Masen ende vanden Rine/
Die Schelt was [a] dat West ende Sine/
Also als si valt in die Zee
Oest strekende min no mee/
Van totter Lauece of ter Elue.
Die Keyseren van Romen selue
Ontfanghen menich werf dit lant:
Wantmer wreet volc en starc in vant/
Ende die quaet te soeken waren.
[b] Dicke quamen si met scaren
Om dat Roemsche rijc te cranken/
Ende [c] verheerden die Rijnvranken.
Wiltenburch hiet haer Hoeft-stat/
Dat t'volc menich iaer in sat.

b Dikmael. *Verheeren de Rijn-Vranken.*
c Bedwongen.

Na ons Heeren gheboortnesse
Drie hondert iaer lx. ende zesse
Wort Keyser Valentiniaen/
Goed Kerstijn was hi sonder waen.
In sinen tiden waren si ghetogen/
Die neder Sassen/ende wilden poghen
Te [d] nederen die Roomsche gewelt.
Daer begincse op een velt/
Die Keyser ende wan hem [e] an/
Hare scepe ende menich man
Int neder lant neuen den Rine.
Doe wan hi voert met [f] sire pine
Haer lant dat noch zere is vast/
Ende setter in sommighen gast/
Diese ghiselden ende dwonghen
Te dienen der Roemsche tonghen.
Dus mosten si den [g] zege verliesen/
Die neder Sassen heten nu Vriesen/
Dien name wanic dat eerst vant
Rome [h] want hets een cout lant.
Heyden bleuen si noch hier naer
Meer dan CCC. iaer/
Ende dienden Heydijn Lantsheeren
Eer dat si hem wilden bekeeren/

VVerdē vā K. Valentiniaen bedvvongen.
d Te onderdrucken.
e Wan aen hem/wan hem aen.
f Zynre/ziner.
g Victorie.
h Frisij/ als frigidi/ dats coude.
Sijn die naer Vriesen Heidensch noch lang' daer nae.

Nu worden [i] zider mogendelike
Die Coninghe van Vrankerike
Heren ouer al duutsche lant/
Also dat in haer hant
Vrieslant quam als ghi sult horen.
Want Puppijn van Herstelle geboren
Die t'sweert van Vrankeric droech/
Hi had orloghen ghenoech
Jeghen Robounde Gods viant
Die Hertogh was van Vrieslant/
So dat hine verwan met eren
Int carnation ons Heeren
V I C. X C. ende viere.
Doe sende hi inden lande schiere
Willibrorde die eerst bekeerde
Die Vriesen. ende t'ghelooue leerde
Tot Westcappelen dat hi quam/
[k] Daer hi aenbedenis vernam
Mercuriose ouer enen God.
Dat beelde doer ons heren ghebod
Brac hi/ende heuet t'volc gheschouden/
Mer dat heuet hi sware ontgouden:
Want een die Marcuriuse wachte
Sloechen in sijn hoeft onsachte/
Dat hi storte sijn bloet:
Nochten predicte hi mitter spoet/
Twoort ons Herē als een stout Serjāt

Van Puppijn vervvonnen.
i Naderhāt/ daerentusschen.
Van VVillebrord bekeert.
k Daer hi vant dat Mercurius aengebeden wert voor een Godt.

Van den West ende van Vrieslant
[a] Oestwaert doer die lande recht
Onthier dat hi quam t'Vtrecht
Dat Wiltenburch hiet te voren.
Die afgode dede hi te storen/
Ende maecter een kerke mede
Misse te horen die Kerstijn hede/
Ende daer toe ons Heeren woert.
Ende (wantmen te Romē [b] in die poert.
Sergius die Paeus benedide/
Ende hine Aertsbisschop wide
(Te prediken ons Heeren woert)
Sette t'Vtrecht in die poort
Den Bisschop stoel/ ende besat
Als Aertsbisschop eerst die stat:
Ende nopt sider [c] ouer een
Ne wasser Aertsbisschop ne gheen.
Ingels was Willibord becant
Gheboren van Noorthomberlant.
Ende want d'Ingelsche zijn gewassen
Alsmen leest/van neder Sassen/
Conste hi te bet die Vriessche tale/
Dit mach elc man proeuen wale.

a Tot dat. *Die d'eerste Bisschop vā VVtrecht vvas.*
b In de stat.
* Setti/ sette hi.
c Meer dan dees een.

Int incarnatioen ons Heeren/
Als ons [d] vraepe ystorie leren
V I I C. X. ende viere
Starf Puppijn die stout die [e] fiere.
Die gheboren was van Herstellen/
Ende liet enen Sone die ghesellen
Des Vaders/was van hogen doene/
Karel Matheel hiet die [f] Sone
Die menighe schoone vromichede
Op die felle Heiden dede.
Tien tiden lesen wi/ende in dien dagen
Waren vele Bisschoppen die plagen
Te varen after lande castien/
Omme van den [g] Mammerien
Te bekeeren theiden [h] diet.
So dat in dien tiden schiet
Van Sans die Bisschop Wolfram/
Ende in Vrieslant dat hi quam
Prediken niet als die blode/
So dat hi den Hertoghe Robode
Van Vrieslant so heeft belopen/
Dat hi hem wilde doen dopen/
Ende was ter Vonten comen/
Ende heeft den eenen voet genomen/
Ende dien in die vonte ghesat:
Doe vraghedi eer hi voort ginc bat/
Weder dat syne [i] vorders waren/
Meer onder die salighe scaren/
So inder Hellen gheuallen neder.
S. Wolfram andwoerde hem weder/
Dat sine magen waren verloren/
Die Helden storuen daer te voren.
Robout sprac/ ic en mach niet
Mine gheselschap/wats ghschiet/
Inder Hellen begheuen/
Ende met luttel armen leuen
In Hemelrike sonder waen/
Die mi twint niet en bestaen/
Vter vonten hi den voet toech/
[k] Entie Duuel diene bedroech/
Die hem vele goets behiet/
Ne helt hem voerwaerde niet/
Want hi starf op den derden dach/
Ende voer daer hi sine magen sach.
Dit ghschiede als wi leren.
Int incarnatioen ons Heeren
V I I C. X X. ende achte

* Wel. *Puppijn sterf, en laet Karel Marthel.*
d Waere.
e Moedige.
f De selfde/ de ghene.
VVolfram meende Robout H. van Vrieslant te doopen.
g Mahemeterien van Mahemet/ en vercort Mametterien/en noch Mameriē/ dats/afgoderien.
h Volk.
i Of syne Voorouders
* Of in der Hellen.
* Niets/ niet.
k En die.

Menich

† den

† dede

† ontsagen

† hij

aertsche

* aertsche

† So meeningen

* was hij

° Kone

* stonde

† a

* heeft

† keersten

* moghede

* hadde

† den

* VI^c. twintig

* Stierf

† a ° soden m. io

† niet

† uijt

* verdroech

† gods

+a

+ wole

* noch

† Jaar

* beter

† a

° op den dach in den tyt

* dan

* Ic hadde als ic

° inden 't lant

* mette

* boorden dede

VII^c LXVIII

* was

Bleyde

† laten

† niemmer vry

† so

† al

Menich vanden Vriesschen geslachte
Wert kerstijn om dat dus verghinc
Robbouts des Hertoghen dinc:
Want Willibrord ende Wolfram/
Ende ander geselscap dat met hem quã
Bekeerden dat Vriessche [a] diet.
Sint Willibroord die [b] versciet
Na ons Heeren gheboornesse
V I I C. X X X. ende sesse/
Sinte Bonifaes die ontfinc.
Den stoel so dat hi predeken ghinc
In Vrieslant [c] totter Lauecen oest/
Ende heeft vermaent ende ghetroest
Al tfolc kerstijndom t'ontfaen.
Te Dokingen daer quamen hem aen
Die onbekende wilde Vriesen/
Die ghelike verwoeden [d] riesen/
Hem versloegen met sinen ghesellen/
Dus als ghi hier hort vertellen/
Wies in Vrieslant die kerstijn wet/
Ende worden ghetemt ende gheset/
Bider Fransoysen moghenthede.
Ende bider predicatien mede/
Dat si kerstijndom ontfingen/
Eer die Hollantsche Grauen [e] opgingẽ.
Na Puppijn als ic voren seide/
Die den Hertoge Robonde onder leide/
Wart Here sin soen Karel Marteel/
Ende d'wanc alle die lande gheheel/
Van Vrieslant tot ouer [f] Gheronde.
In Vrankerijc ne mochte tier stonde
Altoes niement Coninc wesen/
Ten was altemale bi desen.
Ende alsmen hem oec boet die crone/
Seide hi/t'waer noch also scone
Coninghen dwingen ende [g] laghen/
Als selue crone te draghen.
Dese sterf in ons Heren iaer
V I I C. ende X L I. dats waer/
Ende liet sinen sone t'lant/
Die clene Puppijn was genant.
Dese heuet die Vrancse croone genomẽ/
Hem die van [h] Tropen waren comen
[i] Bi den Paeus Zacharien/
Ende was die eerste vander partien/
Daer hi wt was ghebozen/
Die ter cronen was vercozen.
Alle die Duutsche ende Walsce mede
Waren onder sine moghenthede
Ende Vrieslant was hem onderdaen.
Hi starf als wi vorwaer verstaen
[k] Int incarnatioen Jesus dats waer
V I I C. ende L X X I I. iaer
Karel die grote nam mogentlike
Na den Vader t'conincrike
Onder sine moghenthede
Waren alle Duutsche en̄ Walsche mede.
Vrieslant ende Spangen/
Lombaerdien ende Almangen.
Sassen heuet hi driewerf te stoert/
Ende predicte ons Heren woert.
Ende deedse kerstijndom verkiesen/
Van desen beroemen hem die Vriesen.
Dat si waren ghesculden vri/
Want in sinen tijt so seggen si/
Waren si eyghen als ende als/
Dat si stroppen droeghen aen den hals.
Ende om dat si hem Rome wonnen/
Dat wi ghevinde niet en connen

a Volk.
b Verschei-de/sterf.
Bonifac. na VVillebords doot de 2. Bisch. van Vtrecht vvert van de Vriesen omgebracht
c Tot bi oost vã de Laure
d Rasenden menschen gelijck.
e Begonnen.
Karel Marthel sterft.
f Garumne de riuier in Vrankrijk.
g Nederen/ verwinnen.
Pupyn de kleine vvert Konink.
h Door Pharamont/of Waremont.
i Bi toedoen van den etc.
k Int iaer na de mẽschweerdinge.
Karel die grote.
Heeft die Vriesen niet vri ghemaeckt.

In gheue ystorie bescreuen/
Soude hise vri hebben ghegeuen.
Wi vinden dat hi Romen berechte/
Ende hi ontlijfde Heeren ende knechte/
Die den Paeus [a] Lewen blende/
Noyt ne lasen wi no en kende/
Dat Karel die stat van Romen [b] besach/
Tote aen sinen sterfdach.
Noch van de Vriesen spreect hi niet
Het waer bescreuen waers yet.
Karel wert keyser oec met eren
Int incarnation ons Heren
V I I I C. iaer ende twee.
X I I I. iaer een luttel [c] mee
Was hi keyser ende leefde voerwaer
Min dan L X X I I. iaer.
Na hem quam Lodewic sijn sone/
Keyser ende Coninc was de gone
Omtrent X X V I. iaer.
Die Vriesen gauen hem openbaer
Beyde dienst ende tribuut.
Aldes vader rike wt ende wt
Hilt hi al meerre ende minder.
Dese sterf ende liet iij. kinder/
Die niet en conde vriendelike.
Ghedelen des vader rike.
Ende quamer om tenen [d] wighe/
Bi [e] antfurre met [f] groten prighe
Die ij. ionxte ieghen den ouden/
Dat si swaerlic alle ontgouden.
Want Vrankeric verloes daer vele/
T'ghinc met hem vten spele/
Ende niemant wan oer [g] zege mede.
Na den wighe maecten si vrede/
Ende Lotarijs die d'outste was/
Bleef keiser also ict las/
So had hi Romen ende Lombaerdien/
Ende Here ouer die stede vrie.
[h] Mes ende Oestrike ghemene/
Dat Lotrike nu heet al rene.
Karel die d'ouste daer na was/
Hadde dat lantschap als ic las/
Dat nu bi Westen der Masen leget/
Hollant/Vlaendrẽ/ Brabant men seget/
Al west omme neuen die zee/
Neustren daer toe ende oec mee/
Al toter [i] Gheronde voert/
Lant/velt/renten ende [k] poert.
Lodewic die die ionxte was/
Jonste die auenture das/
Dat bi Oester Masen al was sijn
En alt Duutsche lant ouer Rijn/
Sassen/Duringhen/Vranken lant/
Al viel het in sine hant.
Hier latic vanden Kaerlinghen
Mijn scriuen bliuen ende mijn dinghen/
Ende heb' u [l] bi dien gheseit/
Die reden die hier is [m] voerleit/
Om te toghen hoe Vrieslant
Eerst quam inden Roemschen bant.
Ende om te payen hem van desen/
Dat si vri emmer willen wesen/
Ende sonder hore houden tlant/
Dat ic bescreuen noyt en vant/
Dat des kerstijn volc opt plach
Seder dat ane ghinc die dach.
Nu hoert daer ict om began/
Hoe Hollant eerst Graue ghewan.

a Leoni den 3. oogen uitstaken.
b Belach. int ander afschrift: en recht/door belegerde.
c Meer.
Ludevvijk vvert Keiser.
Sijn sonen voeren onderling' oorloch.
d Geuecht/ slach.
Delẽ t'rijk!
e Fontanetum/of Altisiodorum (als andre) int lant van Lyons, daer ontrent is een Auxumne.
f Iver om te striden.
g Victori/ ouerhant.
h Metz.
i Garumne de riuier in Vrankrijk.
k Steden.
l Daerom.
m Verhalen.

Dederik de I. de eerste Grave.

Karel de Kaluwe geeft Dederik een deel uit syn Koninkryk, en maekt hem de 1. Grave van Hollandt.

Syt des seker ende ghewes
Dat die Graefschap vā Hollātes
Een stic van Vrieslant genomen.
Wāt alst ons te voren is comen
Doemen screef V I I I C. jaer/
Ende L X I I I. [a] ouer waer.
Karel die kaluwe sekerlike/
Die Coninc was in Vrankerike/
En van Vrislant had een deel/
Begonste te stichten al gheheel
Hollant wt sinen Conincrike/ — a Voorwaer
Want hi gaf eenen Dederike
Dese lande die wi altesamen
Nomen sullen in oude namen/
Daer die hantveste dus af zeghet/
Die Tegmonde lach of leget.
Inder drievoudicheden name
Karel/want Gode is bequame/
Die Coninc is van Vrankerike.
Billic isset sekerlike/
Der Hoecheit ~~vader~~ Coninkli~~ker~~ crone/
Te eerne met milden lone/
Die ons vrient syn ende getrouwe/
Des willen wi datmen dit bescouwe/
Ende het kenlic si ionc ende ouden/
[b] Die hem an die kerke houden/
Die nu syn ende sullen syn mede/ — b Allen Christenen.
Die tonser teghenwoordichede
Die eerlike graue Hagen bat
Onser goedertierenheyt dat/
Dat wi gauen Dederike/
Onsen ghetrouwen sekerlike
Sommighe dingen aldaer ter stonde/
Dats die kerke van Egmonde/
Met datter ~~van rechte toehoert~~/
Dats van Zuutharders haghe/
Tote Voertappen ende kinnem ~~voert~~.
Lieflike ghehoerden wi hem/
Ende ontfingen sine bede/
Als recht was ende billic mede/
Ende gheuen onsen ghetrouwen man/
Wies name dat staet hier bouen an/
Metten dienstluden diere in syn al/
Ende diemen daer noch in hebben sal/
Ghemeenlike datmen hier bouen seide
Met bosch/mersch/water ende weide.
Wi heten ende ghebieden dit/ — c Marasch.
Ghelikerwys als hi besit
Ander goet ende ander steden
[d] Inder gherechter erfachticheden/ — d Als syn erf
Dat hi van onser houeschede/
Dies ghelike bruken mede
Sekerlike te sinen liue/
[e] Ende so wat ~~dat~~ na hem bliue. — e Hy/ ende syne erfghenaem.
Ende om dat hem sullen bliuen/
So ghebieden wi in dit scriuen/
Dat hi vrilic houde ditte/
Ende nutte ende besitte/
Ende hi doe ende ordinere
Na sinen wille na sinen ghere/
Daer bi Gods ghenadichede/
Dat ~~daer~~ hem niement doe onvrede/
Ende wi willen dat onse gheuen/
Ewelike na onsen leuen
Worde ghehouden sonder breken/
Hebben wire die hant toeghesteken/
Ende hieten datment zeghelen soude/
Met onsen vingerlyn van goude/
Ghegeuen in ons Heren iaer
V I I I C. ende daer naer
Drief warf X X. ende iij. mede.
Tote Bladele teenre stede/
Dats een dorp ~~dat~~ soe heet/
Neghen daghe alsmen weet/
Voer midzomer S. Jans dach/
Als sine gheboornesse [a] lach/ — a Verbiel.
Dus als wyt connen gheuinden/
So begonst hem eerst onderwinden
Hollant/dattet Grave ontfinc.
Noch ghevil na dese dinc/
Dat des Karel kalewen broeder/
Die Coninc was ende behoeder
Over Almangien(alsmen las)
Hier voren [b] daer syns gewagen was.
Desen seluen Dederike/
Hi gaf hem ende maecte rike/
Daer ic of die hantveste al
In Duutsche woort ontbinden sal.

Ludevvyk de Konink schenkt Dederike VVasda.

b Daer wy van hem spraken.

Der Drievoudicheit te eren/
Lodewyc bider gracien ons Heren
Coninc/wi willen dat cont si
Onsen ghetrouwen verre ende bi
Beide die nu syn/ende hier naer
Sullen syn ouer menich iaer/
Dat onse wyf die Coninghinne/
Vrou Emme daer wi an dragen minne
Onse hoghe jeghenwoordichede
Ane ghinc met hare bede/
Dat wi den Graue Dederike
Onsen ghetrouwen sekerlike
Gheven souden een [c] foreest/ — c Wildernisse.
Dat in dat Graefschap es meest/
Ende Wasda bi namen hiet/
Ende t'water datter dore gheet
Wtwaert/inwaert/mersch ende weyde/
Lant ende onlant daer toe beyde/
Ende al dat tote dien foreeste
Behoert in watre ende in Gheeste/
Ende wiere ghebod toe daden echt/ — Wi daer. dats/dat wi daer van mede een gebot dade.
Dat daden wi gaerne ende hets recht/
Ende gheven in desen brieue
Den selven Grave onsen lieve
Dat foreest/ dat het syn si/
Ende besit als syn erve vri/
Ende hyt besitte van nu voert/
Met al datter toebehoert/
Hi selve of sine erfnamen/
Of wien dat syt oec wel te samen
Vercopen willen of [c] ane legghen — c Geven/ in leen geuen etc.
Sonder eenich wedersegghen/
Ende om dat dit vast sal staen/
Ende onse ghebod daer toe ghedaen/
Ende hebber die hant toe ghegheven/
Ende hieter oec den zeghel an leghen
Van onsen vingerlyn te waren/
Ghegheven in ons Heren iaren.
Ten derthiensten daghe van Aprel/
V I I I C. jaer/ende also wel
L X V I I I. dus began
Hollant Grave [f] te vangen an/ — f Graven te hebben.
Weet ooc wel dat ic niet en las/
Wie anders dese ~~Dideric~~ was/
~~Dan~~ dees letteren doen verstaen/
Dat hi gheboren was sonder waen

Om dat hy mischien syns huisvrouwen

In

ˣ In

ˣ i.

+ lic

Tal ˣ katholiket
wordt

I gd
ˣ So

† want

ˣ graud
ˣ als ons

× amonde

+ door

× lant
+ in

+ gd

× kallinge

× wallden
× dat mlucht di

+ hij dn

+ balckdn

bloet vervvant sy gevveest.
In manieren ende in ghelike
Van gheslacht van Vrankerike.
Of [a] lichte emme die Conincinne/
a Villichte/ mogelike.
Door wes bede ende wes minne/
b Hi Ludewijk.
[b] Hi den Grave dit goed gaf.
Lodewijk/daer wi seiden af/
c Emme was Dederiken bloet verwante.
Was [c] hem na lichte belanc.
Want dit es die omme ganc.
Sulc lant ende sulke hantveste.
Ne hadde die moggenste entie beste.
d Laerchgeborens/ omme delen.
Enen [d] onghebozen iongheline
Niet ghegheven om gheen dinc.
Diederic nu sijt seker das/
Die deerste Grave van Hollant was/
e Welgesien als eē heer.
Hadde een broeder hiet Walgeer/
Die waert was ende [e] gheheer
In sinen tiden ende ghetrouwe.
Diederic had een vrouwe/
Die Gheue bi namen hiet/
Dederik sticht het klooster t'Egmondt.
In sinen tiden ist ghesciet/
Dat S. Aelbrecht was vonden
Bi eenre Nonnen die [f] tien stonden
f Te dien.
Den Grave wijsde waer hi lach/
Doen ghinc hi op enen dach/
Ende dede sijn beente verdraghen
Ter steden daer hi nu leit bi daghen/
Ende maecte op hem een kerke/
Houten ende van sulken werke/
g Gewoonlijk.
Als doe [g] lovelic ende sede/
Nonnen sette hi daer in mede/
Die Gode ende Sinte Aelbrechte
Louen soude na kersten rechte.
In Vroenle gaf hi hem rent ende dinge/
In Alemaer ende in Hallinge/
Daer si mede leven mochten/
h Op dat sy des acht souden nemen.
Ende Gode dienē op dat sijs [h] rochten.
Dit was recht tot Egmonde/
i Hooft.
Dat [i] hovet ende begin tier stonde
Vanden Graefschap van Hollant was/
Also als ict bescreven las.
Eens dincs ic mi beroeme/
Dat in ghetrouwen kerstendoeme
Dese Graefschap is begonnen.
Want als wi hier ghemerken connen.
Diederic dat eerste fondament
Stichte kerken ende covent
Gode ende onser vrouwen teren/
Ende dien heiligen ons Heren.
Want sinen patroen S. Aelbrechte/
So eerde hi in allen rechte/
Des was rechte dat God selve woude/
Dat voert in eren vallen soude.
Als het dede als ghi sult horen.
Die Diederic die God had vercoren/
Wan eenen soen an sijn wijf Gheven.
Die Diederic is gheheten bleven/
En vvert aldaer begrauen.
Ende salichlike sijn lijf.
Hi ende Vrou Gheve sijn wijf
Waer en Tegmonde begraven/
Dat si stichten met haren haven.
Mer die ghene die t'latijn screef/
k Ik en weet waerom.
[k] En weet waer bi het after bleef/
Hine bescreef dat iaer niet mede/
l In sterf.
Daer hi sinen [l] ende in dede
m Daerom.
[m] Bedi es mi oncond das/
n Verkreech van.
Hoe langhe dat hi Grave was.
Vā Gerolfs s'Graves in Vrieslant have.
In des Diederix tiden als ict vant/
Was een Grave in Vrieslant/
Die Gherolf bi namen hiet/
Ende [n] wan alsmen bescreven siet/

An Coninc Arnoude van Vrankenlant/
Dat hi hem gaf bosch mersch ende zant/
a Bi sijn graefschap lach.
Dat sinen Graefschap lach [a] ghelage/
Tusschen Rijn ende Zuuthardersǀ hage/
Visscherien ende ander renten/
Ende quitet hem van parlementen.
Doen screefmen L X X X I X. jaer.
Tincarnatioen Gods dats waer/
Ende daer toe mede vij. hondert.
Bede mi al te zere wondert/
b Volk.
Dat dit onscamel Vriesch [b] diet/
Dat van pstorien ne weet niet/
Hem beroemt ende seghet/
Dat Karel die te Aken leghet
Ghevriet soude hebben haer lant/
c In peestē/ tander dats in geschiedenis boeken.
Ende ment nopt [c] peesten vant/
Ende si na den Karel nochtan/
Als al dander bedwonghen man/
Hadden naer I I C. jaer
Lantsheren/ende dienden voorwaer
Eer si ophieven die hant/
Jeghen den Grave van Hollant.
Dese Gherolf die haer Grave hiet/
Men vint van hem anders niet/
Dan hem gaf te Vranken voerde/
Coninc Aernout dat mine woerde
Hier te vozen hebben ontbonden.
Lichte hi starf in sinen stonden
VVert Here de Grave van Hollant.
Sonder kint/ende onse Graven
Worden Here van sijnre haven.
Want icker anders niet of vernam/
Wat hi was of wat van hem quam/
Dan sine hantveste Tegmonde
Wilen lach in ouder stonde.
Nu keer ic tonsen Graven weder/
d Afliet van te spreken.
Daer ic [d] die ieeste of leide neder.

Dederik de II. de 2. Grave van Hollant.

Dederik de 2. verbetert Egmont vā gebouvv ende inkomen.
NA Diederic den eersten Grave/
Quam sijn sone daer ic [a] ave
a Af seggen sal.
Segghen sal wel ende waer/
Wat den vader volgede hi naer
In kerstelike daden na rechte/
Hi vercoes Sinte Aelbrechte.
Want die kerke Tegmonde/
In suiter wt.
Die sijn vader in sire stonde
Van houte eerst maken dede/
Brac hi/ende sette daer ter stede
Een Gods huys van stenen al/
Dat van coste niet was smal/
b Een kasse.
Enen [b] fiertre hi mede berechte/
Daer hi in leyde Sint Aelbrechte.
Die Nonnen heeft hi danen ghedaen/
Om dat die Vriesen sonder waen
Hem waren so fel ende so swaer/
Ende hi sette Moniken daer/
Daer noch op den dach heden
Tcovent woent aldaer ter steden/
c Vermeerderde.
Ende [c] meer sede hem haer gaet nochtan
In Scagen ende in Haregan/
Tot Egmonde ende in Kinnegem/
Bi Eemskerke ende te Sucherem/
Van Winnen tote Arem alsoe/
Entie kerke van Heilichloe/
Tiende ende kerke van Zassenem/
Ende scone renten oec in Waelhem/
In Limmen ende in Bathem/
In Suuten ende in Arem/

In Ordebolle endt in Those mede/
In Obingen ende in Heemstede/
Ende bi Bemstre gaf hi hem goet
Tusschen Sulen den vloet/
In Huusliede vier morgen vrie/
Ende daer toe die visscherie/
In Velsen lande ende den Outaer.
Sinte aechten dage dor dats waer/
In Voerhout tiende ende kerke mede.
Die tiende van Noerdike die stede/
In Alcmaer die tolne altemale/
Dus goede hi die Heren [a] wale.
Dese Diederic goet ende waert/
Hadde een wijf hiet Hildegaert/
[b] Houesch van seden ende van leuen/
Ende vol [c] doghentachticheden/
Die Sint Aelbrecht te dele
Gaf uter maten scone iuwele/
Wonder scoenheit van maniere/
Si gaf hem een tafel diere
Beyde van siluer ende van goude/
Ende van [d] stenen menichuoude.
Men vint in Roemsche rike [e] ~~clene~~.
Des ghelike diere stene/
~~Dan~~ in ~~die~~ tafel staen.
Daer in vantmen sonder waen/
Den topaes mitten robine/
Den sophier entie orangheline/
[f] Onikel ende Calcedone/
Ende mirande menighe scone/
Liguriuse ende elitrope/
Jaspre groen van dieren cope/
Den Camalien/ende den Akaet/
Den Oestelaen [g] die niet ~~ies~~ quaet/
Hem die ongesien wil gaen
~~Was~~ oec mede ~~daer mede~~ in gedaen:
Dese tafle diere ende waert/
Gaf Sint Aelbrecht Hildegaert
Van Hollant die ander Grauinne.
Oec gaf si doer sine minne
Enen Euangeliboec daer mede/
Ghemaect met groter ~~fier~~hede
Van edelen stenen/van finen goude/
En weet wie betren togen soude.
Al hadden wi anders ghene orconde/
Wanen onse graefschap begonde/
[h] So van vrien edelen conne/
So van dorpers in den begonne/
[i] So makets ons dese tafle vroet
Die erue ende dat grote goet/
Datmen gaf tot Egmonde/
Dat van ~~hoghen~~ tronke begonde.
Want ten is te wanen niet/
Dat al dat ghemene diet/
Dat woēt tusschē d'Elue eñ der Seyne/
Ende vanden berghe hier neder reyne
Toter Noertzee al ghemene/
Ghererierden die diere stene/
Diemen in die tafle daer siet.
Hier bi sone twifelse ics niet/
Al hebt die scriuers dus vergeten/
En was een edel tronc vermeten/
En van der kerstine zeden/
Die Gode so veel eren deden.
Nu hoert die ystorie voert.
Die Graue Dederic/als gi gehoert
Hier voren hebt die waerheit das/
Dat hi die ~~ander~~ Graue was/
Die van Hollant Graue hiet/
God die alle ~~dinghen~~ voersiet

a Wel.
Huldegaert syn huysvrouvv schenkt, onder andre, een seer kostelike tafel.
b Hoofsch/ heusch.
c Duegdelijkheden.
d Steente.
tander ghesteente. Van so klene so dure gesteente, of Int Roomsce rike gene.
e Onyx.
f Lynkurius of Lynkurium.
g Die niet en is.
VVaer an blijckt der Grauen afcoomst.
h Weder vā etc. of/van ongeborene/ van boeren.
i So maect des ons.
Stamme.
Verschaffeden. hadde konnen tsamen brengen.
Of het was een welgeborene stam
Dederik kreech tvvee sonen

Gaf hem kinder ~~ende~~ grote waerde
Bi sinen wiue vrou Hildegaerde/
(Die [a] hare vorders wonnen mede
In doechdelik' waerdichede/)
Enen sone die Aernout hiet/
Dien hi in Hollant na hem liet/
Eñ Eggebrecht enen anderen daer naer/
Ende daer na ouer sommich iaer/
Also als ict bescreuen las/
Aertsbisschop van Triere was/
Daer ic een deel of segghen sal/
Ende niet dan die waerheit al.
Dese doe hi Aertsbisschop was
Ghedochtem wel int herte das/
Wanen hi comen was van gronde/
Ende eerde t'Gods huus t'Egmonde/
Als sine vorders daden na rechte/
Ende offerde Sinte Aelbrechte
Een goudē cruus van scoenre maniere/
Ende oec een casuffel diere/
Een almatike ende een missael/
Capitulaer ende passionael/
Ende ander goede boke daer met/
Ende doude ende die nyewe [b] wet/
Bescreuen in lettren fijn/
Ende vol heilichdoms een scrijn.
Aernout sijn broeder nam met eren
Een wijf int iaer ons Heren
Neghen hondert iaer ende tachtich/
Van gheslachte groot ende machtich/
Van Grieken tsconinx dochter waert
Die gheheten was Luutgaert.
[c] Theofanus was haers vaders name/
Ene Suster hadse scone ende bequame/
Die Theofana was ghenant
Die keyserinne was becant/
Des derdes keyser Otten moeder/
Dese minnede als haren broeder/
Den ionghen Aernout van Hollant/
So dat si enen [d] wech vant/
Entie Aerdsbisscop Eggebrecht
Van Triere/die sijn broeder was echt/
Entie [e] beiagheden beide gader/
Den Graue Diederic Aernouts vader
An Coninck Otten haren Zone/
Die [f] sint keyser was na t'gone
Datmen hem in eruen gaf/
Al t'goet daer te voren af
Sijn vorders waren [g] dienstman/
Ende men [h] bredet hem nochtan/
Aldus sprac als ghi hier hoert/
Die hantveste in dietsche woert.
Inden name der drieuoudichede/
Otto bi Gods ionstichede
Coninc/wi willen dat cont si
Alle onsen ghetrouwe verre ende bi/
Die nu sijn ende sullen sijn mede/
Hoe wi om onser moeder bede
Onser vrouwen om haer minne/
Theofana die keiserinne/
Ende daer toe emmer Augusta/
Ende om ons getrouwes vriēts daer na
Van Trieren Bisschop Egghebrecht/
Ende om Heynrix bede echt
Hertoge van Beyeren ons neuen/
Diederic van Hollant wilden gheuen/
Wat dat hi van ons hilt in lene/
In dien dat wijt hem alrene
In gherechter eruen gauen/
Wat so hi hilt lant of hauen.

Tusschen

a Voorouders.
Eggebrecht Aertsbisschop van Trier, die Egmont begifte.
b Testamēt/ de Bibel.
Ende Aernout.
c Romanus de iongere/ als andere schriuen.
Dederike vverden vā Otto (namaels de derde van dier name Keyser) enige plaetsen in Vrieslant gegeuen.
d Middel om te verkrigen.
e Verkregen van Conins Otto.
f Namaels.
g Leenmannen.
h Vermeerderde het hem.

× van

† weder

× gebed

× als † gebed

† dat

× waggde

× dide

+ [illegible]

† al

+ nicht

+ [illegible]

× daken

A

1ste Colom

IIde Colom

lotanse quam an lotrike
Ende van lombardien t keiserrike
lodewike quam alemangen an
dus ware si keisere 11 jare
in 't roemsche rike lange dare nare
sonder dat allene 11 jare
hare derde broedre keiser was
karle de caluwe als ict las
de te monte Sardse was ontfaen
Ende hebbe zwaerde altijt angedaen
de Here die Heren ten geslagten
holpen die heilighe kerke met machte
dat si hare Hertoch dome gaven
Ende hare gravescappe. Ende andere haven
Ende maecten der biscopdome af
Ende grote abdien na dat elc gaf
dare si hem begaven inne
dus moeste dalen als ic kinne
van karels edelscheit t edele bloet
karle de caluwe die hier vore stoet
dare de gravescap van Hollant of quam
Sijn geslagte als ic vernam
behelt de crone ghevoudelike
van den lande van vrankerike
tote dat men screef al openbare
in carnatio IX^c jare
Ende LXXX ende zevene
doe verstierf van desen levene
lodewijch die francen Hiet
die 1 jare ende luttel mere
crone droech als lands behoedere
Ende ne liet kijnt noch broedere
dan enen oem de sekerlike
van brabant ende van lotrike
Hertoghe was ende karle hiet
de rike crone gewinne niet
want hughe capet grave van parijs
de mogende was ende sekere wijs
onder ginc hem die crone
Ende vinghene met verrade hone
te louvene in de vaste stat
Ende liet en sterven na dat

† so
† voert
† geboert
× zijn
× 1 Jare goede das warde
° beroesten
° ende beschreve
† dan
fine
× ende
× dats
† hi noch
× wone
† de
° mediget

Tusschen dese ij waren Vslo eñ Lyhore/
So gheuen wijt hem te vrijer core
Mit alder nutschap die hi besat
Aldaer te voren in die stat.
Ende wi geuen wi hem voert daer nare
Al dat hi in Sinnemare
Dat dorp besat verre ende bi/
Dat het oer syn eyghen si/
Noch dat tusschen ij. watren leecht/
Datmen dus te noemen pleecht.
Medemelec ende Chimeloes/
Met datter toebehoert altoes/
Gheuen wi hem al eyghen echt
Ende daer toe mede al dat recht
Van Texele/ende datter toe behoert
In vrien eyghendome voert/
Wtghenomen t'recht allene/
Datmen heet huuslade int ghemene.
Dit recht willen wi dat hem coemt/
In die Graefschap/ diemen dus noemt/
Kinhem Texele ende Maeslant/
Ende hi voert heb in syn hant
Macht te doene met desen goede
Sinen wille ende sine gemoede
Wisselen/gheuen of vercopen/
Of so wat datter op mach lopen
Des gheuen wi hem dese lettren syn
Beseghelt met onsen vingherlijn/
Ghegheuen in ons Heeren iaren
I X C. ende lxxxv. daer nare/
Inden Oest op den seluen dach/
Die naest S. Bartelmeus lach/
Tote Nyemaghen al openbaer/
In Otten des Coninx ander iaer.
Dus maghedi merkẽ die waerheyt das.
Dat Otto noch toe geen Keyser was:
Want hi hem inden lettren niet
Augustus noch screef noch hiet.
Wes bevinden hem die Vriesen/
Wanen si verdullen ende [a] verriesen
Die gene die dat waer weten/
Dat si hem vriheit vermeten/
Die hem Karel die groote ghaf/
Daermen niet en vint af.
Ende dit was C. ende lxx. iaer/
Na den grooten Karel voorwaer/
Dat dese hantvest was ghegheuen/
En al noch toe waren si bleuen
Almangien onderdaen/
Alsment voorwaer mach verstan.
[b] Hierentop die Vriesen myn scheiden/
Ende wil myn belof verghelden
Vanden Graue Diederike/
Die Otto aldus maecte rike.
Dese Diederic van heilighen doene
Dede opheffen S. Jeroene.
Want die Sint hiet openbare
Gods ons Heeren Martelare
Van Noerdike daer hi lach begrauen/
Dede [c] hine met coste ende met hauen/
Eerlike voeren tot Egmonde/
Daer hi leghet nu ter stonde.
Diederic [d] verschiet van desen leuen/
Doemen LXXX. ende seuen.
Ende I X C. screef die iaren/
Na dat die maghet was moeder mare
Hi ende sin wijf worden begrauen
T'gmonde dat si met hauen/
Ende met eruen hadden gherijct/
Ewelic haer weldaet blijct.

[a Menen sy dat rasen. b Waerheit. *So vvaren sy noch lange na Karel de groote den Koninghen van Almangien ondervvorpen.*]

[b Endighet. c Beloefte voldoen.]

[*Dederik doet S. Ieroen t'Egmond bringhen.* c By hem. *Diederik sterf.* d Verscheide. e Maer.]

Hi ende syn vader/als ict vant/
Waren Grauen van Hollant
C. jaer xx. ende viue.
Nu laet ic van den Graue bliue/
Ic sal wel weder [a] ane vaen.
Binnen haren tide es [b] te gaen/
Karels ghesslachte dat onschone
Verloos dit Roomsche eñ Vranse crone.
Karel die groote liet ene sone
Lodewijc so hiet die gone/
Alsoo hier voren staet beschreuen.
Van hem zijn iij. kinderen bleuen
Tot Orliens in dat [c] prisoen/
Ende nochtan doer al dat doen
Waren si twier zuster kinder/
Hughe ende Karel starf ghinder.
Hughen ghesslachte sekerlike
Regniert noch huden in Vrankerike.
Dit gheschiede te voren een iaer/
Eer d'ander Diederic sterf voorwaer/
Nu keer ic daer ict leide [d] neder/
Van den Grauen te schriuen weder.
Aernoud des anderen Diederix sone
Wert Graue van Hollant als die gone/
Dient van gherechter [e] boert an quam.
Als ic eerst seide die een wijf nam
Die Lutgaert hiet ende moye was
Des derden Otten zijn seker das.
Dese ij. goeden ooc mede
T'egmonde t'clooster ende die stede
In Chosen ende in Castrichem/
In Velsen ende in Zassenem/
In voerhout ende in Noerdike mede/
In Lopsen ende in een ander stede/
Tenen watre datmen die maerne seide/
Ende ooc in die poert te leyde/
End te Berghen bi westen Kine
Vlaerdinghen die kerke sine
Gaf hi hem entie tiende mede
Tusschen Martinghe ende Durlede.
Hier bi so proeu ic ende kinne/
Dat hi an Gode leide minne.
Aernout wan an sinen wiue Lutgaert
Eenen Diederic ende eenen Ziuaert.
Die Zieuaert Sicke gheheeten was/
Ende te Castrichem luste hem das/
Dat hire een wyf nam door hare scone/
Of doer der touerien hone/
Van hem so quam groet ghesslachte/
Maer niet also starc van machte/
Dat hi niet in die hant
Ghewan als Graue van Hollant.
Int iaer ons Heeren I X C. naer/
Ende XCIII. voorwaer/
So wert te Keyser vercoren/
Die derde Otte als wijt horen.
Lutgaert Grauinne van Hollant/
Was syn moeye dats becant.
Int selue iaer begonste [f] riesen/
Ende striden die Westvriesen
Jeghen den Graue Aernoude/
Die haer Here wesen soude/
Op Winkelmeet dat si doe quamen
Die Graue entie Vriesen te samen:
So dat hi op hem quam met here/
Ende bleef versleghen in die were
Met groter [g] meyne van den sinen/
Dat te scade ende zeer te pinen/
Den lande wert een langhe stonde/
Begrauen wert hi T'egmonde/

[a Beginnen b Tonder gegaen. c De selfde. *Karels des grooten geslacht verghaen synde koomt de kroone van Vrankrijk an Hughe.* c In de gevangenis.]

[d Afliet. e Gheboorte. *Aernoud en syn huisvrou begiftighen t'clooster t'Egmondt.*]

[*Hadde 2. sonen Died. en Ziuaert.*]

[*Otto de III. vvert Keiser.* f Tot Keyser]

[f Rasen/ op te staen. *Arnoud vvert van de Vriesen verslagen.*]

[g Menichte]

Ende daer naer zijn wijf Lutgaert/
Die hi lief had ende waert.
Vyf iaer had hi in ~~hant~~
Alse Graue dese Hollant.
Sine kinder Diederic ende Ziuaert
Waren ionc ende ~~onbeiaert~~.
a Pawlijks. D'outste had a cume XII. iaer/
b Perijkel. Dus stont t'lant in grooten b vaer.

Dederik de III. de 4. Grave.

Diederik de IIII. graue. Graue Diederik Aernouds sone/
Ende Lutgaerde was die gone/
Dien met rechte t'lant an quam/
So dat hi te wiue nam
Eene hiet Othilt daer hi an
Bi Gods gracie II. kinder wan:
Eenen Diederic ende Florens/
Dese quam in sin c ghepens/
In sinen wille/in sinen d ghere/
Vaert nae Ierusalem. Pilgrijm te zijn ouer e mere:
c Gepeins/ gedachte. Ende was d'eerste van den Grauen/
d Begeerte. Die met ghebede ende met hauen
e OuerZee. Eerde t'heilighe graf ons Heren.
Beghift het klooster t'Egmondt. Dese gaf S. Aelbrecht teren
In Kadenburchx. pont ten iare/
Ende in Kadenburch broec daer nare
f Te eeren. Sestien f onsen renten mede/
g Oncen. Ende in Zweten teenre stede
h Oncen. Vertien onsen ~~ghelt ende~~ lant
i Oncen. In Waldunen hi verbant.
Sestien g onsen S. Aelbrecht.
In sin vrijtghers hi berecht.
Sestien onsen penninghen mede
Daer toe offerde hi ter stede.
Twee diere pellen diemen daer
Te hoochtide hanct openbaer.
So deed. ook syn broeder Siuaert. Siuaert sicke heb wi h vereest/
Gaf aldaer t'lant op die gheest/
~~XII~~. pont ter iare in aker sloet/
k Vereischt. Ende in ~~Baues~~ gaf hi die groet
Van ij pont ghelts daer ter stede.
Leghet hi ende sin wijf mede.
Die schoone clenode aldaer ter stonde
S. Aelbrecht gaf t'Egmonde.
Int Iaer ons Heeren M. ende drie
De 7. Keurvorsten vverden in Duitschlät gemaekt. Starf Keyser Otto ende zi der i nie
Sone wert daer op Keyser ghebozen/
k Hine wert ~~daer~~ toe verkozen.
Want dese ij. Otten erfden l t'Rike/
So dat het ghinc eruelike
Seder. Van den Vader totten Sone/
l Were opt. Sonder alleene dat die gone
m Hy en werde. Te Romen voer m enten ~~dan~~ wiede
n Het rike. Die Paeus selue ende benediede:
o Ende hem van wijde. Maer na dien dat Otte was doot/
p Verboodt dat. Die Roomsche ~~Keyser~~ n weder boot/
Entie Heeren van den Rike/
Ende cozen ghemeenlike
VII. Princen die kiesen soude/
Die waerdich waren wie so si woude/
Die ~~soude~~ Roomsche ~~Keyser~~ wesen.
Nu zijn vij. Heeren te desen
Drie Aertschebisschoppē/iiij. leke heerē/
Diemen hier bi namen mach leeren
Van Almangen die Canselier/
Die o van ~~Maletichen~~ is een alhier.
q Vā Mētz Entie van Triere is een van allen/
r Van Vrākrijk. Die is Cancelier van p Gallen.

Entie van Colen alle a wale/ a Wel
Die Cancelier heet van ytale.
Dit zijn iij. gheleerde Heeren.
Die iiij. leke wil ic u leeren/
Daer pleecht die een af te zijne.
Die Palesgraue van den Rine/
Die is b Drussate des Riken ghenant. b Drossaert.
Die ander is van Sassen lant.
Die Hertoghe die des ghelike
Dat zwaert ~~draecht~~ van den Rike.
Die derde staets niet c aue c Af.
Van Brandenburch die Marcgraue/
Dat is des Riken Camerlinc.
Die iiij. dat is ware dinc/
Dat is die Coninc van Behem/
d Schinke des Rike noemt men hem. d Schinker
Dese vij. was die eere groet
Ghegheuen na t'sderden Otten doet/
Dat hi Keyser soude wesen/
Die ghecozen waren na desen.
Nu keer ic t'onsen Graue weder/
Daer ic die ~~ieste~~ e af leide neder. e Liete voor by gaen.
In des Grauen Diederix tiden/
Daer wi die ~~Iesten~~ af lieten liden/ *De Normannen branden Vtrecht.*
Die Graue Aernouds sone was/
Doemen schreef als ic daer las/
Ons Heeren iaer M. ende tiene
Gheuelt dien van Vtrecht onsiene/
Die Normanne verbranden die stede/ f Onuerhoets.
Ende f sloeghen vele lieden mede. g Versloegē.
Alsmen schreef ~~XVIII~~ iaer/ *Graef Dederik verliest int' oorloghe teghens de Vriesen.*
~~Ende~~ M. was t'oorloghe swaer
Vanden Graue Diederike
Op die Vriesen ghemeenlike.
Want om sins vaders doet hi quam
Op hem swaerlic ende gram/
Ende hem wert helpe des ghelike
Ghesent vanden Keyser Heynrike
Een Hertoghe die Godeuaert hiet/
Maer g dat ~~ie~~ diede algader niet/
Want een h luut quam men en weet/ h Dat en gedyde.
Wanen ~~het~~ quam ghereet/ i Een geluut.
Die stemme riep/vliet Heren vliet.
Wonder groot is daer gheschiet:
Want der i Vriesen ~~menye~~ clene k Menichte
Sloech daer menighen ghemene
En al t'here wert k ontdaen/
Entie Hertoghe wert gheuaen. l Verstropt.
Dus l gheuel het schadelike/ m Gheuiel.
Desen Graue Diderike
Met oorloghen ende met m pinen n Moeyten.
Hilt hi Kenemaer mitten sinen
Onghewroken sinen Vader
Most hi laten altegader.
Ende starf in ons Heeren Iaer *Sterf.*
Dusent/XXX. ende daer naer
Neghen mede ende met ~~der~~ n waerde o Eerlijk.
Was hi gebrocht t'Egmonde ter aerde.
XLVI. iaer machmen lesen/ p Gheweest.
Dat hi Graue had o ghewesen. q An.

Dederik de IIII. de 5. Grave.

Dederik de IIII. de V. Graue vvert te Dordrecht vermoordt.

Hollāt ontfinc den vijfstē Graue/
Die Dirc hiet/die t'lant eñ haue
Vanden Vader ane quam.
Onlanghe hi die nutschap nam
Tot Dordrecht r in die Poert r In de stat.
Wert hi belaghet ende vermoert

Van

× lant

† onbekwaert

° eenen

* geledende

× dese
° meeban

† de andere

× datte
° kerckel
+ de

† kelyse de souede

* mensche

† voert
‡ dienen

× geeste
° geeste

‡ ons heeren
° XVIII

× den

† dat hebben

° medemengde

* grootere

* In dat lantschap
o op 3ind
× in
† was
† t'gelden
‡ sal
* 3dde
o despendelt
‡ ten wird
× ontrekt
× van
o dats wade
† dr
‡ wat
× hdm
‡ dn
o hdm

van sinen vianden onversien.
T'graefscap regierde na dien/
Die was syn broeder na syn lyf/
Want hine hadde kint a no wyf/
Een die Florens bi namen hiet.
Hi starf alsmen bescreuen siet/
Diederic na ons Heren Jaer/
M. X L. ende V I I I. daer naer/
Neghen Jaer had hi bi desen
Graue van Hollant gewesen.

a Noch.

Florens de I. de 6. Grave.

Florens zijn broeder vverdt de 6. Grave.
b Tot een

FLorens es die seste Graue.
Hem quam an lant ende Haue/
Dese nam Gheertrudē b tie wiue/
Edel ende scoen van liue
Was si ende van maghen hoge/
Harman van Sassen Hartoghe
Was haer Vader een hoghe man.
An dese vrouwe Florens wan
Sinen sone Diederike/
Ende een dochter desghelike/
Die in huwelike te lone
c Sident hadde die Vranrse crone/
Als die Ystorie sal segghen vort.
Dese Florens eñ syn wyf Gheertruut
Gauen oec goet tot Egmonde/
In Escimordelf renten vyf ponde
Ende een once daer toe mede
In Buschuse/ende teenre ander stede
Hebben sise mede c gherent
Twee ende twintich oncen omtrent.
Bi Delf an beiden siden/
a Neghenthien morgen ten seluen tiden.
Tien tiden was in Vlaendren mede
Een Graue van groter moghenthede/
Die Boudyn van Risele hiet.
Want alsmen bescreuen siet/
Hi maecte Risele die stede/
b Entie/Canessie oec mede/
Daer hi noch in begrauen leecht.
Dese Boudyn alsmen ons seecht/
Die wert Keiser Heynrics c man/
Om dat hi an hem ghewan
Walchren/Entie vier Ambochte/
Ende over scelt lant/ dat hi sochte/
Dit gesciede in ons Heren jaer
Dusent L V I I. daer naer.
Dese Boudyn had twee sonen/
Enen Boudyn ende den gonen
Quam an dat Graefscap syns Vader/
Ende Henegouwen altegader/
Ende want a hi teser peeste niet en hoert
So sal hier na van hem voert
Ghetellet worde dat gheschiede
In sinen tiden onsen liede.
Hier keer ick t'onsen Graue weder/
Florens dwanc op ende neder/
Sine viande b harentare/
So dat hise brochte in c vare/
Ende maketse oec also mat/
Dat nyement waende in sine stat/
Seker wesen daer hi lach.
So dat hi op enen dach
Ter Masen wert ten wale
Verwonnen hadde altemale/
Een grot deel syure viande/
Ende als hy keren soude te lande/
Nam hi syns selues quaden a goem/
Ende soude onder enen boem

c Vader-handt.
Gos dede t'klooster t'Egmondt.
c Merkten-ten begaeft.
a Tander: negen morgen/tiendeken/
Boudijn grave van Vlaendere, verkrijcht VValcheren van Keyser Henrik ten lene.
b En die Canonesie.
c Leenman.
a Tot deser.
Florens vvert na den sege onvroedts overvallen.
b Hier en daer.
c Perikel.
a Achtinge: hoede.

Te Hamert onder die scade rusten/
Want hitte ende vaec dedes hem lusten.
Daer hi seker waende wesen/
Quamen sine viande in desen
Op hem ridende onversien/
Eer hi entie sine conden vlien/
Wert hi versleghen daer ter stede/
Ende vele van sinen lude mede.
Ende wert Tegmonde gedraghen/
Ende ghegrauen bi sinen Maghen/
Tegmonde daer syn broeder lach
Diederic. groet b hantgeslach/
Was daer als cleen wonder sceen.
Men screef tsestich doe ende een/
Ende M. ons Heren jaer/
Doe gheschiede plaghe zwaer.
Dortien jaer dus ist ghetelt/
Had hy Hollant in syn ghewelt/
Syn wyf offerde te dier tyt
Twee casuffele ende een tapyt/
Voer haren man ende c helt in hant/
Met haren kindren vort Hollant/

VVert t'Egmont begraven.
c Droeffenisse Rouwe.
c Behielt.

Robrecht de Vriese.

INt Jaer Gods tsestich ende drie/
Ende M. dus lesen wie/
Robrecht Graue Boudyns sone/
Die joncxste was hi die gone
Vanden twee van Vlaender lant/
Hi nam in huwelic bant
Geertruud die weduwe Graue Florens
Dies van Hollant was die c chens/
Ende dat maeckte Boudyn syn vader/
Want hi hem ontsach altegader/
Dat hine kende scarp ende vroet/
Ende hi noch soude om goet
Boudyn sinen broeder anspreken/
Die a sochte was ende sonder treken/
Dies so stac hine vten lande/
Ende dede hem opheffen die hande
Toudenaerde ende sweren dan/
Openbare voer die man:
Dat hi altoes om gene sake
Den broeder om lantansprake/
Ende brochten b tesen huwelike.
Gheertruut sach wel datse b breke
Helpen hadde. ende nam den man/
Dus quam Robrecht Hollant an.
Ende want syn voersate Florens/
Ghegoet was op der Vriesen c chens/
Eer hem Hollant ane quam/
Hietmen doe als ick vernam/
Graue van Vrieslant bi toenamen/
Ende voert wert Robbrecht altesamen
Ghesheten Robbrecht die Vriese mede/
Na sinen voorsate dus wilde die zede.
Acht Jaer veruoechdi Hollant/
Ende hadt mitten wiue in hant.
Mer in sinen vierden Jare
Quam in Hollant die mare
Dat syn Vader waer doet bleuen
Die hem t'wyf had ghegheuen.
Boudyn syn broeder mit sine Vrouwen
Hilt Vlaendren ende Henegouwen/
Niet meer dan I I I. jaer na dē Vader/
Hi starf ende tquam altegader
Op Aernout ende Boudyn syn kinder.
Mer syn Wyf Richilt behilt ghinder/
Bouen den kinder die ouerhant/

Robrecht (namael: de Vriese ghenaemt) Boudijns sone, versvveret sijns Vaders Erf-landē, En krijcht met S. Graven Florēs VVeduvve de Voogdie van Hollant.
c Cinses schattingē.
a Sachte ende sonder list.
b Te desen tot dit.
c Dat sy hulp van noden hadde.
Robrechts Vader en broeder sterven.

So datse die van Vlaender lant
Haten om hare moeyelichede/
Haer ende hare kinder mede/
Dat haer zwaerlic verghinc/
Als v hier na tellet die a dinc.

a De saken kunde doen.

Godevaert met de bult.

Alsinen M. ende L X X. screef/
Machmen lesen dat doe bleef
Godevaert vand Muesele Hertoge
Een rike man ende een hoghe/
Dies Brabant/ Lotrike ende Ardenne/
Algader was als ict bekenne/
Ende liet Godevaerde den b bochens/
Die sere vrome was ende prens/
Ende een dochter hiet Yde/
Hare kinder syn bicant wide/
Wât si droech Godevaerde ~~va~~ Bulgioen
Den edelen stouten vromen baroen/
Ende Boudyn sinen broeder mede.
Die Coninc in die c ~~hele~~ stede/
Wort tote Iherusalem
Alsmen lesen mach van hem.
Die bocheuse Godevaert/
a Dies hier voren ghewagen waert.
Quam met Conincklicken Heere
Op Hollant/ met sterker were/
Ende van Vtrecht quam met hem/
In helpen die bisscop Willem/
Ende al op Robbrechte den Vriese/
Die van sorghen ende van verliese
Wt Hollant ~~wert~~ verdreuen
Syn stiefsone is met hem bleuen
Die noch toe ionc was ende clene.
Te Ghent quam hi ontgoet al reue/
Men screef M. als dit gheuel
Ende L X X I. also wel.
Vier Iaer stont in Godevaerts hant
Aldus die Graefscap van Hollant/
Int Iaer te voren eer die Vriese
Comen was te desen verliese/
Was Boudyn syn broeder doet bleuen/
Ende als hi int lant quam verdreuen
Quamen an hem die Baroene/
Poorters Ridders van hoghen doene/
Ende baden hem om hulpe ghinder/
Van dat Richilt ende haer kinder/
Vlaendren c ~~regeerde~~ also sere zware/
Wilden hi vechten ieghen hare/
Si willen alle met hem steruen/
Of hem daer an Vlaendren eruen.
So dat hi dies hadde ghere/
Ende quam mit sinen here
Bi Cassele tsinte Omers waert/
Daer quam Richilt an die Vaert/
Aernout ende Boudyn haer kinder/
Ende met hem groot heer ghinder/
Coninc Philips van Vrankerike.
Daer werdt ghevochten bitterlike/
Aernout d'outste bleef daer doet/
Boudyn die ionxste die a ontscoet/
Men hoerde nemmermeer na tale.
Die Coninc Philips also wale
b Ghesconfiert ende al ondaen.
Richilt selue werdt ghevaen.
Ende die Vriese die werdt mede
Tot S. Omers in die stede
Ghevaen/ so datmen sprac daer af
Datmen den enen om den andren gaf.

Van Godevaerdt de ghebultede verdreuen synde.
b Den ghebulteden.
c Heilige.
a Van welke voorheen gesproké is.
Verdrijuen bi den Vranschen Konink; ende syns broeders kinderen, en behielt Vlaendere in.
c Dat Vlaenderen met Richilt qualik te vreden ware.
a Werdt verloren.
b Ontdaen/ en verstropet.

Ende Robbrecht quam dus te lande/
Ende hadde Vlaendren in hande/
c Sident ~~drientwintich~~ Iaer.
Tote Cassele maecti daer naer
Ene Canesie daer hi in leghet
Tot S. Pieters alsinen seghet
An Gheertrude d weduwe ts Graue Florens
Wan hy ené sone die syn gepens/
Sint sette ten dienst ons Heren/
Ende hi beiagede veel eren.
Met Godevaerde van Bulgioen/
~~Plach hi te doen syn sermoen~~/
Den Heyden te verliese.
Ende hiet oec Robbrecht die Vriese
Sire stiefdochter/ die Graue Florés wâ
Gaf Robbrecht enen hoghen man
Coninc Filips sone van Vrankerike.
~~Een ander dochter des ghelike~~
~~Droech hem vrou~~ Gheertruut/
Die werdt in Denemarken bruut/
Ende nam den Coninc ~~danic~~ aldaer.
a Van ~~hem~~ Karel die daer naer
Vlaendren heuet an hem ghedregen/
Ende te Brugghe was versleghen
Adele heet die Vrouwe hoghe/
~~Sident~~ hadse die Hertoghe
Van Poelgen tenen rechten man/
Daer si oec enen sone ane wan.
Noch eé dochter droech hem Geertruut/
Die na die moeder hiet al wt/
Die droech Diederik van Elsaten.
Van hem quam Vlaendren te baten
Graue Filips die c deech te niete/
~~Maer~~ van Henegouwen Margriete
Syn suster was Graue Boudyn ~~moeder~~/
En wâ Margrieten/ men vant vroeder
Vrouwe neghene in haren tiden.
Hier latic die ~~eerste~~ bliuen
Vanden Graue Robbrecht den Vriese/
Die na sinen zwaren verliese
Dat hy verloes in Hollant/
Vlaendren al ghewan in hant/
Nu meer sal ic a besteden voert
Vanden Hollantschen Graue die woert.
Godevaert die ghebuulde Hertoghe/
Die van sinne was stout ende hoghe/
Hadde ghewórpen onder hem
Bi den Bisscop van Vtrecht Willem/
Hollant ende was vier Iaer here/
Hi scade den Vriesen vele sere.
Int Iaer ~~Gods~~ M. L X X. ende twee/
So dede hi den Oestvriesen wee/
Ende sloech hem of menighen man/
Groten roef hi hem of wan
Ende ~~verbornde~~ dorp ende steden
Met herde groter moghentheden.
Doch sciet hi van desen liue
Alsinen screef L X X. ende viue/
Ende M. screef ons Heren Iaer.
Met eenre auenture zwaer/
Want daer hi ghinc ter heymelichede
b Belaechden aldaer ter stede
Een Ghisebrecht/ die knape was
Diederic van Hollant ende dor das
Wonde hine harde c ~~scandelijc~~/
Godevaert ghevoelde vreselic
Sine smerte ende hiet doe recht/
a Datmen voerde tot Vtrecht/
Ende daer dedi hi syn ende
Voor Maerte op die b vyfte kalende.

c Van doen af/ naderhandt.
Robrechts kinderen.
a Van hem quam Karel int andere.
c Quam te niet.
a Mine woorden besteden/ spreken van.
Godevaerdt bestridet de Vriesen.
VVert doorsteken.
b Leide hem lage/ verraschte hem.
c Schamrus waert/ schadelijk/ om der plaetsen wille.
a Datmen hem voeren soude
b Den 25. van Februar.

Willem

× van

† heylige

‡ was

* retourneerden

† sind

× XXIX

○ int heylige lant van promissioen

* den Jonge Coninc Lodewijck

† selue andere dochter vrouch heten

○ kanniet

‡ haer quam

× elders

† moorde

○ gedect

× bevonden

○ ondanckbaerlijc

× hedrachtichheide

× man

o wijf

† bedegede

o seldete

* {saldus quam dideric in syn lant
{en wan de seghed mette hant

* in syn huysdagde

‡ harde

× dde

o XII

-re hebbet

× oorde

‡ groote

× du

Willem die Bisschop starf also wel/
Daer na in wtgaende Aprel.
Ende Coenraet was Bisschop gecozen/
Noch toe was Hollant verlozen/

Diederik de V. de 7. Grave.

Dederik met hulpe van Robbrecht de Vries verdrijft de bisschop vā Vtrecht, vvt Hollant. En vvert de 7. Grave.

MEn screef M. L X X. ende sesse/
Als Diederik had groete [a] langhenesse/
Dat lāt te hebbē weder algader/
Dat Grave Florens was sijns vader/
Met bede ende met sire claghe/
Versamende hi ~~vriende~~ ende maghe/
Ende sijn stiefvader halp hem echt/
Van Vlander de Vriese Robzecht/
Ende is comen te Yselmonde/
Daer ghemaeckt had [b] hier stonde
Ene vaste burch/ [c] al was onrecht
Die Bisschop Willem van Vtrecht.
Want hi vernemet ende verstaet/
Dat daer is die Bisschop Coenraet/
Daer was ghenochten vast ende zere/
Maer jonghe Diederik wan die ere.
Want hi die borch van Yselmonde/
Brande ende slechte inden gronde.
Ende wan met schepē die [d] wijch mede/
Aldaer in die Merwede.
Die proefst van Deventer bleef daer/
Van Oudemonster die pape Walnaer/
Ende een Graue hiet Gheerlach/
Ende menich ander op die dach.
Men ~~spreect~~ noch an tot Yselmonde/
Leget noch menich halsberch indē gronde.
Die bisschop Coenraet wert geuaen (de.
Ende ~~zident~~ was hi laten gaen.
~~Aldus wan Diederic mitter hant~~
~~Den seghe~~/ ~~ende quam in zijn lant~~/
Ende [e] lede X V. jaer/
In vreden sinen tijt daer naer.
Diederic dien dit is ghesciet/
Nam een wijf die Othilt hiet.
Daer ane wan hi enen sone/
Florens was geheten die gone.

Hi begifte d'Abdie t'Egmondt.

Dese Diederic gaf in ~~finen~~ stonde/
Den abt Steuen van Egmonde
Hantvesten ende vestede al die hauen/
die sijn oude vorders gauen/
Ende [f] meersede hem haer recht/
In lande/ in heerscapien [g] echt/
Ende daer toe so maecte hi
Des [h] goets huysman al tolne vri/
Oec gaf hi hem ~~al~~ openbare/
T'scout~~aet~~dom van Alcmare.

Sterf.

Dese Diederic starf daer naer/
Alsmen screef ons Heren jaer/
Dusent X C. ende een.
Van hem dreef Hollant ween.
Sijn vader was doet X X X. jaer/
Eer dat hi starf [i] harde naer.
~~Mer~~ I I. Jaer was sijn moeder voecht
Des lants als die ieeste toecht/
Ende acht jaer had sijn stiefvader
Hollant in die hant algader.
Ende vier Jaer daer na Godeuaert/
[k] Die buulrigde ghehēten waert
Die Hertoghe. doe jeghen recht/
Een jaer die bisschop van Vtrecht.
Dus stont hem utermaten onsiene/
Graue te sijn der jaren vijftiene.
Ende X V. Jaer helt hi in vreden/

a Verlangē.
b In tāder/ Tier. dats te dier stonde.
c In tander: Al was tonrecht.
d De Slach.
e Halsstuck: Ringkrage.
e Leidede zijn tijt/ leefde.
f Vermeerderde.
g Mede.
h Des godshuis man voor mannen/ dats ondersaten.
i Binaschier.
k Met den gebulteden rugghe.

Sijn lant ende sine steden.
Tot Egmonde wert hi ter aerden/
Brocht met [l] herde groter waerden.

l Zeer.

Florens de I I. de 8 Grave.

Florens de vette de 8. Grave.

FLorens die wert na den vader/
Grave eñ here des lants algader/
Dese hiet Florens die vette/
Met groter eren/ eñ sonder lette.
So leede hi altemale sijn leuen/
In ~~eren~~/ in feesten/ in gheuen.
In rijcheden ginc hi te voren/
~~Hem~~ allen daer hi of was ghebozen.

Neemt een huisvrou.

Te wiue nam hi Pieternelle/
Te bliuen sijns bedden ghesellle.
Des Hertogē Diederic dochter vā Zassen/
Van edelen [a] comme wt gewassen/
Enen broeder had si hiet Lotharis/
Daer men wel of weet dat waer is/
Dat hi seder Roemsch Keiser was.
Hier na salmen ghewaghen das/
An haer wan hi Diederike/
Ende enen Florens des ghelike/
Die die swerte Florens hiet/
Daer vele quaets of is ghesciet.
Die vette Florens daer ic of [b] telle/
Ende sijn [c] ~~wijs~~ vrou Pieternelle/

Begiften d'abdie t'Egmondt.

Beterde t'goet tot Egmonde/
Beyde in renten ende in ponde.
Ende offerden daer mesghewaden/
Eñ gout daer ment mede soude begaden
S. Aelbrechts scrijn daer hi in leghet.
In sinen tiden alsmen seghet/
Dusent wast ons Heren jaer/
Ende X C I X. daer naer/

(Koenraedt de bisschop vā Vtrecht vermoordt)

Was bisschop Coenraet van Vtrecht/
Vermoert van enen Vriesschen knecht/
~~Op enen dach~~ [d] na mestijt/
Ende ontran wech sonder strijt.
Men groefen in onser vrouwen kercke/
Die hi van sconen ghewerke
Selue maken dede te waren/
Ende setter in Provendenaren.

Sterf.

Alsmen screef elfhondert Jaer/
Ende ~~X X I I.~~ meer daer naer.
Starf inder bloeme sire joecht/
Florens die vette vol meniger doecht/
Ende was t'Egmonde begrauen.

a Afkomste.
b Vertelle.
c Wise.
d Na misse tijdt.

Vrou Petronella.

Vrouvv Petronella bevoocht het landt.

PIeternelle gaf vele hauen/
Daer ~~voer~~ die ziele vā haren mā.
Ende si bleef houdende voert an/
Dat Graefschap van Hollandt ghemene/
Met haren kindren die waren clene.

Diederik de VI. de 9. Grave.

Keiser Henrik de 5. sterf, en Lotharius komt in sijn stede.

DOemen screef elfhondert Jaer
Eñ den X X V. quam euel zwaer/
Dē Keiser Heynric an t'Vtrecht/
Daer galt hi der naturen recht/
Als ghelden moet een yghelijck.
Dit was die vierde Heynric.
Na hem wert Keiser ghecozen/
Lotharis als ic sprac te voren/
Graefinnen Pieternellen broeder/
Ende was des riken behoeder.

Ende droech XI. Iaer die Crone/
Met eren ende harde scone.
De Vriesen beschadigen Hollandt, en vveder schade lydende.
In't jaer ons Heren min no mee/
Elfhondert dertich ende twee/
Was het winter harde groet/
Die Vriesen die menighe noet/
Den Grauen daden van Hollant/
Ende onder wilen [b] gingen in hant/
b Seer. Gehoorsaem warē.
Somwile ontbraken saghen si stede/
Waren tien tiden buten vrede.
Diederik des vetten Grauen sone/
Gaderde sijn here als die gone/
c Gedachte/ der gedaner.
Die [c] dochte sulker scaden
Als si hem dicke hadde beraden/
In tander duchte/ vreesde die sy weder doen mochten.
Ende pijnde hem dit te wreken sware.
So dat hi quam tot Alcmare/
Die Westvriesen vloen tien stonden/
Als diet ghehouden niet en conden/
In't vaste vanden lande ghemene.
a Marmorsteen.
Want ghelike enen [a] marbestene/
Was Vrieslant al hart verbrozen/
Des ginckmen terghen ende stozen/
Ende barnen ende rouen/
Meer dan men soude ghelouen/
Cleederen/coepen ende paert/
Ontbieden si s'Graven broeder, die met hem oneens vvas, voor hun over heer.
Brochten donsen Calcmaer waert/
Ende lude geuaen tien stonden/
Aldaer si den Graue doen vonden.
Maer dese seghe was tonsege/
Bi na al Hollant ghedeghe.
Graue Diederic had een broeder/
Sijns vader kint ende sire moeder/
Die Graue Florens hiet die swerte/
c Moedigē.
Ende was van [c] fieren herte/
Wel sprekende ende hoesch sere/
Ende staende na der Warelt ere.
a Toegedaen. b Dontsienlikste.
So datter hem vele waren [a] hout/
Monike/Ridders/jonck ende out/
[b] Donsienlicste was sine vianden/
Diemen vant in menighen Landen/
Met dullen rade bi sire sculde/
Verloes hi der moeder hulde/
Die noch toe al Hollant/
Gheweldich had in hant.
c Door zijn wercken vertoornt. a Hoe meer hem etc. Hoe hy meer etc.
Den broeder had hi [c] verwrocht mede/
Met sire overmoedichede/
Mer [a] soene meer hate die sine/
So hi dede te meerre pine/
Om te hebben der vreemder hulde/
b Rasendelick/ onsienlick in dulle was.
Daer hi [b] rieselic ane dulde/
Der edelinghe som een deel/
Warens hem hout al gheheel/
c Ende gemeente.
[c] Entie meente was hem mede/
Die emmer wil nieuwe pijnlichede/
Op auenture oft quame in desen/
Dat si te vrier mochten wesen.
Nu zijn die Vriesen verblijt/
Als si vernamen der broeders strijt.
Ende senden tot Florens boden/
a Als huer hulpe/ tot huer hulpe.
Ende deden hem haer [a] hulpe noden.
Wilde hi hem wesen beneuen/
Si wilden hem Westvrieslant geuen/
Entie jongheline altehant/
Voer in Westvrieslant/
b Gebiedē.
Ende vantse onder sijn [b] beheet/
Beyde ghewillich ende bereet.
Dus was hi met hem een jaer/
Sinen broeder fel ende zwaer.
Ende hi dede daer toe sinen lande/
Waer so hi mochte scade ende scande/

Haren scade wraken die Vriesen zware/
VVinnen Alcmaer, en trecken de Kenemaers op hun side.
Want si die Kercke van Alckmare/
Entie marct bornde dat si stoef/
Ende namenre wel zwaren roef.
Hier binnen vele lieden waren/
Ende tmeeste deel van Kenemaren.
Die stonden te zwaren tribute/
Ende traken tenen rade ute/
Ende begeerden alle dat si
Hem seluen mochten vechten vri/
Ende droeghen ouer een ghemeenlike/
Dat si best lieten Diederike/
Ende lieten hem Florens verriesen
Dat si met hem ende met den Vriesen/
Souden sijn in allen noden.
Hier op senden si hem boden/
Ende hebben ouer here ontfaen/
Ende hem hulde ende eede ghedaen/
Daer quamen si met gewapenderhant/
Beide bi water ende opt lant/
So machtich dat den Graue dochte/
Dat hise verweren niet en mochte.
Ende brochtē Florens wien lief of leet/
Al te Haerlem toe gheleet.
Ende hebben ts'heren huse verbrant/
Waer so si stonden in Kenemer lant/
Die waren der ouden Grauen.
b Vertrocken sy. Die daer over van den Grave gestraffet vverden.
Maer jeghen nacht ginghen si [b] scauen/
Die Vriesen weder te haren wiuen/
c En is niet
Want haer sede [c] nes niet dat bliuen/
Bi nachte selden of nemmermee/
Van haren huse wien lief of wee/
Ende voerden haren Graue mede/
Ende lieten in groter pijnlichede/
Ende in vresen die Kenemaren/
Die haer ghesellen doen waren.
Die waren al gemeenlic
Vanden Graue Diederic/
Verbornt ende al afghenomen/
Wat so hem mochte te baten comen/
Want die Graue met hem dede/
Al zijnen wille daer ter stede.
Doe dit ghescheide quam die mare/
Den oem den Keyser Lothare/
Keyser Lotharius soennet tusschen de broeder sine neven.
Vanden neuen dat Orloghe/
Hi sender [a] saen eenen Hertoghe/
Ende gheboet hem daer ter stede/
Dat hi soude maken vrede.
a Andrelik.
Also lief als elc daer woude
Behouden des Keysers houde.
Doch al was het zwaer te doene/
Was aldaer ghemaect een soene.
Ende van elker side oec mede/
Die met elken inden onvrede/
Op den andren hadden gheuochten/
b Versachten.
Dus lieten si hem bede [b] sochten.
Florensen den svvarten vvert der Ioncvr. van Rochēs landt in handen gegeven.
Florens die swerte na desen vrede/
Begonste een ander pijnlichede/
Daer hem sine doet an lach.
Want daer na leet niet menich dach/
Van Aerndsberghe here Harman/
Entie Here van Kuuc nochtan/
Here Godeuaert hadde onder hen tween
Een nichte/want hare suster een
Hadse ghewonnen als God woude/
An den Here van Rochem Aernoude/
Na tsvader doet/ende na der moeder
Warter voghet of ende behoeder
Die van Aerntsberghe Harman/
Tote datse huwelic ghewan.

Want

Γ harder
× noch

† gedochted al
o voortmals

‡ hebben

o delen

‡ knapen

⁎ gemeenlicken
ϕ dierdrick

× vanden

o Simon
× helen

† helen

o doot

× doot

† heer
o goden

× bescouwedn

† willedn

* of bekende

‡ t' nijtwelcke

° huuc

† helen

× lothard

° van

‡ wort
‡ so

* doot

× hete

† dede

° vaderen
* die tael was sin vaderlant

‡ ridders

× sal

† tide
§ gebedighden

° da

× hebbed

Want haer behoerde te comen in hant/
Vaste borghe ende scoen lant.
Maer die mannen van der joncfrouwen
Nemen waer/ende si frouwen
Des swerte Florens edelhede/
Ende sine grote manlichede.

c Besloten/ bondé goet.
a Voor een Here.

Ende c visieren onder hem saen/
Dat sine willen a te here ontfaen.
Dus hebben sine ontboden dan/
Ende worden daer sine man/
Ende gauen hem in sine hant/
Der jonckfrouwen, burch ende lant/
In wat steden dat sijt vermochten/

Die den omen die hem de Ionckvrou niet geven vvilden, grote schade dede.

Met hem sijt naerstelijck versochten/
Die mamne an haren oem.
Maer die gene hielt ouer droem/
Noch met beden/noch met b mieden/
Ne mochter geen dinck an dieden/
Dat hi te deser dinck iet quame/
Dat Florens sijnre nichte name.
Florens die verheerde hem al/

b Giften/ sy lieten sich niet ommekopen.

Huys ende dorp/berch ende dal/
Ende dede hem pine ende grote hoede/
An sinen liue/ an zinen goede/
Ende dor den Keyser die sijn oem was/
Wert hi te vele machtiger das.
Florens die voert al verergen/
Des Heren goet van Arendsberghen.
Waer hi mochte buten vesten.
Ende hy weerde hem ten besten/
Daer hi mochte met sinen neuen/
Ende stont nauwe om Florens leuen.

En den bisscoppe van Vtrecht.

Die van Vtrecht vander stede/
Warens alle Florense mede/
So dat hem in sijn op lopen/
Vtrecht talre stont was open.

c Toeghedaen.

Maer die bisschop hiet Andries/
Ende was den andren al c hout dies/
So dat hem Florens tier stonde
Of bornde sine veste Lexmonde.
Dat doe was een vaste stede/
Ende verboet hem Vtrecht mede/
Om dat hi metten andren street.

Doch vvert van hem vermoordet
a Hem waré lagen in zijn padt gestelt.

Op een tijt wast dat Florens reet/
Met hem tienden uter stat/
Ende hem was a belaecht sijn pat/
Alne wiste hire of niet/
Ende eer hy hem wel besiet/
Die van Aerndsverghe ende van Kuuck

b Geschrey/ bestemde teycken van an te vallé.

Gauen op hem enen b piuir/
Daer hys was al ouiersien/
Als hi keren waent mettien/
Ende wel oec waren ontreden al/
So quam een ongheual/
Dat sijn paert storte tsire scade/
Teenre stede hiet Abstade.
Daer wert hy van hem verslagen/
Ende te Rensburch ghedragen
In't closter dat sijn moeder stichte/
Ende begrauen seget tghedichte.

Om vvelke daadt si uyt hun landen verdreven vverden.
c Wt hun landt.
Maer soenden met dē Grave na

Thant so quam dese mare/
Sijn oem den Keyser al openbare/
Die zwaerlijck verdroech die maer/
Ende quamt wreke harde zwaer/
Met Diederick van Hollant.
Si verdreuen c des lants thant/
Die van Kuuc ende Aerndsberghen.
Haer lant voeren si verergen.
So dat hem al of is te broken.
Ende noch wert mee ghewroken/

s'Keysers doodt.
a Ten ware.

a Mer dat die doet die niemant spaert/
Den Keyser track ter langher vaert.
Hi sciet henen van desen leuen/
Alsmen screef XIC. XXX. ende seuen/
Te groten ghelucke ende te gheualle/
Van Aerndsberge ende die van Kuuc alle
Want si keerden thant de lande/

b Ontboden.
c Leenmannen.

Ende b boden Graue Diederic te hande/
Ende worden alle daer sijn c man/
Dus quamen si des a soendinx an.
Alsmen screef ons Heren jaer/
M.C. ende XL. daer naer/

De Graue besoeckt Ierusalem.
a Bequame sy de soen.
b Dat over zee gelegen is.
c Verkreech.

Voer Graue Diederic met groten geer/
Int heilighe lant b van ouer meer/
Toten heilighen graue ons Heren/
Ende daer hi thuus wilde keren/
c Bejaechde hi vri ter seluer stonde/
Beyde Reinsburch ende t'Egmonde.
Ende brochten dies des Paeus brieue/
Den Abt Woutre dor sine lieue.
Dese Diederic had een vrouwe
Te wive edel ende ghetrouwe/

Hadde sPalsgravē dochter.
a Su. Welke was

Die Sophie hiet van hoghen maghen/
a So was dochter hor ick gewagen/
Tspalensgraue vanden Rineggh[e].

Voerde Oorloch tegens den bisschop van Vtrecht maer vvert met dē ban gedvvongen.

In Diederix tiden als ick segghe/
So was werringe ende gheuecht/
Tusschen den Bisschop van Vtrecht/
Ende hem dat coste groet goet.
Maer bisschop Herbrecht die was vroet/
Ende dwanck S. Maertijns viande/
Metten banne van swaren bande/
Ende oec metten swaerde mede.
So dat hi voer hem comen dede
Graue Diederic al baruoet/
Ende daer soeken sine oetmoet/
Ende bidden hem oec ghenaden/
Ende aflaet van sinen misdaden.
Den Palensgraue dwanck hi mede/
Die hem vele ouerlasts dede.

c Door toe doen van Huge.
Vrouvv Petronella sterf, en vverdt te Rijnsburch van haer gestichtet, begraven.
a Steerf.
(Edessa in Mesopotamien vvert vandē Turken ingenomen.)
b Gevangens.
c Belegert.
(Keyser Koenraedt dē 3 koninc Lod vvijck vā Vrankrijk etc. doē een verlorē tocht op dē Turken)

Ende c vinken bi Hughes Batren daet/
Dat also beschreuen staet/
Entie veste van sire hant/
Ridder van al Duutsche lant.
Elfhondert veertich ende viere
Screefmen doe die goedertiere/
Des vetten Graue Florens wijf/
Pieternelle ende a haer lijf.
Ende was te Reynsburch begrauen/
Dat si stichte met haren hauen/
In die ere der moeder ons Heren/
Aldaer legghetse noch met eren.
Int jaer ons Heren veertich ende viue/
Ende elfhondert worden b keytiue.
Onse kerstine van ouer meer/
Si worden met torken heer
c Beseten inder stat van Edisse/
Daer noyt sedert ghebrac misse/
Sident dat die Apostalen ons Heren/
An Jesus Christus daden bekeren.
Daer lach Thadeus ende Thomas/
Die Torken wonnent dat jammer was.
Na Lotharis die Keyser was/
In Diederix tiden ghebiel das/
Dat een man Coninc waert/
Van Almangen die sine vaert
Sette int lant van ouer meer/
Met hem voer met groten heer/
Lodewijc van Vranckerike/
Die Philippe den Coninck rike

Van die zident Normandie
Trac an die Vranse partie/
Dese brochte daer an die vaert/
Metter crucinge S. Baernaert.
Die abt van Clerfuaus tien tiden.
Mer luttel baten dede haer friden.
Want si Damasch hadden beleghen/
[a] Ende danen voren al diere ieghen/
Niet ne hadden al sulck ghewelt/
Dat sine mochten hebben ghevelt.
So dat Coenraet vijfthien jaer
Coninc [b] wert/ende starf vorwaer*
Int jaer ons Heeren min no mee/
Elfhondert vijftich ende twee.
Ende Vrederic quam in sine stede/
Coninc ende Keyser mede.
Ende wert over twee Jaer daer ane/
Vanden Paeus Adriane/
Tote Rome ghebenediet/
Ende Keyser ooc ghewiet/
Ende was seven en dertich Jaer
Roemsch Keyser over waer.
Dese dinc die wi [c] over liden/
Geschiede int s' Graven Diederix tiden/
Die vette Florens Sone was.
Alsmen elfhondert las/
Ende vijf en vijftich ons Heeren jaer.
Quamen met orloghen zwaer/
Die Vriesen van Drechterlant/
Ende hebben gheroeft ende verbrant.*
Die van Kenemare [a] harde sture/
Dit versaghen die gebure/
Van Okesdorp ende porters mede/
Wt Haerlem vander stede/
Ende streden an hem/ende deedse keren
Swaerlike te haren oneren.
Ende sloeghen hem of vliende nochtan
Omtrent neghen hondert man.
Maer die Grave Diederic bleef/
Alsmen ons Heeren jaer screef
Elfhondert Jaer Vijftich ende zevene/
Ende voer ten langhen levene.
Begraven was hi t'Egmonde/
Daer hi nu leghet ter stonde/
Vijf en veertich jaer na den edelē vader/
Was hi Here des Lands algader.

c Tocht.
a Voeren van daer om dat zijt niet winnen konden.
Koenraedt sterft, en Frederik de eerste komt in zijn stede.
b Nadat hi 15. Jaren Keyser hadde geweest.
c Verhalet hebben.
De Vriesen vallen in Kenemerlandt, maer vverden geslaghen.
a Seer wredelijck.
Doch de Grave bleef.

Florens de III. de 10. Grave.

SOphie die edele Gravinne/
Die heilich was/eñ wijs van sin=
Hadde van eenē mā iiij. sonē/ (ne
Entie oudtste Florens die gonen
Quam dat Graefschap aen.
Hier na doe ick u te verstaen/
Wie die andre broedren waren/
Ende hoe sy hebben ghevaren
Alsmen die Jaren ons Heren las/
Elfhondert enensestich doe was/
Maecten die van Drechterlant/
[c] In soendinghen vasten bant/
Jeghen Grave Florens die xxx. Jaer
Gehouden hadde t'orloghe zwaer.
Ende alle die Westvriesen mede/
Quamen onder zijne mogenthede.
Alsmē elfhōdert eñ tweentsestich screef/
Ghevel datmen thilic bedreef/
Vanden Grave Florens met staden/
Ende van t'sConincx dochter aden/

Florens de Grave.
Bedvvingt de Vriesen.
c In een vrede handelinge verbonden sy sich/met.
Neemt der Schotten Konings dochter adē ter vrouvven.

Die Coninc van Scotlant was.
Met vele schepen zijt seker das/
Hevet hise in die mase ghebrocht/
Ende daer havene ghesocht.
Alsmen screef elfhondert Jaer
Ende vier en tsestich ooc daer naer/
Brochte van Colen Bisschop Remout/*
Een edel pape ende een stout/
Die III. Coninghen van Milane/
Die den Gods sone saghen ane/
Daer sine van verre versochten/
Ende hem haer offerhande brochten
Te Betleem op den derthienden dach/
Aldaer hi in die cribbe lach
Te Colen leyde hise inden doem/
Noch huden hebben sijs ere ende roem.
Alsmen tsestich screef ende sesse/
Quamen met groter zwaernesse/
Die Vriesen van over Ottenfort/
Ghewapent Talemaer in die poert.
Met groter [a] menpen vermeten/
Ende hebben dat [b] portkijn beseten/
Die daer quamen ende waren beraden/
[c] Om dier poert te staen in staden/
Als sy saghen t'heer so [d] swide/
Traken sy hem over een side.
Ende lieten alle die ghebure
In sorghen ende in daventure.
Die Vriesen namen dat sy vonden/
Ende bornden al op tien stonden.
Sine lieter staen groet no cleen/
Sonder recht die kercke alleen/
Die lieten sy alonghescaet.
Dus wilde haer ghemene raet.
Die van Alcmaer hebben versien/
Dat hem haer vrienden ontflien.
Ende recht omtrent LXXX. man/
Worpen hem ter were voert an/
Heet van moede ghelijken [a] riesen/
Ende streken mids onder die Vriesen.
Ende bleven werender hande/
Alle doet onder die vyande.
Dat die Vriesen dus dit daden/
Een deel waren sier toe [b] verladen.
Want hare ghebure die van scagen/
Die waren met eenre lagen
Van dien van Hollant in't selve jaer/
Verbornt ende berovet zwaer.
Ende ghevaen ende ghedoet/
Meer dan [c] hovescheit gheboet.
In't naeste jaer tesen stonden/
Geschiede wonder tot Egmonde.
Want een schaep een lam brochte/
Daermen wonder aensien mochte.
Het had een hooft ende achterwaert
Had twee enden/ende elck zijn staert.
Twee voeten voren ende achter viere/
Menich quam sien dese maniere.
Ende [a] bede dat dustaen wonder/
Sonder reden niet nes besonder.
[b] Some van wysen luden/
Wilde die twee een beduden/
Hollant ende Vrieslant.
Dat met rechte tot eenre handt/
[c] Hoefden souden al over een/
Ende met stryden hem sceyden in tween.
Ende want dat Egmonde [a] steet/
By naer int rechte [b] ghesceet/
So wilden sy wanen dat reden ware/
Dat hem wonder daer openbare.

(De lichamen der 3. Koningen vverden tot Keulen gebracht.)
De Vriesen verbernen Alckmaer.
a Menichte.
b Stedeken belegert.
c De Stadt ontsetten.
d So veel/ so sterck.
a Als rasende menschē.
Daer toe geterget door t'bernen van Schagen.
b Verorsaeckt.
c Hovelijckheyt.
Een vvonder, en zijn beduidenisse.
a Seide.
b Sommighe.
c Een hooft hebben souden.
a Staet.
b Daer die schepden.

Alsmen

† mate

° dn

* date nate

‡ Jaar

† hdn

* gebrant

× hard

‡ mdt rechten

° dds

× al

* vdinoret

° mdingdn

† dar

‡ bebolndent

♀ Stadn

× kenndmarke

° Stedden

‡ dade

× doot

° dde

‡ haerlem

☿ dede

‡ vodet

× sodten ° ddn

† ddn

† den

× schutters

o hard

× vereld

‡ was

× ü

§ t dodig

§ in t heylige

oo vadder

‡ dwingende

o nogh

† hedde,

† dee

‡ dd

c Soekende bevandt.
Alsmen screef als ict c besachte
XIC. LX. ende achte.
Grave Florens trekt op de Vriesen.
Versamende de Grave Florens
Groot heer om zijn ghepens.
Te toghen den fellen Vriesen/
Die hem syn volc daden verliesen.
Ende quam op een witter tijt/
Met sinen Volcke om strijt.
Tot scorel doe gheleghen/
Recht der Vriesen lande ieghen.
Daer had hi Raet ende dochte/
Hoe hi die Vriesen soeken mochte.
Als hi van desen dinghen riet/
Ne wilden al doe ghedogen niet/
Sommige overmoedige trekken voor Heen, branden, Schagen.
Sommighe coene jonghelinge/
So lanc a ghevorst/ so lant ghedinge.
Want die moet hevetse verwonnen/
Met haren b orsen syn si gheronnen/
Licht ghewapent ten Vriesen waert.
a Vertuebē. b Rossen. c Misbaecht.
Nochtans dat die Grave c misbaert/
Ende hi wilde dat si beden.
Tote Scagen syn si ghereden.
Ende hebben verbornt Scaghen.
Die Vriese waren in die laghen/
Ende rekende ghene scade buten/
Mochten si hare viande besluten/
Dat si keren niet en mochten.
d Daer niet op letteden.
D'onse die des niet en d rochten/
Pensden al om haren roef/
End om die brant die verre stoef.
Ende traken voort bi wegen bi diken/
a Enige.
a Sulke seiden die Vriesen wiken.
VVerden besett.
Nu syn die Vriesen opghesprongen/
Die hem hadden ondronghen.
Dien wech die si souden keren.
Ende als si henen wilden die heren/
Syn die Vriesen hem te moete/
Met fellen voerhoefde ende onsoete.
Enige slaen daer duer.
Sulke van den Ridderen waren/
Die hem traken teenre scaren/
Ende setten t'lijf in daventure/
b Over de vyanden.
Ende reden b die vianden dure/
Ende quamen aldus toten haren/
Maer de meeste vverden verslagen.
Daer die Grave ende dander waren
Alle dandere bleven doet/
Sonder menighe hire groet/
Diere waren ghevaen hielden t'leven.
Die waren d'Edelinghe dire bleven.
Van Andworpen heer Symon.
Scoenre no vromer in syn doen/
Ne was gheen ende buer out/
Mijn her Willem van Voerhout/
Ende van haerlaem/ heer Braendaen/
Heer Florens Roest ne conde ontgaen/
Ende die Drussate her Gheraert/
Ende van Egmonde Allaert/
Her Brune vā Castrichē/ iōge Gheraet.
Vā Monstre/ vā Noertich Her Everaet
c Bekomen.
Die dode als mense c ghewinnen conde/
Waren ghebrocht t'Egmonde/
Daer si waren beweent wel zware.
Ende dit was binnen den selven Jare/
Dat dit wonderlike Lam
t'Egmonde te bescouwen quam/
Opten dach alsmen bekent/
Datmen viert S. Vincent/
Den naesten Zomer dire lach/
De Vriesen die Alkmaer an
Quamen op S. Ypolitus dach/
Die Westvriesen teenre scaren/
Overtrekene tot Alemare/

brandt slaken vverden gheslagen.
Ende hebben ontsteken die poert/
Dan ginc hem niet ten besten voert.
a Viandelijc.
Want luttel Riddere ende ghebure/
Hebbense wederstaen a sture/
Ende veriaechdense van daen/
Daer lieten si ligghen XXX. man/
Die beste van hare zide.
Hadmen ghebeit metten stride/
Om die scutten al te samen/
Die daer van Vlaendren vele quamen/
Men hadde metten groete ghescote
b Den hoop.
Onteert/ altemale die b rote/
So dat die kindre syn maghen/
Daer na hadden moeten claghen.
Dit ghevviel in Grave Florens tiden/
Sophien sone dien doe liden/
Die Vriesen daden vele pinen.
Sophie syn moeder liet an haer scinen/
S'graven moeder reiset drievverf na Ierusalem.
Dat si weldaden was ghewone/
Want si met Otten haren sone/
Die Benthem behuwede tlant/
Ende met van Haerlem Ysebrant/
Int Lant voer van over Zee.
Noch sullen wy tellen mee/
Van haren kindren ende van hare/
Ende anders niet dan t'rechte ware.
Si starf na ons Heren ghebornes/
Ende sterf aldaer.
XIC. Tseventich ende ses/
c Joodtsche landt.
Ende dat c Lant van over mere/
Dat si met volmaecten beghere/
Hadde drie warf besocht/
Ende si was ter aerden brocht/
a Gasthuys. b Diepte.
Aldaer int Duutsche a Hospitael.
Haer herte was een grondeloes b wael/
Van milthept ende van ontfarme/
Van soethept/ op die Gods arme
Van waken/ van pinen in die ghebede.
c Monasterium/ klooster.
Dat c Monster van Reynsburch mede/
Dede si maken al op van gronde/
Die noch scone staet ter stonde.
Oec so voer si ene vaert/
Hadd' mede te Compostel ghevveest.
Vor Gode eens te Compostellen waert.
Daer hare scone Mirakel vel/
Inden wege dat weetmen wel.
Want morders haddense ghevaen
Metten haren ende wilden saen
a Ombrenghen.
Al tfolc a stinelen mer sine conden/
Met haren kninen niement wonden.
Als syt volbrenghen niet en mochten/
Vielen si neder ende sochten
Ghenaden ende lietense varen.
Dit was scone dinc te waren.
Haer soon Boudijn vverdt Bisschop vā Vtrecht.
XIC. Jaer tseventich ende achte/
Wert Bisschop t'Utrecht met machte/
Boudijn ghecozen sone Sophien/
Die proefst eerst was t'sinte Marien/
Grave Florens was syn broeder/
Sophie was hare beyder moeder/
Ende Grave Dederik haer vader.
Int selve iaer verheerde algader/
De Bisschop van Kuelen vervvoestet Brunsvvijc, en versettet den Hertoch.
Philips Bisschop van Colen dat lant/
Op der Weseren dat doe in hant/
Die Hertoghe hilt van Bruneswijc/
Hem volchde Keyser Vrederic/
Met groten heer zeer vermeten/
Ende hevet Bruneswijc beseten/
Ende daer ghewonnen borghen vele/
c Viandeliken handel. a Daer van beroofd.
Ende oec inden selven c nijtspele/
Den Hertoghe mede ghevaen/
Ende wten Hertochdom a ghedaen/

Ende heuet gegeuen dat gone/
Enen Bernaert des Mercgrauen zone.

De Graue valt in Vrieslant. Begeeft syn dochter an de Graue van Kleef.

Alsmen screef XIC. ende tachtich/
Quã Graue Florens met here machtich
Ende heuet verheert ende verbrant/
Winchen eñ Nyederp ende Vrieslant/
Als LXXX. ende II. was gheschreuen/
Nam Diederic die Graue van Cleuen/
Graue Florens dochter vrou Auen/
Met groter feesten/met groter hauen/
Als hem beden was betame/
Margriete was haer name.

De Vriesen hebben de nederlage.

Int selue iaer moste die Vriesen
Stade nemen ende verliesen/
Daer si quamen op Akersloet/
Want vele der hare bleef der doot.

De Graef vvert Kruis Ridder.

XIC. LXXX. ende viere/
Screefmen doe die goedertiere
Florens van Hollant t'Cruce ontfinc/
Om te wesen daer areminc/
Int lant dat God mit sinen bloede
Benedide doer sine oetmoede.

Dvvingt Tessel, en VVieringẽ.

Mer eer hi dit nam in hant
Haddi Texele ende Wierinc lant
Bedwonghen met orloghen starc/
Ende nam hem of iiij. M. Marc.

Saladijn belegert de Stadt Tiberien.

Nu gaet hier an rou ende vaer/
Want alsmen screef ons Heren iaer/
XIC. VII. ende tachtich/
Quam Saladyn die soudaen machtich/
Met groten heer in Galilee/

c De Meer van Tiberiade.

Ende besat op die c versceen zee/
Taberien met groten here.

a Guido de Lusignano koninck van Ierusalem. Siet Nauclerum.

Onse Coninc a Wijt sette hem ter were/
Die duutssche Heren ende die templiere/
Die Ridders ende die Hospiteliere/
Ende die kerstine baroene met hem/
Ytem lande van Iherusalem.
Als si hem setten ter were/
Saladyn ende syn grote here
Syn ghesceden vander stat.

Strijdt tegẽ de Christenen, en beneemt hen t'vvater.

Die onse quamen saen na dat/
Met haren here te Bethleem/
Ende streden sere jeghen hem/
In Iunius op den seuende dach.

b Ouer.

Dien dach b dure was menich slach
Ghesleghen daer an elke zide.
D'onse hadden deere vanden stride/
Mer die Heidine t'water wonnen/
Dat si met listen onder ronnen/
Des donse sekerlike
Hadden al te grote breke.
Smorghens quamen der Heidine scaren
Eer dan donse bereet waren/

c Nauwlijx. Si volgen niet den goeden.

So dat si hem c cume wapine mogen.
Als die viande op hem togen/
Die grote Princen die daer waren/
Quamen ten Coninc daer gheuaren/
Ende vraechden in menighen rade/
Watmen te sulker noet best dade.
Als dit hoerde die Coninc Wijt/
Halen hiet hi aldus ter tijt/
Enen Ridder hiet Heer ian/
Die was een besceiden man/
Ende hadde met Torken vor desen/
Dicke in stride ghewesen/
Ende hi kennetse bi haren namen/
Die si waren ende wanen si quamen/
Bi haren Ridderliken vanen.

a Dede hi.

Hem a dedi vraghen ende vermanen/
Watmen teser stont best dade.
Hi sprac in ghetrouwen rade/
Datmen best bestonde die scare/
Daer Saladyns baniere ware/
Want waert datmen die vellen mochte/

b Lichtelijk.

Dander verwonne men b sochte/
Hem allen dochte wel an desen
Nutte raet ende wijs oec wesen.

a Met sine. Maer den quaden S. Grauens vã Tripoli raet. c Raimont. Naucler.

In desen quam a syhre scare
Van Triple Graue c hughe geuaren/
Een kerstijn quaet al onversien.
Men mochte wel mercken an dien/
Dat hi den Heidinen was hout/

a Met ghewelt/sere. b Een verlochende/ schadelike raets-gever.

Want hi vloecte a met gewout/
Hem die gaf alsulken raet/
Ende scide hets een b vernopert quaet/
Hi heeft met Heydine ghesproken/
Syn raet is nuttelick te broken/
Laet ons in dit gheberchte riden/
So mogen wy coenlic op hem striden/
Daer is tsoerdeel ons altemale.
Aldus bi des Grauen tale/
Wart die onnutte raet ontseit/

c Onhuesch-heit/ ongheschicktheit. En vverden daer ouer verslagen.

Om dat onse c dorperheit/
Die wi in dat heilige lant dreuen/
Wrecken wilde op onse leuen.

a Bereidt. b Dwaesheit te doen.

T'here a repde hem altegader/
Den raet te doen dien die verrader/
Kerstenheit riet te verliesen/
Dus was dat heer brocht te riesen.
Want so si op die Heidine quamen
Vanden berghe/was altesamen
Die sonne recht in haer oghen/
Die hitte conden si niet gedogen/
Ende dat stof vloech als reghen/
Dus was hem daventure teghen
Den onsen/ende hem moste misscien
Die Graue van Triple ginc vlien/
Die dit ghedaen hadde al/

c Liet syn Vane dale.

Ende c liet sine baniere int dal/
Dat die Heidine merken souden/

a Verstoutë.

Ende hem oec te meer b verbouden.
Kerstenheit ginc onder daer/
Het ne nam nopt scade so swaer/
Daer te voren in menighen daghen/
Sider dat met sine maghen
Godeuaert van Bulioen tlant wan.

b Van Akë/ van oudts Ptolomais geheten.

Die Bisschop van b Akers eẽ goet man/
Voerde ons Heren cruus terstont/
Die wert swaerlic ghewont/
Ende gaft enen andren tier tijt
Voert vaert gaf den Coninc Wijt.

c De Slach

Mer die c wijch wert staende eñ zwaer/
Die Coninc wert geuaen daer/
Ende t'Cruce ons Heren mede/
Ende ghevoert in vreemder stede.
Selden wert in enen nijt spele
Ghestort bloets also vele.
Want al die macht van ouermeer
Bleef versleghen in die weer/

a Seer nij.

Of gheuaen a harde sciere/
Templiers ende Hospiteliere/
Ende al die bloeme vanden lande
Ghinc onder der Heidine hande/
Ende dede an d'onse grote zonden.
Want nopt ne wilde van eerster stonden
God dat lant den Kerstine laten/
Die met houaerden ende met onmaten
Daer leefden ende onsuuerlike.
Ende dies was daer sekerlike

So

* winckel

* aeden
* daeden

† niet

° dat

‡ goed
† daer

† an

‡ alle

× gheraeden

* anderen

° vaste

† die

‡ dat ~~~ ghebeert

° ghedachtinghen

* was

° gemeenderen

† dit

* aldaer hielt hij halden tiden tijt

‡ ghelaetinghen

† dit

× wiel † de daer

~~~ hoeren groote
~~~

† wedt

× bedaget

ridder goedel aent

~~ridder goedel aent~~

† du

‡ wedt

× ote
° was

° had

‡ lebentdel

✳ Dickwils ✳ ontfaeden

§ die van

† al

† du
† allel

schelike

° doden

wasschen

× als

a Gestelike.
So veel onder die [a] Clergie/
Ende onder die warelt partie/
Dat God of wiesch die oeuer moede/
Aldus mitter Kerstine bloede.

Saladijn deelt de buit, en dodet de ghevangens.
Saladijn ende sine partie/
Deelden neuen Tabarie/
Den roef die groet was ende rike/
Dat beste dede hi ghemeenlike/
Voeren te Damasch tien stonden.
Alle die daer waren vonden
Tempelaren ende Hospitalieren/
Deed hi voer hem comen sciere/
Ende dede hem allen thoeft of slaen/

Onder vvelke mede de Prince Famant.
Mer Wijt die Coninc wert gheuaen/
Doe was voor Saladijn thant/
Ghebrocht die Prince [b] Famant.
Een edel Ridder ende waert/

b Siet van Rainaldo da Monreal/ Naucleruin.
Ne gheen beter droech doe swaert/
Wijs van rade/reyn van zeden/
Ende van groter vromicheden/
Onser Kerstine rechter hant/
Ende den Turken swaer viant/
Die vele hadden der warelt eren/
Nochtan hate hi der warelt sere.
Een dinc allene sonder mere/
Misprijsde men an hem sere.
Al gafmen den Turken vrede/
Hine hieltse altoes te gheenre stede.
Om dit hadden Saladijn leet/
Ende was hem vtermaten wreet.
Ende alsmen hem dien brochte togen/
Warp hi hem aldaer voer oghen/
Sine loesheit ende sine misdade/
Ende hi hem menighe scade
Dicwils hadde ghedaen/
Ende hine nv hadde gheuaen.

c Sijn blide ghelaet ten broevere.
Mijn here Famant ne keerde nie/
Om sijn dreighen sine [c] blij/
Want hi der doet clene achte/
Ende wiste wel in sine ghedachte
Dat hem nakede te lone/
Van Gode die hemelsche crone.
Ende hi was onthoeft mede/

Tmeest Ioodsche landt valt in handen des Saladijns.
Voer Saladijn aldaer ter stede.
Doe gaf haer op Iherusalem/
Ascaloen ende mede Bethleem/
Ende al meest dat Conincrike/
Steden ende hoghe burghen rike.
Saladijn hadde dien lof/
Ende alremetst oec daer of/
Dat hi niement liet verswaren
Die Kerstijn was/hine lieten varen/

a Indien hy niet onder tribuit wilde sitten.
b Schatten: of besniden.
Op dat hi niet ne wilde bliuen/
Ende hem [a] in chense daer bescriuen/
Ende die hem oec [b] so talien liet/
Diene wilde hi onteruen niet.
Acht en tachtich iaer hadde theilige lant
Ghestaen inder Kerstine hant/
Sident dat die goede heilighe man
Godeuaert ende sijn gheselscap wan.

De Graue van Tripoli die hier d'oorsaek van vvas, bleef niet ongestraft.
c Verlochent/ ten Mahometist ware geworden.
Die Graue van Triple diet verriet/
Ontghinc der wrake ons Heren niet.
Men vanten doet ter morghen stont/
Als hi was slapen gaen ghesont/
Ende doemen naect besach ter stede/
So vantmen tusschen die been besneden/
Al vorsch na die Heidensche wet/
Des mochtmen weten te bet/
Dat hi hem hadde [c] vernoyert/
Die dese moort had [a] gheuisiert.

De Keiser vrederik, de Graue Florēs &c. nemen de tocht op de Turken an.
a Hi die de raedt gaf door welke de Christenen om waren gecomē.
b Werden kruis ridderen.
c Op re sijn.
d Richardt de eerste vā die naem.
Int iaer ons Heren M C .ende achte/
Ende tachtentich quam mare onsachte/
Vanden lande van ouer meer.
Doe [b] cruuste hem met groten gheer/
Keyser Vrederic ende van Zwauen/
Sijn soen die Hertoghe en vele Grauen/
Florens die Graue van Hollant/
Otte Graue van Ghelrelant/
Ende menich hoghe man sonder waen.
Tghemeente hebben tcruus ontfaen/
Ende reden hem ten naesten iare/
[c] Te porren mit willigher scare.
Oec so cruuste hem dies ghelike
Philips die Coninc van Vrankerike/
Die Coninc [d] mede van Inghelant/
Philips die Graue van Vlaenderlant/
Ende menich Prince van beden landen/
Die fel waren den Gods vianden.

Keiser Vrederik laet hem in Asiē ouer schepē.
a Tooch op ses hondert duisent mā.
b Enghe.
c Tgriekse lande duer.
Int iaer alsmē screef Negē en tachtich
So [a] porrede dit heer machtich/
Keiser Vrederic sette sijn vaert/
Ten arme sinte Joris waert:
Om dat de Zee daer was [b] inghe/
Ende hem gheseit was sonderlinghe
Van enen Clusenaer daer te voren/
Dat hi in watre soude versmoren.
Ende voer met crachte [c] Grieken dure/
Dat menighen Griec wert te sure.

a Isacium Angelum.
b Wee of lief.
Ende dwanc den [a] Keyser so met stride/
Was hi [b] erre ofte blide/
Dat hi hem ghisel ende helpe gaf/
Dus quam hi des orloghes af/

Lidet ghebrek, en vervvint den Soudaen van Iconien.
c Bi Callipolin op de horn van Tracien/ als Nicetas schrijft. eē weynich boven Sestum.
a Van gebrek van spise.
b Iconij dat in Lycaonia legget.
c So verhāt behielt.
Ende hi verwinterde in Grieken daer/
Ten naesten lentijn daer naer/
Voer hi ouer [c] S. Joris arm/
Daer donse groten ontfarm
Dogheden [a] van braken spisen/
Ende om dat in alre wisen
Die Heidine bi nachte ende bi daghe/
Op donse laghen in die laghe.
Doch quam hi dore ende die zine/
Ende den Soudaen van [b] Yconine/
Verwan hi in vele striden/
Ende verheerde in die tiden/
Vele sijns lants ende vachter zege/
Op die Heidine alle weghe.
Al wast dat hi sonder verlies/
Niet ne [c] quam te bouen dies.

a Bereidt.
b Als si meenden dat het nv maer spel wesen soude.
In desen swaren arbeit/
Was hem bi ende [a] ghereit/
Die Graue Florens van Hollant/
Die in orloghe metter hant/
Beiaerhde dicke eren vele.
Als si wel naer [b] al te spele/
Tellen waenden hare pine/

Verdrenkt.
c Voort trokken.
a Selephiū de Riuier door rijdende strukelde sijn peerdt/ en hy bestorst kortelings. Remplian. Veronens. Andre noemen de riuier Seram, som menen tsi Cidnus.
b Af spoelen.
c Ghewelt.
Ende die Keyser ende die sine/
[c] Tiden Tantyochen waert/
Te vaerne haren rechten vaert/
Gheuel hem dat si quamen scire/
Gheuaren op een clene riuiere/
Die [a] Salef bi namen hiet.
Ende als die Keyser twater siet/
Lopende claer ende wit/
Ende was besweet ende seer verhit/
Ende wilde [b] dwaen sine lede/
Hi ontclede hem tier stede/
Also die swemmen conde wel/
Maer teerst dat hi inden stroom vel/
Droechē die stroem wech met [c] gewout/
Ende verdranc int water cout.

Die Roemsche Keiser recht in syn here/
Bleef aldus doet sonder were/
Daer rouwe groet ende a zerichede/
Omme dreef al Kerstijnhede.
Syn ghe~~weyde~~ was wt ghedaen/
Ende syn lichaem ghesouten saen.
b ~~Want~~ het was inder Heidine bedwāc/
Ende die wech was starc ende lanc.
Ouer busch ende ouer menighe toche/
Eermen quam tot Antyoche.
Daer was hi met groter hauen/
In sinte Pieters kerc begrauen.
Die Graue Florens van Hollant/
Dire mede menighe c swaren pant/
Ghedoecht hadde in dese vaert/
Door Gode die ghecruust waert/
Ne leefde niet langhe ~~hier~~ naer/
Hi starf t'Antiochen/ende daer
Wart hi begrauen op enen dach/
Niet verre van ~~danen~~ die Keiser lach/
Daer theer ~~an~~ nam grote schade.
Want hi was stout ende wys van rade/
Ende van Kerstine manieren.
Meer dan ic can a visieren/
Storuen daer lude ghemene/
Grote Heeren ende daer toe clene.
Want si hadden honger ghehat/
Ende aten hem daer al te zat.
Dies ~~wert~~ there zeer ondaen/
Graue Florens heb wi verstaen/
Starf metten Keiser Vrederike/
Int iaer ons Heeren zekerlike
Elf hondert ende t'Negentich iaer/
~~Ende was~~ Graue van Hollāt voorwaer/
Drie en dertich iaer met eren.
Syn wijf was als ons die ~~perste~~ leren/
Van Scotlant Ada die Grauinne/
Die wan an haer als ict ~~kinne~~/ *
Diederic die hier voren staet.
~~Hi dede menighen vromme daet~~. B
Ende enen andren die Willem hiet/
Die node van sinen vader sciet/
Want hi den vader volchde naer/
In al die ~~vrese~~/in al die vaer/
Die hi hadde in c domme vaert/
Ten arme S. Iorys waert.
Ende hi was t'Antyochen mede/
Aldaer hi starf in die stede.
Ende doe hi had den vader verloren/
a Henetten met hem vercoren/
Des Keisers sone bouen vele Grauen/
Hi die Hertoghe was van Swauen/
Om sine grote vromichede/
Ende voerde met hem b t'Akers mede.
Mer die Hertoghe starf aldaer/
Alsmen screef enen t'Negentich iaer/
Ende elfhondert int incarnatioen.
Int selue orloghe/ int selue doen/
Starf oec t'Akers voor die stede/
Philips die Graue van Vlaendrē mede/
Van Iunius opten eersten dach.
Opten tienden diere na lach/
Opten dach Sinte Barnabas/
Leestmen dat Akers ghewonnen was/
Dat wi naer als wijt weten/
Twee iaer had syn c beseten/
Eer Rijchaert ende Philips te zamen/
Die twee Coninghen daer quamen.

a Dat den Christenen wee dede.

b Tlandt daer sy doe waren, klein Armenien/ bi Thursum.

Graue Florens sterf.

c Swarich leidt.

a Dits prekē.

Liet 2. sonē VVillem en Dederik, van vvelke VVillem bi Frederik dē Hertoch van Svvauen sKeisers sone bleef.

c In het omme trekken.

a Heeft hem des etc.

b Ake/Akō/ eertijdts. t'Ptolemais

Dese, als ook de Graue van Vlaendren int beleg van Ake, eer de stadt gevvonnen vverdt, gestoruen synde.

c Belegert ghewest.

Dederik de V I I. de 11. Grave.

NV Florens Sophien sone/
t'Aantyochen starf als die gone/
Die porrede van sinen lande/
Om te wreken ons Heren scande/
Bleef Diederic syn sone Graue.
Willem daer ic eerst sprac aue/
Als syn vader doet was bleuen/
Ende syn meester die hem ghegeuen
*Gaerne hadde vele hauen/
Dat was die Hertoghe van Swauen/
So tide hi te lande waert/
Als die daer comen begaert/
Daer hi gaerne wesen soude/
Onder ~~synder~~ selue broeder houde.
Ende is aldus te lande comen/
Wel ontfangen van~~den~~ somen.
Vanden Graue Diederike/
Was hi ontfanghen broederlike.
Maer niet langhe stont die minne/
Diederic ne keerde van zinne/
So dats Willem wert gheware/
Ende hi nam thant aldare/
Som dies hem waren hout/
Ende hi vloe in syn a behout/
Toten Vriesen van Drechterlant/
Diene ontfinghen al te hant/
Bi hare helpe/bi haren rade/
Dede hi den broeder dicke scade.
Om dit te wreken quam tier stonde/
Grauinne Alijt tot Egmonde:
Den cloester ~~tot~~ groter scade.
Oec waentmen dat bi haren rade/
T'orloghe began entie plaghe.
Si lach daer van Sint Laurens daghe/
Tot acht dage na Sint Martijns dach.
Dat den cloester sere b verwach.
Altoes was si den ~~cloester~~ zwaer/
Ende c dreechde Sint Aelbrecht daer/
Dat sine soude visiteren.
Ic wane ~~seder~~ God wrac dat ~~zweren~~. *
Graue Diederic lach in Zeelant/
Ende hilt torloghe mitter hant/
Jeghen van Vlaendren Graue Bouden
Alijt die pijnde haer te houden/
Jeghen den zwagher torloghe mede.
Met wel groter behendichede/
Ende maecten vrientscap al thant/
Met die van Nyedorp in Vrieslant/
Die haer te voren waren a onthout.
Na dien rouwe menichvout/
Quam Willem al openbare
Met sinen volke tot Alcmare.
Alijt quam mitten Kenemaren/
Ende met Riddren vanden haren.
Daer began thant een strijt.
Winckel ende Nyedorp ter seluer tijt/
Die Willem waren b ondermiet/
Weken ende ne vochten niet.
Doe dat dander Vriesen saghen/
Lieten si hem die Ridders iaghen/
Ende Willem die weerde hem langhe/
Met cleenre c ~~meinje~~ in bedwanghe.
Mer doe hi sach ~~dat~~ dander ghinghen/
Diene al omme wilden ~~beringhen~~/ *
Is hi metten sinen ontweken/
Ende den vianden daer ontstreken.
Die Vriesen waren hem voert hout/
Om dat sine saghen so stout.
Graue Diederic quam die mare/
Vanden zeghe van Alcmare/
Des was hi in ~~groter vroheden~~/ *
Ende oec had hi doe verstreden

Keerde hi thuis tot sinen broeder Dederik die Graef ghevvorden vvas.

Maer vverdt eer niet lang, oneens met hem, en begeeft sich bi den Vriesen.

a Daer hi meende seker te syn.

DeGrauinne (om dat Dederik tegens de Vlamingē lach) quam tegens hem.

b Beswaerde.

c Gheliet haer te willen besoeke.

En verkreech d'ouerhandt, doer ondermiedinge.

a Viandt.

b Door onderhandelinge afgetogen/omgekoft.

c Menichte.

Den

* wade

° date

† dade

§ ü

‡ was

waer hy

× geeste

* bekinne

B die dat graefscap in hant gadt
die vrouwe Aliden had van Cleve
als hier te voren staet bescreven

° pine

† al

* wel

× dyns

° heden

‡ tee

† voerden

§ die der * deere

‡ te

§ so

× innichte

° hoe

* bringen

‡ so

* vrolicheden

× keerde

† hy

† heldenenberghede

° menschen

† also men

^ menheit

× verchiert

° voete

× al

⁂ seere

⁂ bedsachte

‡ dat

† ons

~ vreedric

§ doe

° gheven

Maer hun twist wverdt gesoent.

Den Graue van Vlaendzen tier stonde/
Dus voer hi henen tot Egmonde/
Daer bisscop Boudijn van Vtrecht/
Otte van Benthem sijn bzoeder echt/
Diederic Dompzoest mede/
Hare dzier omen quamen om vzede/
Ende Ade hare twier moeder/
Mede quam als elken bzoeder
Te bidden met swaren sinne/
Om pays ende om minne.
So langhe spzac men ende dede/
Dat Willem in eenre vzede/
Te Haerlem toten bzoeder quam/
Tsinen bedde/ende hi nam
Van hem antwoerde/ende gaf/
Ende men stont ozloghens af.
So dat Willem soude ontfaen/
Te Gheervliet in die tolne gaen/
Van hem dzi hondert pont ten iare/

[c] Oostvzieslant als een leen van de Grave soude hebben.

Ende hi voert [c] man des bzoeders ware
Om t'Gzaefscap van Oestvzieslant/
Ende liete den bzoeder in die hant/
Behouden dat hi daer besate/
Tsijnre wille ende tsijnre bate.
Dus was die dinc daer gheent.
Willem is t'Oestvzieslant ghesent/
Daer hi goetlic wert ontfaen/
Ende die Vziesen huldene saen.
Willem wert gheweldich Graue
Van Oestvzieslant/ ende stont strijts aue
Jeghen den bzoeder ende had in hant/
Tote Lauece al dat lant.

Ionckheer VVillem vervvint Henrik de Krane.

Een Here sat den Vziesen ane/
Die gheheten was Heynric die crane/
Die had gheweest den Vziesen swaer/
Willem quam metten Vziesen daer/
Ende slechte hem in den gront/
Sine veste in corter stont/
Ende dzeuene wten lande.
Al die scade ende die scande
Die hi den Vziesen had ghedaen/
Wzac hi op hem sonder opstaen/
Ende alle die Vziesen nam Willem/
Die hi ghedwongen had an hem.

Dederik de domproost, en Aernout de proost twvisten om bisschop vã Vtrecht te syn.

Int Jaer van Gods ghevoernes/
Elf hondert t'Negentich ende ses/
Starf bisscop Boudijn van Vtrecht/
Willems oem ende Diederix [a] echt/
Die Graue van Hollant was.
Si twee waren ghecozen na das/
Ten was die dompzoest Dederic/
Dien gaft die keiser Heynric/ [b]
Vzederix sone die verdzanc/
Want het an hem was [c] belanc/
Dat wereltlike recht in die hant/
Flozens die Graue van Hollant/
Die tot Antpochen leghet/
Was sijn bzoeder alsmen seghet.

[a] Mede: [b] De seste. [c] Het wereltlike recht is gegeuen stondt an hem.

Dander was die pzoest Aernout/
Van Deuenter/ende die was hout/
Otte die Graue van Ghelrelant/

De Keiser stelt tbisdoom den Graven in handt.

Mer keiser Heynric sette in hant
Van Hollant Graue Diederike/
Dat bisscopdom wie [d] soze wike/
Dat den gonen ghegeuen si/
Dient die Paeus gheeft al vzi.

[d] Tsi wiet wil dient den Paus af dele te moeten widen.

Dus voer Diederic ende Aernout mede/
Toten Paeus daer elc dede
Sine macht om t'Bisscopdoem.
Menich ozloghen ende menich roem/
Hadde onderlinghe mitter hant/
Die van Ghelre ende van Hollant.

Die de Gelder sche daer nit keert.

Al tlant van ouer Ysel dede
Onder sine mogenthede
Die Graue van Ghelre moghendelike.
Mer van Hollant Diederike/
Was Vtrecht ontdaen die stede/
Ende t'Westlant entie burghe mede.
Elc die dede op anders lant/
Scade/roef ende groten bzant.
Also dat si beide te samen/
Te Heymenberghe te [c] wighe quamen/

[c] Dee vandze sach te leueren.

Daer van Hollant die stoute man/
Met cleenre menye verwan/
Den Graue vã Ghelre/eñ sijn volc mede
Wozden ondaen daer ter stede/
Ende ghesleghen ende gheuaen/
Dus ist ons ten besten vergaen.

Beide die na tbisdom stonden gestoruẽ synde, wverdt Dederik proost van Maestricht bisschop.

Int naeste iaer dat si twee waren/
Te Romen om tbisscopdom gheuaren/
Aernout ende Diederik/so gheuel/
Eer tpleyt was gheendet wel/
Voer den paeus dat Aernout starf/
Ende Diederic die verwarf
Dat Bisscopdom/ende dede hem wien.
Mer als hi quam te Pauien/
So bleef hi al ghinder doet.
Oec starf Heynric die Heere groet/
Die keiser van Rome Vzederix sone/
Diere verdzanc ende oec die [a] gone/
Liet doe Vzederic sijn kint/
Van vijf iaren alsmen vint.

[a] Keiser Heynrik.

Die van Vtrecht/papen/clerken/
Ende die manne der heiliger kerken/
Die cozen enen bisscop echt/
Diederic pzoest van Maestrecht.

Na Vrederic des eersten, en Hẽrix des sesten ouerliden, wvert keiser Vred. de 2. doch Philips van Swvauen wverdt syn voocht gemaakt.

Mer nu hoert cortelike
Hoet ghinc mitten Roemschen rike.
Vzederic die in die Vaert
Verdzanc tote Antpochen waert/
Hadde dzi sone ende dene bleef doet/
Voer Akers [c] inden ofiaet groet.
Dander sone hadde algader/
Dat Roemsche rijc na den vader/
Die hiet Heynric/ende was bi naer/
Keiser alsmen vint acht iaer/
Ende starf int iaer als ic bedachte/
Elfhondert t'Negentich ende achte/
Ende liet van vijf iaren enen sone/
Vzederic so hiet die gone
Die sident was keiser ende here/
Ende daer na ontset [a] van sijnre ere.
Ende om dat kint was clene/
So cozen die Heren ghemene/
Filips den swaef keiser Heynricx bzoed̃
Dat hi ware des riken behoeder/
[b] Onthier ende tkint op quame/
Datmen ter keiser crone name.

[c] Inde krijgstocht daer veel afiaet voor beloost werde. [a] Van tkeiserdoom door den Paus Celestinum. [b] Tot dat/ indien tkindt.

Tesen rade daerment riet/
Ne was die Bisscop van Coelne niet/
Des brochte hi dat rike in stride/
Ende hi trac aen deen zide/
Die hi mochte ende die hi vant/
Conninc Rijchaert van Jnghelant/
Ende van Hollant dẽ Graue Diederike
Den Graue van Vlaendzen des ghelike

Die Otto de Graue tegens hem opgevvorpen, verdreef.

Met cracht ende met groter haue
Brochte hi van Poyters den Graue/
Otten inden stoel tot Aken/
Ende lieten aldus Coninc maken.
Filips [b] had scoenre inden Rike/
Mer hi wert daer na cortelike

[c] Tstondt hem ghesiendes

VVerdt namaels doorsteken, latende drie dochteren.

a Van Otto van Wittelsbach, een wel gheboren Graue.

b Ut o carum die van Keiser Rodolph verslaghen werdt.

Ghesleghen doet in sine zale/
Van enen Graue a ghebozen wale.
Drie dochteren syn van hem bleuen/
Dene was in Behem ghegheuen/
Die zidentsden b Coninc drocch.
Die den Coninc Roedolf sloech.
Dander was in Spangen ghesent/
Daer dit oec of quam alsment kent/
Dat nv de spaensche crone draecht.
In brabant quam die derde maecht/
Die den Aerdschen Heynric wan/
Syn sone hiet Hertoghe Jan.
Nu wil ic te mynre materien keren/
Ende voert van onse Grauen leren.

Graef VVillem van Oestvrieslandt vvert geuangen.

Graue Willem van Oestvrieslant/
Als hi syn goet hadde in hant/
Saet hem hier voer gaf syn broeder/
Keerde hi hier ouer tsire moeder
Ter Grauinne diene wel ontfinc/
Mer si riet hem eenen dinc/
Also lief als hi heuet syn eren/
Dat hi ten broeder niet en kere/

c Sonder te mogen ontgaen sonder vertueven.

Hi ware gheuaen al sonder c vorst.
Nu lach syn broeder doe ter Horst/
Als die noch hilt ouer recht/
Die voechdie van Vtrecht.
Ende was int selue iaer dat doet bleef/
Keiser Heynric als ic screef.
Mer so wat datmen hem riet/
Dat ne mochte dieden niet/
Hine woude sinen broeder sien.
Ter Horst so quam hi mettien
Daer ne die broeder op die dach/
Niet lieslike ane sach.
Want syn viant Heynric die crane
Vinken daert die broeder sach ane.
Diere niet ieghen en seghet.

a Inde hechtenisse geleget in tander.

Hi heeften int a prisoen gheleghen/
Doch so is hi ontlopen dane/
Ende quam den Graue van Ghelre ane/

Ontkomet en huvvt.

Daer hi seker onthout vant/
Al was hi des broeders viant.
Ende van danen quam hi ghesiopen/
In Oestvrieslant/ende onteropen.
Die bliscap dreuen menichvout/
Van synre comst/van sire behout.
Hier na nam hi te wiue thant/
Tsgrauen dochter van Ghelrelant.
Ende hi dede syn feeste mede/
Tote Staueren in die stede.

De Graue van Hollant en Gelderlandt vverden versoent.

Inden seluen iaer so quamen/
In soendinghen eñ in vrienscepẽ tsamẽ/
Die Graue Diederic van Hollant/
Ende Otte Graue van Ghelrelant/
Ende wert also groot ende vast mede/
Datmen huwelic ghelouen dede/
Tusschẽ Aleydẽ Graue Diederix dochter
Om dat die vrede waer te sochter/
Ende Heynric Graue Otten sone.
Mer niet langhe daer na die gone/
Starf in Hollant/ende was b gheaert/

b Begrauen

Te Rensburch des men droene waert.
Alsmen screef elfhondert ende achte/

Graef Dederik trekt op Vrieslãt.

Ende t Negentich/doe voer met achte/
In winter tyt in drechterlant.
Graue Diederic daer hi verbrant
Huus ende dorp cleen ende groot/
Ende sloech vele Vriese i doet.
Int selue iaer daer ic of scriue/

(VVonder)

Quam een Ridder van dode te liue/
In Vermendoys die openbare
Sprac vele dat te seriue ware.

Richardt Konink van Engelandt.

Alsmen screef Negen en t Negẽtich iaer
Ende elf hondert doe belach zwaer/
Coninc Rychaert van Inghelant/
Bi Limogien/als een stout viant/
Een burch vast ende groot/
Ende wort ghescoten doet.

a Romen/ Roanen/ want daer wilde hi syn hert/als bi sine getrouwe/tander ingewande in Poictu/ en syn lichaem bi Aigle in Normandien begrauen hebben. Polid. Verg.

Tot a Romen was hi begrauen/
Van sinen rike van sire hauen.
So bleef oec syn broeder Jan/
Een sochte goedertieren man/
Die verloes des lands so vele/
Dat noch gaet al vten spele/
Als Noermandie ende des ghelike.
Dese Jan wan Coninc Heynrike/
Ende Heynric wan Eduwaerde/
Die al nv met sinen swaerde
Tlant van Waels heuet onderdaen/
Ende noch Crone draecht sonder waen.

Oorloch tusschen dẽ bisschop en den Graue.

b Viandt.

Int iaer Gods tweelf hondert eñ twee/
Worden onderlinghe b ghevee/
Die bisscop Diederic van Vtrecht/
Ende die Graue van Hollant echt.
So dat de Graue quam in syn lant/
Ende stichter in roef ende brant.
Ten lesten wasser vrede ghenomen.
Oec was hem gheuanghen comen
Des Hertoghen broeder Willem/
Ende die here van Kuuc met hem/
Ende Ridderen ende ander liede.
Als den Hertoghe dus missciede/
Ghewaen hi doe an sine side/
Groot Ridderscip tsinen stride/
Van Colen vter grater stede/
Den bisscop van Ludic mede/
Van Limburch den Hertoghe/
Van Vlaendren den Graue hoghe/
Ende ander die ic niet can nomen/
Ende is aldus te Huesden comen.

c Vermetelis stoutheidt.

De Graue vverdt geuangen, en maekt de soen.

Ende Diederic lach met c ouermoede/
Met luttel volc/met cleenre hoede.
Ende hi verloes ter seluer tyt/
Bi synre ouermoede den stryt/
Ende wort aldaer gheuaen/
Ende gaf eer hi mocht ontgaen/
Twee duysent pont. met desen doene/
Was aldaer ghemaect die soene.

Sterf, sonder te mogẽ sine landen versien.

a Bevelt swaerlijck krank.

Int iaer Gods twelf hondert eñ drie/
Starf Graue Diederic wat soes gescie
Als hi hadde herde naer
Graue ghesyn derthien iaer.
Te Dordrecht lach hi a beuelt zwaer/
Ende hi wort des wel ghewaer/
Dat hi niet en mochte ontbreken/
Den broeder wilde hi gaerne spreken/
Om den moet te maecken sochter/
Ende om syn eenighe dochter
Beuelen/die ghehceten was Ade/
Ende hi met ghemenen rade/
Metten baroenen tlant besette/
Dat het bliue al sonder lette.

Bi syn Vrouvve belettet, die haer dochter dẽ Graue van Loo gaf.

b Sorge dat het immer mochte geschieden.

Mer die scalcheit van sinen wiue
Wil dat dit al achter bliue.
Want syt altemale ontsloech/
Haer sin altegader droech/
Tlant te houden te haer waert/
Ende si willen ende begaert
Van Loen den Graue Lodewike/
Haer dochter te gheuen des ghelike.
Hier toe nam si sulken b goem/
Dat si selue tsGrauen oem/

Otte

† ale

× lesten

✳ alst

‡ sed

° ghevanghen

† toe

♀ algader

✳ singene

~ en

× es

v dat is

ʒ comste o sijn

° trac

‡ mate

ghesaene

† was dat voor

× en

° sachte

‡ de

✳ gedaen

v voor

^ gevoelt ten

♀ dese

× hij

° ons heeren

† gheweldich

♀ der doot

ʒ leven

‡ soe

✳ sekerlike

E op fol: XXV

florens na sijn vaders doot
ward grave met eren groot
en hij was stout en milde
en volghede de wapene ende de schilde
hovescheit mochte men an hem scouwen
dus was hij seere gemint van vrouwen
sijns selfs lieden ende ghebueren
waren hem mede t'allen uren
en quame aldus gedane sake
werde hij altoos met gemake
en voer tornieren achter lande
want hem en duchte ghene viande
dese florens goet ende getrouwe
nam te wive ene joncvrouwe
van hoge magen was si bekant
s'hertoge dochter van brabant
machteelt so was haer name
met groter ere sonder scamen
so leefde si al haer leven
daer bij magmen haer pris geven
en wel spreken na haer doot
om dat haer doghet was groot
nu keert het weder met den grave vergint
en hoe ende na sijn dinc
also alse ons dat waer seit
so was een tornoij opgeleit
te Corbie daer tornieren souden
ridders vrome jonc en oude
om pris te winnen ende ere
hier teghen reede hem florens zeere
ridders schrieute stout en koene
die goet waren te sulken doene
dat hi met hem an de vaert
sele wapenie ende paert
dus reet hi als hi eerst mochte
te dien tornoi dien hi sochte
doe hi tote Corbi quam
en sine herberghe daer nam
houdende met hem de lantsheren
tespghe en deden hem vele eren
en te vrauden die daer waren
quamen daer met grote scharen
door sine miltheit tallen tijt
en si waren sijnre comst verblijt

also als ic dat waer vernam
gheviel dat het sach toe quam
dat men daer tornieren soude
men ghinc an wapenen also houde
teen wapenen se riepet al
ghinck er woort een groot gescal
en een nuchelic geluut
doe toghen gene ridders uut
te velde waert met grote scaren
al met dat si gewapent waren
nu was comen ter selver stonde
de gravinne van Clermonde
te besiene de tornoi
daer of quam florentie vernoi,
den goeden grave van hollant
die so wide was bekant
want het moste hem coste tleve
o nu dient dus dit bescreven
quam die grave te sulker noot
des hadde de vrouwe rouwe groot
nu lach taer ter selver stonde
de gravinne van Clermonde
bede met vrouwen en joncfrouwen
die dat heere wilde scouwen
die te Corbi comen waren
de vrouwe vraghede sonder sparen
en bat den grave also houde
dat hi haer wisen soude
de grave van hollant den milden man
daer so groot prijs leit an
alle de liede ghemeenlijke
beide armen ende rijke
de grave van Clermont seide vrouwe
ic doet geerne bi mijnre trouwe
seidi van goude gedie wand
daer de leve van keel staet and
sulke wapene draghet hi an
desselve grave die u wel an
bescuten wel den groten here
hier na en siede niemmermere
leevens lijfs dat weet ic wel
de avantuere si mi fel
doe de vrouwe dat verstoet
waert si droeve in haer moet
nochtans en dorste si niet spreken

want si konde sine treken
doe de van Clermont dat vernam
dat de grave van hollant te velde quam
vermaende hi man ende mage
en beliedden met der lage
so dat hi niet konde ontbreken
dus bleef hi doot van sinen treken
sint beserden sine vrient
diene vermoorde onverdient
want het koste hem sedert te leden
dat dede hem die van Cleven
diene wrake met der groot
en sloughe die van Clermont doot
de grave florens van hollant
waert gebrocht alle hant
te Corbien in de stat
en sijn lighame gesouten na dat
en gebrocht in hollant
van alle diene hadden bekant
was hi beclaget herde sere
en van sijns selves volc noch meere
beweent en beclaget sere swaere
begraven was hij met misbare
in hollant bi sinen maghen
aldaer sine vorders laghen
in den Cloester herde bescheide
XII° XXX ende viere
screefmen doe de jaer ons heren
als ons de Cornike leren
II jaere leden niet van desen
dat hi grave hadde gewesen

Willem de II^de de XV^de grave

Die grave florens liet twee sonen
willem hiet die outste en tiene gonen
quam an dat graefschap na den vader
dander hiet florens, beide gader
waeren si jonc en clene
hi liet twee dochteren die ene
nam in huwelicke met trouwen
den grave van Henegouwen
de Jan van Avennes hiet
en heerde neve van Vlaenderen seidt
want het was sijn met rechte
dat konde here en knechte
die ander daer ic u sprekende and
Jan van hemnenberch de grave
en Willem de hilt hollant
gewelteliken met der hant

hooft dragende was hi en stout sere
so dat hi hiet der heren here
als ghi wel hier na sult horen
mare hier gaet ene tale voren
van den keijser vrederike
die sette crone van den roemsche rike
bede keisere ende quam
des de biscop van keulen was gram
als ic u hier te voren las
om hier over niet en was
doe hemde keiser vrederic sette
onder heilige kerke lette
en tachterne tgeestelike goet
doe was de paus gemaect vroet
dat hi wilde cranken kerstinede
so dat hine condampneerden dede
en tonkedden van der keisers crone
die hi verbeurde herde onscone
ende ontseide hem gracie ende ere
ende setteden daer van onsen here

F op fol XXV.

mare gi mogt seker wesen das
dat hi onlanghe Coninc was
ende heer van den roemsche rike
ghi hoort wel van keiser vrederike
dat hi scandelike was verdreven
men wiste niet war hi is bleven
sint quam een inder gebaerde
of hi keiser vrederike waerde
tot de nusen ende dede daer cont
dat hi keiser ware tier stont
en bedudde dus de liede
hort wat hem daer of gesciede
van nusen trac hi opwaert
tote wettere floer met der vaert
daert hem qualike ginc ter hant
want hi was aldaer verbrant
dat quam in deser noot
was lange na Coninc Willems doot
van den keiser laet ic u bliven
en wil u voert bescriven
hoet inde Coninc Willem verghinc
ende hoe ende nam sijn dinc
doe de van duringe was doot
die kerstijn heren de ghenoot
beriden hem wie men kiesen mochte
dies men an menighen raet besochte

v haerlem

^ sonder dien

x selue

o den sibbeden

^ dare

(te waes dnaer sodat genomen
nimmer en hebt vor hi ware
sonder de hebbet en tare
twee wapen van trouwen sinne
alomme dese ertsl van der gravinne
van daer es hi te vlaerdinghe comen
dare sijne waert hebben genomen

o en
x nietmeent † en

‡ hy

§ wat m dochte

† te

* gineue

ʒ zinne

‡ heten

^ dat wolt

v ste

* gheweghen

‡ tehene

√ te

† gine

‡ alter

ʒ want het

* op dat hy § wilde

§ hy

Otte den Graue van Benthem was/
Ghewillike hadde ghemaect das/
Ende van Voerne al toe den here/
Van Arem die here Rutghere/
Ende anders vele der groter heren.
Mer dit wilden emmer keren

VVelke tegē veler dank, en inde rouvv de Ionkvrou nam.

Philips van Wassenaer mitter hant/
Ende menich ander oec in Hollant/
Die niet en wilden onder hem/
Ghedoghen dat si den Graue Willem
Aldus al saghen ontvrien/
Des lants ende der Voechdien.
Heymelic men boden sende/
Dat die Grave lach opten ende/
Om Grave Lodewijc dat hi quame/
Ende hi die Joncfrou daer name.
Tot Gutena so es hi comen/
Ende beide tot hi heeft vernomen
Des Grauen doet ende daer na recht/
Es hi comen te Dordrecht.
Den doden namen si inden twiste/
Ende leyden inden kiste/
Ende gauen in dien rouwe/
In huwelic die Joncfrouwe/
Den Graue van Loen den iongen man.
Vroeue wast te scouwen an/
Datmen also saen vergat/

a Ter stede daer hi verscheiden was.

Den lantshere op die a doet stat.
Daermen handen soudē hebbē gewron=(gen/
Die lieden dansten ende songhen.
Dit was te misprisen sere/
Al hads ghesijn volc sonder ere.
Die dode is in een scip ghedraghen/
Tegmonde gaetmen henen iaghen/
Daer groefmen bi sinen maghen/
Aldaer sine vorders laghen.
Mer dat was mit groter onwaerde/
Men brochte den dode ter aerde/
Met al te groter armoede/
Nochtan met des gods huus goede/
„ Hi is dom die der warelt dient/
„ Die dode heuet ne ghenen vrient.

Jonkfrou Ade de 12. Gravinne.

VVillem sGrauen broeder ontboden synde, komt heymelik tot Zierikzee.

Willem die in Oestvrieslant was/
Heuet mare vernomen das/
Dat syn broeder is bleuen doet/
Mit a sericheden harde groet/
Es hi ter Zipe comen ghereden/
Ende hi bat om ghelede
Te comen totes broeders b graue.
Mer sonder oerlof sciet hijs aue/
Want hine mochts winne niet.
Als hi was in dit verdriet/

a Droefheyt seer groot.
b Begrafenisse.

Quamen hem an in stilre ware/
Aldus Filips van Wassenare/
Her Jan van Rijswijc tier stonde/
Ende heer Wouter van Egmonde/
Ende van Teylinghe heer Willem/
Heer Symon van Haerlem met hem/
Heer Jacob Burchgrave van Leyden/
Heer Allaert Bomaert die hem seyden/
Si wilden hem in c staden staen/
Wilde hi tlant ane vaen.

c Onderstandt/bistandt doen.

Vrou Aleyden noch den nyewen Here/
Ne swoeren si trouwe nermermere.
Dus was die Graue Willem comen
Te Wassenaer so dat vernomen/
Niement heuet wie hi ware/
Sonder die Here/ ende daer nare
Twee knapen van trouwen sinne/
Al om die vrese vander Gravinne.
Van danen es hi te Vlaerdingen comen
Daer sijs ware hebben ghenomen/
Die Scoudemaren die syns verbeiden/
Ende niemen die dingen seiden.
Ombekent wast den lieden.
Sonder allene hem die rieden
Die dingen/ so si hem best dacht gedaen.
Thant sijn si tscepe gegaen/
Ende namen met hem diene kenden/
Ende teerst dat si der Masen gheenden/
Songhen si lude ende sere/
Ende waren vro dat si den Here/
Trechtē der hadden entie gone/
Die was tsGrauen Florens sone.
Ende verswereu ende d vertien
Hem van Lodewijx voechdien.

d Onttrekken van de.

Ende als si te Zericzee quamen/
Ende tvolc vernam altezamen/
Wast al vro ionc ende out/
Ende baden alle menichfout/
Dat hem onse Here moste gheuen
Ere/vrede/ende langhe leuen.
In desen tiden so ghelach/
Tsgrauen Diederix dortichste dach.
Eñ Graue Lodewijc eñ syn wijf mede/
Ende Grauinne Alijt waren in die stede
Te Haerlem comen om tEgmonde/
Dat X X X. dach te doen tier stonde.

De Graue van Loo vluchtet vā Egmont na Vtrecht.

Ende vernamen al openbaer
Dat die a meente van Kenemaer/
Metten Riddren ouer een droeghen/
Om dat si hem wilden vaeghen/
An Graue willem te hebben here.
Dus maeckten si hem vlien sere.
Ende ne hadde die nacht ghedaen/
Si waren sekerlic gheuaen.
Van Aemstel Heer Ghisebrecht/
Halp hem dat si quamen tVrecht.

a Gemeente.

Die dochter ne wiste wat doen/
Mer te Leiden is si ghevloen.
Daer haddense met hem
Mijn heer Rogier van Mathem/
Ende van Borne mijn here Oest/
Ende ander Ridders onghetroest/
Als die vreemde waren int lant:

Ionkvrou Ade syn huisvrou nā Leyden.

Want Leyden stont in Lodewijx hant/
Daer voeren si b metten arem bastrieren.
Hem volchden na hare manieren/
Die Kenemaren dat al ghemene/
Ende al die meente groet ende clene/
Bi den Rinen/bi Oesten/bi Westen/
Vielen alle voer die vesten.
Hoeftmans waren tier stonde/
Heer Wouter van Egmonde,
Heer Allard Boemaert Ridder mare/
Ende Heer Filips van Wassenare.
Daer wert die Joncfrou gheuaen/
Met al haren lieden saen.
Die Riddren metten andren mannen/
Worden alle vaste ghespannen.
Maer die Joncfrou was vanden Heren
Houeschlic ghehouden met eren.

VVert daer inne belegert.

b In tander/Armen bastieren/mogelijck/haren banieren.

Ten naesten iare ten nieuwen grase/
Neuen den Rijn ende der Mase/
Gaderde Lodowijc groet heer/
Om te steruen inden weer/
Of hem doch c tontheffene das/
Dat hi tslands verdreuen was.
Hie gaf ende beloefde a miede.
Dit waren sine hoghe liede.

De Graue van Loo saemt een heer.

c Niet langer verdreuen te bliue.
a Loon/soudie.

Die bisscop van Udicke die stede/
Die Hertoghe van Limburch mede/
Die Graue vā vlaendrē/die graue Hake
Die Graue Alef ~~een van~~ deser sake/
Bewant hem die van Ghelre niet/
~~Doet der~~ Willem syn swager hiet.
Die bisscop van Vtrecht quā daer starc/
Hem was beloeft twee dusent marc:
Ende tenen ghisel dat hi helt/
Lodewijx broeder ouer tghelt.
Vele van Hollant waren met hem/
Ende alle ieghen den Graue Willem.
Wat sal Willem ane vaen/
Hine can niet wederstaen/
Als so groet heer als quam met desen/
Ende hine weet waer seker wesen.
~~Mer~~ hem dunct best sekerlike
Dat hi henen in Zeelant wike/
Also dat hi daer henen vaert/
Ende beueelt den here Alaert/
Ende oec die van Egmonde/
Kenemerlant ter seluer stonde:
Teylinghe ende Wassenare/
Dien beueelt hi datmen beware
Dat lant dat bi den Rine leghet/
Dat den bisscopdom c gheweget.
Si maecten twee a weren ghereet/
Ene diemen ten Bussche heet/
Ende een ander bi den Rine/
Heet Zwadenburchdam aldaer mē pine
Ende groten arbeyt ane leyde/
Want men maecter grote b fosseyde/
Om te houden des lants invaert.
Graue Willem hadde te hem waert/
Ene sinen broeder hiet Florens/
Die naerstelic al syn gheyens
Sette/al was hi proest ende clerc/
Om te verwaren dat werc.
Want hi niet daer ieghen spaert.
Die heeren van Kenemaren waert/
Droeghen te scepe als die wise/
Wapen/harnasch ende spise.
Heer Wouter ende heer Aelbrecht/
Lieten hem oec daer echt/
Dat si den dyc tAmstel wt staken.
Om dat die hoghe watre in braken.
Dit so dede des Kenemaers here/
Ende noyt sone mocht niet hare were
Die vanden bisdom verbieden/
Met alder macht van haren lieden.
Die Kenemaren voeren hene
Doer tlant ouer al die vene/
Ende verbornde te hant
Van Aemstel al dat lant/
Ende roefden al dat si vonden.
Aemstel sine vesten tien stonden/
Dat bornden si al in den gront.
Menich appelboem diere stont/
Wort verbornt van den luden.
Doe voeren si van ~~danen~~ te Muden/
Ende verbornden die stede/
Ende Wesep al tote ~~Broclede~~/
Hebben si verheert/ ende van hem somen
Hebbe si vaste ghisele ghenomen.
Dus syn sy te scepe ghekeert/
Als syt hadden al onteert.
Die bisscop van Vtrecht verhaert/
Des lants scade entie moert/
Ende versaemde groet here/
Als die ~~Willem~~ hadde ende ghere/

Graef VVillen vvijkt in Zelandt, en beueelt de sinen t'landt.

c Na legget
a Vesten/ sterkten.
b Graften.

De Kenemaren beschadighen Amsterlant ende Venen.

De bisschop daerentegē trekt al Noortholland door.

Te wreken sine grote scade.
Ter were quam hi mit rade/
Daer die proest Florens lach/
Ende wachte nacht ende dach/
Vinvaert van Noorthollant.
Sine Ridders begauen thant/
Die met hem in die veste laghen/
Als die ouer een des draghen/
Dat syshem waren onthout.
Daer ~~waert~~ ghewonnen met ghewout
Die veste/ende te broken saen/
Ende die proest Florens gheuaen.
Dus ~~wert~~ Northollant gheschent/
Met desen groten parlement.
Men ghinc bornen ende rouen doe/
Al om ende om te Leyden toe.
Aldaer quam die Bisscop gheuaren/
Met heere cracht dat a noyt ne waren
Sine vorders ne gheuel/
Mer hi mocht licht doen wel/
Want als een lant in twee hem sceet/
So ist te verwinnen ghereet. „
Lodewijc quam een ander vaert/ „
Som te voete ende som te part/
Met groten heer in Hollant.
Een deel b gheuoegen sonder brant/
Ende is tote Dordrecht comen/
Daer hi ghisel heeft ghenomen.
Doe moeste Graue Willen wiken/
Ende in Zeelant henen striken.
Mer dat hi twee scepe doe nam/
Daer Graue Lodewijx spise in quam/
Die trac hi aldaer an sine line.
Suuthollant mit cleenre pine/
Ghinc saen altemael in hant/
Want men niement ne vant/
Diene dorste wederstaen.
Lodewijc die voer wech saen
Te Leyden daer hi den Bisscop vant/
Daer ghinc hem ter stat in hant/
Van Haerlem a haer Symoen/
Si daden dat si wilden doen.
Die Bisscop en die Graue mede/
Voeren te Haerlem in die stede.
Daer quamen die van Kenemare/
Met scepen om hem te doen sware.
Mer sine condent niet volbringen/
So dat si oec in hant ghinghen/
Ende b verdinghen tier stont/
Aldaer om vijfhondert pont/
Ende keerde tot huys bi rade/
Willems moeder Grauinne Ade.
Syn wijf ende syn ghesinde mede/
Ende vele die ontsaghen onvrede/
Waren tOudorp in moede zware/
Ende c achter Vrieslant harentare.
Lodewijc quam ter selver stonde/
Met heercracht tot Egmonde.
Daer hi verbrande ten eersten worpe/
Daer hi woende in S. Aechten dorpe/
Tsheeren Allaerts huys/ende oec mede
Heeren Woutre hi tselue dede.
Den cloester ende S. Aelbrechte/
Was hi houesch inden gheuechte.
Die Bisscop die te Haerlem lach/
Ontsach hem nacht ende dach.
Datmen hem van achter soude
Den wech belegghen also d houde.
Ende oec ghebrac hem spise mede/
Doe keerdi tVtrecht in die stede/

De Graue van Loo koomt in Zuudtholandt, dat hem met Haerlem, en Kenemerlandt toe valt.

a Alwaer noyt geviel dat sine voorouders quamen. maer hem was geen konst dat te doen.
b Met gemak sonder schade te doen.
a In tander/heer.

b Bedongen om vijfhondert pont/vrede.

c In Vrieslandt hier en daer.

Komt t'Egmont toe.

De bischop keert na Vtrecht.

d Op een kort of bast.

ᵛ van

✱ omme dat

✱ den

† al

‡ den

× dade

ʒ bedrukt

° aldus

ʒ hadt

ᵐ wilde

† do

ᵛ was

^ was

@ ende stant der kurst gedeint

× was

‡ worde

v onderdie

ʒ quamen

D grave boudyns kinderen die si hadden

† den

* die

v den

ᴧ onder

‡ sij

† hij

* geldt
‡ natte

ʒ den

× soude
° bedwanc
ʒ geldet

ᴧᴧ vervolch

ᴧᴧ nadien
* quam

ʒ al-

× hebbet

* geloofs

ʒ dat den viant

◎ in Sodet int lant

v heden

ᴧ wille

‡ so

ʒ dat sult

v dat

× voelt

Ende liet Lodewijc aldare
Bliuen int lant van Kenemare.
VValchren en Schoudē Graef VVillem afvallende:
Noch ne was in ongheualle/
Dese onwille al met alle/
Graue Willem niet zwaer ghenoech/
Hem ne quam mere ongheuoech/
a Want ter seluer tijdt.
Want [a] bedi die Graue van Namen/
Die doe in vocchdien te samen/
Vlaendren had ende Henegouwen/
Met twee iongen ioncfrouwen.
Ioncfrou Ianen ende Margrieten/
Die des oec niet en lieten/
Hine ghiselde oec an sine hant/
Te seluen tiden Walchren lant/
Ende heer Hughe van Voerne mede/
Ghiselden niet sire moghenthede/
So vertrekt hi.
Scouden an Graue Lodewijx side.
Graue Willem was onblide/
b Niet wist waer heen hi vertrekken soude.
Als die [b] hem waer ne wiste weghen.
Ende in een vischscepekijn es hi ghelegen
Van onlande te lande ghetrect/
Ende met natten netten ghedect/
c Die niet wist waer hi vlieden soude.
Als [c] die vlo/ wiste waer vlien.
Ghesocht was hi daer mettien/
Ende diene sochten worden bedrogen/
Want si ne vinden niet en moghen.
Nochtan hebben si dat scip ghesiet/
Daer hi lach onder die net.
a Al was tsommigen leedt.
Dus ontvoer hi [a] sulken te toerne.
Mer mijn heer Hughe van Voerne/
Maer vvert eer niet lang vveder ontboden.
Die wort om sinen ouermoet/
Vte Scouden mitter spoet/
Ende wt Zeelant oec verdreuen.
Niewe sekerheit hebsi ghegeuen/
Ende soeken den Graue Willem/
Ende als si ghevonden hebben hem/
Hebben sine ouer here ghehult/
Ende hem mede oec al onscult/
Dat hem die noet ende dwanc/
Schrijft de Kenemaers op.
Gheleert had eenen andren ganc.
Alse Graue Willem heeft vernomen/
Dat die Zelanders an hem sijn comen/
Scrift hi heren Wouter van Egmonde/
Dat hi daer come in corter stonde/
Te Leyden metten Kenemaren/
Ende hi screef hem oec te waren/
Op wat daghe dat hi woude/
Ende dat hi stride niet en soude/
b Anders geen.
Hi ne ware selue ende [b] els ne ghee͂ bode/
Want hi des betroude Gode/
Dat hi daer soude die viande
Iaghen wt sijns vaders lande.
Heer Wouter reyde die dinghe/
Ende Heer Willem van Teylinghe/
Ende heer Philips van Wassenaer/
Holpen al hier toe openbaer.
VVelke van de Graus van Loo, eer si bi Graef VVillem quamen geslagen vvoerden.
Nu is wt Kenemerlant comen
Graue Lodewijc/ ende heeft genomen
In Voerscoten sijn heer velt/
c Legerhutten.
Ende gheslegen sijn [c] ghetelt.
Daer was van volke groten loep/
Groten marct ende groten coep/
Van al des men behoefde doe.
Tfolc was blide ende vroe/
Om Graue Lodewijc haren Graue/
a Benam hem de vruegde.
Mer een dinc [a] droech hem den sanc aue.
Want onder lopen waren hem/
Die Heer Ysebrant van Haerlem/
Ende die Here Alem sijn oem daer toe/
Ende waren tOutdorp gheuangen doe.

Hier na quam een ander mare/
Dat dat volc van Zelant ware
An Graue Willem gheswozen dare/
Ende al dat volc van Kenemare/
Te Rine ende grauen souden
Grachten daer si mede wouden
There sluten/ dat van dien
Een man niet soude ontvlien.
b Seer dra.
Dus so soudemense [b] herde saen/
An beide siden daer bestaen.
Graue Lodewijc die nam raet/
Watmen best doet na dat staet/
So dat hem dochte sonderlinghe/
Best datmen te ghemoete ghinge
Den vianden tote dien gaten/
Daer men weren wilde die straten.
Met desen rade sijn gheuaren/
Lieden die wijs van strijde waren/
Te Leyden ieghen die Kenemaren.
Ende met coerne ende met ruwaren/
Volleden si die niewe gracht.
Die Kenemaren met groter cracht/
Die bouen in die veste waren/
Weerden hem met hare scaren.
Mer onberecht ende sonder sin
c Si vochtē stout/ maer onberhoet/ en tmisluk te daerom.
[c] Vochten si/ also vele te min
Diede haer ouermoede.
Dander vochten inder hoede/
Wiselike als dander beste/
Ende wonnen hem af die veste.
Oec waren si also begrepen/
Dat si weder tot die scepen
Ne conden comen mitter vaert.
Doe liepen sy ter brugghen waert/
Die te inghe was ende te cranc
Onder also zwaer bedranc/
Want die viande streden hem an.
Die brugghe brac/ daer menich man
Vallen moste ende versmoren.
Philips van Wassenaer siet verloren/
Ende ontvlo metten sinen saen.
a Andre.
[a] Els wort versleghen ende gheuaen.
Heer Wouter ende Heer Aelbrecht/
Die sijn oec ontweken echt/
b Tander/ met haren/ en dats met den hueren.
[b] Met haren. met groter cracht/
Heer Willem van Teylinghe vacht/
Ende die sine manne ende neven/
Doch so mosten si hem op gheuen/
Ende waren daer gheuaen
Die Kenemaer ende sijn ondaen/
Ende lieten daer goet ende liede.
Huer haest dedet dat hem misciede/
Ende oec dat si ne daden niet/
Dat hem de Graue Willem riet.
c Geen slach en leverde.
Die wilde datmen ghenen [c] wijch ne nae
Eer hi selue ende sijn volc quaem.
Lodewijc keert te Voerscoten vro/
Als dient gheuallen is so/
Met roue ende met sine gheuane.
Nu waent hi wel voert ane
Seker bliuen int lant/
Datten nemmermeer soeke viant.
Mer dauenture heeft menighen hoghe/
Om datse wil dat hi ghedoghe
Den swaren val als sijt ghebiet/
Ende dit selue is hem ghesciet.
Graef VVillem koomt met syn macht te Rijsvvijk.
Willem die in Zeelant was/
Als hi die mare verhoerde das/
Was hem harde zwaer te moede/
Doch so dede hi als die vroede/

Ende helt hem in dier ghebare/
Als offer hem niet om en ware.
Mer syn Here wt Zeelant/
Dede hi versamen thant/
Ende met sinen Hollanders mede/
Die waren van sire ionstichede/

a Getogen. b Namet/ trachtet.

Ende is ouer Mase a ghetrect/
Als die gaue die emmer b mect/
Te soeken den Graue Lodewike.
Gheuaren quam hi vromichlike/
Tote Rijswijc ander gheest/
Daer deed hi loodsieren meest.
Ter Colne syn here groet.
So dat hem niement verboet.
Lodewijc so quam die mare/

De Hertoch van Limburch besichticht die ende brengt den Graue van Loo sulke mare.

Den Hertoghe sende hi dare/
Van Limburch dat hi besaghe/
Met wat volke Willem laghe/
Der Hertoge die wijs was van stride/
Quam besien daer Willems side/
Ende wonderde dat hi ter were
Brochte so wel berecht een here/
So wel ghewapent ende c ghescaert/
Om pays sprac hi te hem waert.

c In bequame scharen verdeelt.

Willem sprac dits al bletten/
Ic bin hier des lants verdreuen/
Ende sie mine vrienden verderven/
Verwinnen wil ic ofte steruen.
Daer nes gevoech noch midde waerde/
Lodewijc ne vlie sire vaerde.

Dat hi alles achterlatende, met de sine vliedet.

Sonder pays ende sonder bestant/
Sciede die Hertoghe danen thant/
Ende brinct Lodewijc die mare/
Vol sorghen ende van groten vare/
Ende riet anders niet dan wiken.
Selue ghinc hi hene striken/
Met sinen volke van synre zide/
Ende liet Lodewijck inden stride.
Die saen vernam sine vlucht/
Hi liet staen van groter vrucht/
Die Pawelioene ende tghetelt/
Tote Voerscoten op dat velt.
Vol van menigher tieren ware/
Coepmanne goet van harentare/
Wapen/spise/ende camer ghewant.
Want men seide daer thant/
Willem quame en die Zeeusche wolue/
Waert so datmen hem ontdolue/
Den wech dat al waer doet/

a Geuangē.

Of a gheuaen cleen ende groet.
Ridders toghen op haer paert/
Ende worpen wech metter vaert

b Halsstukken.

Helme/harnasch b halsberch ende scilde/
Dat hijt name wie so wilde.
Oec is hem Willem na comen/
Als dies mare heeft vernomen/
Dat hem dus sine viande
Ontvlien willen vten lande.
Ende brochtse in sulken vare/
Datter menich hare entare/
Inden slote worden versmoort.
Ende oec alsmen die warheit verhoert/
Worden vele ter seluer wile
Versmoert int water heet die Zile/
Dats a int waten bi den Rine.

a Int water.

Allegader daden si pine
Om te comen int Bisdoem/
Maer des heuet men noch den roem/

b Moedeloos.

Datse iaghede die wiue/
So b verschubt waren si van liue.

Want thoeft siec/ al die lede
Moeten syn ontset daer mede.
Het vloe al tVtrecht in die stat.

c Quam te spade.

Graue Willem c was te lat/
Die met scepe roepde naer/
Want Lodewijc ontreet aldaer/
Met vele Hollanders gheuaen/
Die dede hi den Bisscop ontfaen.

a Schuldt/ de beloofde miede.

Voer syn belof vander a scout/
Die hilt de Bisscop met ghewout.
Nochtan ontvloe hi niet geheel
Van sine Ridders een deel/
Worden belopen inden staert/
Ende seriante goet ende waert.
Altemale dat karine/
Scepen/waghen/tenten/scrine/
Spise/dranc ende ander ghestal/
Wonnen die Zeelanders al.
Dus wan Graue Willem tlant/
Ende wie so hem was viant/
Dien brac hi huys ende veste.

Die van Vtrecht branden Dordrecht.

Hier na so quamen int leste
Die van Vtrecht wter stede/
Met vele Hollanders oec mede/
Te Dordrecht opt lant met scepen/
Ende hebben die poert ondergrepen/
Ende gheroefst ende verbrant/
Wat so men daer in binnen vant.
So datmen dach hilt der aue/

Die bisschop maekt vrede met Graue VVillem.

b De schade die hi hem gedaen hadde beteren.

Tusschen den Bisscop ende der Graue.
Dat si te vrientscepen quamen.
Maer die Graue moest al te samen/
Den heer Heynric den Kraen b keren/
Dat hi hem dede toruerен/
Doe hi Graue van Vrieslant waert/
Want hi swaer hadde beswaert:
Ende van Hollant al die man/
Die int Bisdoem woenden dan/
Souden horen int Bisscops recht/
Ende die mede van Vtrecht
Die int Graefscap hadden wone/
Souden oec pleghen dat gone:
Nochtan gaf Willem tier stont/
Vander soene dusent pont.
Doe bleuen den Bisscop te pande/
Sine ghevaen in sine hande.
Den proest Florens liet hi gaen.
Die tot Oudorp laghen gheuaen/
Die Heere Ysebrant/ende heere Alein/
Her Aernout entie broeder syn/
Her Heynric die van Rijswijc waren/
Liet die Graue Willem varen/
Ende comen tharen goede/
Als si hadden sine ghemoede.
Dander hadden targher loen/
Die volchden den Graue van Loen.
Dien nam hi renten goet ende chens/
Ende gaft sinen broeder Florens/
Som den ghenen die in desen
Hem trou hadden ghewesen.
Heer Hughe van Voerne met sinē neuen
Die wort wten lande verdreuen.

Graef VVillem trekt teghen de Graue van Namen, maer tvvert gesoent.

Die proest Florens dede hem verdriet/
Want hi brac hem in Poertvliet.
Sine veste die seer was vast/
Ende dede hem menighen ouerlast.
Alsmen screef ons Heren iaer/
Twelfhondert ende vijf daer naer/
Quam ende brochte menich scip/
Van Vlaendren der kinder voght Filip/

× gheleven
* ghestreken

⊙ lodewyckes

° ic

† ghelres ʒ nederlanden

ᵛ sijn deel

^ vandaen

° brocht

un ducht

ˣ hande

⊙ Coopmanschap

‡ plaetsen

♀ al

° bleef

un Ingheleydt

† voor sijne

‡ groot

♀ of

× voorder spoet

ᵛ inne

° hadde ghedaen

^ zwaerlijck

† gheheel

ʒ deel

‡ ghetrou

+ sebbe

E

de Correctie hier over op letter E aengehaelt vint sich op het dubbelde witte blad tussen fol XX en XXI in CLVI regelen

° om

ˇ hadde

‡ al

ʒ zynde ° heem

† die

‡ hij

° begonnen hebbende

de Correctie hier over op letter F aengehaelt vint sich op het dubbelde witte blad tussen fol XX en XXI in XXVI regelen

Dieen bleeft na zyns vaders doot
met vrouden en met eeren groot
grave 15 iaer en met eeren
en starf in den iaer ons Heeren
XII^c XX en vierde
Eenen sone liet hi
die men floreins noemen hoort
an heme so stout hollant poort
en Willem die was te Egmonde
int Closter begraven seght d'orconde.

Ionefrou Janen ende Margrieten/
Des mochte Grave Willem verdrieten.
Want hi wilde met onminnen
Hem tlant van Zeelant of winnen
Ende Lodewike gheven weder.
Willem gaderde op ende neder
Sine vrienden/ende wilde eer bliven/
Eer hi a hem oec laet tslants verdriven.
Ende als si waren so na comen/
Datmen wijch soude hebben ghenomen/
Die ghene diere tusschen spraken
Brochtent al te goeden saken.
Dat was die Coninginne Machtilt
Van Poertegael die doe hilt
In Vlaendren duwarie groet.
Grave Filips haer man bleef doet
Voer Akers in die grote vaert/
Daer haer die duwarie of waert:
Ende die Proest van Brugghe mede.
Dese II. spraken om die vrede
Also langhe dat si volbrochten
Den pays/dien si sere sochten.
Die Grave Filips ende Willem/
Die versoenden onder hem
Onder voerwaerde ende ghelt/
So datmen die dinc vaste helt.
Nu was Lodewijc tVtrecht comen/
Als die waende hebben ghenomen
Van Hollant die moghenthede/
Ende Vrou Alijt sijn zwegher mede/
Ende hadde daer versament here/
Als te winnen sonder were
Hollant dat hem was ghenomen.
Met dien sijn daer lettren comen/
Ende boden die brochten mare/
Dat Willem versoent ware
Jeghen Vlaendren altemale/
Ende hem sonder wedertale/
Also co es van gheenre side.
Dus mosten si keren onblide
Sonder troost van danen si quamen/
Als die nemmer ne namen
Penninc waert b vromen in Hollant.
Vrouwen raet/die heeft ghescant
Den Grave van Loen ende sijn wijff/
Daer si c sonder enich blijf
Onterft of bleven ende ontset.
Orloghe die stoert alle wet/
Die tlant mach winnen:sijn is tlant/
„ Mach hijt behouden mitter hant.
„ Dus staet heerscepie ten swaerde.
„ Ade die voer hare vaerde/
„ Ende is sonder oer verstorven.

a Eer hi hem die rechte erfgenaem vã tlant was/ late verdriuen.

VVaer door des Graue van Loos heertocht mede te niet liep.

b Nuts.

c Straks/ of sonder iets te behouden.

Ionkvrou Ade sterft en VVillẽ blijft Graef

Willem de eerste de 13. Grave.

Willem haer oem heeft verworvẽ
Tlant van bi oesten Heiden zee/
Toter Lavece voert mee/
Sette hi sine dinghen te vreden/
Ende berechte tlant ende steden.
Dit was als ick vinden conde
Vanden Grave tote Egmonde/
Ende niet meer ne vandir daer.
Dese Willem starf in ons Heren iaer
XIIC. XX. ende drie.
Enen sone so liet hie/
Diemen Florens nomen hoert/
An hem stont Hollant voert.

Graef VVillem sterft.

Florens de III. de 14. Grave.

Florens Grave Willems sone
Nam een vrouwe/ende die gone
Hiet vrou Machtelt van Brabãt/
Hertoghe Heynrix dochter als ict
Des eersts Heynrix vandẽ drien/ (vant/
Diemen elc na andren mach sien.
Daer ane wan hi enen sone/
Willem was gheheten die gone.
Grave Florens bleef in enen tornoy
Te Corbi/dat was d vernoy.
Daer was ghevelt sine baniere
XII.C. XXX. ende viere
Screefmen doe die iaer ons Heren/
Als ons die croniken leren.
Elf iaer lesen wi van desen/
Dat hi Grave hadde ghewesen.

Florens de ij. vverdt Graue.

Bleef in een steekspel.

d Verdrietelijk.

Willem de II. de 15. Grave.

Nv leg wi vanden Grave neder/
Ende keren ter materien weder
Van den ionghen Vrederike/
Dien die crone vanden rike
Van Romen biden coer an quam.
Des die Bisscop van Colen was gram/
Als ic u hier te voren las/
Om dat hire niet over en was.
Keiser Vrederic sette hem ieghen
Der heyligher kerken als nv pleghen
Vele lieden.als ic versta/
Namt hem die Paeus also na/
Dat hine condampneren dede/
Ende roveden aldaer ter stede
Van der crone ende vander ere/
Ende a scieden van onsen here.
Als hi dit hevet verstaen/
Peynsde hi doe also saen/
Dat hi met crachte woude houdẽ trike.
De Paeus dochte des ghelike/
Ende sette hem mitten banne toe.
Doe moste Keyser Vrederic doe
Die crone verliesen mit groter b scende.
Want die Paeus wt sende
Bullen brieven over al:
Wie hi is die stercken sal
Den valschen Keiser ende sine gebode
Doet hi te banen ende scept van Gode.
Dus most die Keiser Vrederic missen.
Die Paeus ghinc hem c bewissen/
Wien hi die crone gheven mochte.
Ten lesten rade hi bedochte/
Dat hi den Keiser vanden rike
Omboet/dat si vroedelike
Coren die hem nutte dochte/
Ende hem die beste wesen mochte/
Die dat rike houden in eren.
Si namens raet aen menighen here/
Ende coren dẽ Lantgrave vã Duringe/
Ende weet dat ic van sine dinghen
Niet vele scriven wil no spreken.
Daeromme laet ict hier ghebreken.
Ic weet dat hi onlanghe was.
Doe beriedsi hem echter das/
Wies hem waerdich wesen dochte/
Des men an menigen raet sochte/
Ende anden Hertoghe Heynrike/
Die mogende was ende rike/
Die hem bepensde/ende rieter toe/
Datmen kiesen soude doe
Den ionghe Grave van Hollant
Willem Grave Florens sone ghenant.

Keiser Frederik de II. verbannen sijnde van den Paeus.

a Scheidede hem van sinen Gode.

b Schennisse vaere.

c Overlegghen.

En Henrik de Landtgraue van Duringen, tot Keiser verkoren, omgekomen

VVerdt Graef VVillem ten Keiserrike beroepen.

Hi was tsHartoghen suster sone.
Verstaet hoe het quam dat gone.
Die Graue was ionc/ stout ende wreet/
Ende alle valscheit had hi leet.
Ende woude syn lant houden te rechte/
Jeghens heren ende knechte/
Ende ieghens alle syn ommesaten.
Dit ontsach sere vtermaten
Die Hertoghe/ende riet dat syn neue
Emmer Coninc ghecozen bleue.
Dus was hi Coninc ghecozen daer/
Alsmen screef ons Heren iaer
M. CC. XL. ende seuene/
Op sinte Michiels dach al euene.
Daer na ouer een iaer
Alsmen recht segghet twaer.
Doemen screef XIIC .XL. eñ achte/
Waert die Here van groter machte
Op alre heilighen dach ghecroent/
Des hi bleef al ongheloent.
Inden seluen iare mede
(Ouervloet)
Doerghinc die vloet menighe stede/
Vlaendzen/ Zeelant altemale/
Ende oec Hollant also wale.
a Ik en weet.
a In weet wat bedieden mochte/
Mi dinct dat in myn ghedochte
Dat een Heere in sinen lande
Mach beiaghen ere ende scande.
Door anraden van H. Henrik, die syn neue ontsiende, syns also meende ontslagen te vverden.
Berecht hi die ghemeente wel
Die onnosel es ende niet fel/
Ende den wreden wederstaet
Die altoes begeert ouerdaet/
Ende sinen ghebure si ghelike/
Syn si arm ofte rike/
Ende ouerdaet met crachte were/
Ende hebbe altoes sulken ghere
Dat hi de sine te rechte houde
b De schult.
Rechte ouer hem/ wies es die b scoude/
Si hi clene ofte groet:
Verboert hi tlijf men slane doet/
Verboert hi anders men neme syn goet.
Ic seg so dat nv sulc misdoet/
Die lude roept doet mi vonnes.
Waende hi hebben sulc een les/
Als recht vonnes draghen soude
Dat hyt luttel hebben woude.
Mer is een Here goedertiere/
Ende hi verdraecht in alle maniere/
So wil elc een Here wesen.
Mer ist dat gheualt desen
Dat hi scarp is ende fel
Den quaden/ so pensdmen wel/
Mochten wi desen setten daer
Daer wi syns ghenen vaer
Dorsten hebben/ende pinen dan
So te heffen genen man/
Dat hise van hem moet wisen verre
Daer hise niet mach maken c erre.
Als die Hertoghe Heynric dochte/
Hi riet daer toe al dat hi mochte
Dat syn neue waer ghecozen/
Hi waende te min hebben tozen
Als hi ware in vreemden rike:
Ende andze pensden des ghelike/
Ende waren blide om dese coze.
Dus versta ict ende hoze
Dat een Heere mit soeten seden
Meer verliest ten daghe heden/
Binnen lants ende ieghen ommesaten/
Dan die wreet is vter maten.

Nu keer ic weder daer ict liet.
K. VVillem vverdt een soon geborē.
Die ionghe Grave ne woude niet
Laten te doene dat hi soude.
Hi voer voert die boude/
Want hi was stout ende ionc van liue/
Ende had een ioecht te wiue
Jonc/ scone ende wel ghebozen
Van Bruneswijc als wi hozen/
Was si des Hertoghen kint/
Daer die Graue ane wan zint
Enen soen die Flozens hiet.
Daer ons of menich verdziet
Comen is van sine doet/
Ende oec immer al te groet/
Als ghi hier na sult verstaen.
Doe Graue Willem had ontfaen
Die gaue dien hem was ghesent/
Pensde hi al omtrent
Wat hem bedozfte. ende trac voer Aken/
VVint Aken daer hi die krone ontfangt.
Ende ontboet volc tesen saken/
Met eenen crachtighen here.
Die stat sette haer ter were
Also langhe dat syt bedochten
Dat syt gheweren niet en mochten.
Of hadde ghedaen dat daer toe
c Scout te doene: ende gauen doe
c Stont te doen.
Den Graue Willem op die stat
Bi voerwaerden/ ende op dat
Dat hi hem voert waert laten soude/
Als haer recht. ende haer a houde
a Terstondt
Dede hi dat bi goeden rade
Ende wert ghecroent bi b lieuer stade.
b Met huy wille.
Op des stoel/ syts ghewes/
Als te vozen bescreuen es/
Te Heilichmisse te Aken binnen.
Doe pensde hi in sine sinnen
Hoe hi dat rike dwinghen soude.
Ende hi ghinc toe als die boude
c Harentare op den Rine.
c Hier en daer.
Voer Keysers waerde doghede hi pine
En Keisersvvaerdt.
Eermen hem die burch op gaf.
Doe keerde hi weder af
Ende voer te lande als hi woude.
Doe quam hem boetscap also houde/
Hi verhoort vā de tocht derGrauinnen van Vlaendren.
Dat van Vlaendzen die Gravinne
Margriete met eenen hoghen sinne
Deden gadzen maghe ende man/
Ende woude Zeelant soeken an.
Daer quam te helpe menich Grave/
Menich man van groter haue/
Menich Ridder ende menich seriant
Quam al doe in Vlaenderlant
Die haer alle waren hout.
Want si gaf mildelyc dat zout.
Borghenioen ende Fransoyse
Beide rike ende hauelose/
Poytevine ende Henewiere
Quamen alle met haer hiere
Om Zeelant te d torqueren.
d Beschadigen quellen.
Si ghinc te rade metten Heren
Wat si haer rieden te bestane.
VVeigert haer manschap te doen.
Als si hem dus sprac ane/
Rieden si haer dese dinc/
Dat si senden ten Coninc
Ende dede hem vraghen of hi woude
Doen dat hi met rechte soude/
Ende hi Zeelant van haer ontfinghe.
Als dit quam voze den Coninghe
Sprac hi: dit ne sceen gheen recht
Dat ic soude wesen knecht

Mijns

XLVII ende XII honderd

3 wiel dat woonderde

iiii {was op alre hilighe daghe
{gescide ende sware plaghe

× was

te + is

° ende

‡ den

3 {dat hi mids scarpheden doete te maten
{binnen Cants ende teghen dondersaten

× alsde

× iammede

de Cordatie hier ende in CX versen op letter Ga ende ghedaelt
vint sich op de dubbelde worden bladen tussen fol XXVIII en XXIX

× stede

daer

* beide picarde en vermendois

3 Conquirden

† belt

° alden

† lieden

× bi

× an

o was gebrocht

~ lieden

v wellekens

§ lieder ‡ ook

~‡ also

~ blivede

† ende om

§ werden

× moeten ⊙ vlamingschap

‡‡ t'onderblived ° Walcheren

Mijns knechts/want si van mi
Soude houden tgoet. hoe dat si
Van haer sal ic niet ontfaen/
Si sal met rechte onderdaen

a Leenman.

Mi wesen van sconen lande/
Wordic haer a man het ware scande
Van goede/dat den rike toebehoert:

b Nu/of si doe.

Ic hete Coninc/b nu doe voert
Dat haer wisen sal haer raet/
Als die Gravinne dat verstaet/
Wart si gram ende dede ghebieden
Met haeste groot al haer lieden/
Dat si trecken te scepe waert/
Ende si dedent onghespaert/
Ende quamen met enen groten heer
Te water dunen op dat meer.

VVert der Gravinnen list ghevvaer, end' ijlt na Zeelandt.

Die Coninc was ten selven stonden/
Also als ict heb ondervonden/
Te rechter waerheyt in Brabant
Tot enen parlemente/want
Hi waers harde gaerne of comen
Met eren ende te sinen vromen.
Die voer die vrouwe hilden tpleit/
Maectent so lang ende so breit/

c Vertrokkẽ het/willens in tandre.

Ende c trectent Willems also langhe/
Misselic hoet in Zeelant ganghe/
Ende scriven dit der vrouwen in rade/
Dat si haren wille dade/
Si souden den Coninc houden daer
Met parlemente/want si voorwaer
Waenden/waer hire selve niet/
Dat die vrouwe sonder verdriet/
Zeelant soude winnen wel.
Dit was een verradenisse fel
Des Coninx broeder die ionge Florens/

a Hier en ginder.

Lach in den dunen a haer ende ghens/
Met sinen vrienden/met sinen here/
Ende was altoes op die were

b Volk.

Dat Hollantsche ende Zeeusche b diet
Ne wilden begheven niet.
Oec waren daer coene man/
Van buten lants/die hem an
In staden stonde van alre dinc.
Dit was geseyt den Coninc
Tot Andworpen daer hi lach/
Die hem wel sere dies ontsach/
Dat die Gravinne lach op dat meer
Met enen onghetelden heer/
Als te scepene althant/
Ende over te varen in Zeelant/
Daer si omme dede pine.
Die Coninc voer al stillekine
Thuyswaert/al dat hi mochte.

Dan t'Vlaẽsche heer van sinen broeder Florens ontdaen sijnde.

Nu hoert wat die vrouwe dochte/
Si haeste seer als ic hoer lyen/
Haren soen Here Ghyen
Hiet si there leyden ende seyde:
Vaert sone in die Gods gheleyde/
Ende wint ons Zeelant / ende ne laets (niet.
Hi seide vrouwe wats ghesciet/
Ic wint/of ick blive doet.

Stappede/ tredt.

Nu blijft ghesont/ende indien boet
c Stiep hi mettien/ende voer te scepe
Met enen sconen gheselschepe
Voer hi bi Westcapplen an.
Daer ontsceepte menich man/
Die wel waenden sonder were
Dat lant winnen. ende dat here

a In scharẽ verdeelt.

Van Hollant ende van Zeelant mede
a Stont ghescaert tot eenre stede
In den dunen ghereet ten spronghe.
Tsconincx broeder Florens die ionghe
Wort Ridder opten selven dach.
Doe hi die viande voer hem sach/
Dien ghinc sieghen met stouten moede.
Die Vlaminghe die des sonder hoede
Waren/sijn opt lant ghetrect/

b Gemikket ghegisset.

Als diere niet op hadden b ghemect/
Dat daer enighe liede waren/
Als si saghen ghene scaren/
Worden si ondaen ende vervaert/
Ende weken weder tscepe waert/
Ende begonsten sere te vliene.

c Het staet hem nu schoon.

Nu staet den Hollanders c een deel siene/

a Heerghescherp.

Als die vaert trecken met a ghenende/

b Schande.

Dat dandre vloen met groter b scende.
Die Grave van Ghisen hilt nochtan/
Ende met hem oec menich man
Wel opghesetten niet scoenre scare/
Ende hem quam oec een mare/
Dat die Coninc quame van achter
Met groter ere het docht hem lachter
Souder hem enich ontgaen.
Die grave van Ghisen gaf hem ghevaẽ
Onghesleghen en onghewont/
Ende inden wapen al ghesont.
Oec bleef haer Ghye ghevaen/
Mer ic heb aldus verstaen/
Dat hi ontfinc een wonde

c Ghesondeheyt/daer van hi die genas.

Inden voet/daer c hi ghesonde
Noyt daer na an ghewan.
Wat waendi hoe menich man
Aldaer bleef ten selven male/
Daer bleefer doet bi ghetale
Onder versleghen ende verdroncken/
Ende inder zout zee verzonken
Meer dan L M. man/
Hoe machmen gheweten dan/
Hoe menich daer ghevanghen bleef.
Ic hoorde segghen datmense dreef
Thuys met hopen oft scapen waren/
Daer machtmen menich moederbaren
Naect sien lopen achter velde/
Hine leeft niet diese telde.

Ontmoetet hem naekt, en verkrijcht ghenade van hem.

Die Coninc selve quam met desen/
Die in Brabant had ghewesen
Tot Arnemuden mit haesten groot/
Ende sloech sijn paert uten boet/
Ende als hi opten lande quam/
Daer verhoerdi ende vernam/
Dat die Vlaminghe verwonnen waren.
Hi sachse lopen bi groten scaren

a Verslagen.

Naect/ende te a varenteert zere.
Des dancte hi Gode onsen Here.
Ende als si sijns worden ghewaren
Die daer lopen harentare
Naect/dat die Coninc was/
Worden si te rade das/
Dat si te hant baden om ghenade.
Die Coninc wort des te rade
Door Gode onfarmichede/
Dat hi hem ghenade dede.

b Hopen.

Ende deedse comen met groten b roten/
Ende over doen met boten
Also naect alsi waren.
Dus worden die Vlaminghe scaren

c Ontdaen/ verstropt.

c Ghesconfiert in Walchen lant.
Die Coninc dede althant
Die ghevanghen in sijn behout/
Des menich was ionck en out.

Van dees rocht vvarẽ oorsaek s'landts verbannene

Des die Coninc was wel vro.
Dit ghevel recht also
Alsmen screef ons Heren iaer
M. CC. over waer
L. ende III. oec mede
Bi Westcapplen teenre stede/
Recht op Sint Martijns daghe
Ghevel den Vlaminghen dese plaghe/
Inden zomer als hi ghelach/
Ende was op enen vridach.
Wat holpe dat icker veel of seyde/
Dit ghesciede bi gheleyde
Van lieden diemen hiet
Verradre/des ne twivelt niet/
Dat noyt Vlaminc was so coene/
Diet hadden dorren bestaen te doene/
Sonder hulpe van den lande/
Al ghedoechde Vlaendren die scande/
Dan was sonder reden niet/
Want also alst is gheschiet/
Dat een man des verdient/
Dat sijn Here niet ne es sijn vrient/
Ende hi moet varen vten lande/

a Raekt/ nemet sich des niet an.

Hem ne [a] roect hoe grote scande/
Dat ander lude daer of ontfinghen/
Op dat si met sinen dingen
Sinen wille mach bedriven.
Se moghen slachten den keytiven/
Die hem dus verdullen laten/
Den ghenen die bi hare onmaten/
Hem setten ieghen haren Here/
Des ghelovic nemmermere/
Mochten si haren wille beiagen/
Hem ne rocht in wat plaghen
Si de ghene mochten bringhen
Bi wien si daden hare dinghen/
Dat waer hem algader goet/
Daerom sette hi haren moet/
Hoe si die Heren verweren moghen/
Anders soude haer dinc niet doghen.
Dit sietmen alle daghe/
Dat menich hierom leit laghe/
Ende met allen doene daer na staet/
Hoe hi te hove mach worden raet.
Ende hi sine sake moghe bedriven/
Dus moet doerloghe tsheren bliven/
Dat hi te voren niet vermochte/
Dus volbringt hi sijn ghedochte/
Ende dit gheviel den Vlaemschen Herẽ.
Nu wil ic anden Coninc keren.

DeGravinne neemt Ian van Avenes harẽ sone (om dat hi s'Graven van Hollandt Suster hadde) Henegouwen en geeft dat den Grave van Aman.

Nu sijn die sticken aldus comen
In Zeelant. dit heeft vernomen
Van Vlaendren die Gravinne/
Die des rouwe in haren sinne
Hadde/ende dreef iammer groet/
Haer dochte dat si liever ware doet/
Dan si langher hadde tlijf.
Nu hoert wat pensde dat wijf/
Haer oudste sone ende die eerste/
Die met rechte was die [b] gheheerste
Van Avenes mijn heer Jan/
Die had hem ghenomen an.
Vrou Aliden van Hollant/
Daer hi altoes trou an vant/
Te wive met bliscepen ende met eren
Tote Aken voer den grote here/
Daer die Coninc crone ontfinc/
Vrou Aliden broeder om die dinc
Wouden die moeder onterven/
Ende goedeloes laten sterven/

b Diens die Heerschepiẽ met recht waren.

Want sine conde ghepensen treken/
Hoe si haer best mochte wreken
Over t'ghesiachte van Hollant/
Maer ontboet altehant
Van Aman den edelen Grave/
Of hi goet woude ende have
Hebben over sijn verlies/
Dat hi hem bedochte dies/
Si woude hem Henegouwen op geven/
Dat dien van Hollant niet en bleven
In haren lande gheerft yet.
Die Grave Kaerle die dat versiet/
Quam in Henegouwen t'hant/
Ende ontfinc al dat lant/
Dat hem die vrou van Vlaenderen gaf/
Ende onderwant hem daer af/
Recht of hi Here ware/
Ende seide oec al openbare/
Dat die gheboerte van Hollant
Nemmermeer soude in hant
Hebben t'goet van Henegouwen.
Nu hoert van deser goeder vrouwen/
Die om niet verderven woude
Haren Sone/die wesen soude
Met rechte haer outste erfnaem/
Sine hadde des ghenen scaem/
Dat si den genen t'lant opgaf/
Diere niet met rechte hilt af/
Ende diet niet mochte comen an.

Ian van Avenes doet dit K. VVillem klagen.

Doe claghede dit mijn Here Jan
Vrou Aliden sinen wive/
Die hi ghelike sijns selves live
Minde/ende toechde haer mede/
Dat hi gedoechde den onvrede
Doer haren wille ende haers broeder/
Haers vaders kint/ende hare moeder/
Ende dat hi onterbet bleve/
Alle die daghe die hi leve/
Het ne waer dat wesen soude/
Ende hem die Coninc Willem woude
Te helpe comen met sire cracht/
Ende hi te Valencijn op die gracht
Woude logieren met sinen here/
Hi hoepte dat met cleenre were
Wel te comen te sinen erve/
Hi sende doe om sine bederve
Sijn vrouwe sijn wijf om dese dinc/
Die hem dit claghede den Coninc.

K. VVillem schrijft, vriendelike an graef Karel van Aman, maerkrijcht dreigendt antvvoort.

Die Coninc wart doe te rade/
Dat hi screef met [c] liever lade
An haren Karel den riken Grave/
Dat hi der dinc wilde staen ave/
Ende oec niet onderwinden das/
Dat met rechte sijn niet en was/
Hi woude hem danken al sijn leven.
Heer Karel diet niet beghehven
Woude/screef hem weder soe/
Hine dede doer hem niet een stroe/
Hine begeerde [d] els ghene zaken/
Dat hi dat mochte gheraken/
Dat hine op een velt berede
Op sulke plaetse op sulke stede/
Dat hine opt harde beride/
Hi soude also op hem striden/
Ende hem [e] worden doen in scine/
Of hine minde ende die sine.
Oec vermat hi hem ene dinc/
Mocht hi wel den water Coninc
Vten water opt lant ghecrighen/
Hi soudem zaden so met wighen/

c Met lieder lede.
d Anders.
e Doen blike.

Ende

ʒ ende si

× amaecreden

† doen

† alsoo

× wort ballinghe

‡ ontdroden

° hi

✳ dese onsede

ᵛ ofte

ᵐ of

ʃ geschieden

ᵛ naeldyghede

† de ^ des

‡ hebe

^ beheilde

ʃ goeden

× de tijt

‡ mochte

G fol XXVI

de gifte vande Coninc rike
wilde hi voer Aken haestelike
want soude hi den rike genaken
hi moeste op den stoel tot Aken
en is geteekent rechte woert
voer Aken als gi hebt gehoert
met grote macht met sinen gewelt
sloech hi daer voren sine getelt
die van Aken hi bode sende
ende bat hem dat sine kende
dat hi waer haer rechte here
des en achten si mijn noch mere
en seiden tot hem openbare
dat hi haer Here niet en ware
de stat wouden si hem niet bekinne
sijn soudse teersten op hem winne
maer teerste dat hi dat verstoet
peinsende hi in sinen moet
dat hi t'anders wilde maken
dus bleef hi ligghende voer aken
alome ende omme met sine here
die van Aken setten hem ter were
en werden hem ute lange wile
hoert hier wonderlike ghile
ik salt u segghe ic bens versonnen
hoe dat Aken was gewonnen
en horte make dese dinc
doe voer Aken lach de Coninc
quam een tot hem in nauwen rade
en sprac Coninc bi uwer genade
wildys nu lonen met minnen
de stat van Aken doe ik u winnen
ia ic sprac te grote here
ic sal u danken immermere
segh nu in wat maniere
ik salt u heer segghen scire
doet nu graven met spaden
comen ic sal u saen beraden
doe hijt seide het was gedaen
men dede graver komen saen
de goet waren te sulken werken
ende begosten bi des mans merken
enen put te maken en daer hem de man
wijsde in enen gheleyde dan
daer dolven si so langen stont
dat si op enen steen al vont

quamen en tot sprac daer een
hier leg het onder een grot steen
de man sprac also soit sijn
ontgravet ende doet den wellen mijn
teerst dat de steen was ontwracht
hief men op met groter cracht
ende dede hem de stede tumen
tmeest water quam daer tumen
dat men it ut pit sach komen
sodat wel naer hadde benomen
somighe man die daer stoet
sijn leve ende grote vloet
dat water liep tot Aken binnen
in al de husen met omminnen
Sodat si waenden verliesen tleven
doer noet mosten si hem opgeven
de stat haer lijf ende haer goet
dat dede hem de grote vloet
dus quam hi op den stoel tot Aken
en liet hem daer gheweldich maken
van den roomschen Coninc rike
alle de heren gemeenlike
de van den rike hielden leen
ontfinget van hem groot ende klene
van desen wil ic laten staen
en wil de redenen anevaen
te seggen wat de Coninc dede
bode sende hi en brieven mede
en beval dat men niet en late
men voer te waerde an den borchsate
en segget hem met staden binne
dat hi mi werheide kinne
ende thuis opgeve want hets mine
doe si dit seiden verlor ende pine
wast ende alomme niet
ende als de Coninc dat seit
dat boden noch brieven en dieden
ontboot hi saen sine lieden
ute hollant ende ut zelant
ende treckende voer waerde te hant
met lieden ende met anderen werken
lagen si met voer waerden so sterken
dat daer niemant mochte ontfare
van alle de daer binnen waren
VI weken min dan een jaer
laghen si voer waerden daer
met arbeide harde groot

doe moste si dore de noot
dat huus rumen ende opgeven
den Coninc soudhi behouden t leven
vanden huse swighe ic stillen
de Coninc besette in t sinen willen
dat huus ende toech opwaert
so hi dorste mochte metter vaert
ende dwanc de lande clein ende groot
bi willen want hi wedder stoot
met grote wighen bi den weghen
maer altoos so vacht hi seghen
met sinen liedenen in overlant
sodat hem al ginc in hant
op de meuselle ende op den rijn
daer hi hadde geleden pijn
ende doe hi wedder keren soude
doe quam hem bootschap alse houde

† dadr

× mi

ʒ woordn

∘ edghdt

‡ livor

‡ dadr

⊙ also grote dwaesheijt

✱ Hiris darfdr

∨ liebed

∘ Hkdr

× dit hdm.

o ghdtroiu

ϙ also

Ende sinen toren an hem wreken/
Men souder ewelic of spreken.
Dit screef hi weder an den Coninc/
Ende onderwant hem sulker dinc/
Dat hem die steden ginghen in hant/
Ende trecte voor Adinghen te hant.

Verdaghet daer over den Grave.

Den Coninc quam hier of de mare/
Die weder screef al openbare
An Karel den Grave in desen doene:
Waer hi goet man ende coene/
Dat hi quamen tAsschen op die heyde/
Ende hi daer syns ombeyde/
Est dat hire comen mach/
Die Coninc besciet hem enen dach/
Dat hire wesen soude dan/
Ende met hem menich hoghe man/
Ende souder syns ontbeiden/
Want tot Assche optie heiden
Is een harde scoen pleyn.

a Ik en ben niet so dorper/blode. b Ben stout genoech om dit water te komen.

Heer Grave a in bin niet so vileyn/
b En dar wel vten watre comen/
Tga te scaden of te vromen.
Hoech man sidi van hoghen gheslachte/
Ende daer toe van groter machte
Sidi coene comt dan daer.
Ic comer seker weet vorwaer/
Op dat ghi beydet enen dach/
Winne daer die winnen mach/
Daer ist vten watre wale/
Daerne syn berghe no dale/
Dat yement den andren mach becrupen/
Noch beringhen/noch besluypen/
So wie behout dat velt daer/
Hi mach wel seggen over waer/
Dat hyt met stride ghewonnen heeft/
Hets recht datmen hem dan gheeft/
Den prys al die warelt dore/
Welc onser die dan comt vore
Beyde des anders enen dach.

Dien hulpe van de K. van Vrankrijk ontsegghet vvert.

Als die Grave des hoert ghewach/
Dat hem die Coninc heeft ghescreven/
Omboet hi mannen ende neven/
Ende den Coninc Lodewike
Sinen broeder van Vranckerike/
Ende bat hem sere op ghenaden/
Dat hi hem staen woude in staden
Met volke ende met goede mede.
Die heilighe Lodewyc screef ter stede
Sinen broeder dese woert:
Niet sone heb ic ghehoert/
Dat Willem die ionghe man
Coninc van Romen ye ghewan
Wille te doene jeghens mi/
Ende en wil oec niet hoe dat si
Jeghen hem doen enyghe saken/

c Dat hem hinder gave/of tonwille/ware.

Des hi wesen mach c tonghemake/
Also langhe als hi blivet
In sinen lande/ende niet verdrivet
Mine lieden wt minen lande/
Het waer lachter ende scande
Soudic syn lant berechten.
Jegens hem wil ic niet vechten
Doer eens wives overmoet/
Doet anders dat v dinct goet.

Doch door der Gravinne anspreken looft hi te verschinen.

Karel die Grave hevet dit verhoert/
Ende teldet der Gravinne voert.
Die andwoerde dus teser saken:
Here ne weest niet tonghemake/
Ende ne hebt ghenen vaer/
Ghi sout hier ligghen V I I. iaer/
Eer hi vten lande quame.

a Vrome/ om enich dink ter Werelt.

Die Coninc om enighe a vrame
Mids onder sine viande/
Hi soude noch bringen bloedige handen/
Die onse maghen hebben verslaghen/
Des ne darf nyement vraghen/
So coene wert hi nemmermere.
Weset te ghemake Here/
Daer toe mach nemmermee comen/
Gaet te scaden of te vromen/
Dat enighe kinder van sinen gheslachte/
Al ware X X. werven achte/
Worden in minen lande ghegoet/
Mit rechte had ics wedermoet/
Soude syn suster hebben dat mine/
Want hi selve ende de sine
Hebben mi so leyde ghedaen.
Lieve Here laet dit staen/
Ghi sult trecken op dat velt/
Ende daer slaen uwe ghetelt/
Ende ligghet ij. daghe of drie/
Ic seg u waer ghelovets mie/
Dat hi nemmermee waert soe coene
Sulke dulheit te doene/

b Hier/ herswerts.

Dat hi yet soude comen b hare/
Ic sal u voert segghen tware:
Ghi blyft van Henegouwen Grave/
Ende myn sone sals bliven ave/
Al door syn wyf ende dorden broeder/
Haers vader kint/ende hare moeder.
Hine darf daer toe hopen nemmermeer.
Laet u ghenoeghen ende blyft heer/
Ende schryft hem weder uwen wille/
Ende blyft hier ligghen stille.
Ghi sults hebben u ghenoech.

c Lachte haer toe.

Die Grave Karel c op haer loech.
Hi dede voert dat si hem riet/

a Wilde hi.

Oec ne a wildi laten niet/
Hine ontboet den Coninc dan/
Dat hi selve ende sine man
Recht tot Asch op die heyde/
Syns iij. daghe wilde ontbeiden

b Dat hi quame indien hi.

b Quame of hi coene ware/

Maer s'K. koomste vernemende.

Als die Coninc quam die mare
Wort hi vtermaten blide/
Ende sende wt in sulke side
Beide an mannen ende an maghen/
Ende deet hen allen claghen/
Hoe seer dat hi was versproken/
Hine woude niet ten ware ghewroken/
Ende bat hen allen dat hi mochte/
Dat elc op syn ere dochte/
Ende hem nu in staden stonde/
Ende wien daer hi trou in vonde/
Hi souds hem louen mildelike/
Ende die armen maken rike/
Ende den riken edelen Heren/
Soude hys danken met groter eren.
Wat holpe hier of vele ghesegghet/
Hi dede alsmen noch pleghet/
Ende gaderde sine lieden te samen/
Die wt menighen lande quamen/
Ende trac wt met sconen here
Doer Brabant al sonder were/
Ende quam met syns selfs gheleide
Al tot Asch op die heide
Op den voerghenoemden dach/
Als Heer Kaerle dat versach/
Ende vernam dat die Coninc
Wilde voldoen al die dinc/

Die hi hem hadde vermeten/
Vluchte hi vveder na sijn landt.
Hi die Adinghen hadde beseten
Brac op/ende voer sine vaerde
Beide te waghen ende te paerde/
Ende voer recht also voert
Te Valenchijn in die poert/
Ende dede hem daer besluten vaste
Jeghen die Hollantsche gaste/
Die hi versprocken had te voren.
Dit quam den Coninc ten oren/
Doe brac hi op/ende volghede mede/
Ende voer door Adinghen die stede/
Diener seer wel ontfinghen/
Ende ieghens hem blidelic gingen.
Hi woude voert/hi deet in scine/
Ende trac voer Valencine/
Ende dede daer slaen anden velde
Sine paweliaene ende sine ghetelde.
Karel die daer binnen was/
Hine vermat hem doe niet das/
Dat hine soude te velde soeken/
a Hi wilde daer niet an.
(Als ic versta) hine wils a niet roeken/
Mer hi trac wt an dander side/
Dat hi ontquam des was hi blide/
Ende voer weder danen hi quam.
En de Gravinne ginc n handen
Als die Gravinne dat vernam/
b Moedeloos.
Wart si droeve ende seer b ondaen/
Ende sende boden saen
An den Coninc van Hollant/
Si woude hem gaen in hant/
Ende doen dat hi haer bevale.
Die Coninc die bedocht was wale/
Outfinc die vrouwe aldaer/
Doe moste si al openbaer
Haren sone gheven te hant/
Van Henegouwen al t'lant/
Ende t'lât vâ Aelst eñ die iiij. ambochte.
Want den Coninc dat goet dochte
c Bi monde en bi ghescrifte beloven.
Dede hijt c beseghen ende bescriven/
Al ne mocht hem namels niet bliven.
Dus ghesciede daer die dinc/
Ende mijn Heere die Coninc
Brac op ende voer te lande saen.
Dit was int iaer Gods ghedaen
X I I C. L. ende viere mede/
Dat voer Valenchijn die stede/
Coninc Willem dus was comen/
Sinen swagher te groten vromen/
Ende sire suster kinder na/
Dus ghevielt als ict versta.
Onghegoet so waren si bleven/
Hadt die Coninc niet bedreven.
Nochtan sijn someghe Henewiere/
Alsi in Hollant comen hiere/
Segghen si dit lant moet versinken/
Die willen qualicke dat bedinken/
Dat die van Hollant haren Here/
Brochten in so groter ere.
Hier binnen als die Coninc lach/
K. VVillem vverdt een soon gheboren.
Voer Valencijn op enen dach/
Quam hem boetscap openbare/
Dat hem een sone gheboren ware
Van sire vrouwen van sinen wine/
Die oec soude bliven na sinen live/
Die Coninc verblide sere/
Ende danckets Gode onsen Here:
Die sticken worden so d beweven/
d Anghelecht/gedaē.
Als te voren is bescreven/
Ende quam thuus op enen dach/
Aldaer sijn vrouwe van kinde lach/
Doe dedi dopen sinen sone.
Florens so hiet die gone/
Daer of mach horen tellen/
Ende vertrecken ende verspellen
Wonder ende iammer groet/
Dat ghesciede na sine doet/
Als ghi hier na sult verstaen.
Die Coninc Willem hevet ghedaen/
Feeste als hem seluen dochte/
Dat hi met eren doen mochte/
Ende bleef een wile in rusten daer/
Ende weet hoe langhe niet vorwaer.
En al ne can ic niet gheraken
Te vertrecken sine saken.
Tenen tide ghinc hi te rade
K. VVillem gebiet herevaert tegen de Vriesen.
Wat hi best voert ane dade.
Men riet hem al sonder sparen/
Dat hi opwaert soude varen/
Ende dwinghen al hem dat rike/
Ende besittent moghentlike/
So moch hi dan ontfaen te lone/
Van Romen die Keiserlike crone/
Dat waer hem eerlic harde sere.
Doe pensde selve die grote Here/
Dat hi soude varen in vremden landen/
Ende dwinghen te sinen hande
Die lieden/ende sijns selfs land
Soude bliven buten sine hant/
Die dat doet/hi moete a riesen
a En is sijn sinnen niet vroet.
Sprac hi: want hier sijn die Vriesen/
Die wonen in dit Wester ende/
Die mijn soude sijn/het ware scende/
Liet ic dit al openbare/
Voer ic hier ende voer ic dare
Ander lude te doen onder/
Ende laten die mine al besonder
Onbedwonghen sonder danc
Hi wort te rade eer yet lanc/
Dat hi die Vriesen in alre wise
Soeken wilde op den ijse.
Het ghevel als hi gedochte/
Ten eersten datmen riden mochte
Over ijs ende over al
Gheboet hi ende gheval/
Datmen ghebode b herevaert/
b Een heertocht.
Ende hi treecte derwaert
In den winter op enen dach
Na Kersavonde als hi c ghelach
c Verviel.
In een vorst als God woude/
Ende oec emmer gheuallen soude.
Die Coninc voer al tot Alcmare/
Breekt int ijs, en vvert onbekent verslaghen.
Ende te Vronen aldaer nare/
Ende al op den groten yse/
Die Coninc stout van hoghen prise/
Voer voren stout ende onververt/
Daer hi der Vriesen ghewaere waert/
Daer hise dirste sach met hopen/
Liet hi voren tot hem lopen/
Of hi had ghewesen apt velt/
Daer die Vriesen onghetelt
Stonden ghescaert na hare wise/
Die Coninc waende op den yse/
Seker hebben ghereden
Als hi sine lieden was d leden
d Nuw uit sine luden en voor bi gereden sijnde.
Volchde hem nyement alst wel sceen/
Daer si sident om dreven ween/
Als dus reet die Here van prijse/
So brac dat e ors doren den yse/
e Paerdt.
Dat iammer was te siene an/
Dat aldus die edel man

Congemake

v wlo sidroot

^ wandadr

† hdrpd

× hdm

° dat

ʒ bddeghldn

⊙ wodr thuist lands dadr na

‡ sihollant

† ddde

ꟸ oir

ǂ hidr

† mdn

✳ wodrspllldn

° ant hdm wol

‡ tot

v myns

^ mindrd

× todhordn

ǂ als

ʒ mdndddt

v hdt

^ ode

† dn hodch

× hdndn

° ghdsyn

⊙ wastdn

‡ s dde

ə van

v op

~ gevoele

v die

^ man

x si

H

maer si groeiden onder de monde
inden huyse t heeft out woude
si wilde weetdi en niet mede
waer begraven was de here
ende dan XXVII jaer
lach de coninc begraven daer
eer men sijns lichems sonde wrac
daer hi omme ongemac
doghede die kint van t altaer
men screef doen ons heren jaer
XII° en LX al bloot
doen de coninc daer bleef doot
willem die dus sijn lijf verloos.
was XX jaer out doe men coos
ende XV jaer mag men lesen
hadde hi grave in hollant ghewesen
en bleef doot al sonder zaghen
op sente agniten achtende dagen

x sinen

ot kint † achter

hier
dat
⊙ hi hem selve began verstaen

ʔ sine

liefde

† korte

v omme

ʒ die tot

* de grave ⊙ bestaen

Conghemake was an den liue.
Doe quamen de Vriessche keytiue/
a Haedtsch.
Die den Coninck waren a gheuee/
Twee of drie of luttel mee/
Ende sloeghen doet al onbekent.
Dander quamen ommetrent/
Ende saghen sine wapen an/
Maer bekẽt synde heimelik begrauen.
Doe seiden si dit is die man/
Die wel b voerboer mach wesen.
b Meer dan een boer/ eẽ groot heer.
Doe quam daer een toe metesen/
Diene kende/ende seide saen:
Wapen wat hebdi ghedaen/
Ghi hebt den Coninc selue doet.
Doe dreuen si alle rouwe groet.
Het moste bliuen het was ghedaen.
Doe namen si den Coninc saen/
Ende groeuen daer hem goet dochte/
Somen alre heymelicst mochte.
En can ghewéten noch gheraden/
Bi wat saken dat syt daden.
Syn here wort al ondaen/
Ende trecten thuus weder saen.
VVas misschien van den sinen verraden.
Ende hoe mach dit syn ghesciet/
Dat so menich goet man liet
Synen Heer riden voren/
Hine had na gheuolcht met sporen/
Ende tlyf gheset in auonturen/
c Derren doen.
Eer hi dat hadde c dorren kuren/
Sinen Here te laten int ongheuoech/
H
Daermen sonder hulpe sloech.
Wast anders yet dan wel/
Daer of en weet ic nyewer el/
Nochtan so spreect men misselike/
Van somen lieden desghelike.
Die Coninc bleef doet sonder zaghe/
Op S. Agneten achte daghe.
Alsmen screef ons Heren iare/
X I I C. ende daer nare/
L. ende viue mede/
Bi Hoethoutwoude op een stede.

Florens voogdt van Hollandt.

Florens sKeisers broeder bevoogdet tlandt.
NV lat ic staen van hem die woert/
Ende seg van sinen sone voert/
Ende van Florens sinen oem/
Die iõge riddꝰ die syns nã a goem
a Hoede/die hem waer nam.
Die onderstont alsmen becande/
Die voechdie vanden lande/
Want hi met rechte mombaer was.
Maekt de zeusche kueren.
Ic dar mi wel vermeten das/
Dat hi maecte die Zeeussche core/
Daer men mede al doren core/
Berechtet heuet al Zeelant.
An al den goede sloech hi die hant/
Ende dede ende liet dat hi woude/
Als een lants heere doen soude.
Hi maecte pays als ic versta/
Vredet met Vlaenderẽ.
Op enen tyt daer na/
Met heren Ghien van Vlaenderlant/
Ende zekerde metter hant
Sire dochter/om dat hi woude
Dat hise te wiue hebben soude.
Mer ic ne weet hoe dat quam/
Datse die Hertoghe zider nam/
Doese Florens liet gaen. die Graue
* Van Vlaendren/ die liet aue
Dat recht van Zeelant voert/
Alsmen dicke heeft ghehoert.

Al hebben syt weder an ghesproken/
Blyft doodt door een steeckspel.
Dat is somwile an hem ghewroken.
Dese Florens die goedertieren/
Voer alle saysoene tornieren.
In enen tornoy so wel hem soe/
Dat hi ende die zine worden onvroe/
b Perse/ daer werdt so herde op hem gherennet.
Ende hi die b porse hadde also groet/
Dat hi ghequetst was toter doet.
Tandworpen most hi bliuen doe/
So grote ziecheit quam hem toe/
c Den 26. Maert.
Dat hi op die c seuende calende/
Van Aprille dede syn ende/
Al tot andworpen in die poert/
Alsmen dicke heeft ghehoert.
Dat hi ghleeeft hadde met eren/
Hi versciet int iaer ons Heren/
X I I C. L. ende achte.
Dese Florens van hoghen gheslachte/
Leghet in Middelburch begrauen/
Dien syn suster mit groter hauen/
Ende met eren ter aerde dede/
Van Henegouwẽ was si Grauinne mede/
Syns vader kint ende sine moeder.

Vrou Alidt voogdesse vã Hollant.

Vrou Alide sKeisers suster neemt tlant in handen.
DOe si haren lieuen broeder
Hadde begrauen/nam si in hant
Haren neue ende al syn lant/
Want si die naeste was geboren/
Ende berecht als wi horen/
Tgraefsschap ende dat ionghe kint/
Daer wonder of ghesciede sint.
Tume had hi der iaren viere/
Doe Florens die goedertierẽ/
Syn oem die gheest op gaf/
Daermen doechden vele seit af.
Die moye nam tkint in handen/
Ende onderwant haer vanden lande
Ende proefde daerom ende dochte/
Hoe si tlant berechten mochte.
Ende dede dat kint wel verwaren/
Tote dat quam te sulken iaren/
Dat het verstandenes mochte ontfaen/
Ende deden doe ter scolen gaen/
a Inlantsch/ Duutsch.
Walsch ende a dietsch leren wel.
D'inlandsche Heeren vverden oneens over de Voochdie.
Daer na in corter tyt gheuel
Dat dien Heren vanden lande
Onder hem dochte wesen scande/
Datse een wyf soude dwinghen/
Ende verhouaerden doe die dinghen/
Dat si te houe als niet en waren/
Ende trecken te hoep met groter scaren/
Ende streden daerom onderlinghe/
Ende maecte menich groet ghedinghe/
Als ghi wel marken moghet.
b Elker een/ ẽgelik.
b Harelyc wilde wesen voghet
Vanden kinde/ende tlant berechten/
Dat sire dicke om moste vechten.
c Eenighe wrok op den andren hadden.
Wie ten andren doe droech c vede
Ende te hem hadde eenighe lede/
Die metten Graue eñ metter Vrouwen
Best was van Henegouwen/
Die claechde dan om dandre sake/
Des hi hebben wilde wrake
Van sinen vianden bi den here.
Dats te lachterne al te zere.
Dat die gene die is te houe
Machtich/ende van groten loue/
Ende

Ende sine vete van wil wreken/
Metten here bi enighen treken.
Die vrouwe was goedertieren/
Ende wiste niet bi wat manieren
Dat die saken waren comen.
a Si waen dat ware om sineuen vromen/
Dat si die sticken brochten voert/
Alsmen hier nv heeft ghehoert/
Ende hiet hem doen dat beste waer.

a Si waende int ander.

Otto Grave van Geldre/
Voogdt van Hollant.

Sommighe nemen ten Voogde de Graue van Geldre.

DAndre worden des ghewaer/
Ende sochten hier ieghen raet/
Ende toechdē hier of horen staet/
Dē Graue der vrouwē moeyē so-
Van Ghelre. als hi verstont tgone (ne
Nam hi raet wat hi doen mochte/
Ende sinen rade best dochte.
Die worden doe des te rade/
Dat hi daer an tbeste dade/
Dat hi hem des lants onderwonde.
Hiervoer op die selue stonde/
In Zuuthollant te Dordrecht binnen
Ende liet aldaer bekinnen
Dat hi tlant berechten woude.
Tfolc sloech an hem also a houde.
Die Vrou was in Zeelant bleuen/
Ende nam daer grote hoede des neuen.
Die Graue van Ghelre sloech die hant
An al den goeden dat hi vant/
Des was hi meester ende voghet.
Florens die Graue die ionghe ioghet/
Most ghedoghen wats ghesciede/
Want hine mochte sine liede/
Niet selue bedwinghen no berechten/
Sine mosten onderlinghen vechten/
Die wile te menigher stont/
Als den lande wel was cont.
Sider gheuel tenen male/
Dat die Graue te Remerswale/
Gaderde volc te sinen vesten.
Den Vrouwen partie quam vā Westen/
Dien den Graue waren gheuee/
Ende vergaderden op Vernouts ee/
Ende vochten daer enen wijch/
Dat dede al der heren b prijch/
Dien si onderlinghe droeghen/
So dat si aldaer versloeghen/
Vele lieden an beiden siden.
Mer het gheuiel also ten tiden/
Dat die Graue van Ghelre doe
Verwan/dus ist comen toe
Dat hi des lants doe bleech voget.

a Terstondt.

Die Vrou Alidt verdreef.

b Trotz/twist.

Florēs de IIII. de 16. Grave.

Florens de Graue nemet een Vrou, en berechtet selfs syn landt.

ENde Florens die ionghe ioghet/
Nam vā Vlaend tsGrauē dochter/
Eñ maecte pays al sonder lachter/
Jeghen den Graue vā Vlaendlant.
Die Graue van Ghelre sloech die hant
An der Vrouwen medegaue/
Daer hi noyt rekeninghe dede aue.
Florens wan an sinen wiue/
Kinder die luttel te liue/
Luttel bleuen tot haren daghen.
Ic sals hier na wel ghewaghen/
Alsmen wel sal verstaen.
Nu es voert also vergaen
Dat Florens quam te sinen iaren/
Doe moste Heer Otte thuus waert varē
Die Graue tot syns selues lande/
Want Florens sine hande
a Selue an syn eyghen goet:
Doe quam hem in sinen moet/
Dat hi bi sire moeyen rade/
Altoes gaerne dat beste dade.
Florens syure moeye sone
Beual hi Zeelant/om dat die goue
Herde wel berechten soude.
Hi vinc ane als die boude/
Ende onderwant hem rechte doe
Des gherechts/ende rieper toe
b Haren Aelbrecht Heere van Voren/
Ende liet hem sinen wille horen/
Want hi Burchgraue van Zeelant
was. ende oec nam hi in hant
Ander Heeren van den lande/
Des ne had hi ghene c scone/
Bi wien hi liet ende oec dede.
Ende hi voer in elke stede/
Om in payse tlant te houden/
Beide in Walchren ende in Scouden.
Zuutbeuelant voer hi dore/
Ende berechte tlant mitter core/
Also als si bescreuen was.
Doe wert hi te rade das/
Dat hi hem pijnde mitten Graue/
Die grote a vete te legghen aue/
Die te Vernouts ee ghesciede.
Ende ghiselder om vele liede/
Ende brachten die sticken al te goede.
Doe quam Florens in sinen moede/
Van Hollant den edelen Graue/
Dat hi niet wonde laten aue.
Hine woude wreken sinen vader/
Om tauonturen tenen gader/
Dat hi van Gode hilt te lene:
Ende gaderde een heer niet clene/
Beyde b torse ende te voet/
Alst sinen rade dochte goet.
Ende quammer mede sonder sparen/
Tot Alcmaer ghevaren.
Ende deden dammen ende diken/
Ende wilde ouer tOudorp striken/
Ende dan ieghen die Vriesen vechten/
Ende hiet mannen ende knechten/
Dat si droeghen hoey ende stroe.
Men dede die dikers wachten doe
Mit scutte ende met speren.
Die Vriesen die dat wilden keren/
Quamen ghelopen in die vaert/
Met haesten groet ten damme waert.
Ende quamen lopende also voert.
Dat gheruchte quam in die poert.
Doe ghinemen wapenen al dat here/
Die voren mochte trac eerst ter were/.
Beide torse ende te voete.
Die Vriesen quamen hem te moete/
Ende c scoufierden dat here groet/
Si sloeghen menighen man doet.
Dat here leyde hem ter vlucht.
Die Vriesen volchden sonder ducht/
Van haren liue tot Alcmaer toe/
Ende tote bi Heylich loe.
Die Hollanders die te voren vloghen/
Keerden weder in haer oghen/

a Sloech selue etc. tander.

Hi stelt ouer Zeelādt syn neue Florens, die recht doet, en tlandt tot ruste brengt.

b Heren.

c Schande/tander.

a Vonderlinge ingewortelde viandtschepps.

Trekket op den Vriesen

b Te paerde.

Vlucht eerst maer bevecht na voor onze ge zege.

c Ontdedē/Verstroydē.

Doe

weilden

waenden

dat

tod

tfole

haders

tot

al

dus was dan d'payz te vechten

te

ode

verdich

hadde

schande

so

woort

al

doden

dat

of

bedde

gleden

hem

doe

eerst hemel

woort

vlogen

v ghdsciddd

~ mdn

× vordtal

† do

o bossthd

† hodsb

⊙ dtao

✳ dighdnd

‡ dn

† ddwoh

ʒ dod

gdd

v willd

Doe si hadden die harde gheest/
Daer sloechmen die Vriesen meest/
Wel acht hondert ofte meer/
Daer wrac elkerlic syn zeer.
Der Hollanders bleef vyf hondert/
Dus gheuielt wien soet wondert.
Der Vriesen bleef der mere hoep/
Die Graue hads den quaetsten coep:
Dus ghevielt als ic bediede/
Want hi verloes synre goeder liede/
Harde vele van sinen lande.
Hi moste keren al wast scande/
Weder thuys danen hi was comen/
Ghehaelt had hi luttel vromen.
Men dede de doden begrauen doe/
Als menre mochte comen toe/
Dit gheuel al ouer waer/
Alsmen screef ons Heeren iaer/
Tweelf hondert tseuentich ende twee/
Sinte Philibaerts dage min noch mee.
Menighe dinc sciede daer naer/
Die mi tellen waer te zwaer.
Mer sommighen dinc mach ic tellen/
Die den Graue Florens gheuellen/
Als vanden meesten ende best bekent.
a Hi voer dicken omtrent/ (a Dede menigen anval op de Vriesen.)
Ende anereysde die Vriesen.
Onder tiden most hi verliesen.
Op een stont wert die Here (*VVert Ridder in biwvesen van den Hertoch Ian, die anders Hof hielt.*)
Te rade doe in enen kere/
Dat hi Ridders name ontfinc.
Ten Bussce ghesciede dese dinc/
Met bliscepen ende met eren/
Alsmen screef die iare ons Heren
Tweelf hondert tseuentich ende seuene/
Ontfinc die Here in ionghen leuene/
Tshertoghenbussche Ridders name/
Na derthien daghe alst hem betame/
Tenen tornoy daer die Hertoghe
Jan was/die Prince hoghe:
Ja hoech man was hi weetmen wale/
Beyde inder daet ende inder tale/
Daer toe vromich ende milde/
Ende vele dede hi mitten schilde/
Ende metten wapen datter toe hoert.
Verstaet wes hi b plach voert. (b Wat hi te doen plach.)
Oerstekers ende verrader/
Dreef van hem der eren vader.
Dese Hertoghe die ic mene.
Ic wilde dus dede al ghemene/
„ Die Heeren die nv hebben macht/
„ Dat si met al hare cracht/
„ Verraders/smekers/oerstekers/
„ Rumers ende plume strekers/
„ Altoes saghen inden mont.
„ Ende mercten dan op welke stont/
„ Dat si meer om huer vrome spraken/
„ Of smeecten om ander saken/
„ Dan si doen om tsHeren ere/
„ Ende hi hem daer na nemmermere
Ghelouen wilde eenigher dinghe.
Hets menich die hem sonderlinghe
Saken bewint/die wel zweghe/
Plaghens die Heren alle weghe.
Mer neen si niet/het staet also/ (*Dan men nu pleghet.*)
Die te Houe wil wesen vro/
„ Hi moet den Heere connen toghen
„ Ende oec dat bringhen voer ooghen/
„ Dat die Heren gaerne horen/
„ Al souder hem of comen toren.

Hets sulc te Houe wel gheacht/
Ende mitten Heren in groter macht
Die meer begheert dat vecliue/
Dan syn Here in die ere bliue/
Ende staet daer na alle daghe.
c Trecte die Here syns selfs maghe (c Raeds pleegde de Heer met syn bloedtverwanten.)
An hem te raden.ende bi hem wrochte/
Meer dan bi andre misscien hi dochte/
Dat hi te min ware gheacht/
Hierom pynt hi dach ende nacht/
Hoe hi die Heren verwerren moghen
Ouderlinghe ende bi hoghe/
Daer bi moghe verheuen syn.
Het nemet gaerne a quaden fyn/ (a Eē quaeds ende.)
Ende en mach niet langhe duren/
Als die Here bi auonturen
Hem bepenst ende dat verstaet/
Dat die ghene quaden raet/
Heuet gheiaghet ende toe ghebrocht/
So wandelt gaerne der heren gedocht/
Ende moet den ghenen dan verdriuen/
Sone mach die dan niet bliuen/
Onbescouden after die oghen.
Ende segghen wie soude dit ghedoghen/
Wie dienen ende hebben ghedient/
Ende souden wesen tsHeren vrient/
Beyde met liue ende met goede/
Die nochtan met allen moede/
Meer syns selues voerdeel iaghet/
Dan syns Heren wie soes claghet.
Hets menich hi soude lachtren sere/
Waert also dat syn Here
Woude doen rechte b scoude/ (b Schuldt/ na hi schuldich is.)
Ende met hem nemen die hi soude/
Met allen rechten tsinen Houe/
Dat mocht hi doen met groten loue.
Want hi ontsiet der seluer zede/
Datmen die sine/ende hem oec mede
Mochte after rugghe steken.
Die c bi el ne ghenen treken/ (c Door anders gene.)
Te Houe syn verheuen soe/
Die nes te prisen niet een stroe.
Dat enich man op enighe stont/
Enen andren siet inden mont.
Ende niet siet in syns selues scoet/
Hi lachtert dat een ander a broet/ (a Broedt.)
Ēt te Houe tenen male.
Woude hi/hi mochte merken wale/
Dat die sine alle daghe/
Comen eten wie soet claghe.
Hets sulc mochte hi verdriuen
Alle dandre/hen soude niet bliuen/
Mochte hi de sine bringhen int Hof.
Hier mede so sta ics of.
Dits waer ic bins ghewes/
Hi trecs hem an dies sculdich es/
Ende pine hem om dandre daet/
Ende come des of dats myn raet.
Men weet een deel wie si syn:
Nu keer ic weder ter reden myn/
Daer ic die tale of had begonnen/
God moet mi sire hulpe b onnen. (b Jonnen/ gunnen.)
Datmen niet an mi moet wreken/
Myn dichten ende myn na spreken.
Nu keer ic weder daer ict liet.
Aldus verre wast ghesciet/
Dat die Graue hadde ontfaen
Ridders name/doe c keerdi saen
Tsinen lande als hi eerst mochte/ (c Keerde hi.)
Ende leider an al syn ghedochte/

Hoe hi tlant mochte bedwinghen/
Ende syn liede in payse bringhen.

De Graue verdrijft syn moeye Vrouvv Alit.

Dit gheduerde een stonde.
Also als ic ghemerken konde/
So verdreef hi uten lande
Sire moeyen ende dede haer scande/
Ende haer kinder altemale.
Die dat riet/ne dede niet wale.
Doe gheuelt dat hi tornierde/
Ende tornoy ende spel hantierde/
Ene wile als hem dochte
Dat hi zeker wandelen mochte.
Daer na ist also ghesciet/

Neemt den Bischop te gevalle Vredelandt in.

Dat bisscop Jan ende conde niet
Van Assouwen syn lant bedwinghen/
Hine hebbe tot sine dinghen
Den Graue Florens tenen ghesellé.
Want heer Ghisebrecht van Aemstelle
Hadde beseten Vredelant:
Harman van Woerden had in hant
Dat goede Huys te Mondfoorde.
Hare gheen ne quam te woerde/
Dat si den bisscop iet ontsaghen/
Die dat mannen ende maghen
Claghede/ende bat oec mede
Ouer al in elke stede.
So dat hi bat den edelen Graue/
Dat hi hier toe hulpe gaue:
Diet oec dede ende trac te hant/
Met heercrachte vor Vredelant.
* Als hire een wijl had gheleghen/
Deed hi als heren pleghen:
Hi voer wech ende liet aldaer
Een deel lieden die daer naer/
Vredelant belaghen doe.
Die here van Aemstel zette toe/
Ende gaderde dat hi gaderen mochten/
Thuys tontsetten was syn ghedochte/
Ende quam te Lonen op enen dach.
Als tsGrauen volc dat versach/
Bespraken si hem ende berieden/
Dat si een deel van haren lieden/
Lieten ligghen voer den casteel/
Ende voeren ouer met volx een deel.
Dander hadde volx so vele/
Dat onghelike sceen tsulken spele.
Doe si haer lieden hadden ghescaert/
Ghinghen si voert onvervaert.
Die selue lieden die daer waren/
Ende doervochten ghene scaren.
Daer wert haer Ghisebrecht ghevaen/
Dander waren also ondaen/
Ende [a] ghesconfiert altemale.

[a] Verstroyet.

Wat holpe hier of langhe tale:
Men brochte heren Ghisebrecht voert.
Als her Aernout dit verhoert/
Sprac hi metten broeder thant/
Ende voet op te ghenen Vredelant/
Behouden lijf ende lede.
Men outfincken daer ter stede/
Ende men voerdse in Zelant doe.
Die Graue Florens zette toe/
En belacht thant Montfoordt/
Ende bleef ligghen rechte voert/
Den zomer ende den winter dure/
Ende warp hem in te menigher vre/
Menighen zwaren [b] bliden steen/
Als den ghenen wel sceen/
Die binder burch waren beseten.
Ten lesten most wesen als ghi sult wete/

[b] Die met bliden/ grote slingeren geworpen werde.

Dat si in hant mosten gaen.
Die Graue ne woudse niet ontfaen/
Hine mochte mede doen sine wille/
Openbaer/lude ende stille.
Het verghinc alst wesen soude/
Hi deder mede dat hi woude.
Dat huys dedi doe besetten/
Tsinen wille al sonder letten.
Harman bleef uten lande:
Dandre ghevaen al had syn scande/
Menighe dach ende menighe wile.
Daer na ghevelt al sonder ghile.

Soent met s'Bischops vianden.

Dat si versoenden ieghen den Graue/
Ende setten borghe van groter haue/
Dat si nemmermee so coene
Waren ieghen den Graue te doene.
Ende wie daer ieghen yet misdede/
Verboerde lijf ende lede/
Ende al syn goet ende [a] leen.
Ende der borghen en waer ne gheen
Hine soude verboren al syn goet/
Est dat hare enich misdoet/
Ende niet daer ieghens segghen souden.
Dat zider qualic was ghehouden.

[a] Leenen/ wat hi in leen hielde.

Nu sette die Graue ghedochte/
Die Vriesen te dwinghen of hi mochte.
Ende vergaderde al syn here/
Hollant/Zelant met groter ghere. *
Ende voer in Vrieslant sonder missen/
Ende logierde te Wiedenissen
Met menighen man coene ende stout/
Ende vacht enen wijch te Scellinchout.
Ende wert te rade alst wesen soude/
Dat hi doe voer tot Hoechoutwoude/
Ende vacht daer op die selue tijt/
Enen bitterliken strijt.
So dat die heren van Zelant/
Selue vochten metter hant/
Datmens hem grote ere sprac.
Oec weet ic wel dats niet ghebrac/
Dat die van Hollant vochten soe/
Dats die Graue wert wel vroe.
Soe dat die Vriesen begosten wiken.
Daer mochtmen sien banieren striken/
Deen [b] te prighe teghen dander.
Ic weet wel dat noyt Alexander
Noch [c] Peramus vochten soe.

Vervvint de Vriesen.

[b] Elkom strijdt.
[c] Priamus.

Die Vriesen mosten verliesen doe/
En ghinghen vlien die mochten lopen/
Dander mostent daer becopen.
Men sloecher vele op die stede.
Oec wert daer ghevanghen mede/
Een out Vriese ende wert ghegheuen/
Op die zake daer syn leuen/
[d] Dat wijste des koninc graf/
Die Graue ne wouder niet sceden af/
Eer hi den vader dede ontgrauen/
Dat hi prijsde voor vele hauen.
Tghebeente dede hi nemen saen/
Scone wasscen ende [a] dwaen/
Ende deet voeren haestelicke
In enen scrine suuerlike/
Te scepe als hi eerst mochte.
Ende dede maken als hi dochte/
Te Widenisse enen casteel/
Daer hi dat lant al gheheel
Van Vrieslant mede dwinghen soude.
Hi deed maken [b] also houde/
Ende also scier alsmen mochte/
En spijsdet en [c] mannet als hem dochte/

Doet t'ghebeente syns Vaders ontgrauen.

[d] Dar hi wi sen soude.

[a] Spoelen/ suiveren.

Maekt een vvere te VVidenisse.

[b] Ander ghe.
[c] Besette het met mannen.

Datmen

ende

waeren

* dat hier deze Stic hadde

× wat

° woordt

† d'andere

‡ hebbe

op

gaf op

binnen de

int ende

zijn

† mochten

zoeden beide

al

den

wast heden

waert

syne

* wede

× wan

° woordt

was

ende

wanden

De Correctie hier voor in LXIV regelen op letter F achtervolgt sich op de dubbelde witte blade tussen fol XXXV en XXXVI.

* mochte
⊙ de werelden feel gedochte
ᵛ sonder
† in
^ alte
ʒ diewile
ˣ of
° thuyst
ᵛ wilde † in
‡ twee
* deselve twee woorden waeren so krachtigh
ˣ ode
‡ woort
‡ noch
° dat
~ doe
⊙ ende
^ volle
‡ laghende al

ʒ de nuwe borchede
ᵛ op
‡ gedaen
^ ende
ˣ middeblide
‡ wel
† was
† noch
° wat
‡ had
† het
ɣ sin herte
λ dat
ᵛ wan
^ dat
ʒ dat

Datmen thuys wel houden zoude/
Jeghens jonghen ende oude/
Waers te doene met groter eren.
Dit gheuel int iaer ons Heren/
LXXXII. ende XII. hondert/
Inden winter wie ſoes wondert/
Dat hi ſinen vader wan/
Ende verſlaech oec menighen man.
Al was der Vrieſen veel verſleghen/
Nochtan pijnden ſi al alle weghen/
Ende poghеden met hare cracht/
Diche tote op die gracht/
Dat huys te vellen had ſi moghen.
Men ſcoet met armborſten ẽ met bogẽ/
Menighen man voor thuys doet/
Nochtan deden ſi menighen ſcoet
Voer thuys/mer het ne halp [a] twint.
Doe gheuelt alſo ſint/
Dat op die [b] ſeſtiende calende
Van Loumaent God doe ſende
Ene vloet alſo groet/
Daer menich menſch om bleef doet.
Thant daer na S. aechten daghe/
Sende God tot eenre plaghe/
Echter een groete vloet.
Deſe waren beide als ict [c] verſtoet/
Als ons die ſchrifturen leren/
In enen winter int iaer ons Heren/
XII. hondert ẽ zeuen ende tachtich.
Si waren ſo groet ende ſo machtich/
Dat ſi ouer ghinghen al tlant/
Dat leghet an des [a] Zeewes cant.
Beyder Oeſter ende Weſter Vrieſen/
Ende Hollant moſte oec verlieſen/
Zuuthollant verdranc alſo mede/
Ende ic en weet ghene ſtede/
Bi der Zee en ghinc al onder.
Tfolc verdranc dats meer dan wonder/
Ten ſegghen es, des bleef ſo vele/
Dat het ghinc al uten ſpele.
Al Zeelant verdranc zekerlike/
Sonder Walchren ẽ Wolfaerts dike.
Anders hoerd ic noyt lant nomen/
In wat lande ic bin comen/
Dat ſtaende bleef bi der Zee/
Sonder Vlaender/wat ſels mee/
Ende die lande die ghi hoert nomen.
Nu ſijn die vrieſen ſo verre comen/
Dat ſi moſten [b] an haren danc/
Singhen enen nyewen ſanc/
Dat ſi met herten niet begheren:
Si moſten hulden ende zweren
Den Graue/ende onderdanich weſen.
Hoe dat ſi zwoeren das in deſen/
Si brakent tot haren lachter groet.
Daer bleef menich man om doet:
Als ghi hier na ſult horen.
Mer hier gaet een ander tale voren/
Van andren dinghen wat ghesciede/
Inden lande onder die liede.
Den Graue dochte goet eer weſen/
Dat hi maken dede na deſen/
Te Medemelic enen caſteel/
Daer hi mede al gheheel
Al Weſtvrieſlant zider dwanc.
Hi gaderde heer eer yet lanc/
Ende voer ligghen op Meloerde/
Dat was/als ic ſegghen hoerde/
Dat hi die loſe Vrieſen ontſach.
Ende daer ſo menighen dach/

Dat die burch was volmaect/
Ende vaſt ende wel gheraect/
Ende ſeer ſcone ende ſtarc.
Oec dede hi maken ſcone warc/
Bi Vronen op die harde gheeſt/
Die Nyewedorp hiet/doe was meeſt
Der Vrieſen macht op dat ende.
Hi dede oec maken daer [c] ghehende/
Enen dijc niet haeſten groet/
Datmen mochte in alre noet/
Vander burch gaen harentare/
Van Vronen al tot Alcmare.
Oec dede hi maken al thant/
Een huys an des dijcs kant/
Dat dien dijc beſcermen ſoude/
Waert datmen inſteken woude:
Middelburch ſo hietmen dat.
Tornenburch dat ſtont ter ſtat/
Daert nu ſtaet langhe te voren.
Dat was als wijt horen/
Om datmen gheen van deſen borghen
Beligghen mochte ſonder ſorghen/
Om te winnen enigher tijt/
Want ſine ſtaen niet ſo wijt/
Men ſcote wel te tween delen/
Grote ſcichte/grote [a] quarelen.
Ic ne weet hoe ict verſta/
Weder voren ofte na/
Thuys te Medemeler was ghemaect.
[b] Ben ic daer in yet ontraect/
Dat ne es niet ſere miſdaen/
Ende ic weet dat ſi noch daer ſtaen/
Mine [c] roeke welc after/of voren.
Hi had begonnen te Nyewendoren/
Sider daer na een veſte/
Die nu wel naer is de beſte/
Die in al den lande ſtaet.
Sint droech ſoe der Vrieſen raet/
Dat ſi de veſte al te braken.
Ic ſalt hier na wel gheraken/
U te ſegghen hoet ghesciede.
Nu verſtaet wat ic bediede.
Deſe huyſe beſette hi wale/
Ende pijnde hem voert te telken male/
Hoe hi ſijn volc mochte berechten/
Hine woude heren noch knechten/
Bouen hem niet laten here/
Binnen ſinen lande/des ſi hi ere.
Doe die vrieſen hadden verloren/
Als ic u ſeide hier te voren/
Den ſeghe/ende hiſe had ontfaen/
Ende ſten beſten was vergaen/
Alſo als ic te voren ſeide/
Dat hi ſinnen daer an leide/
Hoe hi berechte ſine liede/
Dat rike ende arme [d] ghediede/
Ende hoe hi dat volbringhen mochte:
Den heren van Zelant doe dat dochten/
Beide den ouden ende den jonghen/
Dat ſi te ſere waren bedwonghen/
Ende peynſder ieghens eenen raet.
Haer gheyens alſo voert gaet/
Dat ſi [e] theerſchap wel na ghemene/
Van Hollant groet ende clene/
Hadden ghebrocht an hare ſtricke/
Ende voeren toe behendichlicke/
Ende ſoenden onder hem die veten/
Datmenſe vrienden mochten heten/
Die van Borſſelen ende van Riniſſe.
Dit was den Graue een zwaerniſſe.

Marginal notes (left): [a] Niet. *(Tvvemael hoochvvater in d'anzeesche steden)* — [b] Den 17. December. — [c] Verſtont. — [a] Zees. — *De Vriesen svveren den Graue hulde.* — [b] Tegens. — *Thuis te Memelik vverdt gemaekt.*

Marginal notes (right): *De burch te Nydorp, met een dijk.* — [c] Daer bi. — *Middelburch.* — *Toornenburch.* — [a] Pilen. — [b] Heb ick daer in ghemiſt. — [c] Mi en raekt/mi en is daer niet an gelegen. — *De Veste te Nuvvendore.* — *T'heerschap vã Zelandt verbinden sich tegens den Graue.* — [d] Welvoere. — [e] De heren/de edelen.

Mer die ghemeente ende die steden/
Hilden doe in moghentheden.

En ontbieden a grave Guide van Vlaenderē.

Als si dit hadden ghedaen/
Sochten si hulpe harde saen/
An den Graue heren Ghyen
Van Vlaendren hoerd ic lyen.
Hine hadde niet sijn so coene/
Sulke dinc bestaen te doene/
Had hem Zeelant gheweest ieghen.
Mi wondert dat des die Heeren plegen

a Dullen/ dol sijn.

Dat si also zere a douen/
Dat si den ghenen doren ghelouen/
Die sinen Here ane gaet.
Jane mach hi der seluer daet
Hem vermoeden/ doet hi yet
Jeghen hem/ ende hi niet *
Al haren wille can gheraken.
Hi moet bi den seluen saken/
Sijn bedwonghen of verdreuen.
Want sine mannen ende sine neuen/
Ne sijn si niet/ want si begheren
Selue te sijn die meeste Heren.
Waerom soud si anders soeken

b Daer toe arbeiden.

Andere hulpe/ ende des b roeken/
Jeghens haren rechten Here.

c Si werrē/ si keren.

Si sijn c ghewarren in elken kere/
Als die wederhaen op die kerke.
„ Dit wil ic dat elc merke/
„ Dat hi bedwinghen sal/
„ Alle lieden groet ende smal/
„ Edele/ onedele altegader/
„ In den lande a ende hem sijn vader/
„ Ane eruede dan hi sal connen

a Die hem sijn.

Inden lande dat hi ghewonnen
Met crachte ende met onrechte heeft.
Want het ne man is die leeft/
Die minnen mach alsulken Here/
Met trouwer herten als hi dede ere/
Sinen Here daer te voren.
Wat hi sweert hets al verloren/
Siet hijs wech ende heeft hijs stade/
Hi sel scier worden te rade/
Ende keren weder daen hi quam/
Al souts dander worden gram.
Mocht hi versoenen in enighe saken/
Met sijnre vriensceppen ghenaken/
Ende dienen hem bet dan te voren/
Onder wien hi is ghebooren.
Dit dunct mi dat nature leert/

b Der ander/ Waenē

Al sijn die Heeren aldus verkeert/

c Dunne/ krank.

Dat si b waren sijn ghemint/
Van lieden die sijn onbekint.
„ Die dient dor dane ende niet dor minne/
„ Die vrienscap is c herde dinne.

Die in Middelburch s'graven vrouvv', en soon belegert,

Nu ker ic weder ten beghinne.
Graue Florens die grote minne
Hadde ghelcit an sine liede/

a Om gelt of goet.

Dat hi dor haue no dor a miede/
Noch doer bedwanc woude laten/

b Swakken.

Dat hi den armen ende den b maten/
Aldus woude laten verduwen/

c Machtich werden.

Pensdemen mach mi verspuwen/
Laet ic die Heren aldus c risen/
Die mi begheren in alre wisen/
Te verdriuen wt minen lande/
Ende can ghedoghen niet die scande.
Dus pensde hi ende wrochter na/
Ende sende recht als ic versta/
In Middelburch sine vrouwe/
Die hem goet was ende ghetrouwe/
Ende diene minde bouen alle manne/
Ende sinen sone den ionghen Janne/
2 Die poert te houden als wijt weten/
Die daer binnen waren beseten
Van dien van Vlaendren recht doe/
Ende van Zeelant mede toe.
Niemen darf hem des beroemen/
Dat hi te helpe woude coemen
Den Graue Florens op die tijt/
Dat meeste deel droech hem nijt/
Vanden Heren vanden lande/
Sine ontsaghen niet der scande/
d Als si some sider daden. d Sommighe naderhant.
Doe si het worden beraden/
Als ghi noch hier na sult horen.
Mer hier moet eer gaen voren/
Een deel van dat daer ghesciede.
Het laghen doe so vele liede
Voer Middelburch op sulke stont/
Als mi sint is worden cont/
Dat hem die porters som ontsaghen/
Ende duchten merre plaghen/
Doch so setten si hem ter were/
Al hadden die Vlaminghen ghere/
Die porte te winnen zine conden.
Die Mortier was tien stonden/
Ghespiset ende ghemannet wel.
Al waren die Vlaminghen fel/
Bi den Zeelanders quamt al toe.
Die Graue Florens pijnde hem doe/

e De stat. *Grave Florens om de stat tontsetten besich, laet hem van den Hertoghe van Brabande overreden te Biervliet als tener soendinge te komen.*

Hoe hi die e porte mochte ontsetten/
Ende ontboet sonder letten/
Ende bat al dat hi mochte.
So dat hi ten lesten brochte
Te Zericzee een groet here
Wel ghesceept ende hadde ghere
Te varen te Walchren waert.
Recht als hi quam op die vaert/
Quam die Hertoghe van Brabant/
Jeghen hem al te hant/
Ende brochte hem sulke mare/
Dat also besproken ware/
Dat hi soude varen tsinen zwere.
Oec belouede hem die Here
Van Brabant Hertoghe Jan/
Bi al dat mochte belouen een man/
Dat hine gheleiden soude aldaer/
Ende weder thuys al sonder vaer.
Hier bi souden rumen thant/
Die van Vlaendren Walchren lant/
Want men den pays maken soude.
Die Graue ghelouets. ende also houde
Gaf hi orlof sinen lieden/
Die droeuelic van hem scieden.
Also recht metter vaert
Voer hi wech te Biervliet waert/
Ende ghinghen doe rechte voert/
Tote si quamen in die poert.

Al vvaer hi over geleide most gevanghen bliven.

Als mijn heer Ghye dat vernam/
Dat sijn swagher daer quam/
Dede hine sonder merren yet
Vanghen. des had hi verdriet.
Ende seyde: ay mi ic bin verraden.
Heer Hertoghe ic ne had deser daden
Niet vermoet in waert.
Ic wild ic ware op die vaert/
Daer ghi mi vont met minen lieden/
Ende ic op den dach van huden
Nemen moste auenture/
Al sone mi werden te sure.

† dit aldus

† dus

× ghedsyn

‡ vechten ᵛ of

⊙ want hi mach staen

✳ dengeenen alst geschiet

× nog

ſ hi

⊙ woe

ᵛ wilde

† dat

^ belet

~~~ den luden wel was

† wan

× tenden

ſ ode

° scheden

ge

ᵛ geloven

ʒ ielgen

^ tot

ſ beloofde tot

ˣ mijn

° sonder
~~~

F op fol XXXIII

dare bleve er doot op den velden
XIIc se men telle
ende d'ander sonder omme sien
ghinghen dapperlike vlien
die in den wich niet en waren
volgheden hem al sonder sparen
en sloeghere menighen ter doot
ongetellet in der noot
heethout wolde vort al verbrant
ende berooft en ghescant
van meninghen goede ende waren
de Coninc hadde XXVII jaren
begraven geweest te hoochwoude
dat ne wiste jonc noch oude
dan li viere en niet mere
waer begraven waere here
daer of was bleven dene doot
d'andre dwe dor liues noot
waere gelopen in de kerke
anders ne waren pape noch clerke
die tien sloeghen de boven doot
de derde bat genade groot
ende riep edel grave fijn
laet mi behouden tleven mijn
ic salt doen u moghet prisen
den Coninc uwen vader wisen
van den worde waert hi verblijt
ende gaf hem op sijn lijf tide tijt
doe sprac de vriese te hem waert
in dit huys achter den haert
so suldi den Coninc vinden
dat wil ik mij nu verbinden
ende mijn lijf sette te panden
doe namen si spaden in handen
en delven twee mans langhe diepe
die onderstont opwaerts hi riepe
hier liggen groote balken onder
die vriese sprac dat es ghenen wonder
heffetse op al vort u te pine
daer leit de Coninc in den scrine
t vleesch dat si ter scrine opnamen
ende tgebeente daer vernamen
spraken si grave edel here
nu sijt blide vorwaert mere

wi hebben uwen vader vonden
de grave sprac in corten stonden
des moete god gelovet sijn
t hooft nam hi in de handen sijn
ende dancte gode en onser vrouwen
dat ic soe vele dus mach schouwen
van den vader di mi gewan
tgebeente van den hoghen man
dede men nemen harde saen
schone wasschen ende dwaen
ende dede voeren haestelike
in den scrine suverlike
te middelborch in de abdie
noit en was grave gelovets mie
de in vrieslant ie ghedede
so nijt nemmermee behaghelheide
de grave dede maken enen castele
te widenisse daer hi geheel
t lant van vrieslant mede dwinghen soude
ende spisen ende mannen also houden

† al

ˣ u danken

✱ troinwede

° dat

× so

© sonde

⊞ wonde

◊ hi waent der wel mede genaken

ʒ omme [illegible] ghescal

× waent hi

+ omme ghebueden of hiind

† florens

‡ dat

‡ florens

ˇ waes

^ crighen

ǂ wede

ˇ hier na

^ ü

✳ tot ǂ den oorden

° dur sprac

× dist also

ʒ had ghemaken

© daer of bedeckt

Al ware der Vlaminghen noch so vele.
Sine verteldent nemmer te spele/
Dat si quamen in minen lande.
Her Hertoghe dits grote scande.
Ende dit gheleide dat ghi mi doet/
Godt gheue dat icks ~~ontganghen~~ moet/
Ic sals mi wachten bin ic wijs.
Die Hertoghe sprac/gheloue dijs
Dat ic u soude hebben ghelogen?
Ic bin also wel bedroghen
Hier in Heer Grave als ghi zijt.
Ic ne waende niet teser tijt/
Noch op die tijt ~~doe~~ ict u seide/
En ict u te voren leide/
Datmen met ons dus soude varen.
Heer Ghye die sprac sonder sparen/
Het es nu also vergaen/
Dat ghi hier bliven moet ghevaen/
Wien dat lief si of leet.
Ic seg u dat ic wel weet/
Dat den Hertoghe was wee te moede.
Want hi deet al sonder hoede/
En sonder valsch dat weet ic wale.
Wat holpe hier of langhe tale?
Hi most ghedoghen ende sweech stille/
Mer hi peynsde sinen wille
[a] Dan mochtmen hem verbieden niet.
Als die Hertoghe dat versiet/
Was hem harde wee te moede/
Te maken pijnde hijt te goede/
Ende ~~maecte~~ vorwaerde ~~al~~ hier af:
So dat die Grave borghen gaf/
Die vorwaerden wel te houden/
So dat hi bleve onbescouden.
Die Hertoghe warp hem in die sorghe/
Ende wart ~~selve~~ sgraven borghe
Datmen soude varen laten.
Die Grave peynsde om sine baten
Doe hi te lande was comen/
Ende seide: al mocht mi vromen/
Heer Hartoge ghi moet u selven quiten/
Al soudement mi ~~ewelic~~ verwiten/
Want ghi mi selve brocht int stric.
Daerom ghelove ~~u~~ dat ic
Luttel daerom sorghen sal/
Anders gheve mi Godt ~~goet~~ gheital.
Wat holpe ghemaect langhe woerde?
[b] En cant ~~u~~ van ende ~~toerde~~
Altegader vertellen niet/
Maer het is also ghesciet/
Daer haer Wolfaert bleef verdreven/
Ende syn Broeder hem beneven.
Maer Heer Jan van Kinisse
Maecte sinen pays ~~des syt~~ ghewisse.
Heer Florẽs vã Barsele keerd hẽ niet an
Den neve/daer hi doe ane wan/
Ende was metten Grave wale.
Wat souder hier of langhe tale?
Alle die Heren van den lande/
Outsaghen hem doe der scande/
Ende maecten pays jeghen den Grave/
Diet altegader doet liet ave.
Die Grave had gaerne ghesien/
Hadde hem dat moghen ghescien/
Dat hi met rusten had ghewesen.
Hi ~~maket~~ binnen desen
Een [c] convent/ende vorwaerde
Metten Coninc Eduwaerde
Van Inghelant van huwelike/
Dat hare gheen ~~dat ne breke~~

a Dat en. Doch het vverdt door den H. vveder ten goede gemaekt.

En grave Florens verdraecht ook met d'inlantsche heren

b Ik en kant uut vã begin ten ende niet.

c Si verdroeghen. Verbindt hẽ met den K. van Engelandt door onderlinge

Van tsgrave dochter/van tsconinx sone. *huvveliken.*
Scier daer na starf die gone/
Eer hi die ioncfrouw had ghenomen.
[a] Echt wast so verre comen/ *a Mede/ wederom.*
Dat si vorwaerde maecte sint/
Ende Jan van Hollant tsgraven kint
~~Soude nemen~~ sconinx ionxste dochter/
Dus was thuwelic te sochter.
Oec hadde die Grave van Hollant *Door vviens quade raet hi Schotlant hadde verkoft.*
Te voren gheweest in Inghelant.
Want Scotlant was hem an bestorven.
Dit hevet die Coninc ~~sint~~ verworven
Eduwaert dat hi dat gaf/
Enen andren die daer af
Gaf den Grave penninghen vele.
Ic wilde men hinghe bider kele
Den ghenen die hem gaf den raet.
Hoe dorste hi pensen selke daet/
Dat hi hem dat raden ~~woude~~/
Dat hi een Conincrijc ~~soude~~
Vercopen/dat hem was comen an?
Mer men vint wel sulken man/
Die penninghen prijst voor alle zaken/
~~Want men mach niet maken~~
Groter dinc dan hi begeert/
En wesen lief ende waert
Met sinen scatte over al.
~~Om~~ niet so is syn ~~gheval~~/
~~Wanen~~ si metten scatte dwinghen
~~Ander lieden~~/~~hine~~ moet bringhen
Sinen scat onder die liede/
Ende geven grote miede/
So is hijs quite al te voren
So rouwet hem dat hi is gheboren
Had hi lieden ende lant
Wel bedwonghen te sire hant/
Hi soude wel ~~hebben~~ sine behoefte.
Al scenen die lieden een gheboefte/
Si mosten hem dienen/ ende onderdaen
Wesen/ende te [b] gavele staen. *b Ten dienste.*
Dus haddi stat ende liede/
Ende mochte orlogen eñ gheven [c] miede *c Hure/loon*
Des hi met scatte niet allene
Conste volbringhen grot noch clene.
Als die scat is weghgheheven/
So waren maghen ende neven
Alle vreemde/mar ondersaten
Mochten haren here niet laten.
~~Dus~~ prisic bet dat Conincrike/
Dan den scat bider ghelike.
Die Grave maecte enen acoert/
Daer hi den Coninc an syn boert
Waende hebben sekerlike/
So dat hi hem niet en beswike/
Ende hi hem soude staen in staden/
Waert dat hi worde verladen.
Dit maecten si vaste onder hen tween/
So dat al ene vrienschap sceen.
Hier binnen ~~wast so~~ vergaen/
Dat beyde die Coningen hebbẽ verstaen *De Konink van Engelant oorlocht tegen Vrankrijk.*
Van Vrankerijc ende van Inghelant/
Dat si orloghe namen in hant/
Ende gaderde an beyde ziden/
Als die ghene die wilden striden.
Die Coninc leyde soudeniere
Van Vrancrike/die hem diere
Costen/eer dat nam ende
Die Coninc van Inghelant oversende
An Adulfe den Duutschen Coninc/
Of hi hem tot deser dinc

a Hondert dusem gulden. Penner.

Hespen woude/ hi soude hem gheuen/
a So vele scats/ hi mochte leuen
Daer op langhe met vele lieden.
Ten lesten si hem so berieden/
Dat si beide haren raet/
Senden tote deser daet/
Te Dordrecht in die poert/
Alsmen wel heuet ghehoert.

Brengt de stapel van de vvolle tē Dordrecht, so lange hi s'Grauen bederf hadde

Die Coninc dede ~~hem~~ daer toe segghen/
Dat hi den stapel wilde legghen/
Vander wollen tOrdrecht binnen/
Daer mochte die Graue ane winnen
Vele gaets/ ende sine liede.
Dit ontboet hi ende ~~dit~~ ghesciede/
Als vele lieden was wel cont.
Dit gheduerde ene stont/

b Doo woerde/ in lander voorwaerde. c Ik en weet niet.

Mer niet langhe als ic ~~verhoerde~~/
Want het was Inghelsee b ~~voorvoerde~~.
Torloghe was ghevredet doe/
Tusschen die Coninghen c en weet hoe/
So dat d'Inghelsche met haren saken/
Al tote Machelen traken/
Ende voerden hare wolle daer.
Alst die Graue wart ghewaer/
Liet hi doen ~~al haren~~ wille/
Beyde lude ende stille.

Graue Florens trekt te Bergē in Henegou bi syn neve.

a Binnen desen tijdt ontboodt hem sonder argelist. b Had begeerte hem tē sien.

a Bin desen onboden sonder loys/
~~Mijn here~~ Robbrecht van Artoys
Sijn neue/ dat hi in Henegouwen
Quame. want hi b wildene scouwen.
Die Graue Florens dede dat/
Ende quam ter seluer stat/
Te Mons ten selue daghe echt/
Dat ~~daer quam~~ heer Robbrecht
Van Artoys/ ende si spraken
Onderlinghe van haren saken/
Als hare beyder wille was.
Ic vermeet mi niet das/
Dat ic yet weet wat si daer deden/
Mer si scieden met goeden vreden/
Ende elkerlijc voer te lande/
Als hi wel mochte sonder scande.
Ic seg v dat ic wel weet/
Het was in enen zomer heet/
Dat dese Heeren te samen spraken/
Alst is ghesdeit/ van haren saken.
Daer te voren is bleuen doet/
Tsgrauen dochter/ des rouwe groet
Hadde die Graue van Hollant.
Sijn sone was in Inghelant/
Die woende metten Coninc daer.

Ontbiedt sine mannē ten landsvvere.

Ende cortelic hier naer/
Gaderde die Graue van Vlaenderlant/
Om te zoeken echt Zeelant.
~~Die~~ Graue ~~van Hollāt sette~~ daer ieghen
Ende omboet in allen weghen/
~~Ouer~~ al om vrienden ende om man/
Ende ontboet al dat hi can/
Ende trect op tuterste van Zeelant/
Tote Vlissinghen ~~thant~~/
Ende som ~~wilc~~ ten Zouten lande.
Die Vlamingen lagē ieghen Carssande/
Inden polre bi der scure/
Daer laghen si dus na ghebure/
Dat c harelijc andren niet en sochte.

c Deen danderen niet en. *Van vvelke som Sluis en CAsandt ten aensien*

Van Kinisse haer Jan bedochte/
Daer hi ~~recht~~ voer ter Sluse/
Ende bornde daer vele huse/
Ende quam weder sonder strijt.
Doe gheuel een ander tijt/

vande Vlaminghen b randen.

Dat die Vriesen voeren ouer/
Tote Casant an den oeuer/
Ende stichte ~~daer~~ roef ende brant.
Die Vlamingen stonden ~~op~~ tander lant
Ende saghen toe/ sine ~~condent~~ weren.
Als die Vriesen wouden keren/

a Ane/ sonder tegens. *Die daerentegen in Zeelandt ouerschepē.*

Voeren si weder a an haren danc.
Daer na wast niet lanc/
Die Vlaminghen haelden scepen groet/
Menighen hulc/ menighen boet/
Ende beleiden twater ghemene/
So dat ~~ter~~ scip ~~ne ghene~~/

b Voorbi varen.

Mochte b liden ~~ten~~ was bi hem.
Ic seg v ~~wes~~ ic seker ben/
Dat die Vlaminghen hem vermaten/
Daer si te samen stonden of saten/
Dat si in Zeelant wouden varen/
Emmer met eenre scoenre scaren/
Daer die were niet en ware groet:
Ende rieden toe menighen boet/
~~Ende~~ menighe ~~cogghe die~~ soudenieren/
~~Ende~~ voeren ~~doe~~ in Barlant sciere.
Daer si luttel weren vonden.
Ende ~~ghinghen~~ ~~op~~ al dat si conden.
~~Si bornden~~ husen ende kerken mede/
Ende liepen tot so menighe stede/
Inden lande hare entare.
Als die Graue wert des ghewaer/
Wart al Zeelant ~~doe~~ in roere.

Maer vver den verslagen.

Het riep al toe hurre voere:
Ende al Zeelant tracter were.
Het ne hadde nopt volc sulken ghere/
Te striden ieghen die Vlaminghe/
Daer quam Woedijn van Eueringhe/
An deen zide wel ghescaert:
An dander zide quam ter vaert/
Die van Borselen al ghemene.
Daer ne bleef man groet no clene.
Sine trecten alle ter were.
Als die Vlaminghen saghen there
Van alle ziden tot hem comen/

c Best/ nutst.

Peynsden ~~si dat waer haer~~ c vromen
~~Dat si ghinghen~~ te scepe weder.
Doe ghinghen si vanden dike neder/
Die op den dijc waren comen.
Als dandre dat hebben vernomen

a Binnen/ in het landt. b Stede/ als daer ter plaetsen.

a Bin den lande ghinghen si lopen
Tscepe waert bi groten hopen.
Die Zeelanders versaghen dat/
Ende volchden ~~vast~~ op die b stat/
Ende ghinghen heffen ende slaen.
~~Doe gingen lopen~~ die waendē ontgaen/
Daer ontflo ~~[illegible]~~ toten dike/
Hi spranc neder inden slike/
Ende voer int water ouer thoeft.
Ic wil dat ~~[illegible]~~ mi gheloeft/
Dat aldaer ter stat verdronken/
Die int zoute water zonken/
Meer dan tien hondert man.
Nu moghedi vraghen dan/
~~Was~~ daer eenich volc verslaghen.
Der waerheit hoer ic ghewaghen/
Datter bleuen twee hondert doet/
Die op den velde laghen bloet.
~~Behaluen~~ den ghenen diemen vinc.
~~Hem~~ ghesciede ~~dese~~ dinc/
Datter Vlaminghē ~~so~~ vele bleef/
S. Symons auonde alsmen screef
Ons Heeren iaer XII C.
Eñ vijf en tnegētich/ c wiē ~~[illegible]~~ wōdert.

c So [illegible]

Int

ᵛ hdt

✳ wederkeerde

◊ antwoorde

^ des

‡ hem ᵐʳ hadden

× de grave

° daer was comen

‡ dat

ʃ florennes liet hem

© bidden

ȝ an dat lant

† tot

‡ orlof

ᵛ an

^ moghtdeut

| soden

‡ den

© groot of cleene

ˣ wat

◊ datsi met

° daer na

° bedonde

ȝ bede

‡ al

| tot

☒ in trachte waste

ʃ hem

✳ vele lude sedde

ʃ ald

‡ mdne

‡ warf

† mi

ȝ bleef

© al sonder

◊ hdt ᵛ in waerde

^ dus

ˣ dat8

† deur
‡ hadde

* d'andere woorden de volghde namen

† hem

† gevanghenen

† werden

© ontmoetende dat si hem naer

‡ te harden

‡ mi

‡ mit

‡ deur

× het

‡ so

° hare

† al

† hi

ᵛ dat

^ ommer niet

‡ dat

‡ al

ʒ helpers bewaren

ᵛ kunnen

☒ wanneer

^ of

◊ mijn

‡ werden

† hi is

× te doene

ʒ die

Int lant aldaer si waren/
Op ghetrect met eenre scaren/
Wel met drie dusent mannen/
Die alle te scepe liepen danne/
Daer si drie hondert cume quamen/
Daer si voren vloen met scamen.

Der gevangenē vverden enige om geldt gelost, enige naekt thuis gesonden.

Als die Grave quam int lant/
Quam hem boetscap al thant/
Dat die Vlaminghē waren verwonnen/
Ende si niet gheweten connen/
Wat hi metten vanghenen wille.
Hoert seit hi ende swighet stille:
Die gheven mach die sel gheven/
Ende den armen die laet leven/
Ende sendse over moeder naect.
Datse in Zeelant waren gheraect/
Sullen si thuys bringhen die mare/
Dat si nemmermeer daer nare
Segghen moghen met eren/
Dat si behouden in Zeelant keren.
Dus wast ghedaen als hi woude.

Der schepen bliven vele, een vverdt gekregen, en dandre keren na Vlaendren.

Daer na ghevelt alst wesen soude/
Dat een storm quam also groet/
Dat si ontsaghen alle die doet/
Die in scepen doer Zeelant voeren.
Die zee begonste also roeren/
Dat die ankeren alle ghinghen.
Ende recht in desen dinghen/
Quam een scip an enen zande/
Daert sitten bleef opten lande/
Met vele lieden diere waren inne.
Alsmen des wort in inne/
Voermen daer met menighen man/
Ende streetse doe met crachte an/
So dat si hem gheven ghevaen.
Als aldus was vergaen/
Voeren die Vlaminghen thuus alle/
Ende dancte Godē van haren ghevalle/
Die dat lijf hadden ondreghen.
Die Grave voer sijnre weghen/
Ende sinē liede also wel/
Nu hoert wat hier na ghevel.

De Grave d'Engelsche ontrouvv bevindende, verbindt hem met de koninc van Vrankrijk.

Recht cortelike daer na/
Voer die Grave als ic versta/
Toten Coninc te Parijs/
Daer wert hijs ghemaket wijs/
Dat hi metten Coninc swoer.
Ic ben seker dat hi voer
Toten Coninc het dede hem noet.
Nochtan bleef hire na om doet/
Als ghi hier na sult verstaen.
Doe hijt huwelic was an ghegaen/
Met sinen sone in Inghelant/
Loefde hem die Coninc thant/
Te hebben ieghen alle die leven/
Ende sie souden niet begheven.
Wele tijt hijt hem te weten dade:
Ende die Coninc wert te rade/
Eens anders doe hijt hem ontboet/
Eñ ghincs hem ane dats wonder groet.
Die Grave dochte int herte sijn/
Ende peynsde is dit nu dijn/
Morghen selt eens anders wesen.
Vonden heb ic niet in desen
Enighe trouwe/dus selt ghescien
Enen anderen/ende mettien
Peynsde hi/moet hebben troest/
Had ics noet dar ic verloest
Worde/ende gheholpen mede.
Dus quamt toe dat hi dat dede/
Hadde hem die Coninc sijn belof
Ghedaen/hine waers nemmermeer of
Hem ghegaen/dat weetmen wale.

De Here vā Amstel, en van VVoerden vverden verheven.

Hi hadde ghedaen tot enen male/
Ghemaket sinen oversten raet/
Ende vergheven alle misdaet.
Den here van Aemstel eñ van Woerden/
Daer wi te voren of hoerden.
Si daden int hof dat si wouden/
Wat si deden was a onbescouden/
So wel hadden sijt beyder gader.
Al had hi ghesijn haer vader/
Hine hadse niet meer moghen eren.
Dat si al in quade keren/
Als ghi noch hier na sult horen.
Dese Grave wel gheboren/
Hadde met Philips den Coninc
So besproken sine dinc/
Beide met scrifte ende metter tale/
Des ghi nu sult volghen wale.
Ende keerde weder danen hi was comē
Ende peynsde om sine vromen.

a Onberispt

VVillem vā Mechelen sGravē neve vverdt Bischop.

Daer te voren was comen an/
Van Spric den bisscop Jan/
Dat bisscopdom van Utrecht/
Bi den Paeuse diene daer na recht/
Uten stoel met haesten dede/
Ende gaft enen andren daer na mede/
Die wt Brabant was gheboren
Van dien van Machelen als wijt horen.
Die was tsGraven naeste neve/
Ic salre of segghen eer ics begheve.
(Sulc iammer was nopt ghehoert/
Noch op lant noch in die poert/
Als doe daer na ghesciede/
Onder deser ghenoemder liede.)
Van haren werken/van haren daden/
Ende hoe die Grave wart verraden/
Ende wie die saken eerst toe brochte/
Deus/here God wat hi dochte/
Die des eerst ghewaghen dorste/
Datmen so groet enen Vorste/
Soude vanghen of verslaen.
Dat moghen wi merken ende verstaen/
Dattet sonderlinghe boutheit was/
Dat yement dorste b ghenendes das.
Mer ic waent es alsmen seghet/
Dat dene dief den anderen pleghet
Wel te kennen als hine siet/
Al had hine te voren niet
Ghesien binnen sire tijt.
Dus ist dat ghi zeker sijt/
Dat die verrader kennet wale/
Sijn ghelike tot elken male/
An sinen woerden/an sinen ghedane.
Dus ist dat ic mi verwane
Dat hise wel kende dies begonste/
Ende hi den Grave quaet ionste
Droech int herte dus mocht sijn.
Nu keer icter reden mijn/
Daer icse liet/ende daer ic ane

b Genende/ tot anders voorgeven/ daer van spreken.

De Grave poocht syn Heren onderlinge te verenigen.

Began te spreken:doe die Grave
Comen was vanden Coninc/
Pijnde hi hem om een dinc/
Hoe hi dat beste conde gheraken/
Dat hi soendinc soude maken
Tusschen den Heren vanden ghestichte/
Dat te doene was niet lichte/
Want hi die van Woerden minde/
Ende van Aemstel hi oec kinde/

Ende die van Zulen machtich zere.
Hier om pijnde hem dese Here
Dit te brenghen ouer een/
Alst ~~kenlike~~ daer na sceen.
Bin deser tijt gheuel hem soe/
Des hi met rechte was onvroe/
Dat ~~syn vrouwe~~ syn wijf versciet
Van ~~der~~ warelt alst God ghebiet/
So moeten wi alle gader doen.
Alsmen screef tincarnatioen
Ons Heren/ dusent twee hondert mede/
Ende sessen tnegentich/ teenre stede
Diemen noch heet ~~in~~ die Haghe/
Recht opten goeden vridaghe/
Alsmen pleghet ons Heren doet
Te ghedenken met oetmoede groet/
Versciet die Vrouwe van den liue/
Die prijs hadde bouen alle wiue/
In doechden ende in oetmoedicheden.
Noch prijstmense opten dach van heden/
Die horen ~~ghewach~~ van haren leuen/
Hoe lieflic si die begheuen/
Ende al die lieden plach tontfaen.
Alst aldus was vergaen/
Most bliuen alst was gheschiet/
Die Graue ne wilde laten niet/
Hine ~~bade~~ die Vrouwe doen ter aerde/
Met eren ende met groter waerde.
Te Reynsburch leghet si begrauen/
In enen cloester van groter hauen/
Daer in wonen zwarte nonnen/
Die lesen ende singhen connen.
Dus was die Vrouwe ter aerdē brocht/
Des was die Graue wel bedocht
Dat hise [a] beghinc also wel.
Nu hoert vanden verraders fel/
Wat si dochten ende wat si rieden/
Alsmen selue hoerde bedieden
Gheraet van Velsen den mordenare/
Daer hijs lyede openbare
Hoe hi die moert eerst bedochte/
Ende hoe hijt an den anderen brochte/
Ende hoe hi begonde sire daet.
Ten eersten male socht hi raet/
Ende leghet hem te voren danne/
Den Here van Woerden Hermanne/
Die was des Grauen nauste raet.
Ende hi ghedochte al ouder daet/
Haene die Graue hadde verdreuen/
Ende gaerne had ghenomen tleuen.
Als ic te voren heb ghesproken/
Ende peynsde dit wert nv ghewroken/
Dat ghi mi dicke hebt ghedaen.
Ghi moets nu in boeten staen/
Ten minen wille moet ic leuen.
~~Nu siet hoe hi had begheuen~~
Die doghet ende al goet ghedocht.
Mi dinct dat hi wel slachten mocht/
Den quaden mensch als Catoen seghet/
Die emmer niement goeders pleghet/
~~Na der soene misdaet te denken~~/
Hine ~~moet~~ die [b] vete laten zenken/
Ende doense ~~al~~ wt sinen ghedochte/
Hoe qualike hijt ~~doen mochte~~/
Ende int herte ghene stede.
Want het is der quader zede/
Dat si ghedenken der quader dade/
Dat si bi vrienscepen ende bi rade/
~~Hebben~~ te goede laten maken.
O Harman bi wat saken

Des Grauen huys-vrouvv sterft.

[a] Dat hise met sulker waerde dede begrauē,

Geraert vā Velsen trekt op syn side de Heer van VVoerden tegens Graue Florens, in vvelken die groteliks gehouden vvas.

[b] Den ouden haet.

Woudstu der quader name ontfaen/
Was di niet ghenoech ghedaen/
Van al dat di te rechte misquam.
Waer bi wordstu den Graue so gram.
Most hi niet bliuen onbescouden/
Had hi di qualic vergouden.
~~Hi~~ hadde di ghemaket rike/
Ende dinen ~~ghe~~buren al ghelike.
Hi stercte di met allen ghere.
Hadstu te doen ghehadt een here
Vte sinen lande/ du hads macht/
Wt te leden al sine kracht.
Hi betrouwede alles di/
Oec so weet ic wel dat hi
Tsinen ouersten rade di had gheset/
Ende betrouwede di vele bet/
Dan du hem naer deeds anscine.
Du droechs oec die cleder sine.
Ende du Gheraet felle man/
Droechs oec sine cleder an.
Du hads van kinde met hem ghewesen.
Dus dane wonder hoerd ic nopt lesen/
Van beginne toten ende.
Nu is tijt dat ic wende
Weder an die verraetscap groet/
Die si dreuen tot sire doet.
Doe si des onder hem tween
Wel droeghen ouer een/
Leiden si dit te voren doe/
Den here van Kuuc die nam daer toe
Den here van Huyesdem heren Janne.
Dese worden te rade danne/
Wiemen dit ondecken mochte.
Die here van Kuuc hem bedochte
In sire herten/ ende nam des [c] goem/
Dat hi te Berghen an den soem/
Maecte enen dach van doet veten/
Daer te soenen. suldi weten/
Wat die dach bediede dare.
Als Gheraet lyede openbare/
Der soene was al een gheswijch/
Mer si leyden hare crijch
An den verradenisse vanden Graue/
Des si niet ~~wilden~~ sceden aue/
Ende droeghen ouer een/
Als hem ~~daer na~~ wel scheen.
Die here van Kuuc ~~ghelaefden~~ daer/
Te doen hebben ouer waer
Helpe des Hertoghen van Brabant/
Ende des Grauen van Vlanderlant/
Ende des Coninx van Inghelant mede.
Oec ghelaefde hi hem ter stede/
Dat hi dat soude versien.
Dat sine dorsten niet ontsien/
Datse Jan ~~pet~~ [d] ~~veten~~ soude.
~~Dat~~ ghelaefde hi. ende also [e] houde
Wart ~~al~~daer ~~zeker~~ ghedaen.
Daer na ist also vergaen/
Dat te Cameric was gheleget
Een dach van dien datmen seghet
Dat dese sticken worden gheuest/
Also als hem dochte best/
Bi den rade mijns Heren Ghyen/
Ende Robbrechts hoeic lyen/
Ende bi den Hertoghe van Brabant/
Ende bi den rade van Inghelant.
Desen raet so wiste wale/
Als ic verstont an Gheraets tale/
Vele lieden van sinen lande/
Dien dat dochte wesen scande/

Si kregen mede tot hun de H. van Kuik, en de Here van Huesden. Ende in den dacht te Bergen.

[c] Nam dat waer/ bracht te weghe.

[d] Haten.

[e] Also dra. En te Kamerik den Hertoch van Brabandt.

Van dit verraet vvisten vele, die tmishaechde, en versvvegent nochtans.

Doemen

kortelike

de grauinne

dede

sprekeden

dede

al

de graue

datme

worden

aldaer

bedervede

bilevede

en dede als noch de quade plegen

dats na der vorme misdaet te denken

wilde

dade an wrochte

want hi hadden

niet weten

dit

eerlicheit

hebbe

† woel

ʒ of ick hoerde na hadde

© aertrike

† nimant

© doden

† daer of

⊠ heden sin wolc gemeene

◊ groot onkleeden

↑ mochte

↓ geweel

Doemen hem dat leyde te voren/
Ende ne wouder niet van horen/
Ende ghedoghedent ende swieghen stille/
Ende lieten hem doen al haren wille.
Dit was ene sware lesse.
Oec so wiste van Kinesse/
Myn heer Jan/die dese twoert
Ses synre knapen seide voert/
Des hadden si wel groten vaer/
Dat wt soude comen/ende ghingen naer
Ende vinghen alsmen horen sal/
Gheuet mi God goet gheual/
Cortelike alst gheuel/
Ende ghi sult verstanden wel.

De Heer van Kuik ontsegget den Graue.

Nu verstaet al hier ter stede/
Tsheren van Kuucs behendichede.
Hi ontseide den Graue allene/
Dat ne dede anders ghene
Van hem allen/sonder hi/
Ende ontboet hem:of dat si/
Dat ic ga ter Heren rade/
Daer v of mach comen scade
An v lijf/ of an v ere/
Ic wil mi in allen kere/
Jeghen v daer in verwaren.
Die Graue wert lachende twaren/
Van wonder int herte/ suldi weten/
Ende seide:nv wat sal ic eten/
Die Here van Kuuc ontseit mi/
Bi desen Pape. wat meent hi
Sel hi mi vten lande drijuen/
So salre eume yement in bliuen.
Het was een Pape die dit seide/
Ende den Graue te voren leide/
Van tsHeren weghen in enen brieue
Van Kuuc doer sine lieue.
Als die Graue die lettren hoerde/
Stont daer in gheloeft der woerde
Die v dese Pape seghet.

a Verbaest.
b Waerde Here.

Die Pape wert doe [a] ontweghet/
Ende seer ondaen ende veruaert.
Die Graue sprac:hoert har [b] waert/
Ende doet v boetscap stoutelike/
V ne messciet niet sekerlike.
Doe seide die Pape alst voren staet/
Mettien hi sire vaerden gaet.
Hine dorste daer niet langhe bliuen/
Hi duchte datmen soude ontliuen.
Die Graue hieten doe gheleiden/
Datmen niet van hem souden sceiden/
Eer hi ware in syn [c] ghehout/
Dus sciet die Pape van hem bout.

c Daer hi sich seluen versekert hielde.
Graue Florens en acht sulks niet, niet vvetende siner vriēden so schēdich verraedt, dats alle hun magen vervvijt mosten hebben.
d Besettet/ belaget/ verraden.

Die Pape voer daer hi begheerde/
Datten man ne gheen en deerde/
Te nyements vrient bleef die Graue/
Ende sceen of hire niet om en gaue/
Dat hi aldus was ontseghet.
Ende pensde als elc goet man pleghet/
In minen lande mach hi mi niet/
Vet misdoen so wats ghesciet.
Hi waende dat al sine liede
Ghetrouwe waren/so wats ghesciede/
Mer hine conde niet gheweten/
Dat hi van binnen was [d] beseten.
Noch veruare ic mi der scande/
Dat dit ghesciede in sinen lande.
Dat dese verraders hebben ghelaten
Den maghen verwijt/ si moghense haten
Nochtan so ne is niement vroeder/
Die dat verwijt yement goeder.

„ Al ist dat „ vrome „ quader bloetvervvanten halltet'erger niet en syn.

Dat syn maech heuet misdaen/
Die selue eer soude ane gaen.
Die doet/eer hem dat ghesciede
Eer hi daer yet toe dede of riede.
Die goede ne syns dargher niet/
Al is den quaden dit ghesciet.
Mer si syns te beter vele/
Dat si hem in haren spele
Niet en keren/mer altoes poghen/
Hoe dat si se [a] nedren moghen.
Nu hoert al hier een ghelike.

a Hun quader vriendē opset te beletten.
b Iob 4.ca. 18.v.2. Pet. 2.c.4.v. Iud.6.v. En als sommigē gemeent hebben/ Esai 14.c.

[b] Doe onse Here in Hemelrike/
Alle die Englen had ghemaect/
In hare nature wel gheraect/
Ende hi hem haren vrien wille
Gaf te doen lude ende stille:
Dene coes te sine Gode/
Ende al te doen sine ghebode.
Dander die verhief hem daer/
Om dat hi scone was ende claer/
So woude hi wesen Gods ghelike.
Doene mochte hi in Hemelrike
Niet langhe bliuen/hine moste vallen/
Ende wart de leelicste van hem allen.
Ende die quaetste verre te voren/
Van dien die tsyure scaren horen.
Ende wie hem volghede met herten ane/
Die ontfinghen sine ghedane.
Nochtan syn si niet euen quaet/
Elc is ghelonet na sine daet.
Sommighe min ende sommighe bet/
Es hem haer torment gheset.
Nochtan en heuet daer niement goet.
Trouwe die ghene die misdoet/
Salmen louen met swaren lone/
Want hi hem seluen doet die hone.
Dander Enghelen sekerlike
Die doe bleuen in Hemelrike/
Waren hier of niet veruaert/
Dat hare gheselschap also vaert.
Mer si waren te seker vele/
Dat si niet keerden te haren spele.
Onse Here ne heeftse te leder niet.
Dat den anderen dat is ghesciet/
Want si doen al syn ghebot.
Hier bi dunct hi mi wesen sot/
Die goede lieden wil blameren/
Die hem houden met allen eren
An die trouwe ende an die doghet/
Dus ist dat ghi merken moghet/
Dat die ghetrouwe sekerlike/
Om al dat goet van aertrike
Dade trouwe ende anders niet.
Nu keer ic weder daer ict liet.

De Graue koemt euen vvel t'Vtrecht om sine Herēn ten vrede te brengen.
c Heer.

Die Graue Florens had begonnen
Also als wi ghemerken connen/
Soene te maken onder die Heren
Vanden ghestichte/doe woudi keren
Hem daer ane dat hyt voldade/
Doe so wert hi oec te rade/
Dat hi doe versoenen liet
[c] Haren Wolfaerde/dat hi hem niet
Met sinen liue soude beghcuen/
Want si waren na gheneuen/
Des ghetroude hi hem te bet.
Die Graue Florens hem daer toe set/
Hoe hi die dinghen te soene brochte.
Nu hoert wies hi hem bedochte.
Hi voer t Vtrecht in die stat/
Ende omboet daer ende dat

Die Heren dat si tot hem quamen/
Ende ~~beedse ombieden~~ oec bi namen.
So dat si quamen alle ghemene/
Van beiden siden groet ende clene/
Ende bleuens op syn segghen daer.
Doe beriet hi hem daer naer/
Dat hi daer so langhe lach/
Dat hi recht op enen dach/
Syn segghen seide vander soene.
Nu hoert wat hi achtē te doene/
Om dat hem dochte op die stont/
Dat gelt te groet vijf hondert pont/
Gaf hi daer toe van sinen goede/
Dats hem te bet soude syn te moede/
Ende te min soude bestelden/
Die die penninghen soude ghelden.
Doet was gheseit ende ghedaen/
a Van stonden an. Hiet hi a ~~staph~~ans eten gaen.
Hi deedse alle met hem eten/
De verenichde nodet hi tsiner tafle te samen. Bi sire ziden waren ghesten/
Herman vā Woerdē eñ her Ghisebrecht
~~Here van Aemstel~~/die b ouer recht
Altoes tsijnre taflen saten/
Ende met hem dronken ende aten.
b Teghens recht/ als die hem gevee waren. Dander waren ghesten daer/
Dene voren dander naer/
Als daer betaemden ~~een~~ ~~ye~~ghelike.
Men at ende dranc blidelike
Ouer al inden houe.
Die herberghe was van goeden loue:
Want een hoghe auont was/
Was niens vele te blider das.
Mer dat hof moste sceden/
~~Noch~~ eer auont met droefheden:
Dat peynsdē van Woerdē die verrader/
Ende sine ghesellen al te gader/
Mocht na haren wille gaen.
Als gheten was ende op ghedaen/
Ghinc die Graue in sire rusten/
Hem begonste slapens lusten.
~~Ende~~ elc ghinc daer hi woude.
En vā daer buiten in de laghe. Doe ghevielt alst wesen soude/
Dat die verradre trecte te samen/
So dat si buter stat doe quamen/
Ende reden voren ouer die weyde/
Ende hadden lieden in haer gheleide/
c In tharnasch. Die alle c tharnasch mit hem reden/
Die si met behendicheden
Hadden brocht met hem daer/
Die sider wilden al daer naer/
Dat si te Romen hadde ghesyn/
Dat seghet mi tghelone mijn.
Si soudent hem node hebben gheseecht.
Ic wane dats elc verrader pleecht/
„ Dat hi ~~syns selues daet~~ heelt/
„ Den ghenen die sinen raet
„ Niet en weet/al wil hi dat si
„ Bi hem ~~wesen~~/dats daer bi/
„ So hi meer volx brinct int stric/
„ So hi meer helpen heuet int pic/
„ Die mede besmit syn in die daet/
Al ne gauen si niet den raet.
Hoert hier grote iammerhede/
Die de Here van Aemstel dede/
Op den namelijken dach.
Hi ghinc daer die Graue lach/
Ende wecten wt sinen slape/
Dat en dorste doen gheen knape:
Ende seide ghi slaept al te lanc.
Also dat die Graue ontspranc/

Die van Amstel na dat hi den Graue als ten VVeidspele ghevvrekt hadde, ridet mede voor heen.

Ende sprac: wie is daer: ic bent sprac hi
Ghisebrecht/ also scone weder alst si/
So slaepti te langhe vele/
Ghi sout wt varen met veder spele/
Want dat weder is so scone.
Als die Graue hoerde dat gone/
Sprac hi: ic heb te langhe gheslapen.
Roept mi enich van minen knapen.
Ic salt doen sprac hi doe.
Ende seide den camerlinghen toe:
Gaet tuwen Here ende segt hem dat
Ic ride voren uter stat/
Laten comen als hi wille.
Die Graue ne sweech niet stille/
Hi seide: heer Ghisebrecht hier inne/
Sel ic v sinte Gheerden minne
Gheuen eer wi henen riden.
Men brochte den wijn ten seluen tiden.
Die Graue hiet schenken den wijn/
Ende seide: drinct vander hant mijn
Sinte Gheerden minne/ende vaert wel.
Doe nam die verrader fel/
Den wijn vans Grauen hant/
Ende keerde hem omme thant/
Ende seide: ~~blijf ghesont~~ ic ga varen.
Die Graue hiet sonder sparen/ *De Graue volget.*
Datmen zadelde ~~metter vaert~~/
Sonder ~~merren alle die paert~~.
Syn neue Jan tsGrauen sone
Van Henegouwen vernam ~~dat~~ gone/
Ende liet sine paerden zadelen alle.
Hi ~~wiste~~ luttel van den gheualle.
Dat hem ~~aen~~ die vaert ghesciede.
Gheraet van Voerne ende luttel liede/
Reden mitten Graue doe.
Hi sprac sinen knapen toe/
Volcht mi als ghi syt ghereet/
Ic vare voren. ende hi a leet a Reet door de strate.
Die strate mitten twee kinden/
Diene beyde gader minden.
Hi reet voert ter poerten wt/
Blidelic sonder ghelűut.
Doe hi op die weyde qŭam/
Sach hi voer hem/ende vernam
Den here van Woerden/houden daer.
Als hi syns wort ghewaer/
Reet hi tot hem om dat hi woude
Vraghen waer hi riden soude.
Doe hi ~~dus~~ quam gheuaren/ *VVerdt van*
Voeren teghens hem teenre scaren *sine verra-*
Die van Woerden ende van ~~Aemstel~~/ *ders geuan-*
Gheraet van Velsen die moerdenaer ~~fel~~/ *gen.*
Daer quam Aernt van Benscoep/
Gheraet van Crayenhorst inden hoep/
Willem vā Teylinghe quam daer mede/
Eñ Willem van Saendē ter seluer stede/
Daer quam: menich man
Die ic ghenomen niet en can.
Als si dus quamen te ghemoet/
Heuet hise alre eerst ghegroet.
Eñ Herman van Woerdē reet hem ane/
Als diene wille hadde te vane.
Ende grepen bi den breydel saen:
V hoghe spronghen syn ghedaen/
Ghine sult niet meer der voeren driuen/
Sprac hi/Heermeester ghi moet ~~hier~~ bli-
Onse ghevanghen/ ~~ist~~ lief of leet. (uen
Ic seg v dat ic ~~wel~~ weet/
Dat die Graue hilt ouerspel/
Want hi loech dat weet ic wel.

Ende

† ontboot si

tte

van admstelle

hadr

dadr

quam

waant

andr

sind dadt

sid dids

des

god hodd

altd padrt

bdidd mdttdr wadrt

prinsdd

in

atdus

admstelld

fdlld

odcmidd

wi

sdkdr

sprac

toenghestrant

tot inde

weide

dese

stat

gheriesschede

ghevangen / teden

Jesus

wonder

te

hemdat wel

beseffe

in

weide

willen

te hant

veden

sonder waer

gisult wel hoeden

lach

Ende andwoerde den fellen man:

a Ik en ben nochtans geen gevanghen.

Helpt seit hi a in bin nochtan
Aernout ~~zeide:~~ bi Gode ghi sijt.
Ic moet nu op dese tijt/
Uwen sconen sparwaer draghen/
U te lachter ende uwen maghen.

b Nam.

Den sparwaer ~~dat~~ hi b ~~prant~~/
Ende nammen hem vander hant.
Die Graue sloech sijn hant ten zwaerde/
Als die ghene die begaerde
Hem te weren mocht hem ghescien.
Gheraet van Velsen trac mettien
Sijn zwaert/ende zwoer bi Gode/
Ghi mocht dat ghemaken ode/
Ic sla u tswaer ~~in toten~~ tanden.

c Doen veranderen/ vaeren/ schrikken.

Dat mocht den Graue seer c anden/
Datten Gheraet ~~woude~~ ontliuen.
Daer most hi gheuanghen bliuen/
Wast hem lief ofte leet.

Trouvvichheyt eens knaeps.

Een knape daer tusschen reet/
Die met Janne daer was comen/
Ende hadt hem gaerne benomen.
Die knape wert daer ghewont seer/
Ende sijn paert ten seluen keer
Wort ghesleghen inden hals.
~~Die~~ knape als ende als/
Pijnde hem ter were ende niement el.

d Ik en kan niet weten.

d En can gheweten hoet gheuel/
Dat si die kinder lieten riden.

De tvvee iongelingen vlieden binnen Vtrecht.

Hadden sise gheuangen ten seluen tiden:
Si waren alle te bouen bleuen.
Ic wane wel dat si beneven
Deen den anderen ter stat waert reden.
Si hadden goede paerden bescreden/
Ende reden sere ter ~~poert~~ waert/
Wat ghelopen mochte die paert.
Als si quamen in die stat/
Ende men daer ~~vereysschede~~ dat/
Warens die vriende tonghemake/
Alst billic was om dese zake.
Die viande waren an dander zide/
Van deser vanghenisse blide.
Si voeren te Muden mitten Graue/
Te huse dat hi mit sire haue/
Hadde ghecoft ende doen maken.
Hem dochte doe in allen zaken/
Dat si wel hadden gheuaren.
Dit ghesciede inden iaren
Ons Heeren Gods/dat hi bleef
~~Gheuaen~~/ alsmen screef
~~Recht doe~~ ons Heeren iaer/
XII. hondert ende daer naer/
Effen t Negentich ende sesse:
Alst was op zinte Jans messe/
Op die Vigilie daer te voren.
Hier na suldi ~~iammer~~ horen/
Vanden lieden vanden lande/
Hoe doe rees een nyewe scande.
Ende zal eerst zegghen vanden lieden/
Die droevelic van Utrecht scieden.

En vverden vandē Heer van Arkel te Dordrecht gebracht.

Die heere van Erkel nam beide
Die twee kinder in sijn ghelepde/
Ende voerdse tsinen huse mede/
Om te hebben beteren vrede.
Daer na voerdemense in die poert
Tordrecht/alsmen heeft ghehoert.

Heer VVolfaerdt radet zelandt tegen den

Heer Wolfaert quam Tordrecht mede/
Ghi moghet horen wat hi dede.
Hi vant die poerters sere bedroeft/
Ende seyde ~~wel dat hem~~ behoeft/
Dat al tlant ~~beset~~ ware/
Ende dat hi vrucht al openbare/

Vlamingen te verslen.

Dat die van Vlaendren sullen comen/
Daer ieghens es goet raet ghenomen/
Datmens hem doe weder stoet.
Want ic hebs sorghe groet
Int herte/ende groet vaer/
Ic sout keren waer ~~ic~~ daer/
Sprac hi daer al int ghemene/
~~Wouwi mi~~ helpen groet ende clene/
Dat ic in Zeelant mochte comen.
Ic hope tsoude ons allen vromen.
Die porters die alle rouwich waren/
Seyden: heere wy ~~sullen~~ varen
Met u/daer u wille si.
Hi seyde so sent met mi/
Twee cogghen die mi ghelepden/
Hier en doech gheen langher beiden.
Ic vruchte si sullen ghecomen sijn/
Eer ic come ten huse mijn.
Die meeste haest waer ons goet.
Die porters ~~setten~~ metter spoet
Twee cogghen diene voeren daer
Hi wesen woude. ~~ghi sult hier naer~~
~~Horen~~ wat hi ~~doe~~ bedreef.
Doe die Graue gheuanghen bleef/

De Heer vā VVassenaer doet sGrauen zegel breken.

Ende mens int lant wert ghewaere/
Doe nam Filips van Wassenare/
Tsgrauen zeghel ende sloechen ontwee/
Voer den raet datmen niet mee
Daer mede zeghelen mochte.
Hi pepnsde wel doe hi dat dochte.
Elc voer thuys sinen maghen.

De Kenemaers en VVaterlanders komen voor Muiden.

Tfolc ghemene wert doe claghen/
Dat haer Heere gheuanghen was.
Elc vermaende hem seluen das/
Dat hi sinen Heere bescudden soude/
Of dat hire om steruen woude.
Dat volc wart al in roere/
Ende verwoet om dese voere/
Die Kenemaren/die Vriesen mede/
Ende Waterlanders voeren ter stede/
Daermen hem dede verstaen/
Dat haer Heere ~~ware~~ gheuaen/
Dat was te Muden. doe si daer quamen/

a Vromen/ nu/ voordeel.

Mochten si doen ghene a vramen.
Want dat volc is sonder houet/

b Doget/ hueget/ kan luttel uit rechten.

b Doch luttel of niet/ des ghelouet.
Si voeren dolen op die Zee/
Daer vier/viue/hier drie/hier twee/
Recht als volc dat wilde ontsinnen.
Doe dit vernamen die van binnen/
Seyden si den Graue: doet u lieden
Keren/waert dat ons misciede/
Ghi souter selue om steruen mede.
Die Graue sende staphans ter stede/
Enen brief/ende ontboet
Sinen lieden cleen ende groet:
Dat si thuys al stille saten/

c Raessede.
d Hat/ Gode moete hem haten.

Hi hoepte cortelic der baten/
Dat hi mit minnen soude comen wt.
Dat volc wert doe so luut/
Dat wel naer al was c verdoeft.
d Gods had hebbe hi dies ghelooft:

De verraders meenēde de Graue uit het lant te voeren, vverden van de Naerders āngerent.

Spraken die ouden metten ionghen/
Sine hebben hier toe bedwonghen.
Dus ne sulsi niet ontgaen.
Als die verraders dit verstaen/
Waren si niet te bliuen bout/
Ende wilden voeren in haer behout/

Verre in een ander landt.
Die van Naerden verenstichtent thant/
Ende leyde hem een laghe
Recht opten vijften daghe
Souden sine voeren hare vaerde/
Ende setten doe op enen paerde/
Ende bonden hem sine voete
Onder tpaert harde onsoete/
Ende enen handtschoe inden mont.
Dit seide mi dient was cont/
Ende diene dus ghebonden vant.
Doe voerden sine altehant/
Tote dat si bi Naerden quamen.
Doe versaghen si ende vernamen
Die liede ligghen in dat coren.
Gheraet van Delsen die reet voren/
Ende vraechde hem wat si sochten.
Dander seiden dat si brochten/ (ve/
Dat woudē si hebbē/dat waer die Gra-
Dien wouden si laten om gheen have.

a Dat en sal.

a Dan sal niet wesen sprac Gheraet/
Ende warp omme mitter vaert/
Ende treecte tswaert/ende woude slaen
Den Grave/die hem pijnde tontgaen.
Hi waēde dat tpaerdekijn springē soude
Over den vliet/ende also b houde
Viel dat paert al mitten Grave/
Inden sloet. Gheraet sat ave/
Ghetoghens swaerts/ ende ghinkē slaē.
Die Grave ne conste niet ontgaen:
Want hi ant paert was ghebonden.
Daer stac hine ten selven stonden
Metten swaerde doer den live/
Ende gaf hem wonden meer dan vive.
Oec stac hine int hert aldaer/
Datmen vant al openbaer.
Si gaven hem ten selven stonden
So diepe en so menighe wonden/
Dat hi daer den gheest op gaf/
Eer die van Naerden yet wisten daer af.
Doe sijt vernamen liepen si toe/
Ende Gheraerde van Delsen was doe
Sijn paert so verre van hem ghegaen/
Dat hijs niet en mochte vaen.
Een sijn knape gaf hem sijn paert/
Hi sat op/ende ontreet ter vaert.
So deden si die op paerde waren.

VVaer over hi van Geraert van Velsen door steken vvert.

b Terstont.

c Onderhaelt/gekreghen.

Ende die knape wart c bevaren
Van dien van Naerden die niet verbeidē
Dan sine op een rade leyden/
Ende hebben sine lede te broken.
Dus wart die Grave eerst ghewroken.
Alst den Grave dus vonden doet/
Hadden sijs alle rouwe groet/
Ende namen den doden met zericheden:
Si droeghen daer vander steden
Ter ander stat/daer sine ontcleden/
Ende balsemden/ende bereden/
Ende leyden in enen scrine.
Des si int herte dogheden pine/
Ende sceepten cortelic daer naer/
Ende d voerden tot Alcmaer/
Daer settement inden chore.
Die wonder horen wil/die hore:
Twee winden waren hem ghegheven
Van een sijnre nichten die bi hem bleven
Waer hi ghinc of waer hi stont.
Oec was mi ghemaket cont/
Dat si liepen mede an die vaert/
Daer die Grave ghevanghen waert:

VVert t'Alkmaer begraven.

d Voerden hem.

Honden tonen getrouvvicheit an den Grave.

Ende liepen mede tot Muden.
Dit marcten ende saghen vele luden/
Ende bleven tot op dien dach/
Datmen hem gaf den doetslach.
Doe sine voerden liepen si mede/
Recht aldaer ter selver stede/
Doemen moorde si saghen toe.
Als hi was doet/si ginghen doe
Bi hem ligghen bede gader/
Alst kint doet bi sinen vader.
Die van Naerden vondense daer/
Alsmen mi seide over waer.
Doemen den Grave voeren soude/
Si quamen te scepe also houde.
Si spronghen in ende voeren mede
Al tot Alcmaer in die stede.
Doe si quamen tot Alcmare/
Ghinghen si ligghen bider bare.
Oec seide mi een a garsoen
Diese verwaerde in dit doen/
Dat si ghevast hadden so langhe/
Dat hi hem bi bedwanghe
Moste gheven soete melc:
Oec seide hi mi dat elc
Gheen vanden tween eten woude/
Ende weet hoet quam/of bi wat scoude/
Binnen langhe tijt daer naer
Dus bleven si aldaer
Toter wilen enten daghe
Datmen groef mit groter claghe.
Doe dedemense wech leden/
Die node van danen wilden scheden.
Hadden si moeten si waren bleven
Ligghende wanic al haer leven.

a Eē dienstknape.

Kersten mensche hoert dit wonder/
Dat die hondekijn besonder
Minde haren here soe/
Dat si bi hem bleven doe/
Daermen vinc ende sloech.
Daer togheden si hem ghenoech/
Dat sine minden van rechter scout.
Daer die Moordenaers waren so bout/
Dat si vermoerden haren here/
Die hem ghedaen hadde sulc ere
Te menigher ure ende stonde.
Hier waren si argher dan honde.
Al had hi te voren misdaen/
b Iane hadden si die soene ontfaen/
Ende was verghevên altemale/
Ende scenen vrienden also wale/
Als enighe lieden mochten wesen.
Dus so dinket mi in desen/
Dat honden niet sijn so quaet/
Es hem ghedaen enighe misdaet
Van sinen here hoe groet het si/
Hi come tot hem/op dat hi
Hem anespreke lieflike/
Ende verghevet ewelike/
Al had hi hem ghesleghen den voet
Of. mer dese moerders verwoet/
Hebben haren here verbeten/
Hem niet allene suldi weten/
Mer hem selven ende menighen man/
Als ic een deels segghen can/
Daert stede hevet al openbaer/
Ende ontbinden sal hier naer.
Kinder/ maghen hebben si onteert/
Die an haer doen hebben ghekeert.
Die noch in haren doene houden/
Sullen verraders sijn ghescouden/

Dien sine mannen vermoordet hadden.

b Si haddē ia/si hadden immers.

Alle

† werelsdeel

‡ wede

‡ dade

⊙ goetelheit

mochte

☒ daerwaer

wele

✳ dade hi mede

hem

◇ daen . i

3 dade menich mede

† ode † al

‡ dade

ˣ zetten

R

en worden worden uut aert

ic sachse beide hetten daden

beide

so

beide

☒ bi besonder

al

3 made

rechten

° menich

ˇ tijt te menighe

^ quade rede

den

hem

† made

† hem

‡ hem

† opde

† ooc is

◊ di

‡ hi weder

☒ aenstelle

◎ van woorden sijn gestelde

ligghen

gi

die * den vader

ʒ beide gaerde

zu

dat

dat

heden

heden

dies

eten

gebaert

qte

× haren

dat

° wilde houden

ʒ dat hebbe

dat

ʒ den

gelooftet

Alle die daghe die si leven/
Ende met hem syn verdreven
Wt haren lande/wt haren goede.
Des mach hem wesen wee te moede/
Die van Velsen vlucht op Kronenburch.
Die der moert onschuldich syn.
Nu keer ic weder tet reden myn/
Daer ict hier te voren liet.
Doe Gheraet vanden grave sciet/
Ende syn knape bleef ghevaen/
Hoet met hem is vergaen
Hebben verstaen ende gehoert.
Gheraet van Velse die reet voert
Op den huyse van Cronenburghe/
Daer waendi bliven sonder sorghe.
Die van Aemstel en VVoerden uit den lande.
Ghisebrecht die Here van Aemstel/
Ende Harman die verrader fel
Waren hem ontfaren beide.
Si hadden liever op die heide
Te wesen tot haren dele/
Dan te bliven opten castele/
Al waenden si hebben goet ontset.
Geraert van Velsen vverdt op Kronenburch beset.
Dus quam Gheraet in dat net/
Die ghene die al dit bedreef/
Dat hi op den huse bleef
Biden verrader sinen gheselle/
Daer ic u te voren of telle.
Dus heeft deen verrader den ander
Verraden/en syn met malkander
Deen ontlivet/ende dander onteert.
Ende worden nemmermeer gheeert.
Als Gheraet op den huse quam/
Ende dat volc dat vernam/
Dat die Graue was bleven doet/
Was tgheruft harde groet.
Tfolc liep al te stride/
Ende quamen ten selven tide
Voer thuys al gheronnen/
So dat si niet ontgaen en connen/
Die opten huse waren beseten.
Tfolc heeft hem vermeten/
Dat sire nemmermeer of en scieden/
Sine soude hebben vanden lieden
Diere op waren haren wille.
Gheraet die sweech harde stille/
a Gemeldet.
Ende soude hem node hebben [a] verbaert.
Tfolc quam toe al onghespaert
Beide Kenemaren ende Vriesen/
Ende segghen dat si verliesen
Willen beide lyf ende have/
Of si wreken den Grave.
Waterlanders quamer mede/
Ende wouden hebben genen vrede.
b De ghemeente van Noortholandt.
[b] Tghemene diet van Noerthollant
Quamen daer op der Vechten cant.
Suuthollanders quamen daer/
Ende oec die poerters dats waer.
Oec waren voer den huse ghesceten/
Die hem groter dinc vermeten/
Die Here van Zulen ende die sine/
Dat hi wel dede anscine/
Ende al dat gheslachte al ghemene.
c Heer Olof/ Flout/ wert het hooft.
Ende Ghisebrecht van Yselstene/
Die sere pynden alsmen wel sach.
Daer na quam op enen dach
d Int ander: Moetti.
[c] Haer Loef van Cleve wert hovet/
Diet daer wel dede des ghelovet.
Slants herē schriuen aē alle s'Grauen vrien-
Enen anderen weeh [d] moet hi gaen.
Doe die Grave was ghevaen/
Ende Heer Wolfaert wart ghevoert/
Die Heren worden doe beroert

den dit ongheval.
Van Zuuthollant alst wel was recht/
Ende quamen alle te Dordrecht/
Ende spraken daer met goeder stade/
Ende worden onder hen te rade/
Dat syt ontboden over al
Tsgraven vrienden groet ende smal.
Den Coninc Adolfe ontboden syt mede/
Ende claghden die iammerhede.
Zivaert die Bisscop most oec weten
Van Colen/het ne docht niet vergheten.
Si ontbodent in Henegouwen
Den Grave Jan den ghetrouwen/
Ende claghden hem syns neven zeer.
Oec ontboden si heer meer/
Dat syn sone Jan Tordrecht ware.
Ende si ontboden hem daer nare/
Dat si metter meester haest
Quame/want hi waer die naest:
Si hoepten wel te sinen rade
e Daer af te geraken.
Noch te liden [e] sonder scade/
Waert also dat hem dochte/
Dat hi behouden comen mochte/
Of dat hi hem liete horen
Sinen raet/ende sendene voren.
Dit was opten derden dach
Doe die Grave ghevanghen lach/
Dat si dese brieve screven.
Swoensdaghes daerna soe liet syn leven
Die Grave/als ic seide hier voren.
Daerom sant de Graue van Henegouvven sinen broeder Guyȝe te Dordrecht.
Als dit den Here quam te oren
Van Henegouwen/was hi droeve/
Ende ghinc te rade wes hem behoeve.
Nuttelic docht hem doe wesen/
Dat hi over sende in desen
Sinen broeder te Dordrecht/
Ende hi daer verneme recht
Wat der sake wesen moghe/
Die lude souder bi verhoghen/
Ende soudens hem dan weten danc/
Hi soudem volghen eer niet lanc.
Die broeder dede dat hi woude/
Als hi met rechte zoude/
Ende quam Tordrecht op enen dach/
Als hi alre heymelixt mach
In syn herberghe in die poert.
Als dat volc dat verhoert/
Dat Heer Ghye daer comen was
Worden si harde blide das/
Ende hechten an hem algader/
Als tkint doet anden vader.
Thant si die lieden coren/
Die met hem vor den huse voeren.
Die met de poorters van daer voor Kronenburch quam.
Daer Haer Loef dat vernam/
Dat Heer Ghye tot hem quam/
Ontfinc hine vter maten wale/
Met scoen ghelaet/met zoeter tale/
Ende wrochte bi hem met alre dade/
Beide mit doen ende mit rade.
Men maecte bliden ende euen hoghe/
Daermen thuys mede dwinghen moge.
De Grave van Kleue poocht ten versoek van den Heere van Kuik die op Kronenburch vvaren te bevrien.
Dat volc voer ende quam:
Als die Here van Kuuc vernam/
Dat tfolc so vast voor thuys lach/
Bespraec hys hem op enen dach
Also metten Grave van Cleve:
Dat het folc verloren bleve/
Hine holper toe met sinen rade.
Hi seide dat hyt gaerne dade.
Hi voer thuys ende gaderde liede/
Ende loefde hem goede miede/

Dat si met hem souden varen/
Voer Cronenburch al sonder sparen.
Dies alle worden willich dan.
Daer brocht hi wel ses hondert man/
Voer den huse. ende lach daer mede/
a Terstondt. Ende begonde [a] staphant ter stede/
Hem selven doe daer hoeft te maken/
Ende onderwant hem alder saken/
Als of hi selue Heere ware.
Onder tfolc so spranc die mare/
Dat hi die lieden op nemen woude/
Ende sinen wille daer mede doen soude.
Tfolc waert wel na al ontsinnet.
Als haer Loef dat bekinnet/
b Droeve/ verbijstert. Wort hi [b] erre ende seer ondaen/
Ende ghinc voer den broeder staen:
Wapen broeder wat doedi/
Sprac hi: ende onteert v ende mi/
Men sel ons thoeft te sticken slaen/
Wapen wat hebdi ghedaen.
Jc woudi tsorloghes had begheuen/
Ende ghi selue thuys waert bleuen/
So waren wi bleuen in onser eren/
Nu ne verwinnen wijt nemmermere/
Wine helpen die moerders winnen/
Die beleghen sijn hier binnen.
Of vaert weder dane ghi quaemt:
Want ons emmer niet betaemt/
Dat wi moerders souden sterken/
Dat mach elc wijs man wel merken/
Die dese bescudde dat hi es
Haer helper/ des sijt ghewes/
Die vermoerden haren Here.
Nu ne spreecter voert of mere.
Die Graue van Cleue liet so bestaen.
Nu most voert also vergaen/
Datmen dat huys op hem wan/
Ende men vinc daer al die man.
Daer waren gheuanghen in den hoep/
Gheraet ende Aernout van Benscoep/.
Ende Coesijn van Boternisse/
Ende Aelwijn mit sire sinisse/
Willem vã tepling/ Willem vã Zaendẽ.
Dat die Hollanders niet en waenden/
Dat sire op hadden ghewesen.
Daer worden ghevangen oec met desen/
Een deel die ic niet en cande.
Maer hi moste die laten door-t'ariegẽ des volks. Die Graue van Cleue sloech sine hande
An die gheuanghen: ende seyde/
Hy woudse hebben in sijn gheleide/
Ende daer mede doen sijn ghevoech.
c Dat en dochte. [c] Dan dochte den Vriesen niet ghenoech/
Noch den Kenemaren oec mede/
Ende ghinghen hem wapenen ter stede/
Ende seyden wel al openbare:
Waer yement die so coene ware/
Diese wech leuende voeren woude/
Hi waer deerste die sterven soude/
Waer hi Ridder ofte knape/
Waer hi Monic ofte pape.
Dus wart theer al in roere.
Als die Graue vernam die voere/
Vraechdi wat bediede dat.
Men seyde hem aldaer ter stat/
Ghi moet ons die moerders gheuen/
Of ghi later om v leuen/
Ende alle die uwe eer ghi gaet.
Die Graue hadts corten raedt/
Ende sprac houders uwen vrede/
Neemt Gheraet ende Willem mede/

Van Zaenden/ ende noch hem tween/
En canre v ghenomen gheen.
Haer Loef die hadder twee ghehouden/ *Sonder enige, die syn broeder behielt.*
Hi waender niet om sijn ghescouden/
Hi woudse leueren den Graue Janne/
Als hi quame. ende laten hem danne
Na sinen wille hem seluen wreken.
Dus hilt hise bi desen treken/
Ende deedse voeren te Keruenhem/
Ende Aernoud van Benscoep met hem/
Willem van Teylinghen dien hi niet
Meer zal leueren wats ghesciet.
Gheraet vã Velsen eñ Willem vã Zaen- *Geraerdt van Velsen &c. vverdt omgebracht*
Trecten die knechte eñ [a] taenden/ (den *a Verscheurden die als met tanden.*
Als of sise als wilden eten/
Ende doden daer toe/ suldi weten/
En dandre twee als hem betaemde.
Si mochtens hebben grote scaemde/
Die Gheraet in sijn leste bedroech.
Bi Gode/ dit is ongheuoech/
Dat die Heren niet en merken/ *Dat alle Heeren te vville behoorde gevveest te syn.*
Dat si die verraders sterken.
Sine hebber of ere no vromen/
Want het mach hem seluen toe comen.
Want elc Heere daer doghet an lach.
Wilen als hi den ghenen an sach/
Die vermoert had sinen Here/
Al had hire hem mede ghedaen ere/
Ende voerdeel harde groet/
Hi sloeghene selue daerom doet.
[b] Als die Coninc David dede/ *b Int 2. boek Samuel. int 1. capittel.*
Doe die ghene quam ter stede/
Daer hi was/ ende had versleghen
Den Coninc Saul/ hine conde verdregẽ/
Hine versloechen mitter hant/
Ende sprac mede al thant:
Mordenaer het was dijn Heer/
Du ne beroems di nemmermeer/
Dat du dinen Heere vermoert heues.
Het waer scade dat du leues.
[c] Alexander woude niet ghedoghen/ *c Q. Curt. int ende des 5. boeks/ en daer na.*
Dat si hem quamen voer oghen.
Die doden Darius haren Here/
Ende dede hem so grote onere/
Dat hise slepen dede met scanden/
Voeten binden ende handen/
Ende deedse hanghen bi der kele/
Of pinnetse anders also vele/
Alsmen ghescreuen mach sien.
Ende seide: dit mochte mi ghescien/
Diene ic alre best betrouwe/
Mach mi best bringhen inden rouwe.
Jn dystorie van Marline/
Vinden wi ghelike in scine.
Hoe Vertigier gaf den raet/
Ende toebrocht al die raet/
Dat hi den Coninc moerden soude/
Op dat hi dat rike behoude.
Nochtan dede hise radebraken/
Of verbernen al aen staken/
Den ghenen die dede die daet.
Dus stac hi van hem den raet/
Ende woude niet dat op hem quame/
Dus mocht hijs bliuen sonder blame/
Voer die liede al wast [d] bewieuen *d Bestellet/ angelecht.*
Bi hemselven dat hi liet tleuen.
[e] Dusdaen exempel hebbẽ wi van desen. *e Dusdanich.*
Noyt en hoerde eer man lesen/
Verraders also trecken voert/
Alsmen van desen heeft ghehoert.

God

Ende doen dader inne dat hi woude

dat was

hadde

gi

de

want si

wastende hem op

hi

de had ander

sinden

noch

sprac

dadt

† ewighede

‡ tot

‡ werel

° gode

§ en hadde

¶ grote

ſ aldus

⊙ onderwant hem overtrecht

× waere

ʅ beschermt mede

ʅ gheredde

√ hadde

ᵛ dod

⊠ doen en dochte

^ breedde

† in

‡ als men dat

‡ binnen

˥ alle waerden

ʟ dod

ʅ lieden

ʅ dede

° anxt

§ dan hadde

ʒ gestaen en gebrocht

„ God die alle dinc versiet/
„ Die wreect al ne spreect hi niet.
a Machs: mt ander.
Hets eer ghewroken alsmen mach sien/
Noch worts meer a mach ghescien.
God moet bringhen al ten besten.
Nu keer ic weder al ten lesten.
Daer ic die tale standen liet.
Als dat God dat versiet/
Dattet huys was ghewonnen/
Ende te brekene begonnen/
Ende die morders som verdaen/
Ghing si thuys trecken saen.
Te Dordrecht vverden som vanden handtdadigen gerechtet.
Dien van Dordrecht wert ghegeuen/
Hughe van Barlant die syn leuen/
Tordrecht liet op enen rade/
Dat doe sceen/clene scade.
Vier lagher op rade doe/
Die Gheraet van Voerne brochte toe/
Gheuaen had hise in sinen lande/
Die leuerde hi te haere scande.
Van alle die hi had ghevaen/
Ne liet hire gheen ontgaen.
Van Crayenhorst Gheraet/
Wert gheuanghen an die Vaert/
Die doe die ionchere van Voerne/
Breken dede/ende met toerne/
Ende deden binden op een rat:
Want hi selue toesach dat/
Dat Gheraet den Graue halp vaen/
Des ne conste hys niet ontgaen/
Hi coelder ouer sinen moet.
b Stondt/ gestelt was.
Doet inden lande dus c stoet/
De Graue van Kleef ondervvint hem slands, en Heer Gvvide vertrekt.
Die Graue va Cleue quam tOrdrecht/
Ende begonde hem onderwinden echt/
Des lants/of hys waer een Heer.
Dat mishaghede den volke zeer/
Des was tale ende weder tale.
Doch gheuielt ten lesten male/
Dat haer Ghye moste laten bliuen
Den Graue van Cleue/ende bedriuen/
Tlant in hare beider stat:
Ende beserenen beide dat/
Hier bi soude hebben gheleide
Haer Ghye/ende syn neue beide/
Vanden Hertoghe van Brabant/
Vrilic te varen doer syn lant.
Heer Ghye reede hem daer toe/
Ende trecte ten Berghe doe.
Die Graue van Cleue trac inden Hage/
Tot hem quamen alle daghe
Haer vriende ende maghe/
Die ons dede die grote plaghe.
Ende aten ende dranken tsGrauen spise.
Hem dochte doe in alre wise/
Dat si vonden hadden tgoet.
Elc peynsde in sinen moet/
Dat hi plochte wat hi mochte/
Als dies niet langher herden mochte.
Maer keert eer niet lange met heer Ian van Avenes, die van Kleef ruymt vvt het landt.
Hier binnen gheuelt op enen dach/
Als heer Ghye ten Berghe lach/
Dat hem syn neue sende brieue/
Ende hem bat doer sine lieue/
Dat hi inden lande bleue/
Beyde hi ende syn neue/
Of later hem eer in verslaen/
Hi sal cortelic sonder waen/
Selue comen tot hem int lant/
Ende berechtent metter hant.
Dit ontboet hi ende volchde naer/
Dat seg ic v al ouer waer.

Dat noyt man tfolc so blide sach/
Als al Zuuthollant op dien dach
Was/doemen vernam
Dat hi binden Berghe quam.
Die van Dordrecht waren blide/
Het liep al ende reet te stride
Jeghen daer hi quam ghereden.
Jc wane op den dach van heden/
So blide volc cume heeft ghesien
Yement als si worden van dien/
Om dat die Graue van Henegouwen/
Comen was a te haren rouwe.
a Tot hem die in rouwe waren/ die te wreken.
Ende hoepten te wreken haren toren/
Van haren Here die si hadden verloren.
Ende dochtens te hebben wrake/
Ende warens blide dit was die zake.
Want hi sire moeyen sone was/
Daerom hoepten sys alle das/
Ende wouden sterker te desen doene.
Des derden daghes eer leet noene/
Hadde hi wel drie dusent man/
Die hem alle vielen an.
Hi wort te rade dat tfolc hem zwoer.
Van danen hi te Delff voer/
Entie liede van Zuuthollant mede.
Doe hi quam aldaer ter stede/
Wort aldaer een parlement.
Eer dat pleyt wort gheent/
Leden zeuen daghe daer/
Eer was gheeffent. ende daer naer/
Dat die Graue voer sire straten
Van Cleue/ende moste daer laten
Janne va b Auennes den wisen Graue/
b De soon des ouderen Jan van Auenes.
Diene woude laten om ghene haue/
Hi ne woude syns neuen orbaer doen.
Wat holp hier of lanc sermoen.
Bischop VVillem neemt thuys te Muiden in.
Bisscop Willem was bedroeft/
Dat hi hem so had gheproeft/
Dat hi dat huys niet had ontset:
Ende hi so langhe had ghelet/
Dat hi ghene scade en dede
Der Graefscap/ ende sette toeter stede.
Tu Muden hadde die Graue staende
Een huys des ic eer vermaende/
Daer sine op hielden gheuaen.
Dat dede hi beligghen saen/
Daer Diederic op was van Haerlem/
Ende een deel knapen met hem/
Diemen ane street met crachte/
Beide bi daghe ende bi nachte.
Die c bliden die tsGrauen waren/
c Grote steenslingeren.
Ende doen maken met synre hauen/
Dede hi bringhen voer der borghe/
Ende deder hem niede grote zorghe/
Eer si thuys op wilden gheuen.
Had si twee daghen langher bleuen/
Op den huse dan si daden/
Die Graue had hem staen in staden/
Ende verlost vter noet/
Of hi ware bleuen doet.
Want hi tAemstelredam was comen/
Om tontsetten te haren vromen/
Die met Diederic opt huys waren.
Alle gader tenre scaren
Boden hem op/tot hem villen/
Die wouden met Diederic bliuen.
Ende ghenieten der auonturen/
Die dien Diederic moch gheburen.
Doene mochte Diederic vorder niet/
Hi moste opgheven wats ghesciet.

Ende mosten bliuen daer gheuaen.
Dus heuet bisscop ~~Willem~~ bestaen/
Tgraefscap te groeten van beghinne.
Nu mochtmen sien hoe groeten minne
Dat hi droech tot sinen neuen/
Den enen die daer doet was bleuen/
Ende ten sone in Jnghelant.

En vervvrekte de Vriesen dat si s'Grauen huysen nedervvorpen te VVidenesse, en Nuvven Door:

Hi voer voert al thant/
Ende traesten die Vriesen doe/
Dat si rechte setten toe/
Ende keerden omme: want si wouden
Voer ~~waert~~ vri ~~wesen~~ ghescouden/
Ende den Graue begheuen al.
Doe wert een groet ghescal.
Dit was een sware lesse.
Si voeren thant vor Widenesse
So starc ende met ~~so~~ groten moede/
Dat Boudijn diet in sine hoede
Doe had/ dat hi thuys op gaf/
Op dat hire mochte ganghen af/
Behouden lijf ende lede/
Ende al sijn ghesel schap mede/
Ende wech voeren dat hire hadde bouē.
Als die Vriesen hem dat louen/
So voer hi wech sire vaerde/
Ende si braken thuys ~~al~~ toter aerde.
Ende voeren toter seluer vren/
Ende braken thuys ten Nyewen duren/
Dat niet al was volmaect.

a Geē vaek heeft/ wakker.

En Memelik innamē, en thuys besetteden.

Si voeren als die niet en [a] vaect/
Te Medemelic in die poert/
Ende hebbense altemale te stoert/
Van enen ende ten anderen/
So dat si vrilic mochten wanderen/
Om die Burch harentare/
Te siene waer si cranct ware.
Florens heren Wouters sone/
Wt Kenemerlant was die gone
Die dat Huys in hoeden nam.
Al waren die Vriesen gram/
Hine gauer niet ~~om~~ een stroe/
Hi was doe ghemannet soe/
So wat si stormden was verloren.
Doe bleuen si daer ligghen voren/
Om te verhongheren diere bouen waren
Dat si niet mochten ontfaren.
Dit ~~verepschte~~ die Graue Jan/
Van Auennes die edel man/
Dat tHuys beleghen ware.
Oec so quam nyemare/
Dat die bisscop daer had ghesent/
Twee bliden in dat parlement/
~~Die~~ burch te worpen ontwee/
Ende waren die bliden min ~~no~~ mee/
Die den Grauen coste sijn ghelt.
Bin dien ~~men~~ echt den Graue telt.
Hoe Heer Wolfaert heeft beleghen/

Middelburch vverdt ter seluer tijdt van Heer VVolfaerdt met hulpe des Grauen van Vlaenderen belegbert.

Middelburch/ ende ouer ~~ghe~~sleghen
Die Arne by den Mortpere.
Die Graue ne condse ~~verlossen~~ sciere/
Sine soudent niet ~~commen~~ ~~ghe~~houden/
Dat quam al bi den scouden.
Daer was van Vlaendrē Heer Ghyoet/
Die wt leyde penninghen groet.
Ende gaf wt groet dat zout/
Mildelike al was hi out.
Wildi horen al te hant/
Hoe dat quam dat bewant/
Die Graue van Vlaendren dese dinc.
Doe die sake also verghinc/
Dat de Graue Florens wert gheuaen/
Als ghi wel hebt verstaen/
Voerden die van Dordrecht in haer ge-(leide
Haren Wolfaert/ als ic v seide/
Tote dat si quamen ter Vere/
Doe dede hi des hi hadde ghere.
Hi voer in Vlaendren ende brochte
Heren Ghyoet als hi eerst mochte/

b Hi miede tvolc om.

Ende om tvolc soe [b] proefde hi/
Ende sine vriende waren hem bi/
Ende men gaf tsout mildelike.
So dat hi in ene weke
Vergaderde een groet ghetal/
Van lieden die hem wouden al
Helpen/ want hi penninghen gaf.
Dan coste hem niet een caf/
Die Graue van Vlaendren betaelt al/
Groet ende cleen breet ende smal/
Want hi senden penninghen dare.
Doe docht hem dat verloren ware/
Dat si pynden sine mochten bringhen/
Middelburch te haren dinghen.
Si ghinghen hier om te rade doe/
Ende gaderden volc ende setten toe/
Ende belaghen doe die poert.

VVant hi an d'ondaedt tegēs de Graue begaen, mede schuldich vvas.

c Doen ter tijdt.

Jc seg v datmen heeft ghehoert/
Ne hadde Middelburch ghedaen/
Dat hi soude hebben bestaen/
Te verlossen openbare/
Op Kronenburch die mordenare.
Want si riepen [c] vinder tijt:
Al heer Wolfaert waer ghi sijt/
Ghi merret ons alle langhe/
Mochti ons helpen vten bedwanghe/
Het waer tijt dat ghi waert comen/
Of het sel ons luttel vromen.
Hier bi hebbens hem vermeten/
Lieden dat sijs die waerheit weten/
Ende ment oec bi deser tale/
Mochte proeuen harde wale/
Dat hi van haren doene wiste/
Al wast dat Gheraet miste/
Jn sine biechte/ eer hi bleef:

d Sine belidenisse.

Of dat die clerc niet en screef/
Doemen dat [d] lien brochte voert/
Al tote Dordrecht in die poert.

Als ook H. Ian van Rinesse.

Die clerc versweech oec in die lesse/
Van heren Jan van Rinesse/
Dat sint heer Ghye van Henegouwen/
Orconde mit goeder trouwen/
Ende van Oerscot haer Daenkijn/
Dit waren die segghers mijn.
Want ict van hem heb ghehoert/
Daerom heb ict ghebrocht voert/
Anders had ics stille ghesweghen/
Want ic en can in ghenen weghen/
Jement belieghen tenigher stonde/
Wat ics lye dats bi orconde.
Dus dede heer Wolfaert in die noet/
Doe Graue Florens was doet/
Ende men tlant besetten soude/
Dat hi ontfinc also houde/
Die Vlamminghen eñ Middelburch be-(lach.

Middelburch staet een lang beleg, sonder hope van ontset, uit.

Men hadde op die selue dach
Doet ghesleghen hadmens vermoet/
Tfolc was also verwoet/
Dat al tlant was beroert/
Ende hi tOrdrecht was gheuoert.
Dat so weet ic harde wale/
Hi lach daer voren ten seluen male/

Den

de

ander syn

daer

den

tot

daeromme

dit

ghelovede

dat

hebende

[illegible]de

nogh

met

ontdecken

moghen

× poort ⊙ naken

† comme

‡ hiede

ȝ si stonden

ᵛ al dus

‡ volgheden

? den

☒ machten

◊ haren vader

^ si

* dat hi soude dorven

ȝ daeromme mosten

§ brenghen

↓ dan al

⌐ selve spreke

⌈ te bet

⌉ ghinghen

ǂ onder

⌊ lieden

ᵛ daer al

^ siede

× hadde

† alse de poorte

○ is

⊙ alse

‡ de

tontsetten te

◊ die hi wilde hadde

× met siede

ȝ onder

○ tontsetten

ᵛ quame

Den somer ende den Herfst mede/
Dat die dam behilt die stede/
Bi Arnemuden daer hi lach.
Jc ne hoerde noyt maken gheclach
Die vander poerten op den graue
Dat hi hem doden ende haue
Ghelden soude/ende hare scade.
Al es mens nv worden te rade
Dat elc sine scade eescht.
Jc waent noyt eer wort vereescht.
a Schuldt. Die poerters daden hare rechte a scout/
Waren si ionc ofte out.
Doe si nochtan hadden verlozen
Haren Here/des si tozen
Hadden/ende groten rouwe/
Pensden si nochtan om die trouwe
Di si schuldich waren te houden.
Hier in latiese onbescouden.
Al boetmen hem seluer ende gout/
Ende voer hem lach met groter gewout
Si wouden nyeten der auenturen
Ende nemen des hem mochte ghebûren.
Ende hilden vast die poert op Gode.
Andzen troest/noch andzen bode
Hadden die pozters onder die sonnen/
Als wyt ghemerken connen/
Sonder dat si hadden verstaen
Dat in Hollant dus was vergaen/
Ende dat die Grave van Henegouwen
Hem pynde met wel goeder trouwen
Tlant te berechten als hi dede.
Ende doe hi dit verhoerde mede/
Maer vvert ontset door Ian van Avenes. Was hys in wel groten twiste/
Want hi in gheenre manieren wiste
Welken eerst staen in staden/
Ende ontsetten ende beraden/
So Middelburch/so Medemelic.
Doe rietmen hem sekerlic/
Doere hi in Zeelant hi vonder vziende
Die hem elc harde gaerne diende.
Hi soude die poert ontsetten wale
Sonder enighe wedertale.
So dat hys wozt te rade
b Bestemde. Ende b makede dach ende stade/
Ende voer met lieden tot Zericzee/
Ende quam daer min no mee
Jnden auont harde zide.
Des ander daghes vzo betide
Waren die pozters wt ghestreken
Van Middelburch hoer ic spzeken/
Eer si yet wisten hier af
c Jk en weet. c Jn weet wie hem den raet gaf/
Stillekine sonder gheluut
Toten damme/ende staken wt.
Als dit die Grave Jan vernam/
Haeste hi hem ende quam
Te Middelburch als hi eerst mochte/
Jc wane hi harde clene rochte
Op Ghyote sinen neve/
Dat hi langher daer om bleue.
Hi quam ~~aldaer~~ sonder sparen
Ende Ghyot die was gheuaren
Wech te lande ~~sijnre~~ vaerde/
Ende ~~had~~ ghedaen bi Her~~en~~ Wolfaerde
Groten cost/~~ende~~ al om niet.
d De stadt/ de burgers dit sagen, ~~Als~~ d ~~die poorte~~ dit versiet
Dat Ghyot thuys ~~is~~ gheuaren/
Ende hem helpe comt te varen/
~~Als~~ hem brochte van Henegouwen
Grave Jan/~~die~~ hem nit trouwen
Pynde daerom in alle zaken.
Als hi der ~~porten~~ begon te ~~maken~~
Traken alle die porrters wt
Ende maecten spel ende groet gheluut/
Ende begonden blide ~~te~~ wesen.
Hi bleef in Middelburch mit desen
Een a stic/ende spzac vanden saken *De zeeuvvsche Heeren belovē hulpe om thuis te Medemelik t'onsetten.*
Hoe hi best soude ghenaken
Datmen Medemelic ontsette.
Hi spzacker/~~om~~ sonder lette
Her~~en~~ Wolfaerde ende ander Heren
Diere hem ~~harde~~ node an keren/
Hoe dat si seiden totten Graue.
~~Doch so stonden sijs~~ mitten scoensté aue *a Een wijle tijdts.*
Dat si hem te hulpe gheuen
Twee man~~ne~~ vander heuen/
Na Jaersdaghe ghereet te wesen.
Die Grave liet hem genoegen met desen
Op dat syt hem hilden waer.
Ende hiet hem dat ~~si volchden~~ naer/
Hi soude in Hollant varen vozen.
Heeruaert ghebieden. nv suldi hozen *Maer onbiedē sGrauen Florens soon uit Engelandt.*
Wat die Heren doe bedochten
Hoe si den Grave verdziuen mochten
Alre best vten lande/
Datmens hem spzake ghene scande.
Want die ghemeente van Hollant
Die halp hem al mitter hant/
Ende die poerters met alre ~~crachten~~.
Nv hoert wat die Heren dachten.
Si dzoeghen des wel ouer een/
~~Hare en was~~ so coen ne gheen
Hoe moghende dat ~~hi der~~ ware
~~Dat dorren soude~~ openbare
Segghen hier of sinen wille.
~~Hierom most~~ si zwighen stille.
Ende vonden enen anderen raet
Dat hem best dochte datmen vaert
Omme den Grave in Jnghelant/
Ende ~~bringhen~~ selue in syn lant.
So mach hi ~~selue~~ sinen wille
~~Spreken ende doen~~ lude ende stille.
Tfolc sals hem ~~het~~ laten ghenoeghen.
Doe ~~ghinghen~~ si hem ondervoeghen
Wiere best varen mochten.
Si pensder om ende dochten
Dat si wt elker poerten namen
Twee manne die hem bequamen
Die scepen selue daer toe kozen.
Doe namen si wt hem te vozen
Van edelen ~~luden~~ een ghetal
Die in Jnghelant voeren al
Om haren Graue den ionghen Jänne/
Die si met hem bzochten danne.
Syn wyf moste hi trouwen daer/
Ende beslapen al daer naer.
Doe had hi ozlof thuys te varen
Als hi woude sonder sparen.
Die Grave Jan van Henegouwen *Graef Ian van Henegouvv ontset t'huis te Medemelik.*
Die pynde hem met goeder trouwen
Om thuys ~~te~~ Medemelike
~~Tontsetten~~ sekerlike.
Hi dede datmen mochte pzisen/
Want hi recht in alre wisen
Daerom pensde ~~in syn~~ herte/
~~Want~~ hine ontsach ghene smerte
Die hem daer of comen mochte.
Want rechte voert hi doe dochte
Thuys ~~tontsetten~~ als hi dede.
Hem ~~quam~~ te helpen mede

Die Here van Arkel/ Claes van Putte/
Ende die van Dordrecht die hem nutte
Mede waren an die vaert.
Oec quam daer onghespaert
Van Zeelant syn vrienden een deel
Ende niet die heervaert gheheel
Die hem toe was gheseghet/
Also alsmen noch huden pleghet.
Hi nam dat hi nemen mochte
Met hem volx/ende volbrochte
Des hi te voren had gheacht/
Ende quam met alsulken cracht
Tote Enchusen al dat lant/
Daer hi die Vriesen ter were vant.
Daer ghinc hi op mit sinen lieden.
Die Vriesen cortelic berieden/
Ende a ghinghen op al dat si mochten.
a Gingen/ Vielen op hem.
Nu hoert wat tsGrauen lude wrochten
Si ghinghen toe mit groten ghere
Ende wonnen hem of die were
Met crachte ende sloeghen doet een deel/
Ende barnden dorpen al gheheel.
Doe si opt huys saghen den brant
Riepen si lude al te hant:
God danc/ God dãc. ons coemt b troest/
b Ontset/ hulpe.
Wi willen tauont syn verloest.
Onse noot sel niet duren lanc.
Wi sullen drinken versschen dranc/
Ende eten niwe spise.
Florens seide ic wilt dat wise
Harde lieflike onthalen.
Vaert/ treect wt ghene palen
Die die Vriesen lest daer sloeghen/
Al souts hem qualic ghenoeghen.
Want wi seident hem te voren
Al hare pine ware verloren.
Dit riep Florens ouer luut.
Doe trecten si die staken wt
Dat sire doer souden varen
Die daer quamen met hare scaren.
Teerst dat die Maerscalc quã an lant
Liepen die knapen al te hant
Vanden huse onder die Vriesen
Die dat spel mosten verliesen.
Want si henen ghinghen scuuen/
Ende die knapen ghinghen cliuen
Onder die Vriesen dits niet ghelogen/
So dat XXV. knapen versloeghen
XXXV. Vriesen doet.
Bisscop Willem dese noet.
Hebbe di den Vriesen nv beraden.
Noch dedi hem mere scaden.
Dat mach wondren elken man
Dat hire waende winnen an
Dat hi dits die verradre
Stercte die met rechte vadre
Des Grauen soude hebben ghesyn.
Dat wondert sere der herten myn.
Die Graue Jan die was comen
In die borch te haren vromen
Die hi beleghen daer binnen vant.
Men spysde thuys al te hant
Met coerne/ met wine/ende met biere.
Men dede inden huse sciere
Rintvleysch/ baken ende spec/
Beide sulphur ende pec/
Dat hem nutte was ter were.
Des nachts bleef dat here
Altemale ionc ende out.
Het was vtermaten cout

Jan de I. de 17. Grave.

De Vloot scheidet om t'ys, en vverdt verstroyt.
Des anderen daghes men ontsach
Dat die zee beleggen mach/
Want het vroes so ouer zeer.
Doe rietmen den groten heer
Dat hi voere sire straten/
Ende die van binnen halen laten
Dat voer die hauen lach in scepen.
Want het is also a ghescepen.
a Geschapẽ.
Dat hyt doen moste voer die vreyse
Vanden yse. daer die reyse
Eerst of rees/ God worde hem gram.
Want there so nauwelic quam
Weder te lande behouden liue/
Hier twee/ hier drie/ hier vier/ hier viue.
Dus wort there ghesceiden al.
Had hi ghehat sulc gheual
Dat hi die luden al te samen
Hadde behouden als si quamen.
Hi had b verghisel al die Vriesen
b Ghiselaers/ of ghedwongen.
Daer sint om most riesen
Ende verloren hare lieden.
Die ghene die hem dat rieden
Mochten si haten waren si vroet/
Die Graue hadder cranken spoet
Te doene daer al dat hi woude.
Doe gheuelt alst wesen soude
Dat die Graue behouden quam
Tote Haerlem/ ende hi vernam
Dat hi der lude vele miste/
Des was syn herte in groten twiste/
Dat weet ic wel ende versta.
Deen quam voren dander na.
Ende ouer velde/ som bi lande/
En was geen wonder al had hys scande.

Jan de I. de 17. Grave.

Jan de eerste de 17. Graue koemt uit Engelandt.
Als hy te Haerlem comen was
Brochtmen hem nyemare das
Dat syn neue Jan waer comen.
Gode te eren/ ende ons te vromen
Moete Jan nv comen wesen
Myn lieue neue. ende met desen
Voer hi voert in die Haghe.
Die liede quame alle daghe
Die after bleuen op die Zee.
Wat holpe hier of talen mee.
Als hi dit heuet ghehoert
Voer hi tOrdrecht in die poert
Ende nam taet wat hi doen mochte.
Den neue te spreken was syn ghedochte
Ian van Henegouvve vverdt afgeslagen bi syn neue de Graue te comen.
Hi dede vraghen of hi yet sciere
Comen woude: hi soude hem hiere
Beiden ende syn lant op gheuen.
Hadde hys te doene hem teneuen
Hem te binnen een stont.
Als dit Graue Jan wert cont
Most hi doen datmen hem riet
Al ne wast syn wille niet.
Hi ontboet hem bi Aloude
Waert dat hine spreken woude
Dat hi te Bridorp quame dan/
Met min dan met C. man.
Hi sal hem goet gheleide gheuen.
Die Graue sprac myns neuen
Gheleide ne behoeue ic niet.
Hiers ghene vede wats ghesciet
Tusschen hem ende mi.
Alout sprac hoe so het si/

† en
‡ tiẽ
‡ al
† siede werdende
† hedden

† hadde
† alsulken
† an

‡ hem cortelike

† sleeghen
† bernenden torfs

ʒ mi troest

† sullen
† en
† oec ˣ nijd
⊖ florans sprak
° qualicken

ᵛ hare ^ waer

† ant

† te
⊠ dese nieten coninghen

ˣ doe ° moeren
◊ dit
^ aldus △ verraden
▷ vader

† hi
† al
† wijn
‡ binden

ʒ dies ~~edel~~ edeles

⊙ 2den
⊠ hebe
† sijnen
+ harenen
‡ was
◊ vriese
† dese
▷ natuerlike ontquam
† metten

† al
† lieden

† hadde weghiselt
ʒ de daer sint omme mosten

◁ bevredden

† gheweldt
~~in tiẽ~~
† sier liede

✳ ik seit u also ict versta
† ende
‡ welt ende

ᵐ lande
ˣ waer

° achter
ᵛ tod

† om
♡ met hem te blivene dene stont
† den † waer

⊕ danne
⌂ manne
↑ so
↓ nock

de grave
hier sal hi den rouwen
* mach ick den tide minen wille scouwen
nu bende hiets
alse
dat ick den binnen dijns vaders hande
ontbeiden
heimeliken
× niemende
gheleiden
ghene
hi
korde
wt
waeden hijs
altoe
punst
heeft
noch
hen
× dals

men
alle
tiden tijd
nuttelixte waerde
waerde
doden
baroene
ende swolinde
pleghheit
heide
wedde
tsede
× waesten
cortelike
* ghewrdst
tijd
storde mende
den
werelden
dedoade
deni
aerbeiden alte thant
ewilde
hiede

Dus moechdine spreken ende sien.
Ende hi sprac macht niet ghescien/
So moet het nv bliuen achter.
Diet benemen si doen mi lachter.
Moet ic leuen ic sal ne scouwen/
Al souts hem een deel berouwen
Diet benemen/ het waer wel recht.
Doe spraken die van Dordrecht:
Here wildi varen daer ter stede/
Wi willen alle varen mede/
So moechdine nemen bi der hant.
Hi gaet mit v al te hant/
Dat weten wi wel ten eersten woerde.
Als die Graue dat hoerde/
Andwoerde hi ende seide:
Hets beter dat ic onbeide/
Dan icken bi sijns selfs hande
Met crachte name/het waer scande.
Je sals verbeiden toter tide
Dat hijs selue sal wesen blide
Dat hi mi spreket ende mach sien.
Die Graue versach hem binnen dien/
So vertrekt hi seer heimelik. Ende voer heimelic sire straten/
Hine wout niement te weten laten/
Dan die van Ercle die hem ghetrouwe
Waren.diene sonder rouwe
Deden leiden tsinen lande/
Des had hi eer ende gheen scande.
Hi moste varen heymelike/
Het coste te wachten sekerlike
Meer dan vijfduusent pont/
Toter wilen ende toter stont
Datmen ter waerheit had verstaen
Dat hi hem allen was ontgaen.
Men wachte bi water ende bi lande/
Beyde bi eerde ende bi zande/
In menighen lande/in menighe steden.
Dat hi niet mochte sijn leden
Hine moste emmer sijn gheuaen/
Al quamt dat hi es ontgaen.
Je waen dat God selue dede.
Hier bi hebben onhoueschede
Die Vlaminge dicke van hem gheseget.
Jc waens die Vlaminc vā rechte pleget/
Dat hi gaerne lachter spreket
Dien hi haet ende hem so wreket.
,, Die hi is/ende wt was lande.
,, Hi heuets harde grote scande/
,, Die sinen viant verspreken wille/
,, Want peynsde hi ende sweghe stille/
,, Also goet man viant als vrient.
,, Al heuet hi hem te dancke niet ghedient/
,, Daer bi ne heuet hi niet verlozen
,, Sine doecht van te voren.
,, Diene wort ontlesen no ontsonghen/
,, Al moetse draghen quade tonghen.
Daer blide om vvaren die hem s'quaets bevvisten. Des pleghen sotte ende niet die vroede/
Dat es dat ics best vermoede.
Dit was inden seluen iaer/
Dat Graue Florens die pine zwaer
Had gheleden vander doot.
Doe dreuen die ghene bliscap groot/
Die hem seluen wisten besmit/
Ende peynsde wel ghelaue ic dit:
Dits een kint ende sals vergheten/
Ende wort ons nemmermeer verweten.
Wi sullen hem dienen schone voer oghen
Ende grote vrienscap toghen.
Hine sal ghedencken nemmermeer.
Dus pijnde hem elc euen zeer
Te dienen die quade als die goede/ ,,
Ende diet deden met getrouwen moede/ ,,
Al was onghelike die daet. ,,
Doe maecten daer des Grauen raet/ *De Graue beuecht zege op de Vriesen.*
Die moghenste entie rijcste Heren/
Die al die dinc soude keren
Ten besten.ende die ionghen Graue
Bat hem allen dat elc gaue
Den besten raet dien hi vonde/
Ende dien hi ghemerken conde
Dat hem nutteliet waer ghedaen.
Doe vantmen te rade saen
Dat die Graue dede ghebieden/
Heeruaert alle sine lieden/
Al si schuldich waren te doen.
Ende hi had oec die baroen/
Ende die edel liede oec mede/
Alsmen plach in elke stede.
Want hi woude al sonder sparen
Vechten op die Vriesen varen.
Dus ghewan hi een groet here.
Die Vriesen setten hem ter were/
Daer si dwaesheit ane daden.
Die ghene die dat hadde beraden
Halp hem clene in deser noet.
Die Graue brocht een here groet
Inder vesten tot Alcmare.
Ende cortelic daer nare
Als die Vriesen hadden vereest/
Quamen si te Vronen op die gheest/
Met eenre harde groter scare.
Ende die Graue trac bet nare
Met sinen lieden zonder zorghe/
Al tote bi der Nuwer borghe
Dat deen den andren mochte sien.
Daer scedemen dat heer in drien.
Een deel cogghen men doe sende
Vander gheest al toten ende.
So datter gheen daer ontweke.
Doe streetmen toe stouteleke/
Ende ghinc striden op die Vriesen/
Die dat spel mosten verliesen.
Nochtan vochten si ouer zeer/
Daer worden versleghen meer
Dan drie duusent op die stat.
Oec dar ic mi vermeten dat/
Datter vele in dier [a] mare
Verdronken.harentare/
Worden versleghen harde vele.
Die van Oudorp mochten ten spele
Vertellen dat si stille saten/
Ende gheens orloghens hem vermaten/
Als die van Vronen haer ghebure *Brandt Vronen.*
Hadden ghedaen ter seluer vre/
Die daer verlozen lijf ende goet.
Mi dunct wel dat hi is vroet ,,
Die hem te tide bedenken can. ,,
Eer hem die scade comet an. ,,
Als die Vriesen hadden verlozen/
Des si langhe groten toren
Hebben moghen diere leuen/
Ende die daer inden lande bleuen/
Ghincmen doe an steken brant
Ende verbornden al thant/
Dat dorp te Vronen altemale.
Wat holpe [b] hi of langhe tale?
Daer na bi ghebode des Grauen/
Worden die Vriesen alle begrauen.
Men voer danen met groten spele/
Want der scaden was niet vele

[a] Meer.

[b] An tander/hier of.

Die den Grave was ghedaen.
Sonder den ghene dient ontfaen
Hadden die haddens rouwe.
Daer bleef doet die ghetrouwe
Van Arkel die goede Heer Jan/
Hoe mocht si bliscap driuen dan.
Die sulken vrient hadde verlozen/
Mochtens te rechte hebben toren.
Des ghelijken waren si alle/
Die doe waren inden misualle
Van haren vrienden/ van haren magen/
Mochten met rechte claghen.

Dankt tvolk af, en doet syn vader begrauen.

Die Graue gaf orlof sinen lieden/
Ende die Heren hem berieden
Dat si den Graue Florens souden
An die reyse bringhen ter mouden/

a Met lange te slane/ lange te suimen.

Men wonne niet a an den stane.
Si hieuen op ende droeghen dane/
Sulc met bliscap/sulc met rouwen/
Ende voerden onder die vrouwen
Te Reynsburch int Cloester rike/
Daer laghen in des ghelike/
Sijn wijf ende sijn dochter beide/
Daer soe brochtmen wel ghereide/
Om datmen daer wilde grauen/
Ter aerden bringhen met groter hauen/
Alsmen cortelic daer na dede.
Hi wort begrauen ter seluer stede
Inden choer met groter eren.

De Graue berecht, en stelt rechteren.

Doe moste die Graue danen keren/
Ende varen ouer al int lant/
Al had hijt al in hant/
Hi most berechten ende wesen
Nu met dien dan met desen.
Ende doen als Heren pleghen/
Beide in steden ende in weghen.
Vrieslandt was comen te bande/
Ende hadt weder in sijn hande/
Ende setter Baeliuwe ende Rechtre/
Die dwinghen soude die vechtre.
In Zuuthollant wert Baeliu
Heer Jan ghemaect/dat seg ic v/
Van Kinisse diet ontfinc.
En can gheweten om welcke dinc
Men hem zulke dinc beual.

b Heelde/ voor mi verswecch.

Ic weet wel datmen mi dat b hal.
Men sette Baeliuwen in alle steden
Die tlant soude beureden/
Alst betaemt te sulken saken.
Ict salt v segghen can ict gheraken/
Als ict best heb verstaen/
Hoet voert int lant is vergaen.

De Graue ontbiedt syn huysvrouvv. Heer VVolfaerdt om s'Grauen ionst alleen te hebben, beschuldicht Heer Ian van Kines van verraet.

Daer na droechmen ouer een
Dat den rade moghelic sceen/
Dat sijn wijf bi hem ware.
Dus gheuielt/men voer om hare/
Ende brochtse int lant met eren.
Doe peynsde dese grote Heren.
In Hollant ende in Zeelant mede:
Dire mach hebben moghenthede/
Die den Graue heuet in handen.
Wat hi wil mach niemant c anden.
Dus peynsden si an bede siden.
Mer die ghene die tien tiden
Den Graue brochte wt Inghelant/
Dochten dat sine in die hant/

c Veranderen.

Doe hadden zeker ghenoech/
Want men altoes ouer een droech/
Datmen ghene dinc en dade/
En ware bi ghemenen rade.

Dus mochte niement vermoeden
Datmer yet voren soude hoeden.
Dus gheuielt tot enen male/
Datmen voer te Kemmerswale/
Om enen dach daer te houden/
Daer die van Brabant comen souden/
Daer ieghen te Berghen an den zoem.
Men sprac daeromme ende a nam goem/

a Men ouerleide met sorchvuldicheidt.

Wie ouer draghen souden die tale.
Doe docht hem allen ghedaen wale/
Dat Heer Jan soude varen
Ouer/ende den dach verwaren/
Die luttel peynsde al hier aue.
Dandre bleuen bi den Graue.
Heer Jan voer ende voerde mede
Van sinen vrienden daer ter stede/
Dien hi betrouwede alre best/
Dus bleef hi beseit int lest.
Hi voer ende keerde/eñ droech die tale.
Doe gheuielt tot enen male
Dat die Graue eñ Heer Wolfaert voerẽ
In riuieren. nv sel roeren
Van ouder vede nuwe spel.
Nu hoert wat aldaer gheuel.
Als si quamen bi Lodike/
Dedemen verstaen sekerlike/
Den Graue datmen soude vaen/
Ende dat Heer Jan hadde ghedaen/
Ende men in Brabant senden soude.
Men vraechde hem of hi woude
Varen opt huys te Lodike/
Daer mocht hi wesen sekerlike/
b Datmen yet daer soude vanghen.

b Datmen hem niet.

Die Graue sprac ic wil ganghen
Op den huse ende ombieden
Den Hollandre mit sine lieden/
Ende Boudijn sinen broeder.
Doe sprac daer een ghy sijt vroeder
Vele dan ic had ghewaent
Trouwen binnen deser maent/
Crighen v die van Brabant niet/
Noch van Vlaendren wats ghesciet/
Al hadt Heer Jan oec ghesworen/
Dese pine heuet hi verloren/
Ende sijn wille sel niet ghescien.
Heer Jan quam ouer doe mettien/
Die sijn dinc te doene achte/
Ende wiste niet van deser c drachte.

c Gheschiedenisse/opset.

Als hem dit quam te voren/
Peynsde hi wel ic heb verloren
Den Graue wat sels ghescien.

Heer Ian sterkt Moermondt sonder tẽ dage te verschinen.

Hi voer wech staphans mittien/
Beyde drouc ende d erre/

d Van droefheit verbaest.

Tsinen huse sonder merre/
Moermont. ende spijsde dat/
Ende e mandet staphans ter stat/

e Besettede dat inder hi met mannen.

Op auenture wats werden soude.
Heer Wolfaert voer also houde
Metten Graue sire straten.
Hi soude node achter laten/
So dat hi ter Vere quam.
Hi achters clene al was gram
Hierom Heer Jan van Kinisse.
Ic sel hem lesen sulc een lesse/
(Peynsde hi) behoud ic tleuen/
Ic doe hem discipline gheuen
Dat hijs hem beroemt nemmermeer/
Dat hi mijns ghelike is Heere.
Ende hi brocht zider toe/
Datmen Heren Janne daechde doe

Voer

van werwinden der doden

werkede

mochte hi

doude

tide

men hoeden

verdienden

dyt wort in syn

moste

nu

alse

meint

hebbe

brochte dese

hem waert

tne

dat

beste

des wort hi bedechtet int beste

vereeden

worden

wraecte

hadde

gewesede ende hebbe

nadient

synen

achten hi

hi vernomen

sulken

bewesende hem niemende

ghelike

daer hadde

hen

† cortelike

onderedeel ian

thuys onder de daer legghen

onde

gheene

hi

ſedehem

woorden

× hi

ghelpe in enghelant

✱ nu

Δ thore

seeghen

ommekere

boot

moste

aenmestelle

van

datmene

Steendere

lede

vlaenderen zijne

✱ swoert aldaer

also

hijne

Voer den Graue totter Vere.
Heer Jan hadde ghene ghere
Daer sander gheleide te comen/
Een haddem niet moghen vromen.
Dus wert hi ghebannen daer/
Ende cortelic daer naer
Dedemen daghen sine vriende/
Daer hi ieghens goets verdiende.
Die vaert quamen mosten legghen
Te ghisele sonder weder segghen.

a Speurde men na. b Verwoestede hun goederen.

Die niet ne quamen a bereetmen al/
Ende b woestse groet ende smal/
Na der core vanden lande.
Heren Wolfaert dochtet wesen scande/
Soude dat huys behouden bliuen:

Moermondt vuerdt geslecht, en Heer Ian verbannen.

Hi peynsde: men sel eer ontliuen
Hem honderden/ of men selt winnen/
Ende die ghene die nv syn daer binnen.
Dus belachmen Moermont.
Men lacher voren een stont/
Eerment ghewan ende syt op ghauen.
Al had ghecost vele hauen/
Men most breken altemalé/
Van bouen neder toten dale.
Dus wert verdreuen Heer Jan/

c Gunnede.

Want hem Heer Wolfaert niet en c gan
Dat hi inden landen bliue/
Ende hi ieghen hem yet kiue.

Heer VVolfaert daerentegen vvert machtich in den lande.

Dus berechte hi dat lant/
Dat hire gheen so stout en vant/
Noch so moghende hine dede tachter.
Dit a vernoy ende menich lachter
Moste Menich man verdraghen.

a Verdriet.

Heer Wolfaert met sine maghen
Haddent al opten dume
Metten Graue/ so dat si cume
Kenden yemant haers ghelike.
Doe so dede hi huwelike
Met sire dochter als wi horen/
Eñ ghafse Gheraerde/ Here van Voren.
Daer na dat so verre quam

Heer VVolfaert doet dat de Grave tegens dē Koninc van Vrankrijk dien van Vlaendren bistandt belouet, die nochtans an de moort syns vaders mede schuldich vvarē.

Dat hi Gheraets moeder nam
Te Wiue. ende hadse een stic daer na.
Doe gheuielt als ic versta/
Dat die van Vlaendren hem verhieuen/
Jeghen den Coninc/ ende in brieuen
Hem ontseiden vrienscap al.
God die gheue hem ongheual
Die hem eerst gaf den raet/
Daer is of comen so menich quaet.
Doe socht hi hulpe in Jnghelant.
Die Coninc quam hem te hant/
Also als hi had ghelouet.
Noch dunct mi dat elc man b douet.

b Qualik besint of bedacht is.

Ende oec is buten kere
Dat hi sinen gherechten Here
Niet wil wesen onderdaen/
Hine zouder lieuer ane gaen
Dat hem een ander toghe bi tore
Dan hi van sinen Here hore/
Een woert ieghen sinen wille.
Hem waer beter waer hi stille
Dan hi hem verheft so sere
Jeghens sinen rechten Here.
Hier binnen heeftmen vernomen
Dat des Coninx bode is comen/
Van Vrākeric an dē Hollātsche Graue/
Ende boet hem van sire haue/
Dat hi in sine hulpe ware/
Hi woude hem stille ende openbare
Sine vader helpen wreken.
Doe begonste men hier of spreken.
Die Graue van Vlaendrē doet al gelike
Hi woude den neve maken rike
Woude hi hem in staden staen.
Wat helpt/ het mochte hem soe gaen/
Daer also alst ganghen soude/
Men dede dat haer Wolfaert woude.
Watmen sprac of watmen riet/
Dat ne diede algader niet.
Hadde die Coninc ghewilt gheuen
Half dat Coninrike zyn leuen
Het ne had een a twint niet besloten

a Met allen niet/ men soude het wel dese bewe gegeuen hebben/ dat hi in sine vrienden meer dan een vreemdē gehouden waer.

Men had wel int vat ghegoten/
Emmer dat hi sculdich ware
Sinen maghen openbare
Te dienen/ dan enen vreemden.
Die nochtan dat b gheteemden/

b Die sich niet schameden.

Dat si daer toe gauen raet/
Ende helpen met alre daet/
Dat syn vader wart gheuaen.
Ay bi Gode dat was misdaen/
Dat hi metten ghenen soude
Gaen vechten oftmen woude/
Die sinen vader metter hant
Vinc. ghi moghet weten te hant/
Dat die van Aemstel ende van Woerden
Mochten vertellen in groten boerden/
Dat si metten Graue souden
Vechten/ op dat si wouden/
Ende met hem toegaen in sire scarén/
Die sinen vader openbare
Vinghen eer hi bleef doot.
Bi Gode dat was iammer groot
Datmen des moste ghehenghen/
Datmen daer toe soude brenghen
Dat een kint aldus dade.
Jc ne was daer niet te rade.
Hadmens daer op mi ghegaen/
Jc hat helpen wederstaen/
Ende eens anders had ic gheacht
Had ics wel ghehat die macht.
Het moste wesen/ het was bescreuen.
Dit was ter Vere al bedreuen/
Daer haer Wolfaert machtich was.
Al had ghedocht yemant das
Dat anders beter had ghewesen/
Men moste hem volghen dus in desen.
Die sticken waren ghemaect vaste.
Doe quamen den Graue vroeue gaste/

Hoe sere dat syt versvveren.

Dat waren van Valendren syn omen.
Si baden dat se God verdomen
Mosten/ c of si gauen raet/

c Waert dat sy.

Tote so iammerliker daet:
Ende of si noyt tot enigher stede/
Peynsden sulke d onnoyaelhede:

d Onwettelike stukken.

Ende of si de morders hadden ghesien/
e Sonder enich malengien:

e Sonder argelist wenschten sy dit.

Ende of die verradre van Aemstelle/
Ende die van Woerden syn gheselle/
Oyt van hem hadden confoert/
Also veel als een woert/
Of oyt van hem ghevordert waren/
So moste die duuel in hem varen.
Dat baden si al openbare/
Ende Heer Robbrecht al openbare.
Swoer hi wel God weet wal.
Wat holpe hier of groet ghescal?
Dat kint most al ghedoghen.
Nochtan sach hine noyt in doghen/

Hine sloech sine oghen ter aerden neder/
Ende a come woude hi op sien weder.
a Nauwlijk.
Tmoste wesen twas om niet/
Doe voer hi ouer te Biervliet/
Ende voer te Ghent als ic wane.
Daer saghen doude vader ane
Die sere blide was van desen/
Ende hieten willecome wesen.
Een stic bleef hi met hem daer/
Ende cortelic daer naer
Keerdi weder in sijn lant/
Doe gheuiel daer die hant/
Die Coninc keerde die was comen
Wt Jnghelant tsinen vromen/
Ende maecten vrede onderlinghe
Van Jnghelant/van Vrankerik die Coninge.
Die Coninc voer wech te hãde/
Ende liet Vlaendren in die scande.
Hoe si voert voeren weetmen wale.
Van hem latic staen die tale/
Want ics van hem niet began.
So wil ic weder keren dan
Daer ic die tale of begonde.
Also als ic ghemerken conde/
So was Heer Wolfaert allene
Hoeft vander rade al ghemene.
Binnen dat ist so vergaen
De VVest-vriesen verdragen met Graef Ian.
Dat die Vriesen hebben ghedaen/
Van hare misdaet ieghen den Graue/
Ende gauen hem van haren haue
Diere leueden/also vele/
Dat hem ghinc al vten spele.
Die Weduwen waren bleuen/
Vanden doden mosten gheuen
Half haer haue ende haer goet.
Mi dunct dat in minen moet
Datter vele wt was ghemaect.
Jc wane daer sulke heeft gheraept.
Groet goet te sinen dele.
Die scade van dien castele/
Te Widenisse wert vergouden.
Si hadden vele bet ghehouden
An den Graue haren Here/
Dan si den bisscop daden die ere/
Dat si hem gheloefden bet/
Daer hise mede leede int net.
Als hi sint andren dede.
Bisscop VVillem ritz d'Oostvriesen tegens hun rechte Landsheere
Nu hoert hier eene vreemthede/
Wat hi dreef ende begheerde.
Mi wondert hoe dat hi b gheheerde/
Ende hi voer Oestvrieslant dure/
Ende dede prediken te menigher vre/
c Teruce op den Grave van Hollant/
Dien hi so onwittich vant/
Als hi seide dat hem dochte/
Dat hijt ghedoghen niet en mochte/
Hine moste berechten mitten swaerden.
Hierom wast dat hi begaerde
Helpe an minen Here den Paues.
Mi wondert dat hi was dus a aues/
Also goet clerc als hi was/
Dat hi dorste ghewaghen das
Dat die lude onghelouich waren/
Ende dat dorste openbaren
Jn sermoene onder die liede.
Mi wondert hoe hem oec ghesciede
Dat hi teruce prediken dorste.
Hi gaderde liede b sonder vorste/
Ende deedse alle met loghenen roeren/
Dat si met hem ouer voeren.

b Regeerde/ sijn saken beliedede.
c Datmen willige krijgsknechten als tegens ongelovige moste werden/ welk dan met een kruis getekent gingẽ.
a Verkeert.
b Sonder Vorstel.

Met menighen scepen ende met groten/
Quamen si ouer met eenre roten
Bi Monikendam onder dat lant.
Tfolc vereysschet al te hant/
Ende setten hem dapperlic ter were/
Maer si vverden bi Monikedam verslagen.
Al si vernamen tvreemde here.
Kenemaers ende Waterlander/
Quamen daer ende menich ander/
Die hem ter were a sciepen wale.
Wat holp hier of langhe tale?
Si voeren toe al sonder vaer/
Een groet scip wonnen si daer
Met crachte doe den Vriesen af/
So dat hem dat volc op gaf
Die daer mede quamen gheuaren/
Behaluen diere versleghen waren.
Men ghinc daer houwen ende slaen.
Si vlöen die mochten ontgaen.
Dat volc wert al ondaen.
Men sacher niement ter were staen.
Die bisscop vloe sire vaerde/
Want hi hem emmer b niene waerde.
Hi liet sijn scip/ het was te groet/
Ende spranc in enen minderen boet/
Daer hi mede ontvoer algader.
Nu hoert met desen heiligen vader/
Wat wonder dat hi heeft bedreven/
Dat aldaer versleghen bleuen
So vele liede dat wonder was/
Ende gheuanghen sijt seker das/
So vele dat si sider gauen
Menighen marc van haren hauen.
Bisscop Willem heeft dit ghedaen/
Noch suldijs meer verstaen
Als comt die tijt/suldijt horen/
Mer hier gaet een ander voren.
Als di Bisscop dus hilt den strijt/
De Bischop maekt vrede met den Graue.
Te menigher stede/te menigher tijt/
Jeghen den Graue daer hi mochte/
Nu hoert wat haer Wolfaert dochte.
Hi dede den Bisscop spreken/
Of men den Bisscop mochte breken
Twisschen den Graue ende hem.
So dat die Bisscop Willem
Louede den pays ende quammer toe/
Ende voer te Dordrecht doe/
Ende voert ter Vere ten Graue/
Daer hi blide doe sciet aue/
Also alsmen ghemerken ghemochte.
Jc en weet wat hi int herte dochte.
Men mochte doe sien wat hi wrochte/
Alsment ten vtersten besochte.
Doch t'vvas hem terstont berouvven.
Doe hi was comen in sijn lant/
Berien hem recht al thant/
Dat hi den Graue had beloeft.
c En weet of hi was verdoeft/
Dat hi emmer orloghen woude
Tege den Graue. ic wane dat hi emmer soude
Darrom steruen alst gheuel.
Hoet ghesciede suldi wel
Hier na horen alst is d stade.
Heer Wolfaert wart te rade
Tot desen oorloge begeert de Graue thuis van Yselstein, dat hem geweigert synde.
Dat hi quam metten Graue
Jn Hollant ende nam hier aue
Raet. watmen doe best dade.
Doe wortmen aldaer te rade/
Ende hem dochte goet int ghemeyn/
Datmen Ghisebrecht van Yselsteyn
Ombode dat hi den Graue
Yselsteyn dat huys opgaue.

a Te schepe begauen/
b Niet en weerde.
c Ik en weet niet of hi kranksinnich was.
d Plaets/ stede om daer van te spreken.

* het most weesen het

† ende
‡ cortelijken
⊠ keerde hi
‡ dat te

◊ die ingelsche ende die vrancose

ʘ den

ꝗ eden
◁ hier binnen ist also

▷ der

⊕ ghemaect het
⌂ ghewraect het
ˀ tote

ʒ dat
⌈ ede

ᵐᵐ hets wonder

* also

√ gheheeden
ʅ weerden
⌊ wan

ˣ te

ᵛ dat

† monikende namme

‡ dapperlike

‡ si

ˣ dader

△ wedde
* niet en wedde
ˀ so

⊠ altegadere
⌈ wan

⌈ verslaghen

⌋ coemt

◊ verochte

↓ twiste

⌊ te

ʒ beveden
ʘ hadde ghelooft
⊕ icne

† sedde
ꝗ ede

ʅ hem

Ysselsteyne syn ⌂

† nidt dn

⊙ dadroomnd + sdhadn

† ghddldn

† op

⊙ wans

shopdtd makdn

1 namdn

snd

† alldnd

⊕ cortdlikdn

† grammdnnd

◊ ghdburd

jalnd

Want hijt te lene van hem hilt/
Ende hijt selue besitten wilt
Tsinen behoef sijn orloghe dure/
Ende recht op die selue vre
Dat die orloghe waer gheent/
Soude hijt weder onghescent
Endē onghescaet hem dan gheven/
Ende alle sticken diere bleuen/
Soude hi hem gheuen scadeloes.
Ghisebrecht seide dat hi altoes
Sijn huys niet rumen woude:
Ende hi sinen rechten Here soudē
Altoes trouwe wesen gaerne.
Den Graue [a] staets nv tontbaerne:
Rumedic thuys dat waer scande/
[b] Jane bin ic Maerscalc vanden landē
Van Bisscops weghen mijns Heren.
Ic ne mocht niet doen met eren/
Verganghe mi alst mach vergaen.
Doe die Graue dit heuet verstaen
Vraechde hi Heren Wolfaerde doe
Wats wesen soude. hi spraecker toe:
Ghi sult ghebieden hereuaert
Ende doen beligghen thuys ter Vaert/
Ende laten thuys niet begheuen/
Eerment op heuet ghegheuen.
Men salre [c] blide maken sterkē/
Ende anegaen met groten werkē/
Met catten ende met [d] euenhoghen/
Sine sullent niet ghehouden moghen.
Men selt hem winnen ouer thouet.
Mijn herte des niet ghelouet
Dat sijt moghen houden langhē/
Si moetent op gheuen bi bedwanghe.
Dus wart men te rade daer
Ende cortelic daer naer
Wort Ghisebrecht selue ghevaen/
Dat hebben sine ghebure ghedaen/
Haer Hubrecht ende sine maghe
Diere dicke om leide laghe/
Ende hilden vaste op Culenborghe:
Nu moet allene dat wijf die zorghe
Vanden huse draghen voert.
Cortelic men doe hoert
Dat een knecht van Vianen
Ghinc Heren Hubrechts kint verspanē/
Ende leide dat mede op Ysesteyn/
Dat ionc was ende harde cleyn:
Ende bleef selue aldaer binnen:
Des waren droeuе in haren sinnen
Des kints magen/dan was geen wondē.
Al waren sijs droeue men conder
Omme ghedoen gheen dinc/
Anders dan men thuys beuinē
Ende belach harde vaste.
So mosten ghedoghen doe diē gaste
Dat bi hem waren die felle bure.
Men warp hem in te menigher vre
Menighen groten swaren steen.
Si hildent so dat wonder sceen.
Joncfrou Baerte was so stout
Dat sijt om gheenrehande gout
Haer huys op woude gheuen/
Noch door vriende/no door neuen.
Het ne waer of hien woude
Dat si allene spreken soude
Haren man Ghisebrechte:
Dat hi riede dede si lichte.
Anders soude sijt toter doet
Houden in alle hare noet.

Des woudemen ghehinghen niet.
Vanden huse [a] men mene sciet.
Men bleef daer vaste ligghen voren
Langhe stont/alse wi horen.
Want men wouts niet begheuen
Daerom costet hem somen tleuen.
Doch lach mieure so langhe voren
Dat Joncfrou Baerte/als wijt horen
Boet op thuys aldaer ter stede/
Behouden haers lijfs ende lede
Der gheenre diere waren binnen/
Diemen leuende mochte kinnen.
Men wouts niet doen. doe most bliuen/
Nu hoert behendicheit van wiuen.
Om dat si hoepte te ghenaken
Dat si theste soude gheraken/
So bat si datmen haer gaue
Deen helft. ende die Graue
Metten andren sinen wille dade.
Doe wertmen ghinder des te rade:
Men gaue die helft die mitten lote
Haer gheuel. ende ghenote
Elc sijnre auonturen.
Anders mochts haer niet gheburen
Datmen haer iet gheuen woude.
Ende oec op dat si soude
Den genen geuen die tkint daer brochte.
Si nams raet: hem allen dochte
Dat beter ware verre te voren/
Dan si alle waren verloren:
Ende Joncfrou Baerte mede.
Si sprac doe wt ter seluer stede/
So welc helft die comt an mi
Also alst ghesproken si/
Wil ic hebben quite ende vri.
Men andtwoerde haer: dat si.
Die brugghe die was al te broken
Ende die poerte was [b] beloken/
Diemen ondede al thant/
So datmen hurden vant
Diemen leide ende ghinc in.
Men vanter lude meer no min
Dan XVI die ter were
Souden doghen/ende niet mere:
Dander daet ende som ghewont/
Ende vanden liue onghesont.
Sonder den knecht die tkint verriet/
Hine was ghequetst niet.
Dien leuerde men Heren Hubrechte/
Die rechte dede ouer dien knechte/
Teerst dat hijs hadde stade
Ende deden legghen op een rade/
Ende sijn kint vant hi ghesont:
Men voerde op die selue stont
Die ghevanghene tOrdrecht/
Daer Olout ouer dede recht.
Hi setter acht an deen zide/
Op dander acht. harde onblide/
Mocht si wesen/so help mi God.
Daer so warpmen om een lot.
Dat lot was also ghemaect
Twee bollekine wel gheraect/
Ront was elc als een cloet
Ghelike gheuerwet euen groet.
In dene was een Hollantsche penninc/
In dander een Louensch. dese dinc
Was ghemaect/so datmen niet
Mochte segghen hier is ghesciet
Voerdeel ofte valscheit inne.
Olout sprac: nv siet minne/

Margin notes:
a Moet het nv derven.
b Immer hen ik.
Belegert vverdt.
c Grote slingeren/ die veel hondert ponden gewegens worpen/ als Jan ter Beek schrijft. Daer hier na in theleg van Zirikzee.
d Enige werken of toornen diemen an de muren brengen kunde.
a Men niet en scheide.
Thuis van Iselstein vverdt opgegeuen, behouden lijf voor de helfte der mannen.
b Gesloten.
Die daerom loten.

Die den Louensche pennine toehoert/
Hi heuet hier syn lijf verboert/
Ende die den Hollantschen sel ontfaen/
Hi sel metten liue ontgaen.
Si worpen tlot men sloech af
Hem dient auonture gaf.
Dander dedemen doen gheuaen.
Dat docht mi onrecht ende misdaen.
Doe had die Grave dit huys al vri.
Daer na gheuelt ghelouets mi
Dat Heer Wolfaert bat den Grave
Dat hijt sinen wine gave/
Yselsteyn ende Benscoep mede.
Die Graue deet op die stede.
Hi had haer ghegheuen al
Tlant van Woerden dat niet nes smal/
Dat Heer Wolfaert hem selue bat.
Ic wane hijt dede om dat
Datmen Yselsteyne wan/
Ende men die liede onthoefde dan
Die daer op waren vonden/
Dat gheen man tot dien stonden
Jeghen hem verheffen soude.
Ic ne weet wat hi doen woude.
Int lant van Woerden begondi maken
Ene burch conde hijt gheraken/
Groot/wijt ende daer toe starc.
Hi dede beghinnen dat warc
Tote ene stede diemen hiet
Die Witkuipe/so datmen niet
Int lant soude moghen comen/
Men hadt mitter burch benomen/
Het was an tende vanden lande.
Nu roert hier een nuwe stande.
In die poert van Dordrecht
Was doe menich [a] pijnlic knecht/
Dat [b] vernoyde Aloude sere/
Ende men teech hem dicke mere
Dan met rechte die scoude was.
Op een tijt bat Alout das
Alle den scepenen vander poert/
Dat hem lief si datmen hoort
Een stille waerheit van zwaren dingen.
Die scepenen woudent wel ghehingen
Behouden al der poorten recht/
Ende op een voorwaerde echt
Dat scepenen die [c] besitten souden/
Ende bannen die si bannen wouden.
Waert een iaer of vier of vive.
Daer bi ne soude hi vanden liue
Niement rouen noch goet ontfaen.
Op dese voorwaerde wast bestaen
Die si Aloude gauen bescreuen.
Moste die tijt syn verdreuen/
Die hem scepenen hadden gheset
Wast op lijf of op let/
Quame hi weder binder tijt
So mochte die Scoud sonder verwijt
Hem dat doen alst was besproken/
Ende dat recht bleve onghebroken.
Die waerheit wert doe [a] beseten
Ende eermense vte suldi weten
Quam die Grave seluer daer.
Ende Heer Wolfaert weet voorwaer
Eyschte den scepenen [b] tafle doe/
Ende scepenen spraken hem toe:
Wat wildi daer mede maken.
Hi seide ic selt wel gheraken
Wies misdaet ic vinde so groot
Dat hi heeft verboert die doot/

Heer VVolfaert verkrycht vele plaetsen vã den Graue, en maekt eẽ Burch in syn landt.

Dordrecht vverdt van Heer VVolfaert in s'Grauen ongenade gebracht.

a Gevangẽ.
b Verdroot/ was leedt Aloude den Balliou vã Dordrecht.
c Daer ouer sitten/ wisẽ.

a Men gink sitten de gevangenen te verhoren.

b De namẽ der misdadigers.

Men sal hem doen [c] staphant syn recht.
Diemen min vint misdadich echt/
Die sal minre pijn ontfaen/
Dit ne sel niement wederstaen.
Scepenen seiden ten mach niet wesen.
Wi hebben voorwaerde ghemaect vã desen/
Jeghen Alolide onsen Baeliu.
Trouwen des missaert hi v/
Sprac Heer Wolfaert openbare.
Scepenen andwoerden daer nare:
Onse hantvest seghet wel
Dat wi ende niement el/
Recht ende vonnes segghen moghen
Over onse porters van lagen van hogẽ.
Dese vriheit gaf v oude vader
Coninc Willem/die wi algader
Hebben bezeghelt ende bescreuen.
Dits ons van uwen ouders bleuen/
Hout onse recht so doedi wale.
Hier toe en helpt gheen ander tale:
Mijn Here moet die tafel hebben
Ende sulken tasten an sine ribben/
Want hi is uwer alre Here
Ende hi sel rechten also sere
Dat den quaden grouwen wach.
Des wil hi sonder verdrach
Die tafel hebben so wats ghesciet.
Scepenen spraken dats om niet
Ten syn niet onse vorwoerde.
Als Heer Wolfaert dit hoorde/
Sprac hi ic segt v te waren/
So moet ghi te Delf te ghisel varen
Ende na minen Here staphant comen
Die v die scoute nv sal nomen.
Die Grave voer sire straten.
Die Scoute doe niet laten
Hine noemde doe bi namen
Die hi woude dat na hem quamen.
Si voeren na in die poert
Te Delf alsmen heeft ghehoert.
Viue wasser. men sende hem mede
Drie boden vter stede/
Die den Grave soude volghen/
Ende spreken al was hi verbolghen
Op die poort van Dordrecht doe/
Ende sien mochten syn bringhen toe/
Datmen dat maecte te goede
Ende dat in betren [a] poynten stoede.
Die Grave voer in die Haghe.
Heer Wolfaert sat op den andren daghe
Ende voer te Woerden waert.
Ende merrede an die vaert/
En weet der daghe vive/ so ses.
Wat helpt dese langhe les/
Die poerters sender iiij. na.
Om te spreken als ic versta
Metten andren/ haren Here
Die was op hem verbolghen sere.
Doe die viere aldaer quamen
Toten achten. die bi namen
Heyne/Pouwels hieten die twee/
Al was der andre mee
Ic ne canse niet ghenomen.
So was hem te voren comen
Dat Heer Wolfaert niet was daer/
Doe senden si hare boden naer
Om te [b] prouen op welke daghe
Hi comen soude in die Haghe.
Die bode vanten tYselsteyne/
Hem ende syn wijf daer ghemeyne.

c Van stonden an.

Enige quyden uit gemaekt om met de Graue te handelen.

a In beteren doen stonde.

b Vernemẽ.

Heer

† vtasphanster
† hadde
⊙ groot ende smal

‡ ende

? hi

? pitkuspe

? wermoyde

⊠ poort

? voorwaerdedacht
? verie ? ofte

? wert

◊ waerst ? waerst
? binnende

ᵛ was

^ woú
ˣ spraec ic salt
▷ groot
° heeft ◁ doot

ˣ weerwoorde

† veertere
⊙ daer wi allegader
3 of
† langer
‡ op
⊠ hebbe
△ sebbe
◊ mach

? woude

? dede

† list
? spenten

? teen

▷ so wiede so sedde
◁ lesse
⌂ eende en heim weideen na

√ heerde
‡ al
? ende
⊕ ghenoemden

ᵛ prouen

^ want ende

ende

was
den

werden

af

raedene
hi

stedene

wraechede of ledijne

moldenare
harde

ghesweecht

woude

stene
sal
begonste hi te
dene

niet ontbeiden
ic ne weet hem wat

ghebreken

te
daer

hi stont opwaerde

twi ne weten

staefslen al den daet

dat
hi deden

te

aendhede

marghen
daer hadde hi heden, dats onse marghen

bewerden
den

doe
moghedi horen

in eenste noch

ende

Heer Nyclas van Cats wasser mede.
Die bode spracken daer ter stede
Ende hi seide hem sinen wille.
Die bode keerde zwighende stille/
Ende telde sinen Here voert
Wat hi van hem had ghehoert.
Si beiden doe toten daghe
Dat hi comen was in die Haghe/
Die Graue woude geen andwoerde ge-
Sonder hem/dus syn si bleuen (uen
Ligghende stille ende beiden daer
Toter wilen dat hi quam naer.
Doe Heer Wolfaert comen was
Worden si te rade das
Dat Jan die moelnaer ende Pieter mede
Haren Tielmans sone voer ter stede/
Ende Jacob hoer derde gheselle/
Toten Graue daer ic of telle/
Om te spreken van hare dinc.
Die Graue doe te rade ghinc
Met hem Heer Wolfaert ende Olout/
Die te rade hier toe was bout.
Ten lesten spraken si den moelnaer an/
Ende daer na dander twee man/
Ende ledense in die camer mede/
Ende spraken met hem daer ter stede
Een wile:doe quamen si wt/
Ende Olout sprac ouer luut
Eñ vraechde of Heyn eñ Pouwels warẽ
Te Delf/dat zegt al sonder sparen.
Men seidi ia.si syn aldaer/
a Hier/ herwaerts. Sullen si yet comen [a] haer:
Sprac Olout toten molenare.
Ontbietmense si comen haren/
Sprac doe Jan dat weet ic wale.
Olout hilt niet meer tale/
Dan hi ghinc ter cameren in.
Hi soude node sinen sin
Hebben ghesei daer voor oghen.
Men riep Janne ende ghinc hem togen
Dat die Graue soude gaen eten/
Ende dan soudemen hem doen weten
Tsgrauen wille vander saken.
Si mochten hem wel gaen blide maken/
Ende na eten weder comen.
Jan die peynsde het sel ons vromen/
Eñ ginc ter herbergen met sinẽ gesellen.
Alse hi daer quam begondi tellen
Enen bode/dat hi woude
Dat hi den anderen segghen soude.
Binnen dien quam die nyemare
Dat al dat Hof Ghereet ware/
Ende die Graue woude riden
b Beiden. Ende woude niet langher [b] biden.
Helpt/seit hi:wat macht bedieden.
In weet wat hem ontbieden.
Sech hem allen dese zaken.
God gheue hem tbeste te raken.
Jc bins wel droeue ende erre.
Die bode voer al sonder merre
Hi hadde twee paerden in enen waghen/
Ende ghinc vaste henen iaghen/
Ende quam te tide alst God woude
c Afgaen vã syn paerdt of wagen. Dat die Graue [c] beten soude.
Ende seide hem allen dit:
Van vvelke sommige door vrese stillekens vertrekken. Pouwels langher niet en zit.
Hi stont op ende ghinc sire straten.
Heyne die zout node laten/
Doe hyt verepschte hine dede also/
Dus quamt toe dat elc vlo.

Die Graue quã met harẽ Wolfaerde.
Doe hi ghebeet was vanden paerde/
Quamen si daer dander waren.
Heer Wolfaert sprac al sonder sparen
Want hi was int herte fier:
Die van Dordrecht syn si hier.
Ja wi seiden die ghene doe
Die daer waren/hi sprac hem toe.
Ga wi dan ende laet v spreken/
Roept v ghesellen laet niet ghebreken.
Onder die cloecke ghinc Heer Wolfaert/
Ende vraechde al ongheспaert
Om Pouwels ende Heynen mede.
Men andwoerde hem daer ter stede:
Si gaen spelen en weet waer.
Doe seide Heer Wolfaert senter naer.
Wi hebbent ghedaen/seiden si.
Mettien so begonde hi
Te segghen alst voren staet/
Vander tafel al den staet/
Hoe datse die Graue hebben woude/
Ende ouer de ghene rechten soude
Dies had verdient hoe soet ware.
Dit toendẽ dien van Delf al dare
Daert die van Dordrecht ane hoerden.
Si seiden Here bi voerwoerden
Hoert die waerheit/seg wi v/
Dit bespraken wi mitten Baeliu/
Dat scepenen soude nederẽ ende hogen.
Olout sprac dits al ghelogen/
Voer den Graue ende voer hem allen.
Doe begonden die lude callen/
Daert die Graue selve aenhoerde/
Dat hi sprake onhouessche woerde.
Wilde hi soe dat lant berechten:
Ja sprac hi:ic wil vechten
Enen camp/ieghen wien dat es.
Een scepen van Delf sprac syt ghewes/
Hier ne vecht ghys ghenen kamp.
Dat waer ons te swaer een scamp/
Soude al onser [a] poerten recht — a Trecht der steden.
Staen aen eens mans gheuecht/
So mocht onse recht wel erghen.
Dat nv is haer/dats onse merghen.
Ghi hebt v qualic hier ghewroken/
Dat ghi goede lude hebt verspioken/
Ende ghelochent voer onsen Here.
Dats v te mispzisen sere.
Waert datment bevroeden conde.
Doe so sloechmen dat van monde/
Ende vraechden daer al openbare
Waer Pouwels ende Heyne ware.
Men andwoerde wine wetens niet.
Die seyde Heynric ghi Heren siet/
Nu moechdi merken ende verstaen
Dat dese twee hebben misdaen
Jeghen minen Here so vele/
Dat si in naerste no in spele
Niet dorren comen daer hi es.
Nochtan waren si des syt ghewes/
Ghesent van Dordrecht vter poert/
Als ghi wel hebt ghehoert.
Nu van desen daghe voert
Es die vrienscap al ghestoert — *VVaer over de Graue Dordrecht ontsegget.*
Tusschen den Grave ende hem tween/
Ende oec ne es daer vrede gheen.
Hi salse krenken daer hi mach/
Weder het is nacht of dach.
Mettien lieten si die tale/
Si ghinghen doe wech altemale.

Die Graue voer wech als hi woude.
Die ghiselen senden also houde
Enen bode sonder sparen
Dat hi tOrdrecht soude varen/
Want si ontsaghen hem van desen
Datmer om veruaert soude wesen.
Als daer quame die nyemare
Die bode hi voer aldare.
Eer hi conde comen aldaer
Hadde een ghesen al openbaer/
Dat al die lude waren ghevanghen/
Ende hare gheen ne waer ontganghen.
Dat volc was tenden rade.
Die bode quam des auonts spade/
Ende doe daer al openbare
Weder seide die quade mare.
Hi seide ic wil ghys mi ghelooft/
Syn si ghevaen ic legs mijn hooft
Of te slaen/dat wil ic wale.
Men gheloefde synre tale.
Elc ghinc daers hem luste.
Die bode ghinc in sijn ruste.
Men wilde beiden toten daghe
Datmen dan ten besten zaghe.
Des anders daghes wel betide/
Wort die poerte harde blide/
Want Heyne ende Pouwels warē cōmē
Ende ontgaen te haren vromen.
Si waren blide om dese twee.
Saillonts quamer lude mee.
Des anderen daghes te primetide
Waren si daer alle. des waren si blide/
Beide ghisele ende boden/
a Onthouden geweest. Die hem te Delf hadden a ghehoden
Ende waren comen sonder orlof.
Dus ne staets die Graue niet of/
Noch Heer Wolfaert/noch Alout/
Die te rade hier in was stout/
Si deden scriuen in enen brieue
Dat die Graue ontseide alle lieue
Ende alle vrienschap mede der poort.
Die van Dordrecht bereidē sich ten oorloge, soeckende. nochtans daerentusschen vrede te verkrijgen.
Als tfolc dat heeft ghehoort
Datse die Graue heuet ontseghet/
Dedemen alsmen gaerne pleghet.
Ende ghinghen te rade sciere/
Ende corzen daer hoeftmanne viere/
Bi wien men alle zaken dede.
Si deden scriuen al daer ter stede/
An allen poorters vanden lande
(Dit mochten si doen sonder scande/)
Ende baden hem op rechte oetmoet/
Dat elke poerte so vele doet
Dat si bidden den Graue
Dat hi die dinc wil laten aue/
Ende hi haer recht laten behouden/
Dat si dat wel weten souden
Dat hi des ghelike hem soude doen.
b Niet met vrede. Men liet die boden niet b gheroen
Die die brieue souden draghen.
Men ghinese henen iaghen
In Hollant ende in Zeelant mede/
An elke poert/an elke stede
Daermen waende dat lieden in waren.
Dordrecht vverdt besettet.
Nu setten toe al sonder sparen
Tsgrauen raet rechte voert/
Ende leyden lieden bi der poert/
Die souden legghen in die wachte
Datter niement in en mochte.
Eñ dat menre niet in en mochte bringen
En ware ofmens woude ghehinghen.

Men woude doe dat ionchere Witte
Ghinghe ligghen op thuys van Pitte/
Te wachten die ieghennode.
Hi most doen al dede hijt node.
Talvlasterdam hoerd ic bedieden/
Lach Heer Nyclaes van Cats met liedē
Ende wachte twater daer/
Ende dede die scepe comen naer/
Met corne ende met anderen goede.
Te Slidrecht lach op die hoede
Olout met sinen knapen
Diet al op ghinghen rapen
Datter quam ende a liden woude/ a Voerbi varen.
Ende ter porten varen soude.
Voert steenhuys dat te Slidrecht staet/
Had hi vonden in sinen raet
Dat hi den dijc dede verslaen
Met groten houte/ende daer aen
Starke planken als/hem dochte
Datter niement liden mochte.
Thus was wel ghemaect ter were/
Jeghen scilt ende ieghen spere.
Daer lach Olout metten sinen/
Die gaerne hadde veel pinen
Der poerten ghedaen had hi moghen.
Hem connen veel lieden niet ghedoghen/
Sine moetens hem te voren doen.
De vvere te Slidrecht vvas bi na ouervallen.
Doe was daer een conde niet b gheroen/ b Gerusten/ stille sijn.
Hine voer met enen cogghe allene/
Ende met anders nyement ghemene/
Dan die met hem inden cogghe waren.
Hi seide bi Gode wi willen varen/
Scieten in die poert sommighe pilen/
Ende dit was ter seluer wilen
Dat die scilt wacht was gaen slapen/
Dat die cogghe mitten knapen
Quame gheropt voer die poert.
Alsmen dit heuet ghehoert
Sloechmen die clocke mitter vaert
Dat al die poert in roere waert.
Si wapenden hem groet ende clene/
Ende volchden na al ghemene
Beyde te scepe ende te voet/
Als een volc dat is verwoet.
Ende quamen recht voer die c were. c De plaetse te Slidrecht die weerbaer ghemaect was.
Olout stont ende hadde ghere
Hem te weren mocht hem ghescien/
Die poerters liepen toe mettien/
Toter were/ende stredense ane/
Beide met steken ende met slane.
Men sloech so sere ende stac/
Datmen die were te sticken brac.
Ende Olout heuet vernomen
Hoe die lieden ghelopen comen/
Ouer slote ende ouer al/
Ende hi ontsiet hem datmen sal
Dat huys onderlopen daer/
Dies had hi int herte vaer.
Hi maecte hem mede inden loep/
Ende quam mede inden hoep/
Side an side/datmen niet
Van hem ne weet eermen siet
Dat hi was comen op die brugghe/
Ende men siet dat hi den rugghe
Omme warp ten huse waert/
Ende hem weerde onghespaert.
Daer vochten die van Dordrecht wale/
Si waren doe ten seluen male
Met hem inden huse ghegaen
Vechtenderhant en had ghedaen

Dat

† haerne

‡ al

ʒ al

† hi

✳ gebod mijn knecht

‡ sijnre

ꝭ hebbe

ꝭ ontgangen

⊥ gheweldighen

◊ ons

◎ mede

⊠ die hebben de slaghen inder stede

⌐ en

△ bout

↿ hebbet

⊕ ontsedit

⌂ vergaderden de poort ons gebedt

√ menschen

⌊ desse

√ harden

√ hadde

ˇ leerde

^ sidwel

ʒ ende weder te bringhen

✳ waerlik

◎ houden

☒ woude

ˣ knape

† quam

† en

‡ aldus

ˣ leden

‡ zeder

‡ op den

9 bi

ϕ was

ᵛ sal

1 en

Dat Heyne was met groter cracht
Vander brugghe in die gracht
Gheslegen/alsmen mochte sien.
Eermen wt conste ghetien/
Ende sine wt bringhen moghen
Was die valbrugghe op ghetoghen.
Doe mosten die poorters after staen.

a Dese proeve dit hebben si onderstaen.

Dit a prouijs hebben si ghedaen
Op enen woensdach voer den Oeste.
Doe ghevielt alst wesen moeste/
Dat si weder ghinghen in.
Elc was gram in sinen sin.
Si hadden ghewonder liede een deel/

b Pile/ quadrella seyt men in Italiaensch.
c Elk.

Want si scoten menich b quareel/
c Mallic op anderen inden stride.
Daer bleef doot ten seluen tide/
Die selue knaep diet eerst begonde.
Also als ic ghemerken conde/
So ware hi bet bleuen daer/
Dan hi quam der poerten also naer/
Dat hise hem alle volghen dede.
Daer bleef doet ter seluer stede
Diederic Claeps scouten broeder/
Sijns vader kint ende sire moeder.
Die poorters hadden niement doet/
Daer macht an lach cleen of groet/
Sonder een kint dat weetmen wale/
Dat was gescoten tenen male/

d Onder den hoop.

Daert mede liep onder die d rote/
Ende steruen moste vander scote.

Heer VVolfart dreicht een Zeusch heer voor de stadt te brenghen.

Nu was Heer Wolfaert inden Haghe
Metten Graue/ende dese claghe
Comt voer hem van Oloufs weghen.
Die andwoerde aldaer daer ieghen/
Moet ic leuen het wert ghewroken.
Hem waer beter/had si te broken
Hare vorwaerde/ende op ghegheven
Die tafel ende warens bleuen
Op mijn segghen ende dat ghehouden/
So waren sijs bleuen ombescouden.
Ic bringhe noch volc voer die poert
Datmen selden heeft ghehoert/

e Des volks gelike.

e Volcs ghelike wt Zeelant varen.

De Hollanders door raedt des Heren van Voorne vvillen de Graue niet uit Hollandt latẽ.

Dit hoerden die wt Hollant waren/
Ende peynsden: voer hi wech die Graue
Wine comens nemmer met a iopen aue.
Tkint van Voorne moste wesen
Te haren rade/ende riet te desen/
Datmen den Graue hilde int lant/
Anders sijn wi al ghescant.
Dus droech die raet ouer een/
Also alst ziuer wel sceen.

a Het sel ons niet te lachẽ vergaen.

Ic hoerde segghen ouer waer/
Dat Gheraet van Vorne al openbaer
Doe ontseide sinen zweer/
Diene te hant sonder keer
Doet woude hebben ghesteken.
Men conde hem cume ontbreken/

b Verstont.

Heer VVolfaert neemt s'nachts met de Graue, en den Heere van Voorne s'ontslupen.

Dat hine niet moste ontliuen.
Doch so moste hi hem bliuen.
Van buten wachte men ouer al
Stillekine sonder ghescal.
Als Heer Wolfaert dit b verstoet/
Wort hi droeue in sinen moet/
Ende peynsde hoe sel ic ontgaen.
Mine es niet so goet ghedaen/
Als ic te nacht mi hene make.

c Ik sal daer wel toe komen.

Ic sel c lichte hebben die rake
Dat ic ontga mitten liue/
Ende die Graue hier niet ne bliue.

a Seer weinich.

Ende Gheraet vā Vorne mijn lieue kint
Dat mi a harde clene mint/
Moet ic leuen het sel hem rouwen.
Doe beual hi sire vrouwen
Vrou Catelinen Gheraets moeder/
Dat si vanden sone si behoeder/
Diene hilt met clener crachte.
Dus reet hi hem inder nachts
Wech te varen was sijn ghedochte/
Met hem te voeren of hi mochte
Den Graue ende sinen sone Gheraerde/
Men ghereede doe die paerde.
Si saten op al sonder sparen.
Doe moeste si op waghenen varen/
Die met hem wech varen wouden.
Heer Wolfaert seide dat hi soude
Te Sciedamme te scepe gaen.
Alsment int Dorp heeft verstaen
Worden die lude al in roere/
Om dat Heer Wolfaert henen voere
Metten Graue dus stillekine/
Ende haddens alle grote pine.
Entie grauinne al te voren.

b De meeste.

Hadts int herte den b meren toren
Datmen voerden haren man
Wech/ende niet ghewetenn can
Wat bediet datmen bi nachte
Wech te voerne aldus achte.
Si claghet dien sijt claghen mochte.
Heer Wolfaert al anders dochte/
Ende voer wech sijnre straten.
Hine woude achter hem niet laten
Enighe brugghe hine deedse breken.
Ende peynsde dat hi met sulke treken
Soude te bet moghen ontgaen.
Doet dach was ende men verstaen
Int lant heuet/dat Heer Wolfaert
Ware ghepoorret op die vaert/
Ende met hem voerde den Graue/
Wert tfolc al ontsinnet daer aue.
Het liep/het ran/het iaghede
Die Grauinne zere claghede
Alle de lieden ouer haren Wolfaerde/
Dat hi voerde sire vaerde/
Haren lieuen bedden ghenoet/
Ende hare ne vraghede cleen no groet.
Ende bat den lieden op ghenaden/
Dat si haer standen in staden.

Dan vvert vanden volke achterhaelt.

c Sulk een gebaert.

Dat volc wert al in roere.
Men hoerde nie sulke c voere.
Si liepen/si reden dat si mochten/
Om haren Here dat si dochten.
So dat si te Vlaerdinghe quamen
Daer si versaghen ende vernamen
Dat si waren uten diepen.
Men ghebaet dat folc doe liepen/
Ende met scepen an hem voere.
Die so ghesien had die roere/
Hoe dat volc te scepe ghinc/
Met groter haeste om die dinc/
Met clenen scepen ende met groten/
Beide met eueren ende met boten/
Met visscepen ende met scuten/

d Tieren.

Die dat volc doe hoerde d ruten
Hem mochte gruwen aldaer aue/
Hoe si riepen om haren Graue.
Si roepden an hem sonder merre/
Want sine ware op te Mase niet verre/

e Terstonds quamen si bi hem.

Ende die wint was clene.
Dus worden si e thant ghemene/

Ende vraghede den Graue of hi woude
Int lant bliuen/dat hi soude
Gheuen die hant so mocht hi varen
Opt lant weder sonder sparen.
Die Graue boet doe die hant/
Ende si voerdene weder opt lant.
Also als ic heb verstaen/
So bleef Heer Wolfaert gheuaen/
Ende alle die gene die met hem waren.
Voerdemen opt lant sonder sparen/
Ende Gheraet van Vorn wert verlost
Sonder scade ende sonder cost/
Vter vangheuisse daer hi in was.
Doe worden si te rade das
Die Graue soude varen in diẽ Haghe.
Heer Wolfaert most op enen waghen/ *En te Delft van de gemeente doot geslegen.*
Varen te Delf in die poert/
Alsmen wel heeft ghehoert/
Ende op een steenhuys mosti gaen/
Ende die ander die met hem ghevaen
Waren ghinghen mede/
Daer men woude in die stede.
Tfolc was [a] naer vten sinne. a Bina.
Si hadden tot hem clene minne/
Ende wert ropende ouer luut/
Gheeft ons den man hier wt/
Die onsen Here den Graue verriet/
Of ghine sult selue niet
Metten liue moghen ontgaen/
Want wi v seluen sullen slaen.
Wildi selue behouden tleuen
So moet ghine ons hier wt gheuen.
Alsment verstoet opten vloere
Dat tfolc daer buten al was in roere/
Staken sine ter trappen neder/
Ende haelden die vrouwe weder
Dat si niet daer buten quame.
Si ontsaghen hare blame/
Dat enich quaet knecht an hare
Doen mochte dat misdaen ware.
Ons was si ghehouden binnen/
Ende hi was met onminnen
Daer ontfaen alst wel sceen.
Want daer en was man ne gheen
Hine [b] gaerde sine doot. b Begeerde.
Doe wert dat loep so groot
Onder dat folc ende [c] gherochte/ c Geruchte.
Het sloech al dat slaen mochte/
Beide ionc ende out.
Hem en was niement hout.
Doe was hi versleghen sciere.
Ic wane dat [d] niet si viere d Niemant stont ledich.
Daer te ieghewoerde stonden/
Sine sloeghen diere toe comen conden.
Aldus heb ict verstaen/
Dus en mochti niet ontgaen
Hi was daer ghehaet so sere.
Had hi met hem/enighen Here *VVant hi seer (als diet alleen vvilde syn) van igliken gehatet vverde.*
Willen laten inden rade/
Sine dinc ware hem bleuen stade.
Ende waer licht te liue bleuen.
Neen hi niet/hi had verdreuen
Die beste gheboren vanden lande/
Ende had hem ghedaen die scande.
Die selue haelden metter hant
Den Graue Jan wt Jnghelant/
Die stac hi of ghemene
Ende woude wesen raet allene/
Ende doen sinen wille
Beide lude ende stille.

Waer hi bleuen in desen stane/
Sekerlike na minen wane/
Hi ware weldigher dan die Graue.
Hi begaerde so grote haue
Ouer al in desen lande
Ende hi dede so grote scande
Sinen viant waer hi mochte.
Mi wondert sere wat hy dochte.
Hi duwede sinen viant onder.
Al haten sine ten was geen wonder.
Jc weet wel dat van Rinesse *En onder andre van Heer Ian van Rinisse.*
Heer Jan beriet hem dese lesse/
Want men sach hoe doe ghinc vort.
Als hi vernam dese woert/
Ende hi quam weder inden lande/
Waendi hine peynsde om sine scande
Die hi hem dede! ware hi bleuen
Te liue/ hi hadde verdreuen
Beide stille ende openbare/
Die wile hi raet te houe ware.
Daerom gheuelt alst wesen moeste/
Opten eersten dach van den [a] Oeste/ a Van Augusto.
Recht op sinte Pieters daghe/
Moste Heer Wolfaert dese plaghe
Daer ghedoghen als wi leren
Int Jncarnatioen ons Heren/
XIIC.ende XC. ende neghene
Jc rade elken man te pleghene
Es hi clene ofte groot/
Dat hi yement late syn ghenoot.
Es een man eens Heren raet/
Ende hem also sine staet/
Dat hi es machtich sere/
Namelike met sinen Here/
Wil hi doen dan sine vromen/
[a] Laet ander lude te borde comen
Die machtich syn van groten maghen/ b Lachteré niet da; andere broods ten houe eten.
Sone darmen ouer hem niet claghen.
Wer wil hyt selve wesen allene/
Ende met hem nyement laten ghemene/
So moet al die warelt niden/
Dus mach hi onlanghe daer op [c] tiden. c Duren.
Ende ghevalt dat hi misgaet/
Sone es niement/hine gheuet raet
Hoemen ghenedren mach.
Men siet huden opten dach:
Es een man ghenedert soe/
Die Here en achts niet en stroe/
Ende haten diene te voren minde/
Ghelyc enen dies niet en kinde.
Hi docht mi vroet die conde houden
Mate in desen ende onbescouden/
Want het ne mach gheen Here
Bliuen staen in desen kere.
Ende en mach gheen man allene
Here wesen groet no clene/
Sonder God die al ghewrochte.
Hi peynsde wel die dat bedochte.
Nv spranc wt die nyemare. *Die van Dordrecht beleggen Heer Alout in Krayensteen.*
Alsment ghevereest openbare/
Tordrecht dat dus was vergaen/
Sloech men doe die clocke zaen/
Ende dat volc wert in roere.
Si riepen alle in hare voere/
Maken wi ons wt al ghemene
Ende belegghen Crapenstene/
Olout en mach ons niet ontgaen/
Hine blyft doet of ghevaen.
Alsmen dit heeft ghehoort/
Ghinc haer wapenen die poort/

Sone

gaderde

wel

daeromme niet ghinc

ghereet

wederstont

dat hem sal

hare
ware

Dus sach si iamerliken wenen
an haren man de doet wenen
daer de mennen uut stak ende hare herte binnen

mach zijn

moet ende

so

hem

dat

hebben

begheerde

ghelove

ende

daer weert

hem hebt

mede

ᵛtonsde

† si

† in

† kinnden

⊙ d'andere ontginghen buter stede

✓ spreede

† hade

† sach

† ghewerdet

⊙ d'andere

☒ dred

△ hadde

† weder

‡ soude

† mochte hi

◊ omme

† mach

× wallen

Jonc/out/mere ende minder/
Manne/knechten/ende kinder/
Al liept wt ten seluen stonden/
Voer Crapensteyn/daer si vonden
Oloude op met sire partien/
Die niet en wisten/hoerd ic lien/
Hoe te Delf was vergaen.
Hi sette hem ter were saen/
Want ~~hi~~ ontsach die felle gaste/
Ende pijndem thuys te houden vaste/
Ende seiden daer bouen: si ~~di~~ dronken?
V spise is noch niet besonken.
Waendi hier halen v ghewin?
Ic wane v is die duvel in.
Die poorters riepen: hets ghedaen.
Ghi steruet seker hets so vergaen:
Ende liepen toe met groter crachte/
Ende stormdense tot ~~op~~ die grachte/
Met al dat si mochten doen.
So dat si luttel [a] lief gheroen/
Of luttel sliepen inder nacht/
Si stredense an met groter cracht/
Toten daghe. doe quamt soe
Dat Heer Nyclaes die was doe
Tot Alblaes op die wachte gheset/
Hem bedochte een luttel bet/
Ende ~~peynsde~~: dit spel is verloren.
Ic mach mi bringhen in mere toren/
Dan ic tote noch heb ghewesen.
Hi sop ende voer mit desen
Te Nyemensvrient ende bat ghenade/
Datmen hem te spreken gaue stade.
Hi wan gheleide/ende quam
Voer dat huys. als dat vernam
Olout/vraghedi openbare:
Waer die Graue van Hollant ware/
Ende Heer Wolfaert ende dander mede.
~~Hi~~ andwoerde opter stede:
Die Graue is inden Haghe.
Haer Wolfaert ende sine maghe
Sijn ghevaen/ende hi is doot
Heer Wolfaert seluen. wonder groot
~~Had~~ hem des ende die zine.
Van rouwen waende si verdwine.
Mer sulke woudens niet ghelouen.
Heer Nyclaes sprac ic moete [b] douen
Es Heer Wolfaert niet verslaghen/
Ende ic ne weet van sine maghen/
Dan si alle ghevangen sijn
[c] Bi Ridderscepen/dits die fijn
Dat hi doot is. siet wat ghi doet.
Olout wandelde doe sijn moet/
Ende ~~wart~~ veruaert ouer sere/
Ende bat doer Gode onsen Here/
Datmen ontfinghe/ hi woude opgheuen
Thuys/ ~~mocht~~ behouden tleuen/
Hi ende die lieden sine
Die met hem waren in dese pine
Was al verloren dat verstaet.
~~Sine~~ haddens ghenen raet/
Die vter poerten aldaer laghen/
Dat sijs iet dorsten ghewaghen
Vor die ghemeente/dat sise ontfaen
Hadden ende si souden ontgaen.
Mer si voerdense in die poert
Ongheslaghen/ende namen voert
Dauenture alst ~~willen~~ mochte.
Olout ende den sinen dochte:
Dat dauenture ware te swaer.
Doch seiden si al openbaer/

[a] Lieten gerusten.

Heer Alout t'gene Heer VVolfaert beiegent, vvas verhorende,

[b] Rasende werden.

[c] Van den Ridderen dits tslot.

Geeft thuis op, en vvert doot gesmeten.

Wildi ons bringhen te deser stonden
In die poerte ~~tot onser~~ ghesonden/
Dat ghi ons niet nemet tleuen/
So willen wi ons ~~nu op~~ gheuen/
Alder ghemeenten in ghenaden.
Si seiden ~~wine~~ sijns niet beraden/
Wi nemen v ~~nu~~ op [a] te meenten wille.
Anders moghedi swighen stille.
Wine willen om uwen wille niet steruē/
Ons goets ende der poerten deruen.
Dus werden si daer op ghenomen/
Ende sijn voer die porte comen
An der brugghen bi deser vorwoerden.
Als die ghemeente dit verhoerden
Liepen si toe met [b] erren sinne/
Ende deden hem so groten onminne/
Dat si sonder ghenaden riepen:
Slaet al doot/ende si toe liepen/
Ende sloeghen haren Scoute daer/
Ende Oloude haren Baeliu daer naer/
Eñ twee sire broedere/teen was eē pape.
Ende droeghen doedekine sijn knape/
Ende daer toe sinen hangheman/
Die hem altoes volghede an.
Dus bleef Olout met hem vi. doot.
Dander ontginghen vter noot
Bi ghelucke ende hulpe mede.
~~So dat si quamen buten der stede~~
Daer si behilden tleuen.
Trouwen dit was quaet [c] beweuen/
Ende ~~beroert~~ onder die liede/
Daer dusdanighe scade om ghesciede.
Had Olout ghehouden sijn woert/
Als si waren te rechte voer/
Sone ware hem niet messciet/
Daer dit of quam/ ende menich verdriet
Dat hier of quam als ict versta/
Als ghi horen sult hier na.
Dus machmen merken ende scouwen
Datmen met droefheit eñ met rouwen
Dese warelt dus begheuet/
Alsmense ghebouwet heuet.
Men siet wel dat menich man
Hem ghedoghen niet en can/
Dat yement wese sijn ghelike/
Hi begheerde te wesen rike
Hi begheerde te hebben ere/
Hi begheert te wesen Here/
Mere vele dan hem betame.
Dat dunct mi voer Gode scame.
God gaf ons dat exempel niet
Doe hi quam in dit verdriet/
Ende onse menscheit an hem nam.
Hi was ~~sochter~~ dan een lam/
Oetmoedich ende daer toe stille.
Nochtan had hi sinen wille
Wel ghedaen met enen winken.
Mi wondert wat die ghene dinken
Die hier ter werelt heeft ghenoech/
Ende in redenen sijn gheuoech/
Ende hem niet en can ghedoghen/
Dat hi sijn herte ~~can~~ [d] gheboghen/
Dat hi peynst hi sel steruen.
Hine heuet liever ane teruen
Groet goet die na hem comen/
Al ist luttel te sinen vromen.
Want selden hout sijn herte vrede/
Ende hi [e] verwecter Gode mede/
Ende daer toe sijn ommezaten.
Woude hi hem ghenoeghen laten

[a] Te doen met uw soo der gemeēte believen sal.

[b] Gramme/ onbedachten.

[c] Angelecht.

Hier uit sal men leren nedrich syn en andre neuens hem te dogen.

[d] Gebuigē.

[e] Verwekt Godes tore tegen hem.

Dat yement hem ghelike ware/
Ende hi hem dan trecte nare
Sine ghebure/ende hilde te vriende
Diene gaerne eerden ende diende/
Daer mocht hi bi staende bliuen.
Mer nv wil hise al verdriuen.
So moetmen pensen ghemenen raet/
Hoe ghenedert worde syn ouerdaet.
Dus moet hi vallen die te voren
Na niements rade wilde horen/
Ende doer niemende dede een oert.
Conde hi der ewangelien woert/
Ende peynsder omme/ ende dade dat/
Die ewangelie seghet ons bat:
,, So wie hem in houaerden
,, Verheft hi sal vernedert waerden.
,, Ende wie syn hart oetmoedich toghet/
,, Hi sal voer Gode syn verhoghet/
Ja ende in die warelt mede.
Ysidorus seghet tot eenre stede:
,, Vrient wiltu verheuen syn/
,, So oetmoedighe dat herte dyn/
,, Dattu verheuen niet en valles/
,, Wattu does ende wattu calles.
Want oetmoede weet ghenen val.
Daerom prise bouen al/
Die bi hem dus voert gaet.
Ist datmen wederstaet/
Of vaet/of slaet/of onder doet/
Dat hi comt onder die voet/
Men verghets harde sciere/
Als ghi moghet merken hiere.
Die tsolt te voren had allene/
Van hem ne weetmen groet no clene.
Si syn nv des houes verdreuen
Beide broederen ende neven/
Ende alle die maghen die hem wouden
Vaste an haren rade houden.
Want thof is verwandelt al/
Als ic v voert wel segghen sal.

Jan van Henegouwe werdt S'graven voogdt.

Ian van Avenes vvert vveder ontboden. a Groete.

ALs Heer Wolfaert was verslagen/
Doe ginmen bode hene iaghen/
Beyde stille ende ouer luut/
Met s'Grauen brieue/ die [a] saluut
Ontboet den Graue van Henegouwen/
Dien hi best mochte betrouwen:
Ende bat hem dat hi tot hem quame/
Want hine gaerne bi hem name
Tsinen rade om sine vromen.
Nu wast in Vlaendren so verre comen
Dat Brugghe stont in sConinx hant/
Ende bi der zee al dat lant:
Sonder den Dam metten Zwene/
Also Oestwaert tlant ghemene.
Doe die Graue had verstaen/
Hoet in Hollant was vergaen/
Ende wat syn neve hem had ghebeden/
Ghinc hi hem te hant toe reden/
Ende voer te Brugghe in die poort/
Om bi der zee te varen voort.
Daer most hi ligghen ene stonde.
Want men gheuaren niet en conde.
Die wint was hem sere ieghen/
Ende men wachte in alle weghen
Om te vanghen ende te doen scande/
Eer hi quam bin den lande.

Dat wisti wel ende bedochte/
Ende bedecktem daer hi mochte.
Ten lesten so quam hi gheuaren
Van buten ouer des [b] zewes baren/ b Zees.
Buten Walchren in enen boot/
Die hem niet en was te groot/
Daer men te visschen plach mede.
Hi voer te Middelborch in die stede.
In Hollant voert syn ghedochte
Te varen als hi eerst mochte.
Hi voer voert ende quam
In Noerthollant. doe dat vernam
Syn neve Jan/ was hi blide/
Ende voer hem teghen ten seluen tide/
Ende hieten willecome wesen.
Die Grauinne quam met desen/
Ende ontfincken met groter eren.
Ende die Grave pyndem sere
Te doene stille ende openbare/
Dat den neve nutte ware.
Die Grauen voeren bede gader/
Recht als tkint metten vader.
Die Gravinne die voer mede
Al te Dordrecht in die stede.
Daer wordmen te rade doe/ *Ende voor 4. Iaren s'Grauen voocht gemaekt.*
Datmen rechte sette toe.
Want die ionghe Grave Jan
Selue niet berechten can
Syn lant als hem betame
Toes hi doe al sonder blame/
Sinen oem tot enen voghet/
Vier iaer te sine. ende ghi moghet
Horen/wes men te rade ghinc.
Die Grave verhoerde doe die dinc/ *So doet hi de giften Heer VVolfaert, en andre gedaē ontsegghen.* c Daeren boven.
Hoe dat tkint had ghegheuen
Huys ende lant/ende dat was bleuen
Vanden verrader Hermanne
Van Woerden. ende mer [c] nochtanne
Dat goede huys Yselsteyne/
Metten goede alghemeyne/
Datter toe hoerde al omtrent.
Als die Graue dat bekent/
Dochtet hem wesen grote ghifte/
Die Heer Wolfaert harde lichte
Hadde ghewonnen vanden kinde.
Die Graue diet van herten minde/
Seide neve: mi seghet myn moet/
Die ghene die v bat dat goet
Te sinen behoef ende oec was
V voeghet ic vermoede mi das/
Had hi gheleuet langhe tyt/
Hi had v sonder respyt
In corten tiden wederstaen.
Oec wat hi daer toe had ghedaen/
Hi was v voghet al met crachte/
Ende stont emmer na grote machte/
Ende weerde mi altoes van v.
Mer God danc mi dinket nv
Dat ic v spreke ende sie.
Al was datmen ontboet mie:
Woud ic v spreken dat ic name
Min dan C. man dat ic quame
Tote v/ tote Bridorp sluse/
Daer mocht ic v spreken opten huse.
Anders en mocht mi niet ghescien.
Ic seide: leue ic ic sal ne sien
Tsinen eren ende tsinen vromen.
God danc hets nv daer toe comen/
Vwe [d] vrome heb ic wille d Vwe nuts.
Te doen lude ende stille.

hadde

wiste hi se alle

dede

dat

en

hadde

t'lof te worden hadde

noch

theen

gheene

hadde

ghegaen

hadde

dede raden

waerne

moste

wachtene in allen

vanghene

binnen

bedochte hem waer hi mochte

wisschene

quam

was

warene

hietene

ontfinghene met groten

hem

beide

si

mede tot enen weecht

moecht

dede wederadde

ete

dat dare toe behoorde al omtrent

de heeren wolfaerde hiete lichte

en waren comen

hadde

gi

donke

en

breidoefde

† hebbet
† hebbet
◎ sidder dat

⊠ dit dede hi al tot

◊ bedrouwden
‡ den
¶ hem

ghevanghenen

† hebbe
† hi wordt

⊕ toren

† ende
ᵛ waerom

† hebbe

zoch pensede hi om synen

† dedest

◎ harden toren
× ende

‡ hebbe

† hebbest

† hebbet

⊠ in synre hand
† wordt toten

† wast

Ic wil dat ghi die ghifte ontsegt
Ende alle dinc ter neder legt/
Ende weder roepen alle saken
Diemen v heeft doen maken/
Ende diemen v heeft doen gheuen/
Sint v vader liet syn leuen
Daer ghi toe ne had ghenen scout.
Ghi syt ionc ende niet out.
Men dede v doen sulke dinghe/
Dat messchien v nacomelinghe
Bi des lants worden verdreuen/
Daerom hebben si dit beweuen.

En s'vervoogdens Graues segel breken.

Die Graue dede datmen hem hiet.
Doe dochtem goet datmen riet
Datmen den zeghel sloeghe ontwee/.
Datmen daer mede nemmermee
Soude zeghelen ander brieue.
Dit dedi al door des neven lieue.
Want sine vrome lach daer an.
Als hi wert Ridder ende goet man/
So doemen zeghel maken dan/
Soe men alre best can/
Groet ende breet na syn gheuoech/
Dit clene is hem groet ghenoech/
Wat hi zeghelt ic zeghelt mede/
Nu voert in elke stede/
Sprac die Graue van Henegouwen.
Dit hopic tsal hem niet rouwen.
Sulke ghifte gheuet niet mee.
Men sloech den zeghel doe ontwee.
Doe was die Graue ouerste raet/
Ende pynde voert in elke daet
Te doene des lants orbare/
Ende sinen neve eerlic ware/
Ende syn voordeel in alre manieren.

Jan vā Henegouvv soent tuschē de maghen van Heer VVolfaert, en die, die hem geuangen namen.

Hi was soete ende goedertieren
Ende sonder gal dat mochtmen scouwen
Want hem namaels mochte rouwen
Dinc die hi doer tbeste dede.
Hi hadde ghemaect enen vrede
Tusschen Heren Wolfaerts maghe
Ende den anderen/daer die claghe
Ouer liep/dat sine sloeghen/
(Ende pyndet te soenen ende te voeghen/)
Ende teffene alle die saken/
Ende die vete te goede maken/
Datmer niet om dorste sorghen.
Die gheuanghen liet hi verborghen.
Ende hulde sweren. het was om niet.
Mer aldus ist nv ghesciet
Dat si zwoeren ende verzwoeren/
(Altoes plaghen si sulker voeren/)
Des achten si doe harde clene.

Versiet zelandt.

Die Grauen voeren hant ghemene
In Zelant doe in elke poort/
Ende beseten rechte voert
Tlant dat in goeden poynten bleue.

Doet sine voogdien bezegelen.

Doe voer die Graue met sinen neve
In Hollant daer hi wesen wouden/
Ende dede bezeghelen also houde
Den brief vander voechdien/
Als ic te voren heb horen lyen.

Geeft den Vriesen vville keuren.

Den Vriesen screefmen hare core
Daer si mede al doer ende dore
Souden rechten. doe nam raet
Die Graue van Henegouwen verstaet

Voer na Vrankrijk.

Om te varen aen den Coninc
Van Vrankeric om dese dinc/
Ende a sciere keren ende latens niet.

a Dra.

Hi voer wech ende liet

Den neve legghen tonghemake/

Graef Ian van Hollāt sterft.

b Van menisoen. dus quam die sake/
Alst God woude dat hire of bleef/
Alsmen ons Heeren iaer screef

b Van troot buike ivel.

X I I^c. ende X C I X. mede/
Tote Haerlem in die stede.
S. Martyns auonde bleef hi doot/
Des hadden die vriende rouwe groot
Inden winter als hi ghelach.
Doe sendemen ouer nacht ende dach
Na den Graue dat hi kere/
Sine moghen niet wesen sonder Here.
Doe hyt vernam wart hi droeue/
Doe peynsde hi om syn behoeue/
Ende quam int lant als hi eerst mochte.
Als hire in quam hi bedochte
Syn orbaer/ende deden ter aerden
Sinen neve Jan met groter waerden
Te Reynsburch ints vaders graf.
Die anders dan wel seghet hier af

Van siekte, niet vā gift

Hi misdoet harde sere/
Dat weet God die ouerste Here/
Dat die sticken dus toe quamen.
Des moghen si hem sere scamen
Die so gaerne spreken quaet.
c Ontboren sys dat waer myn raet/

c Stonden sys af.

Ende wreken hem metter tonghen niet.
Als God woude ist ghesciet.

Jan de II. de 18. Grave.

Die Graue voer hare ende dare/
Te Haerlem ende tot Alcmare/

Ian van Henegouvv vvert voor Graue van Hollands gehulder.

Te Leydē/te Delf/ eñ tOrdrecht/
Eñ dede hē huldē na tslāts recht/
Alsmen plegher inden steden/
Dede hi hem hulden na den zeden.
Van Rinisse haren Jan/
Was inden lande comen dan/
Bi den Graue van Henegouwen/

Ian van Rinesse vvilde soenen met den Graue.

In dogheden ende in groter trouwen/
Op dat hi hem a purgieren soude/
Ende claren vander scoude/
Met sinen vrienden ende maghen/
Van datten Gheraet had bedraghen

a Syn onschult doen/ en hem van de schult suiveren.

Van Velsen/alsmen had ghehoert.
Ende hier soudi setten voert
Borghen die hi dede bescriuen
In enen brieue die most bliuen/
Want si den brief bezeghelen niet.
Aldus is dat ghesciet.
Als Heer Jan dit heeft verstaen/

Maer als hi niet konde, heffet een oorloch an.

Voer hi in Zelant harde saen/
Ende ghinc die van Borselen ane/
Dat hise brocht onder sine vane.
Die Graue voer te Zericzee.
Heer Jan hadde doe lieden b mee

b Meer.

Dan die Graue conde gheerigen.
Doe begonde Heer Jan doe prighen
Jeghen den Graue alle daghe/
Daer sint of quam menighe plaghe.
Heer Jan streec doe Scouden c dure/

c Deurtooch.

Ende dwanc die lude mitten vure/
Dat si mosten met hem gaen
Wast lief of leet/al wast misdaen.

De Graue gadert volk en komt t' Arnemuiden.

Die Graue sach doe met sinen oghen/
Al wast hem leet/hi most ghedoghen.
Want si hadden helpe mee.
Ende hi was te Zericzee/
Hi sende si boden wt/

In Hollandt/ende ontboet saluut
Sinen mannen ende/vrienden/
Ende bat hem dat si hem dienden
In deser noot/hi hads te doene.
Doe recde hem menich heelt coene/
Ende quamen te samen toten Grave/
Die dat prijsde voer grote have.
Doe dat volc comen was
Doe wartmen te rade das
Dat varen soude ghemene
Tote Arnemuden groet ende clene/
Ende datmen sonder ander tale
Volghede Hollandre van Kemmerzwale
Die Maerscalc was vanden here.
Dat volc voer met groten ghere
Ende hadden den wint goet ter cure.

De vloot door quaedt beliedt, en onvveer gescheiden synde, vvert H. Gvvide geuangen.

Recht op die selve vre
Datmen/~~voer die~~ Vere quam/
Sach die Grave ende vernam
a Dat quade wichten liepen daer/
Ende weveden met swaerden baer.
Hi voer an al sonder raet
Daer hi an dede quaet/
Want hire scade om ontfinc.
Als there sach die dinc/
Voert al op ende spranc wt.
Doe wert daer groet ghelnut.
Ende alsmen boven was opt lant
Verkeerdet/tweder al thant/
Ende quam een donre scure so groet
Datter water vanden hemel vloet
Ofment met backen had ghegoten.
Tfolc ~~swam~~/met groten roten
Weder te scepe met groter pine.
Heer Ghye quam ~~metten~~/~~ende die~~ zine
Te scepe in die dagheraet.
Ende die Grave had sulken raet
Dat hi voren was ghevaren
Allene buten sinen scaren
Te Middelburch in die poert.
Als syn broeder dit heeft ghehoert
Dat die Grave was ghevaren/
Hiet hi doe al sonder sparen
Dat here b porren al ghemene.
Doe ghinc varen groet ende clene.
Die scepen waren somme groet
Dat was een swaer wederstoet/
Want die selve wint die waepde
Was so clene dat hi blaepde
So luttel/dat die grote scepe
Mitten anderen gheselscepe
Niet conden ghecomen voer die Aerne.
Ende die vianden volgheden gaerne
Met haesten an des heren staert/
Ende quamen an hem also haert
Dat sire versloeghen een groet deel.
Die mochte ontgaen ~~hi~~ prijsde syn heel.
Tsgraven broeder bleef ghevaen.
Teerste datment had verstaen
Dat des Graven broeder was.
Doe wert men te rade das
Dat si doe hem vieren vonden/
Some doet van groten wonden:
Ende somme hadden tlijf doe inne
Dien si deden ~~die~~/ ominnne
Dat sise daden radebraken/
Ende metten rade ~~ligghen~~ op staken.
Van haesten comt menich verdriet/
Dit was/~~bi~~ haesten dus ghesciet.
Hadmen ghewrocht ~~bi~~/vroeden rade/

a Enighe vanden vianden liepen daer werden met blote swaerden.
b Op syn/voort trekken.

Men had wel leden sonder scade.
Ten selven tiden wast so comen
Also als ic heb vernomen
Dat al Vlaendren groet ende clene
Stont in tsConinx hant ghemene.
Ende des Coninx broeder had in hant.
Die over ontboet in Zeelant
Dat hi woude dat ~~hi~~/beghevе
Des orloghes/ende men bleve
Opten Coninc sinen Here/
Ende op hem selven. met groter er[illegible]
Mochtement doen an/~~bede~~ ziden.
Hi soudet soenen al sonder striden.
Men worts te rade datment dede/
Ende makede daer enen vrede/
So datmens opten Coninc bleef
Ende men brieve daer of screef/
Ende voer haren Karel voeren/
Ende daer beloveden ende beswoeren
~~Heren Karels segghen/te houden~~. ○
~~Ende des niet laten ende souden~~. ⊠

Karel van Valois.

Ten selven tiden had die Grave
Ene dinc daer ic ave
Heb ghesweghen dat waren drie
Heren Wolfaerts kinder/seitmen mie/
Die hi in hoeden hilt ghevaen
Van sConinx weghen heb ic verstaen.
Die seide Heer Karel dat hi woude
Datmen die kinder gheven soude
Vter ghevangenissen haren maghen/
Ende men sonder weder vraghen
Des Graven broeder Heren Ghyen
Hem daer mede soude vrien.
Dit was ghedaen in elke zide/
Die ghevangen warens blide
Dat hem aldus nv is comen.
Ende die dach is voert ghenomen
Voer den Coninc in Vrankerike/
Daer voeren si alle ghelike
Die Grave en/~~die~~ ander mede.
Als si quamen toter stede
Aldaer si den Coninc spraken/
Worden/~~gheret~~ ghene saken
Voer den Coninc alst ghesciet.
Die Coninc ne wouts laten niet/
Hine woude die saken maken te goede.
Doe quam hem in sinen moede
Dat hijs seker wesen woude/
Datmen syn segghen b ~~hi~~/of houde.
Nu moghedi weten vorwaer
Dat die Grave vant aldaer
Borghen diene ~~vorvinghen~~. △
Mer dander ne hadde tien dinghen
Ghene borghen inden lande.
Mer dat si gaven in tsConinx hande
Souden si niet dorren breken.
Dit was den Coninc doe hare spreken
Dit mosten si sweren ende ~~loven~~. ◇
Ende die Coninc hiet hier boven
Dat si ghisele souden gheven
Hare kinder of hare neven/
Ende die bringhen te Biervliet/
S. Jans misse/ ende latens niet.
Dan soudi segghen openbaer.
Die vrede wart verlanghet daer
Tote half c oeste toe.
Si ghelovedent ende zwoerent doe
Te doene dat die Coninc woude/
Ende te houden dat hi segghen soude.
Op dit so voeren si te lande.

En Philips de schone Koninc van Vrankrijk syn broeder leggen t'oorloch.

a Alle de sa[...]ken werden vertelt ge[...]lijck die ge[...]schiedt wa[...]ren.
b Int an[...]der,/hier of.
c Augusti.

† sinden

† inden

† beide

† woordelid

~~† ...~~
⊙ ontthoud ende hebt karels woort
⊠ ende wat tie coninc beide woort

† doe

† dat

† quam

† ende

† tiet

† werdeelt

† ~~de~~ sinde

△ werringhen

◊ gheloven

† zulken

† in

† in

† mocht worden

† of

ghelouen

niet en

dat

op dit

tdertiendach

harden

inde

die

en wile

si

hadde

dat

die

wile

~~[illegible]~~ bestorven

doe

dat hem al dat tlant toe woude hebben

ende hi dede wonderliche wonderen

woude

was

Maer Heer Ian met de sine breken hun eedt.

Bi Gode het was grote scande/
Die lieden sulke saken pleghen/
Dat si in straten ende in weghen/
Of in husen/of in houen/
Sticken zweren ende louen/
Dat si met rechte doe souden/

a Niet en.

Ende si des a niene houden:
Alse dese hadden ghedaen.
Ende Heer Florens had ontfaen
Van Borsel den Graue ouer here/
Ende hulde gheswaren dat was mere:
Ende droech des Grauen cleder an/
Dat hi hem liet enighen man/
So verkeren in enighen weghen/
Dat hire hem soude setten ieghen/
Hine haddem doch eer ontseghet.
Want niement houesscher des pleghet.
Want hi ontseide al te spade/
Ende had hem ghedaen scande eñ scade/

(VVaer in si en die hun geloof toestelden qualik bedachtvvaren.

Eer hi orlof nam an hem.
Ic seg dat ic seker ben.
Die altoes wille spien/
Hoe hi ghenedren sal moghen dien/
Dien hi van rechter scout sal eren/
Sijn si knechten ofte Heren/

b Niet en achten.

Ende niet ne b roken wat si zweren/
Ende dies niet achten twee peren/
Ende breken selue haren eet/
God is hem seluen int ende wreet/
Want si recht menedich sijn.
Dat neemt gaerne quaden fijn.
Al vinden si sulken die hem ghelouet.
Nochtan dunct mi dat hi douet/
Ende altoes is buten keere/
Die hem ghelouet emmermeere.
Want dat selue vind si wale
An hem te sulken male.
Wanneer si haren wille niet al
Van hem hebben groot ende smal/
Si laten dien ende gaen ten andren/
Die hier aldus comen wandren.
Hem ne roeket wat si lieghen/
Op dat si moghen bedrieghen

c Vitvoerē/ beleiden.

Met woorden ende met valschen eden
Daer si hare sticken mede c leden.
Nv keer ic weder ten beghinne.
Hem dochte doe in haren sinen/
Dat si int Hof van Vrankerike/
Den Graue waren onghelike/
Als si oec waren in elke stede.
Hadden die Heren sulken zede/
Dat si dan dat merken wouden
Hoet toe quam/ ende bit wat scouden/
Ende toe quamen dese bade.

En brachtē Koninc Aelbrecht daer toe.

Doe so worden si te rade/
Dat si noch sochten enen Here.
Anders ne mocht si nemmermere
Staende bliuen in desen saken.
Wi weten wel dat si doe spraken/
Die hem helpen an eenre dinc/
Dat si spraken den Coninc
Van Almangen Aelbrechte/
Ende seiden dat hem met rechte
Tgraefscap ant Rike waer verstoruen/
Ende sijt also hadden verworuen/
Dat al tlant hem swoere hulde/
Waert dat hi neder comen wilde/
Ten minsten tote Nymmaghen/
Ende dede den Graue voer hem dagen/
Hine worde so coene nemmer dan/
Dat hine saghe met oghen an.
Si souden hem comen also a stide

a Side/so na bi.

Dat hijs te rechte worde blide.
Die Graue soude dan althant
Voer hem moeten rumen tlant.
Quame hi int lant men soude ghemene
Hem op gheuen groet ende clene/
Bede lant ende steden.
Dat si met deser behendicheden
Daer toe brochten dat hi seide/
Hi souder comen opt gheleide
Dat hi hem toe had gheseghet.
Die Coninc was in dien b ontweghet

b Doolde/ dede onwroedelijk.

Dat hi den ghenen ghelouen woude/
Die gheen goet man hieten soude.
Dat waren die met haren rade/
Bede met helpen ende met dade
Den edelen Florents deden vaen/
Ende iammerlike verslaen
Ende willen met des Coninx machte
Voert verdriuen sijn gheslachte
Ende in vreemder hant al bringhen.
Maer God wouds niet ghehinghen.
Hi versaghet bi sire ghenaden.
Al wert die Coninc des te rade/
Die raet bleef al verloren/
Als ghi hier na wel sult horen.
Die Coninc senden boden vte

Dat hi de Graue voor hem te Nymmagen verdaechde

Met brieuen ende met salute/
In Hollant/ ende in Zelant mede/
Heymelike in elke stede/
Als hem sijn raet had gheleert.
Die boetscap wert also verkeert/
So wien hi sende brieue/
Hadden ten Graue mere lieue
Dan ten Coninc/ ende voeren te hant/
Ende gauense den Graue in die hant.
Ende dit quam also voert/
Dat die Grave heeft ghehoert
Dat die Coninc porren sal/
Van Coolne heuet hijs gheval/
Ende neder comen in corten daghen/
Tote sinen huse te Nymmaghen.
Ende hi heuet den Graue ghegheven
Gheleide/ende dat bescreuen.
Ende enen besceiden dach gheset/
Dat hire mach comen te bet
c Binden gheleide vrilike.
Die Graue peinsde des ghelike/

c Binnen/ met.

Datti sine gheleide sonde

Die met eē groot heer dervvaerts quam.

Voer hem bringhen/ende also houde
Bat hi vrienden ende man/
Die hem wilden dienen dan.
Sijn si arm ofte rike/
Hi souds hem danken ewelike.
Van Hollant die edel liede/
Quamen daer met groten d diede/

d Hopen volc.

Poorters ende ghemeente mede/
Van al den lande quamen ter stede/
Aldaerse die Graue ontboet.
Ende hadden een here also groet/
Als opt gheleit was vten lande.
Hi voer wech al sonder scande/
S. Laurens auond te Gorichem.
Als hi daer quam dochte hem
Dat die Vriesen niet goet daer waren/
Daer met hem te varen.
Des anders daghes wel bi tide/
Ghinc te zeple die Graue blide.
Eñ voer bi Nymagen an Bonswaerde.

Ende met hem an sine vaerde/
Al syn here op enen dach.
Als die Coninc dat ghesach/ *So dat de Keiser danen vveek.*
Dat die Graue quam so stare/
Ne had hi niet om dusent marc
Binnen Nymaghen ghebleuen.
Die hem den raet had ghegheuen/
Wiste hys doe clenen danc.
Hi sat op eer yet lanc/
Ende voer op Cranenburch die veste/
Dat dochte den Graue van Cleue beste/
Dat hi daer wel seker ware.
Den Graue van Hollant quā die mare/
Eer hi quam daer hi logierde.
Opten auont men [a] visierde *En t'vvert gevredet.*
Watmen best hier toe dade. *a Men raet slaegde.*
Die Bisscop van Colen wert te rade/
Dat hi den Graue quam te spreken/
Ende pynde hem of hi ghebreken
Die stucken mochte eñ te goede bringen.
Ende ghinc so verre onderlinghen/
Datmen makede enen vrede/
Ende bestant aldaer ter stede
Tusschen den Coninc ende den Graue.
Doe trac weder al hier aue
Die Graue tsinen lande neder.
Ende die Coninc soude keren weder/
Onder weghe quam hem nyemare/
Dat dat Zeeusche here ware
Die Lecke op wert gheuaren
Met hondert scepen tere scaren.
Dit was op onser Vrouwen dach/
Te half Oexte alsmen mach
Ghedinken dattet bleef/
Alsmen tiaer ons Heren screef/
M. ende C C C. mede/
Dat ghemaeckt was desen vrede.
Opten derden dach daer nare/ *Den zelanderen die tot s'Keisers vromē, doch te spade quamen.*
Quamen die Zeelanders openbare/
Als ic horde ghewaghen das/
Toten Coninc daer hi was.
Het is ghevredet sprac die Coninc.
Ghi moghet varen op die dinc/
Weder thuis uwer vaerde.
Die Coninc sat op sinen paerde/
Ende reet te lande al dat hi mochte.
Ic wane dat hi luttel dochte
Op hare [b] pleit meer voert an/ *b Twist die sy met den Graue hadden.*
Also als ict ghemerken kan.

Nu hadde die Graue aldus gescreuen
An sinen sone die was bleuen
In Middelburch in sine stede/
Ende an Witten sinen neve mede/
Die was bleven in Zericzee/
Ende screef aldus an dese twee:
Ist dat onse viande tiden
Vten lande/ende si riden
Sempelike hare straten/
So suldise met ghemake laten.
Mer varen si met heer crachte/
So trect toe met alre machte/
Ende verbornt al sonder sparen/
Alle die ghene die met hem varen.
Dit heten wi ende biddens mede/
Onsen vrienden in elke stede.
Alse hi hem dit ontboet/
Si vermaenden clene ende groet/
Ende daden syn ghebot wale.
Die Grave voer ten seluen male
Te Dordrecht doe in sine poert/
Alse dat volc heuet ghehoort/
Dat die Zelanders doe syn leden/ *VVert vveder te keren beletten.*
Achten si clene doe des vreden.
Ende riepen op den Graue doe:
Edel Heren varen wi toe/
Laet ons die diepe nv beleggen/
Ende hem dat keren weder segghen.
Laet ons wreken onse maghe/
Dat hem rouwet alle daghe/
Dat si comen syn int lant.
Die Graue beriet hem al te hant/
Ende ghinc doe hier op merken/
Ende leide volc opter Lecken/
Ende op die Marwede ander liede/
Op auenture oft ghesciede
Dat si tenen water quamen/
Dat hem tsGrauen lieden benamen.

Die Graue lach op die Marwede/
In eenen scepe teenre stede.
Doe quam op enen auond spade/
Een bode die seide: Here wat rade?
V ontbiet al sonder sparen/
Jan van Arkel dat comen geuaren
Vwe viande lanx den Wale.
Die Graue verhoerde dese tale/
Ende vraghede comen si dese zide wt?
Ja si. Here/sprac ouerluut
Die bode doe: men sachse heden
Datse Tiele waren [c] leden/ *c Voorbi gevaren waren.*
Later dan te vespertide.
Die Graue sprac: so wesen wi blide.
Ende sende ter vaert om dat here/
Dat opter Lecken lach ter were/
Ende in Dordrecht tsinen vrienden/
Die hem trouweliken dienden.
Si quamen alle op die wachte.
Die Zelanders sliepen inder nachte.
To Boemel van Dordrecht ses milen.
Die Graue lach ter seluer wilen
Opten water/ende al syn here.
Ende had hem recht gheset ter were.
Smorghens als hem slapen luste/
Doe voer elc in sine ruste.
Die grote scepen bleuen daer.
Op die noene recht daer naer/
Quam een bode ende brochte mare/
Dat dat here leden ware
Werkendamme/ende waren comen
In sinen lande te sinen onvromen.
Sal dat syn al sonder waen.
Vaste gaet die clocke slaen/
Sprac die Graue sonder sparen.
Laet ons op onse viande varen.

Doe wert daer een groet gheluut.
Het trac al ter weren wt.
Dat daer was clene ende groet.
Menich scip ende menich boet/
Voeren vter poerten doe.
Al ghint volc sette toe
Met [d] ghenende al te gader/ *d Met groten gelude/ of met yver*
Recht of si haer alre vader
Hadden versleghen die daer quamen.
Die achter bleef mocht hem scamen.
Die wint waeyde wel te maten.
Daer liepen lude opter straten/
Ende opten dike harde vele.
Daer mochtmen horen menighe kele.
Roepen toe/nv hoere voere.
Dat volc wert al in roere/
Ende al comen op die vaert.

Doe

dat
niet

Onderecken

Coelen
Oghewerkden
then
eden

Inderdens
hi
Soude

achter

[illegible]

[illegible]
[illegible]

haerden
wedder
goet

doet
[illegible]

◇ daer seyde de

† te

† al

† hadde

† seiden sine dorstene

† hetis dene

† dat

† hi lovast

† standen

† dede aldaer

† trecte

† si

◎ hod

⊠ goden

Maer si laten de scepen,

Doe quam een bode darwaert/
Die seide daer al openbaer/
Dattet heer ghekeert waer/
Ende ware leden Wouderichem.
Oec seide hi ende vermat hem/
Dat si te Huesden varen wouden/
Ende ouer lant ganghen souden/
So si eerst mochten/hare straten/
Ende hare scepen te Huesden laten.
Dus gheuelt als hi sprac.
Die Graue die weder trac
Binnen Dordrecht sine lieden.

En togen te lande voor Schoonhouen, daerse de burgher vvt keert, en Heer Katz hun toegedaen opt huys beset,

Hier binnen so ghesciede
Dattet here van Zeelant quam/
Voer Scoenhouen/ende dat vernam
Heer Nyclaes die daer was Here/
Ende woudse sterken in allen kere.
Die poorters benamen dat/
Ende vielen stappans opter stat
Ter weren/ende lietens niet in comen.
Had Heer Nyclayse moghen vromen/
Dusent marc van goude root.
Hine hadde niet in deser noot/
Moghen spreken voor die poort.
Want si bliuen rechte voert/
Ligghende voer den Casteel.
Ende die Zeelanders te haren deel/
Mosten varen hare vaerde:
Want mense daer ter poorten waerde.
Dus voeren si alsmen seghet.
Die Graue dede alsmen pleghet/
Doe hijt vereyschte sette hi toe/
Ende zende der poorten helpe doe.
Een deel Vriesen sende hi daer/
Of der poorten ware te zwaer/
Dat sire souden niet sceden af.

Dat hijt op gaf.

So dat Heer Nyclaes op gaf
Dat huys behouden lijf ende lede/
Hi ende die sine mede.
Men ontfinken doe opt gone.
Ende Nyclaes sinen sone/
Ende alle die met hem waren/
Voerdemen gheuanghen sonder sparen/
Ter Niewerborch in die veste.

Den Graue comt tiding dat Ian syn soon de vianden vvt VValchren, Beverlant, en Bergen hadde verdreuen.

Nu docht den Graue wesen tbeste
Dat hi voere metter vaert/
Met sinen volke te Zeelant waert/
Tote sinen neve ende sinen sone.
Doe quam hem te voren tgone/
Dat Jan syn soone had an ghestreden/
Dat huys met ghenendicheden/
Bi Middelburch dat Baerstorp hiet.
Ende hi daer bouen niet en liet
Enen man te liue bliuen/
Hine deden te hant ontliuen.
Ende was ghegaen al Walchren dore/
Hem ne dorste niement [a] staen vore.
Al dat volc ghinc in hant/
Ende was ghetrect in Beuelant/
Ende dede daer al dat hi wonde.
Ende als die Graue varen soude/
Ende recht voer darwaert/
Quam hem boetscap op die vaert/
Dat die viande comen waren/
Wel vijfhondert teenre scaren.
Ouer van Berghen op den zoem.
Hier toe nam mijn Jonchere [b] goet/
(Sprac die bode met corter tale)
Die doe was te Remmerswale:
Ende ghinc daer teghen openbare/
Ende leden ene scone scare.
Ende die anderen weken voren.
Teerste dat si dat horen/
Al die ghene hadden vaer/
Scieden si hem haer en taer.
Theerscip ghinc te Biezelinge/
Dat hem ontsach van desen dinghe/
Ende mosten varen uten lande/
Met cleenre bate/met groter scande.

En Ionkheer VVit met de zerikzeesche, vvt Schouden.

Die Graue heuet oec verhoert/
Hoe Zerixzee sine lieue poert/
Niet ne wouden stille sitten.
Si waren wt met Jonchere Witten/
Dies wel droeghen ouer een/
Als den Swenner doe wel sceen/
Ende die bin den huse waren.
Si traken toe met hare scaren/
Ende dwongen doe al an hem Scouden/
Dat si node laten souden.
Tsgrauen behoef haers liefs Heren/
Si deden doe met groter eren.

De Graue in zelandt komende, trekt Ionkheer Ian voor thuis te Troyen, dat verlaten vverdt.

Die Graue die had dit al vernomen/
Ende is voert in Zeelant comen/
Ende woude den sone varen sien.
Die voer voert recht mettien/
Als een die sparen niet en woude.
Hi seide datti also houde
Woude besien dat huys van Troyen.
Wien dats oec mochte [c] vernoyen.
Hi verstont al openbare
Dat Heer Florens noch daer ware/
Ende der vianden een groot ghetal/
Waren daer bi naer al.
Als si vernamen dat Jan daer quam/
Worden si op hem seluen gram/
Ende dorsten syns ontbeiden niet.
Si seiden/dits de duyvel/ want men sies
Dat hi ne spaert niet een twint/
So wat hi met crachte wint/
Of ieghens hem wille setten.
Trouwen hier en doech gheen letten.
Nu laet ons te scepe gaen.
Si lieten thuys al ydel staen/
Doe si Janne naken saghen.
Nu so moghedi mi vraghen/

VVant Ian om sine strafheide ontsien vvert en sonder genade geheeten.

Hoe Jan dus sere was ontsien.
Ic segghe v dat hi hadde dien
Bi hem te rade/die dat dorste
Wel raden dat hi sonder [d] vorste/
Rechte ouer dien die met houaerden/
Gaerne sinen vader waerden
Uten lande/had syn die machte
Ende hi met al sire crachte
Sinen vrienden stonden in staden/
Dit liet hi hem wel gheraden/
Ende dede dat oec met ghenende.
Want hi den vader so ghedaen kende/
Dat hijs niet en had ghedaen:
Al had hi sine viande ghevaen/
Dat hise quite hadde ghelaten/
Had hi hem yet willen maten/
Hoe valsch dat hise te voren vant.
Maer Jan welken hi [e] gheprant/
Daer rechte hi ouer sonder ghenaden/
Ende wouder niet meer of syn verladen.
Mer hare verradenisse die si dreuen/
Ende heb hem enen name ghegheuen/
Niet die goede mar die quade/
Ende hieten Jan sonder ghenade.
Al is ons exempel bleuen/

[a] Tegenstae

[b] Goem/achte/hi nam dat waer.

[c] Leedtwesen.

[d] Sonder vertueven.

[e] Die hi bequam.

T'onrecht, vvant gerechtelik straf te syn. den Landshere nodich is.

Van onsen Here die ons ghegheuen
Heuet exempel van ghenaden/
Ende van oetmoeden/ ic durst wel radē/
Dat een Here gherechtich ware/
Beide stille ende openbare/
Ende rechten ende wesen een deel wreet/
Den ghenen diene hebben leet/
Ende harde gaerne souden scaden.
* Met rechte mach hi hem tozen beraden.
Ic darf wel segghen openbare
Dat een lants Here niet ne ware
„ Gherecht Here die niet ne rechte
„ Ouer Heren als ouer knechte/
„ Die hem altoes setten in dien/
„ Dat sine yet willen ontsien/
Sine willen haren wille doen.
Trouwen soude dit sermoen
Nu doen enich predicare/
Ic wane dat gheen ne ware/
Hine soude mi volghen dese tale.
a Bewisen. Want ic wilt a proeuen wale/
Dat elc Here die lieden berecht/
Es hi Ridder ofte knecht/
Es hi Hertoghe ofte Graue/
Es hi Coninc/ die daer aue
Hebben wille dat hi begheert/
Na dien dat elc is waert/
Hi moet elken te rechte houden/
Sal hi bliuen onbescouden.
Nu gheuallet wel desen/
Dat hi ontfermich wil wesen/
Sine arme liede roepen dan/
Lieue Here dese man
Neemt ons tonse doet ons recht.
Hoe mach ic gheproeuen echt/
Hine moet rechten sonder ghenade/
Al waert datmens hem niet ne bade/
Als hi sine lieden hoert claghen.
Al woudi selue dat verdraghen/
Datmen sloeghen of stake/
Of bi sinen baerde trake/
In oetmoede van onsen Here/
Hine mocht laten nemmermere/
Hine moet sine liede te rechte houden/
Sal hys bliuen onbescouden.
b Dat en. b Dan mach niet syn sonder gherechte
Syn si Here ofte knechte
Die ieghen den Here hem altoes setten/
Ende achter steken ende letten/
Dat syn die ghene van wien si claghen/
Beide bi nachte ende bi daghen.
Want so wie sinen Here ontsiet/
Ouer hem so claechtmen niet.
c Door klein/ klein acht. Mer wie syn Here hout c ouer clene/
Dats die gheen die ic mene/
Die sinen Here wederstaet.
Dade die Here minen raet/
Hi soude doen als God doet/
Die altoes settet sinen moet/
Den houaerdighen te wederstaen.
Want die houaerde brinct hem aen/
Datti hem verheffen moet.
Ende den oetmoedighen doet hi goet/
Datti hem gheuet sine gracie/
In oetmoede/ in tribulatie.
Dus moet een gherechtich wesen/
Den armen/ den riken in desen.
Al nome ic die arme/ ic mene die gone/
Die altoes syn ghewone
Te doenē dat haer Here wille/

In goede altoes lude ende stille. „
Wille hi buten weghe yet/ „
Dat som wile oec ghesciet/ „
Want hi is een mensch als wi syn/ „
a Si dinct mi wesen die beste syn/ a Dese dunkt mi de beste wech te syn.
Datti hem dat weder sta/
In oetmoede/ ende ga
Hem so na/ dat hine can „
Met reden hem gheweren dan. „
Dus ist dat ic niet en weet/ „
Een Here moet wien lief of leet/ „
Rechten/ sal hi ghepryse wesen. „
Of hi verliest al in desen/ „
Lant/ erue ende die liede. „
Al gheuielt oec dat ghesciede/ „
Dat hyt behout bi die quade/ „
Dat is hem die mere scade/ „
Hi moet altoes bedwonghen syn.
Dat neemt gaerne quaden syn.
Dus peynsde die ionghe man/
Ende vinc die zaken te scarper an/
Ende dede datmen hem riet/
Ende dat ne woudi laten niet.
Hi voer voert inden lande/
Tghemene volc boet die hande/
Die den vianden hoerden toe.
Jonchere Jan ontfincse doe/
Ende dede die burch wel besetten.
Doe woudi daer niet langher letten.
Hi keerde weder vten lande.
Dat mochti doen al sonder scande.
Ende voer tArnemuden waert.
Die Graue quam an die vaert De Graue koemt bi Ionkheer Ian en dankt het volk af.
An den zone ende keerde
Met hem/ ende danckten ende eerde
Sine lieden al ghemene/
Rike ende arme/ groet ende clene.
Ende gaf hem orlof thuus te varen/
Die dat deden sonder sparen.
Ende hi bleef ligghende voert/
Ti Middelborch in die poert
Een wile ende syn sone.
Doe quam hem te voren tgone
Dat hi in Henegouwen varen soude.
Hi voer wech ende also houde Trekt in Henegouvven en keert vveder.
Bleef Jonchere Jan in Zeelant/
Om te berechten tsvaders lant.
Dat gheduerde als ic vernam/
Tote die vader weder quam.
Doe voer Jan te Henegouwen waert.
Aldus deelden si die vaert.
Want elc lant moet hebben Here/
Sal het bliuen in syn ere.
In Zeelant bleef die Graue doe.
Ende sinen vianden setten toe/
Ende gaderden dat si mochte.
Hoert wies si hem bedochten.
Si wouden soeken Zuutbeuelant/ Sine vianden vallen in zuidtbeuerlant, en bestriden thuis ter Goes.
Dat hem so wel ghinc in die hant/
Dat si bewesten Yeerseke vonden/
Sloeghen an hem ten seluen stonden.
Ter Goes was een beghin/
Van enen huse daer doe in/
Boudyn was Keruinx sone/
Die hem pynde te houden tgone/
Met den knapen die met hem waren/
Jeghen die verdreuen scaren.
Si quamen nachts bi der mane/
In den lande ende streden ane/
Thuys daer Boudyn in was.

Den

onder

* mochten si en quaden t heem in stede

dat

ende

niet

peinsede

sede

weder

behoeden

dankeden

om

dit

hem

nde

de

gaderen

gelijk

† souden

† heden

danckens grootelijcke

† alsoet

† hadde

† dies si

verschrickelicken

† of

De Graue vergadert volk.

Den Graue quam die mare das/
Te Zericzee in die poort.
Als hi dit heuet ghehoort/
Sendi tallen poerten wt
Sine vrienen/ende ontboet saluut.
Ende bat mannen ende vrienden/
Dat si tot deser noet hem dienden/
Hi souts hem danken al syn leuen.
Die lieden woudent niet begheuen/
Ende quamen al ghemene/
Tot hem ghewapent groot ende clene.
Te Cats voer die Graue doe.
Ende sine vianden setten toe/
Inden lande daer si in waren.
Ende deelden hem in twee scaren/
Dene street oest/dander west.
Om tfolc dus te dwinghen best.

S'grauen vianden vverden geslagen.

Ende dat heerscap van Kemmerswale/
Gaderden ten seluen male/
Alse tontsetten Boudine/
Of willer om doghen pine.
Doe quam die boetscap harde sciere:
Bi Gode die viande comen hiere.
Edel Heren siet vor v.
Tsgrauen viande comen tot v.
Willecomen/spraken si te hant.
Hier is so menich coene seriant.
Jeghens hem sullen wi gaen/
Ende vromelike wederstaen/
Dattem rouwen sal die vaert.
Doe ghinghen si toe onghespaert/
Ende wapende hem ten seluen male/
Ende streken van Kemmerswale
Recht voert te Vernouds ee.
Dander quamen bi Duuen ee.
Si scaerden hem seluen voren
Opten dyc/als wi horen.
Ende hare vrient an hem vaste/
Van Poersliet die goede gaste/
Waren bin den dike ghescaert/
Die mede waren an die vaert.
Ende buten dike an dander zide.
Die vander Tolen waren blide/
Daer waren alst wel sceen.
Van hem allen wasser gheen/
Hine woude steruen eer hi vloe.
Dus warden si te rade doe/
Dat si ghinghen op die lode.
Daer so wouden si sceden node/
Ende daer nemen die auenture/
Die hem Gode gaue.op die vre
Quamen dandre toe ghegaen.
Daer vielen si te samen saen/
Ende vochten daer wel starkeliken.
Dene partie moste wiken.
Tsgrauen partie had sulc gheual/
Dat si dandre verwonnen al/
Ende sloegher ende vingher vele/
Aldaer ter lode inden nytspele.
Den Graue quam hier niemare/
Dat aldaer ghevochten ware/
Ende sine vrienden behilden tfelt/
Ende dander verdreuen met ghewelt.
Des die Graue dancte Gode/

Thuis ter Goes vvert door leugē-tidinge verlaten.

Ende danctes oec den seluen bode/
Die die boetschap had ghebrocht
Doe wert die Graue also bedocht/
Datti des ander daghes woude
Daer varen.ende also houde
Pepisde Boudyn/mochti ontgaen.
Want men dede hem verstaen
Dat syn broeder had verloren.
Ende ontsach hem mere toren.
Ende quam te Cats.doe hi vernam
Dat was verwonnen/wert hi gram/
Datti danen was ontfaren.
Dit was in ons Heren iaren/
Als te voren bescreuen es/
Opten iaersdach syt ghewes.

Des ander daghes al daer naer/

De Graue trekt syn vianden tē gemoete, maer si vluchten vvt den lande.

Voer die Graue weet voerwaer/
Met sinen lieden te Kemmerswale.
Ende wouden ten seluen male
Sine viande sien onder doghen/
Ende woude niet ghedoghen
Dat sine viande bleuen int lant.
Hi voer daer ende al te hant
Quam hem daer boetschap/
Dat si hadden gherumet [a] tscap.
Ende waren gheuaren vten lande/
Met rouwen ende met groter scande.
Des die Graue was wel blide/
Ende alle die van sire zide
Danctes Gode onsen Here.
Ende die Graue pyndem zere
Te danken goetlike sine lieden/
Die hem holpen ende rieden.
Wat mach ic segghen hier of mee?
Men voerde die ghevangen te Zericzee/

De gevangens vverden in Henegouvven gebracht.

Daer si laghen ene stonde.
Doemen dat toebringhen conde/
Voerdemense weet voerwaer/
In Henegouwen al daer naer/
Vor Vlaendren als ic heb verstaen.
Want het was also vergaen/
Dat Heer Ghye van Vlaenderlant
Was ghegaen ints Coninx hant/
Gheuanghen als hem wel sceen.
Hen ne was man doe ne gheen
In al Vlaendren diet hem waerde.
Dus wast dat hem niement daerde.
Die Graue had syn lant beset/

De Graue vertrekt in Henegouvv. sinen broeder Heer Guiden tlant beuelende.

Ende hopede te rusten bet/
Dan hi daer te voren dede.
Hi ende al die zine mede/
Waren te rusten meer dan te voren.
Doet zomer was moghedi horen/
Beual hi sinen broeder tlant.
Ende voer in Henegouwen te hant.
Willem syn soen bleef metten oome
Die syns nam goeden [b] goome

In Middelburch was Heer Ghye/

Bisschop VVillem valt in Hollandt.

Van Henegouwen ghelouets mie/
Doemen seyde al openbare/
Dat die bisscop Willem ware
Comen met enen groten here/
Ende waende winnen sonder were/
Tlant van Aemstel ende van Woerden/
Die Heren Ghyen toe behoerden.
Ende Hollant waendi doer varen/
Ende verherent met syn re scaren.
Want hi voer waer had vernomen/
Dat die Graue niet mochte comen/
Inden lande ter seluer stonde.
Ende dat Heer Ghye oec niet en conde
Vte Zeelant comen also sciere.
Hi voer toe al sonder [c] viere/
Den enen dach den anderen na/
Ende barnde als ic versta/
Des Grauen vriende omtrent die stat.

[a] De baen geruimt/ waren gaen schaven.

[b] Sorge voor hem droech.

[c] Sonder rusten of suimen.

Dat dede hi want omme dat/
Dat hise an hem dwinghen woude.
En vverdt van den Hollanderē voor Vtrecht geslaghen.
Men vereyscht in Hollant also houde/
Voer die meente wt elker stede/
Poerters ende tlant volc mede/
Bede edel ende ghemene [a] diede.
Daer mochtmen willighe liede
Doe sien met herten groot/
a Luiden.
Als die niet gauen om die doot.
Die bloede waren ende versaghet/
Die vloen of mense had gheiaghet/
Eer si yement saghen comen.
Daer mochtmen doe den vromen
Sien beiaghen prijs ende ere:
Want si weerden hem so sere/
b Viantlijk.
Daer mense ane street met [b] nide.
Ende si ne hadden an haer zide/
Niet enen man ieghen zesse.
Dat was een zware lesse/
Des ic ~~harde~~ zeker bem.
Die bisscop Willem quam op hem
c Te ros/ te paerde.
[c] Tors ende te voet met menighen man:
Ghelijc of si wt enen dan
Waren comen onversien:
Ende reden hem ane doe mettien/
Ende beringhedense an beden ziden.
Doe mosten si vreselic striden.
Als die Hollanders dat versien/
Dat si niet en moghen ontvlien/
Al hadden si der vlucht ~~begaert~~/
Hen es an elke zide ~~ghewaert~~/
Most si hem weren doer die noet/
Of si mosten bliuen doet.
Doe ghinghen si hem weren stranghe/
Ende vochten also langhe/
Beide met stauen ende met swaerden/
Daer hem die Holläders mede waerdē/
Dat si verloren van haren lieden
Een deel eer si verscieden.
Wie so quam onder die staue/
Die moster emmer vallen aue.
Si weerden hem het moste wesen.
Doe gheuielt also in desen/
Dat die Bisscop wert gheraket
Ant houet/ende so mismaket/
Datti vallen moste ~~ter aerde~~/
Wast lief of leet: van sinen paerde/
Ende bleef daer doet in corter vre.
Dus gheuiel sijn auenture.
d Vrese voor hun lijf.
Doe hadde dander slijfs [d] vrucht/
Ende peynsden om die vlucht/
Beide tors ende te voete.
Dat hadde luttel yement moete/
Dat hi des anders beiden woude.
Die Hollanders ghinghen also houde/
Rechte voert ~~tot an~~ die stat.
Dat deden si al om dat/
Dat si vasten ende wouden eten.
Ende een deel haers leets vergheten.
Die borghers deden hem veel eren.
Dit gheuiel int iaer ons Heren/
M. C C C. ende een oec mede/
Buten Vtrecht ~~tore een~~ stede/
Diemen hiet die hoghe woert/
Dat ~~hi aldus~~ was ghevoert:
Ende was sinte Martijns dach.
Inden zomer als hi ghelach.
Hadde hi die stat te vriende ghehouden/
e Hem selue te viande maekte.
Die hi [e] verwrachte bi sinen scouden/
Ende tGraefscap onghemoyt ghelaten/
Hi hadde wel te ~~sire~~ baten
Sijn lijf behouden/ende sijn lant
Wel ghehat tot ~~sine~~ hant.
~~Des hem ghenoechde emmer niet.~~
Daerom ist aldus ghesciet.
Te Zericzee quam die nyemare/
Dat aldaer ghevochten ware/
Ende die Bisscop waer bleuen doet.
Heer Ghye [a] stappans omboet a An der ijl.
Sinen neve ende der poert/
Van Middelburch wat hi ghehoert
Heuet/ende is voert gheuaren/
Om die landen te verwaren/
Ende om in vreden te setten tlant.
Ic wane men noyt lesen vant/ *Hoe vvel si geen ouerhooft en hadden.*
Ende ~~men~~ oec ~~nye~~ ghescreuen siet/
Dat ene arme ghemene diet/
Sulke daet ye ghedede/
Als daer gheuel ter seluer stede/
Sonder Here ende sonder houet
Hoe mochtmens hebben ghelouet/
Eert ghesciede ende ment sach?
Ic seg v datmer of mach
Spreken ouer dusent iaer
Vander trouwen al hier naer/
Die si togheden haren Here.
Bi Gode het is te prisen mere/
Dat een man doet sine trouwe/
Sinen Here of sijnre vrouwe/
Bi vrien wille sijt seker des/
Daer hi selue niet ne es/
Dan te sire ieghenwordichede/
Ende oec bi ghebode mede.
Si liepen toe al onghebeden/
Ende begheerden gheens vreden/
Ende vochten bi haers selfs sinne/
~~Door~~ haers Heren gherechte minne/
Die vten lande was herde verre/
Hierom worden si dus [b] erre/ b Vertoornt/ verbaest.
Dat si liepen al te stride.
Oec mochtmen sien ten seluen tiden/
Die bloode vlien hare vaerde/
Bede te voet ende te paerde.
Die scameliken trecken rechte voert.
~~Dit heuet harde wel ghehoert.~~
Een scamel man soude node vlien/
Daerment horen mochte of sien.
Hi soude wanen ouer waer/
Datment hem openbaer
Mochte verwiten alst also quame/
Daer hijs hebben ~~soude~~ scame.
Die onscamele achtens niet/
Watmen hoert ofte siet/
Hine scamets hem niet sijts ghewes.
Trec hem an die schuldich es.
Manlic kent hem seluen wale.
Nu keer ic ter eerster tale.
Nu ~~ist~~ hier aldus vergaen. *De Graue komt in Hollandt, en vervveruet Heer Guiden t'Bisdom van Vtrecht.*
Als die Graue heuet verstaen/
In Henegouwen daer hi was/
Dancte hi onsen Here das.
Ende ~~peynsde~~ also houde/
Datti hi in Hollant varen soude.
Ende setter an sijn ghedochte.
Ende quam daer in als hi eerst mochte/
Als hi comen was int lant/
Sette hi toe al te hant/
Ende sprac an sine vrienden/
Ende bat elken dat hi hem diende/
Die vrient waren/teser noet.

Ende

† sine

† sine

* ees en neeghedeeden niet

† gaen

† nieuwe

† hebbe

▷ begeert

◁ gheweert

† dat

om

op d'aerde

~~dit~~ men heeft dickwels ghehoort

mochte

tot ein

wat men

eist

teenen

tiet bisscap

peneeede

⊙ hi

† syn

† was

△ beide

◁ gheleide

× hilten

⊠ doet

‡ niet

◊ en iaeght si stille overluut

∫ ghemeente

† tellene

† weert

† hede

† wilden

~~[illegible]~~

⌀ hi vlaenderen besochte

† niet

⊕ mede heren en die e algader niet

† so

† al o

ʒ niet

~~Ende~~ veder om bede groet/
Om sinen broeder te kiesen recht/
Te ~~wesen~~ Bisscop van Utrecht.
Het gheuiel als hi begherde/
Dattet luttel yement werde.
Dus ~~wert~~ Heer Ghye bisscop ghecozen/
Ende besat al sonder tozen
Dat bisscopdom weetmen wale.
Wat halp hier of langhe tale?
Alse die broeders hadden ~~bede~~
Dese twee landen in haren ~~ghelede~~/
Stont [a] mallic anderen doe in staden/
Bede met rade ende met daden.
Dus mochten si te bet gheduren.
Welc van hem tween mochte gheburen/
Datti woude varen sire straten/
Die mochte doe den anderen laten
Inden lande in sire steden/
Diet al ~~hilt~~ in goede vreden.
Dus gheuelt so dattie Graue
Weder achter wart troc aue/
Ende voer te Henegouwen waert.
Jan syn sone bleef an die vaert/
In Hollant ende berechte dat.
Die Bisscop die bleef in die stat.
Ende Willem bleef in Zeelant.
Daer naer na gheuiel al te hant
Dat Jan wech voer daer naer
In Henegouwen weet vorwaer.
Nu hoert hoet hier na verghinc.
Inden zomer quam die Coninc
Van Vrankerike in Vlaenderlant/
Ende het ghinc hem al in hant/
Bede lant ende steden/
Ende waren doe in groten vreden/
Dat onlanghe moste staen.
~~Alst~~ also verre was vergaen/
Dat die Coninc voer te lande/
Roerde daer ene nuwe scande/
Also alsmen heeft ghehoert/
Dat te Brugghe in die poert/
Die ghemeente wert ontbonden/
Ende enen nuwen Coninc vonden.
En sloegē des Coninx liedē ~~uter~~ poert/
~~Alsmen wel heuet ghehoert.~~
Die kindren van Vlaendren quamen in/
Ende peynsden om haer ghewin/
Dies die ~~meente~~ was wel blide/
Ende ontfinghense ten seluen tide.
Van haren ieesten latic staen/
Daerom heb ics niet ane vaen
Te ~~tellen~~ wat hem daer na gheuiel/
Wat si daden weetmen wel.
Dus wert Vlaendren al in roere/
Ende keerden hem an [b] hare voere/
Dat si ouer een droeghen/
Ende vele volx versloeghen
Te Cortrike alsmen heuet ghehort/
Recht al vaste bi der poert.
Daer bleef menich edel man.
Van Henegouwen myn Here Jan/
Bleef daer doet ten seluen tide/
Des die Graue ~~was~~ onblide/
Alst recht was doe hi wiste tgone/
Want hi was syn oudste sone.
Tflaemsche ~~diet~~ wert al in roere.
En hoerde noit man sulke voere.
Sine rusten noch en laghen.
Die iet verloes moste niet claghen.
Si sochten diewyl Artoys/
Daer si vonden somen Fransoys/
Dies si somwile scade ontfinghen.
So verre voeren dese dinghen/
Dat die van Vlaendren setten toe/
Ende voeren in Henegouwen doe
Voer Lessenes den Casteel.
Ende braken die al gheheel.
Die Graue die des hadde rouwe/
Was doe ter wile in Henegouwe/
Ende screef an Willem sinen sone/
Ende claghede sinen vrienden tgone/
Beide met bede ende met brieue/
Ende bat hem allen dor sine lieue/
Of sine in eren ~~wouden~~ houden/
Dat si op Vlaendren [c] scaden souden/
Sonder merren met alre crachte/
Beide bi daghe ende bi nachte.
Jonchere Willem ghinc te rade/
Wat hi best hier toe dade/
Men riet hem doe al openbare/
Dat hem ghene dinc beter ware
Dan hi gaderde al dat hi mochte/
Ende ~~stappans Vlaendren sochte.~~
Hi dede als men hem riet.
Die lude wouden laten niet
Sine quamen tot hem al ghemene/
Die van Zeelant groot ende clene/
Ende voer hem een scoen here/
Van Arnemuden ouer dat mere/
Tote in Vlaendren met scoenre scaren.
Al si bin der vloeren waren/
Mochtmen sien vele maste.
Daer quamen doe die Zeusche gaste
Jeghen stroem ende ieghen wint.
Jonchere Willem dat ionghe kint
Voer al mede ter hofsteden an.
Daer onsceepte menich man/
Daer si qualike mochten ontflien.
Die blode durstent cume ~~ane~~ sien/
Dat die coene wouden striden.
Die Vlaminghe quamen ten seluen tiden
Jeghen hem met groter ghere/
Ende [d] worpen hem aldaer ter were
Jeghen dat stoute Zeusche diet.
~~Mar ne mochte helpen niet~~
Al waren si stout in haren lande/
Ouer hem ghinc die scande.
Si verlozen daer den stryt.
Men gheboet ter seluer tyt/
Datmen die scepen voeren soude
Weder ten oerde/ ende also houde
Dedemen daer datmen gheboot.
Ende al dat here clene ende groot
Streken dor tlant altemale.
Dat deed si om dat weet ic wale/
Dat si seker wouden gaen
Tscepe als ic heb verstaen.
Het gheuel als si achten/
Ende quamen recht inder nachten
Weder tArnemuden binnen/
Sere blide in haren sinnen.
Dit gheuel ~~weet~~ vorwaer/
Alsmen screef ons Heren iaer/
M. C C C. ende twee/
Des donredaghes min no mee/
Voer palmdaghe in die goede tyt/
Alsmen orloghe noch stryt/
~~Iet~~ begonnen soude te rechte/
Diet liden mochte sonder vechte.
Willem die was herde blide/

[a] Elk andere.

Keert vveder in Henegouvve, synen broeder, en sonē Hollandt beuelende.

De Vlamingen verslaē s'Grauen soon, en beschadigen Henegouvven.

[b] Misschiē/ deerbaert/ of huerebaert.

[c] Schade doen.

De zelanders vallen daerentegen in Vlaenderen.

[d] Stelden sich.

Keren na de zege met blischap die in droefheit keerde.

Ende alle die van sire side
Wareu blide ende sere verhoghet/
Om dat God so had ghenoghet.
Die aerdssche bliscap mach niet duren.
Si verkeert tot so menigher vren/
Dauenture is onghestade/
,, Die leuen wille bi minen rade/
,, Hine sel hem verheffen niet/
,, Al ist dat hem gheluc ghesciet.
,, Want tongheval hoert so nauwe.
Hoer mensche ende dit woert kauwe.
Al moghestu bet [a] dat dyn ghenoot/
Ontsaghestu [b] el niet dan die doot/
Du souts di daeromme ghematen/
Ende dinen euenkersten laten
Onderduwet/ al bistu bouen.
Men sout prisen ende louen/
Daer ment vercyschte in elken lande.
Heuestu ghedaen grote scande/.
Dinen vianden verhef di niet/
So misseliken is dat ghesciet.
Ende hoe die auenture keert/
Job die heuet ons gheleert/
Ic salt v segghen wildyt horen.
[c] Als een mensche wert gheboren
Vanden wiue/ leeft hi onlanghe/
Ende doghet menighe droefheyt strange
Als een blome comt hi voert/
Ende eermens yet weet een woert/
Wort te niete ende vergaet.
Dits des arms menschen staet.
Ende hi vliet als ene scade/
Ende al syn dinc is onghestade/
Ende bliuet niet in enen doene.
O man hoe bistu so coene/
Die dit an di seluen proeues
Dune pens om dattu behoeues/
Ende lech die houerde ondervoet/
Die di nemmer goet en doet.
Al ghesciet di een gheual/
Ne maker of gheen ghescal/
Wes niet te blide/ mer dancs Gode/
Ende stant altoes tot sinen ghebode.
Hi mach di helpen ende niement el.
Op hem so moghestu leven wel.
Van hem comen alle zaken.
Wel hem die tbeste can gheraken.
,, Sonder Gode en is gheen goet/
,, Noch best/ noch beter/ dats mijn moet.

VVant na dat hi syn volk af hadde gedankt,

Alst aldus was comen/
Jonchere Willem heeft ghenomen
Raet wat hi best dade
Met sinen lieden. men wert te rade
Dat hi hem orlof soude gheuen/
Ende danken al syn leuen.
Hi dede al datmen hem riet.
Hi gaf hem orlof ende hiet
Dat si souden syn ghewerre/
Waert dat quame also verre
Dattie viande quamen met here/
Dat si trecken mochten ter were/
Ende weder staen die felle scaren.
Si louedent alle die daer waren/
Ende voeren thuis alsmen dit hoert.
En Jonchere Willem voer in die poort/
Te Middelburch in die veste/
Dat dochte sinen rade tbeste.
Ende voer aldaer/ want hi woude
Weten wats ghewerde soude.
Doe lach hi tote leden was
Paesschen/ doe quam niemare das/
Dat die ballinghe hem ghereden/
Ende sullen een groet here leden
Wt Vlaendren/ ende willen comen
In Zeelant te haren vromen.

Quamen de ballingen met Guido van Vlaenderen op Zelande. Daer Ionkhere VVillē met vele Volks tegen trokt.

Als si deden op die tyt.
Jonchere Willem sonder respyt/
Ontboet int lant harentare/
Dat hem comen ware niemare/
Dat die ballinghe met groter crachten
Comen/ ende dat si achten
Zelant te soeken haestelike.
Ende hi dede bidden vriendelike
Al den lieden vanden lande/
Dat si hem helpen die grote scande
Keren/ die hem mochte ghescien.
Tfolc quam al toe mettien.
Tote hem quam menich man/
Also als ic ghemerken can/
Dat noyt in Zeelant was vernomen/
Dat so menich man was comen
Ter lantswere/ alsmen sach
Daer op sinte Joris dach.
Hi ghinc met sconen here
Tote Vlissinghen op dat mere.
Hem ontmoete een here wel also groet/
Dat hem helpen wilden ter noet.
Dat sachmen ten seluen tide/
Die Vlaminghe ligghen an dander zide/
Met menghen scepe al ghereet.
Tweder was scone ende heet/
Ende die wint ne waepde niet.
Hets so vele dat ghesciet/
Dat gheen man terechte sal ,,
Van sinen ghelucke maken ghescal/ ,,
So sciere keert die auenture/ ,,
Dat een man wert te zure/ ,,
Al dat hi oyt ghesach. ,,
Ende here keerde opten dach/
Ende ghinc tArnenuden waert.
Het wert waepende ter vaert/
Vten Noerden redeliken.
Ic waent God wille van Hemelrike.
Die vloet ghinc ende si quamen
Met haren scepen al te samen/
[d] Loueren recht inden wint.
Ic wane noyt eer noch sint
Opt man loueren sach
So menich scip op enen dach/
In so nauwe onreynen diepen/
Ende so nauwe te gader liepen/
Als daer ter seluer wilen deden.
Jonchere Willen was ter steden/
Met sinen lieden opten lande.
Dient dochte grote scande/
Sine soudense weren daer si quamen/
Ende riep sine lieden te samen/
Ende bat hem ende gheboet
Dat si ghinghen in scepen groet/
Dat si ieghens hem souden varen
Alle gader teenre scaren.
Het was om niet datti bat.
Niement en woude daer ter stat
[e] In die grote scepe gaen.
Dus si worden si harde saen
In die hauen daer beleghen/
Tot Arnemuiden in alle weghen.
Aldus hadden si haren wille/
Ende bleuen ligghen stille
In hare scepen die dach dore/

a Tander/ Bet dan dyn. b Anders niet.

c Job int 14.ca.

d Laveren.

e Tegens die grote. Maer hi vvert in Arnemuden beset.

Ende

† synne
Ic segge u dat ghi merken moghet
† ter
to
† dat
onverduwedt
hoedet
hi
ter
nes
dat bewijst

was gaen reden
ledede
† was
† wouden
† wel
ghehouden
den
sal

†tid

†aldaer

‡mon

‡tot

‡colod

¶natder

ʒtotd

Iwas

Ende hadden haer gheuoech ter core.
Des ander daghes ghinc men te rade/
Watmen nv hier toe best dade.
a Een ider. a Manlic riet hier toe syn beste.
Men wert te rade int leste:
Ende alle die van Kemmerswale/
Ende die van Cruninghen alsa wale/
Entie van Beuelant teenre scaren/
Thant thuys souden varen.
Hier toe reeden si hem ter spoet/
Ende voeren doe die naeste vloet
Voz bi die viande met ghenende/
Om te weren des lants ende
Daer si toe deden hare macht.
Die Vlaminghe bleuen met hare cracht
Ligghen al stille den nacht aldaer.
Des ander daghes werter ghewaer/
Dat si lieden wt haren here
Senden voert ter were.
En syn volk gestaghen eens, Nu drocchmen daer des ouer een/
Want hem daer dat beste sceen/
Dat die Maersalc soude gaen
Ter Veren/ende dat volc bestaen.
Des wortmen te rade sciere.
Doe nam hi onder syn baniere
Die Duvelanders en die van Scouden/
Die seiden dat si niet ne wouden
Hem begheuen toter doot.
Hem soude volghen te deser noot/
Die goede lude van Zericzee/
Diet gaerne deden. wat wildi meer?
Si mochtent doen al sonder scande.
Daer na die Noertzide van den lande/
Die ghene vanden vijf ambochten/
Die altoes niet eens en dochten.
Die after hoede hilt die poert
Van Middelburch.verstaet mi voert.
Men begonde dat volc te scaerne/
b Oorloch-schepen sonder rueden. Ende men brugghede ouer de Aerne/
Met b heercogghen sonder ghilen.
Tfolc ghinc over ter seluen wilen/
Also recht alst was ghescaert/
Ende streken ter Veren waert.
Jonchere Willem bleef tArnemuden/
Ligghende met sinen luden/
Ende sach die scaren hene gaen/
Die hem dochte wel ghedaen.
Si ghinghen wech met haesten groet.
Die Vlaminghe saten in haren boet/
Ende saghen toe al dat ghesciede.
Doe vergaderde tsGrauen liede
Bi der Vere an die vianden/
Ende ghinghen doe roeren die handen/
Die waren opten dike bouen/
Datmense te rechte mochte louen.
Want si vochten met ghenende.
Doe viel of met groter scende/
Pouwels blanoet ende die sine.
Alst den onsen wert anscine
Daer most si vlien doer die noet/
Of si mosten bliuen doet.
Diet riet worde vermaledijt.
Had si gheuolghet ter seluer tijt/
Als si te vozen hadden bestaen/
Dander waren niet ontgaen/
Si waren ghewehen metter vaert
Weder te hare scepen waert.
Dat heb ic sider wel ghehoert/
Van hem diet my seiden voert/
Dus schonfierde dat scone here/

Ende bleuen doet inder were/
Vele lude van tsGrauen vrienden/.
Die hem inder noet dienden.
Daer ontsloe die lopen mochte.
Tarnemuden quam tgherochte/
Datmen seide al openbare
Dat ter Veren ghewonnen ware/ En anderwerf.
Ende tsGrauen vrienden had gewonnē.
Doe quamen donse toe gheronnen/
Ende liepen ouer daer na doe/
Ende setten den Vlaminghen toe/
Met haesten groet ghenendelike/
Die daer stonden opten dike
Ghescaert ende haddent siene/
Jeghen enen man wel tiene.
Ende deden donse met crachte tonder.
Dat sijt bestonden dat was wonder
Dat so onghelike sceen.
Si bleuen doet bi drien/bi tween/
Die daer niet ne mochten ontgaen/
Dit heuet scamelheit ghedaen/
Diese d'want in deser noet.
Daer bleuen tsGrauen vrienden doet
Een groet ghetal inden stride.
Willem moster ten seluen tide
Doer die noet vlien in die poert/
Want tfolc voer rechte voert
Sonder were sire straten.
Dus moste hi die were laten/
Ende sine vriende die bi hem waren/
Quamen in Middelburch gheuaren/
Ende bleuen daer ligghen stille.
Doe haddens die viande haren wille.
Ionkheer VVillem Vlucht in Middelburch, en dat, als onversien opgegeuen hebbende.
Die Graue was doe onuersien/
Bede van spisen ende van dien
Dat hi behouede te sulker dinc.
Hier na men te rade ghinc/
Datmen maecte ene sprake
Op sulke a couent/op sulke sake: a Op sulken voorwoorde
Datmen Willem soude laten varen/
Ende alle die gone die met hem waren/
Ende die met hem varen wouden
Onghescaet ende onbescouden/
Ende dien gheuen goet gheleide
Den luden en ten goede beide/
Des men quame te Zericzee
Enen dach daer na ende niet meer
Die porte soude ghisele gheuen/
Dat si met haren Ghypen bleuen/
Diemen coes ende diemen ghaf.
Wat helpt hier vele gheseit af?
Willem voer doer die straten/
Ende Heer Ghye woude niet laten/
Hine gheleide houeslike.
b Dit wach recht in die weke/ b Dit was/ int anders.
Na Mepe ende manendach/
Dat Heer Ghye dus ghesach
Van sinen neve syn gheuoech/
Daer menich Vlaminc om loech/
Ende menich valsch Zelander mede.
Doe hi quam toter stede/
Diemen Bozdendamme hiet/
Woude Heer Ghye ghedoghen niet
Dat syn volc yet vozder voere/
Misselic oft werde in roere.
Ende deedse varen ant ander lant/
Dat ten Oerde was ghenant.
Ende liet doe Jonchere Willem varen/
Tot Zericzee met sire scaren/
Ende alle die met hem varen wouden/

Voeren wech al onbescouden.
Dus voer Willem in Zerixze/
Al was sire herten wee/
Dat ne sceen gheen onmate.
Doe hi quam op die strate
Hietmen wellecomen wesen.
Hi bleef rechte voert met desen/
In die poerte ~~ende~~/sine vrienden/
Die hem ~~ghe~~trouwelike dienden/
Ende sire comste blide waren/
Na dien dat daer was ghevaren/
Rechte voert so bleef hi daer.
Ende Heer Ghye quam daer naer/
Met sine lieden voer die poert/
Ende bleef ligghende rechte voert
Voer die hauen ene wile.
Onderlinghen scoten si pile/
Menighen eenen eer si sceden.
Die Vlaminghe hem bereden/
Ende voeren hare straten doe.
Die bisscop Ghye sette toe/
Ende gaderde ene here groet.
Den neve tontsetten vter noet/
Haddi tfolc willich vonden.
Die Grave quam ten seluen stonden
Wt Henegouwen als hi best mochte/
Ende leyder an sijn ghedochte/
Den sone tontsetten ende die poert.
Hi bat ende gheboet rechte voert
Alle sine ghetrouwe vrienden/
Dat si teser noet hem dienden.
Ende vergaderde teser noet/
Te Sciedam een here groet/
Als diet harde gaerne begrepen.
Ende doet reden grote scepen/
Om te vechten op die viande/
Ende te wreken sine scande.
Hier binnen ist also ghesciet/
Dat die ~~vianden~~/wouden niet
Achter laten haer beghin/
Sine wouden meren haer ghewin.
Heer Ghye was sonder goet/
Daerom setti sinen moet/
Hoe hi den Grave verdriuen mochte.
Den Zeuschen heren oec dochte/
Mochten si haren wille beiaghen/
Hem ne rochte in wat plaghen
Dat die Vlaminghe mochten comen/
Op dat hem dat quamen te vromen.
Doe streken si voer Zericzee/
Ende brochten daer luden mee/
Dan si te voren hadden daer.
Ic hoerde segghen wel vorwaer/
Dat si hem des vermaten/
In Duvelant daer si saten:
Dat si die poert winnen souden/
a Op dat sise stormen wouden/
Sonder verlies met cleenre pine.
Als si sint deden anscine.
Want si vermaten hem openbare/
Dat niewer na so vast en ware/
Alsment makede: ende seiden mede
b Hen ware ghene vaste stede.
Lessenes was vaster vele.
Doe mochtmen horen menigher kele/
In dat here ouer al/
Ende maecten groet ghescal:
Nu toe metter vaert/
Hannijn/ Pieter ende Gheraert/
Laet ons winnen dat crapen nest.

Komt te zerikzee daer hi in belegert vvert.

De Bisscop Guide, en de Graue samelen volk.

De Vlamingen stormen op zerikzee en bliuen vele.

a Indien si.

b Het ne ware.

Trouwen wi wanen dat hijs mist/
Dat ghijt so langhe hebt ghehouden.
Ghi waert bleuen onbescouden/
Haddijt te tide op ghegheuen/
Ghi hadt alle behouden tleuen.
Nu suldi a doen quaden fijn.
Mijn Heer Ghye had v ghesijn
Een goet Here haddine ontfaen.
Trouwen nv ist al ghedaen.
Dit riepen si alle wt enen monde/
Ende ghinghen opten seluen stonde/
Bi den kakenem an die noertzide.
Daer was menich Vlaminc blide/
Die voer avont ~~wert~~/wel moede.
Die porters waren op haer hoede/
Ende hilden die porte beloken toe.
Ende die Vlaminghe quamen doe.
~~Doe~~ riep een al openbare:
Hannijn bi Gode du gaes te nare.
Du sulte lopen in dat net/
Ic sal steken int winket.
Te Lessenes dadic alsoe.
Ende hi makede hem voren doe/
Ende dander volghede in dier ghebare/
Of die poerte sonder were ware.
Ende woudse winnen op die stonde.
Also alsmen ghemerken conde/
Quamer vijf duusent ofte meer/
Die daden enen corten keer.
Als si bi der poerten quamen/
Vaste ghedronghen/ ~~al~~tesamen/
Ondede men die poerte sonder ~~ghe~~luut/
Ende die van binnen/ ~~quamen~~ wt/
Met groter drust b/ ~~an~~ die Vlaminghe.
Die wech wort hem al te inghe/
Die si waren comen daer.
Want si hadden sulken vaer/
Dat sijs storms al vergaten.
Si mochten/hem seluen haten/
Dat si hem des hadden vermeten.
Oec suldi die waerheit weten/
Dat noertwaert wt der poertē sprongē
Die oude lude met den jonghen/
Ende liepen oestwaert/omme/
Om enen hoec/ om enen cromme.
So dat die porters daer vernamen
Dat die lude van noerden quamen/
Waenden si wel dat ~~viande~~/ waren.
Eñ volchdē dwers den Vlaemschē scarē.
Doch worden sijs ten lesten vroet/
Dat si quamen op haer goet/
Ende waren hare vriende/
So dat haer spel daer mede ziende.
Ne hadde nochtan die vaer ghedaen/
Der Vlaminghe waren min ontgaen/
Men hadder opt lant ghesleghen mere.
Die Vlaminghe waren so vten kere/
So dat si met groten hopen/
Recht toe in dat water lopen/
Ghelike of het scape waren.
Men sach daer menich moeder baren/
Hem seluen drenken doer die vrese.
Daer wort menighe weduwe ende wese
Voer Zericzee ter seluer stont/
Als den vrienden wel wert cont.
Hine was so coene noch so stout/
Hine bezuerde daer sijn zout/
Dat si te voren hadden ontfaen.
So luttel bleef daer ontgaen/
Dat sijs ne lyen nemmermere/

a Een quaden doot steruen.

b Gedruis

So

t inde

twas

z dade

t wel

t liefsen

londe

t vlamingen

t wel

t al

vlaminghe

† ghi

† lettel

⊙ dat

† lettel

M
hoe men den lieden dede ghenoegh
hoe want men daer al sulk ghenoegh

† of

⊙ daer en liet en sij door ghenen scame

voorstijt

So vele verdronken inden kere/
Sonder die si daer versloeghen.
Ic wane die vriende ~~luttel~~ loeghen
Ten eersten male doe sijt wisten/
Ende si hare vriende misten.
Si verloren met desen lope/
Een groet deel wt haren hope/
~~Die~~ si voer hem drenken saghen.
Ic waent die poorters ~~luttel~~ claghen/
Want si haddens hier ghenoech/
O Vlaendren es di dit ghenoech/
Dattu nemes sulc auenture/
Die di wert so sere te zure/
Om lieden die di niet bestaen/
Ende metti niet toe en gaen.
Doemen dijn volc int water dreef/
Mer welc Zelander doe bleef?
Si wachtens hem harde wale.
Wiltu merken mine tale?
Ic seg die di ter stede brochten/
Dat si anders niet en dochten/
Dan mochten si metti voldoen/
Sine achtens niet een [a] bottoen/
Hoe grote scade du ontfinghes.
Op dat si metti haers dinghes
Mochten wel comen te bouen.
Dat souden si harde gaerne louen.
Ende hoe dat voert metti gaet/
Dat si ontgaen dats haer raet.
Dit moghestu merken ende besien/
Want si emmer achter tien/
Alst comt ter [b] porsen ende ter noet.
Daer bleuen ghene Zelanders doet/
Het waren Vlaminghe altemale.
Men macht oec proeuen wale
Dat si zome leden smerte/
Om haren Here in hare herte/
Al conden si hem ghehelpen niet.
Merct bi v seluen ende ziet/
V is ghesciet des ghelike
Nochtan dat die Coninc vā Vrāckerike
Bede den ouden ende den ionghen/
In Vlaendren wel hadde bedwonghen/
Ende men tlant van hem helt/
Ghi dreeften wt met ghewelt/
Ende benaemt hem al sijn recht.
Die Graue ne was [c] man no knecht
Heren Ghyen weet men wel/
Al sidi ons dus fel.
Perst hier om laet v ghenoeghen/
Ende pijnt andersints te voeghen/
Dat v orbaer is vele bet/
Dat ghi v lieden laet int net/
Daer die Zeelander wt ontgaet/
Ende wachtes v dats mijn raet/
Wat so sien het ne helpet niet.
Alst aldus was ghesciet/
Wort te rade in corter vre/
Heer Ghye dat hi dauenture
Woude nemen ende varen
Te Hollant met sine scaren.
Want men dede hem verstaen/
Quame hi men soude hem saen
Dat lant op gheuen/ ~~ende~~ men soude
Sere vechten also houde/
In tsGrauen here als hi daer quame/
~~Ende dat niet laten dor scame.~~
Dus wast bereet seide men hem.
Doe seide Heer Ghye: ende ic bem
Ghereet te varen ~~dor dijt~~ nv raden/

Daer dien si ten geualle quamen selfs buiten schoots bleuen.

[a] Twint niet/ niet een mijt.

[b] Persen/ alst noodt is.

[c] Leenman/ ondersaet.

Guiede van Vlaendren trekt in Hollandt.

[d] Bereet ghi mi sulks raden.

Ende mi staen wilt in staden.
Si seiden ia wi/ diene daer brochten.
Ic ne weet of sijt alle dochten.
Ende hi voer slechts te Hollant waert.
Des die van Zericzee veruaert/
Meer waren op die stonde/
Also alsmen ghemerken conde/
Dan si waren bin den daghen/
Dat si so vaste vor hem laghen/
Ende si hem daghelix pine daden.
Si ontsaghen datmen verraden
Soude den Graue ende al sijn here/
Ende al tlant winnen sonder were.
Dat was haer duchten in die [a] poert.
Ende Heer Ghye die voer voert/
Tote dat hi inden Widel quam.
Als die Graue dat vernam/
Ontboet hi sijn volc groet ende clene/
Dat si tot hem quamen al ghemene.
Dat volc quam van allen ziden/
Ende die Graue began verbliden/
Dat hi sijn volc willich vant/
Bede porters ende al tlant.
Hier binnen wast so comen/
Datter een sprake was ghenomen/
Ofment yet ghevreden mochte.
[b] In can gheweten wiet toe brochte.
So datter een vrede was ghesproken/
Die naer weder was te broken.
Want die ghemeente vanden lande
Riepen: wapen der groter scande/
Die ons nv hier ouer gaet.
Wie heuet ghegheuen desen raet/
Dus wort tfolc al onbonden.
So datmen ten seluen stonden/
Den volke seide al openbaer/
Datter gheen vrede en waer/
Men woude nemen dauenture.
Des ander daghes op die vre/
Liet hem tfolc wel ghenoeghen.
Op die nacht ghinc ment voeghen/
Datmen den volke orlof gaf/
Dat sere tornich was hier af/
Ende die vrede die ghinc voort.
Also als ic heb ghehoort/
So was besproken sonder waen/
Dat die vrede soude staen
Na tontsegghen maenden viere.
Aldus wast besproken hiere/
Ende bezeghelt also wale.
Daer wast besceden ten seluen male/
Datten die Graue of Heer Ghye/
Macht ontsegghen wie dat sie/
Met open brieuen/ ende daer naer
Soude gheduren/ weet vorwaer/
Vier maenden al gheheel.
Ende Heer Ghye soude sijn [c] vordeel/
Al toter Masen hebben Zeelant.
Die Graue soude hebben in hant
Sine porte van Zericzee.
Ende men soude die porte niet mee
Vesten dan si gheuest ware.
Mer si mochten openbare
Haer goets ghebruken waer het laghe/
Sonder moeynesse ende claghe.
Entie coepmans mochten wanderen/
Met ghemake deen onder den anderen/
Ende sonder die ballinghe alle liede
Mochten wanderen. dit ghesciede
Als ic heb verstanden twære/

[a] In de stad.

Daer vvert vrede tegen de vville van de gemeente gesloten.

[b] Ik en kan niet.

[c] Voor sijn deel.

Alsmen screef ons Heren iare/
M. C C C. ende drie/
Inden zomer zeghet men mie.
Den dach can ic niet besceden/
Bede van verdinghe ende van vreden/
Mer tene voer ende tander na
Cortelic als ic versta.
Daer an leghet ghene macht/
Op dat wi hebben des sins cracht.
Dus gheuelt dat weet ic wale.
Heer Ghye voer ten seluen male
Weder thuys aldaer hi woude.
Die Graue sende also houde
Te Zericze stappans ter stede/
Ende ontboet dat si hilden vrede/
Diet node horden had moghen wesen.
Men dede dat ghescrift daer lesen/
Doe die vrede was ghegheuen/
Ende bezeghelt dus ist bleuen.
Die Graue hilt op syn zout/
Es hi ionc/es hi out/
Die [a] dor hem hem liet verdriuen. — a Sines haluen.
Dus mochti onbescouden bliuen.
Hi woude rusten al hier naer.
Doe viel hi in ziecheden zwaer/ — *Die Guide van Vlaenderen t'sinē geuoege opsegget.*
Als hem sceen die winter stonde/
Dat hi hem seluen niet en conde
Ghehelpen in enigher noet met dade/
Het ne ware allene met rade.
Dit vereischten sine viande/
Ende pensden hem te doen mere scande.
Ende rieden Heren Ghye dat
Hi dede scriuen op die stat/
Brieuen ende ontseide die vrede.
Dat dedi stappans ter stede/
Alsmen hem riet min no mee.
Men riep enen monic van Nonnee/
Vander orden van Premonstreit/
Die de boetscap had ghereit:
Ende een pape die met hem quam
In die Haghe. als dit vernam
Die Graue/dede hise wel ontfaen/
Den moninc ende den cappellaen.
Ende nam enen brief van hem beden/
Die den dach souden besceden.
Dat hi den brief van hem ontfinc/
Dat dedi op sulke dinc/
Die brief was eer ghegheuen.
Hi woude dat die saken staende bleuen/
Van dien dat hi daer quam/
Want hijt niet eer vernam.
Ende dede hem gheuen brieue mede/
Dat hi van hem had daer ter stede/
Sulke brieue hadde ontfaen.
Ende lietse henen varen saen/
Ende dedese gheleiden wt sinen lande/
Datmen hem ghene scande
Soude doen hoe dat ware.
Ende hi beriet hem doe daer nare/
Wat hi best dade hier toe.
Ende wort te rade doe/
Dat hijt sinen sone ontboet/
Ende al den porters cleen ende groet/
Den dach dat die brief was comen.
Ic geloue wel dat hem [b] somen — b Sommigen.
Leet was/ende hem somen lief.
Recht aldus ist ghesciet/
Alst is ghescreuen min no mee/
Dus wistent die van Zericzee.
Men telde na dien daghen die weken — *De Graue vertrekt na Henegouwen.*
Wanneer die vrede soude breken.
Doe liep alsmen proeuen mach/
Na half vasten die maendach/
Die leste dach vander vrede.
Ende inden seluen iare mede/
Alst bescreuen is hier voren.
Die Graue dede dat moghedi horen/
Hi was cranc ende om tgone/
Omboet hi Willem sinen sone/
Tote hem te comen al te hant.
Hi woude hem beuelen tlant/
Want hi syn oudste sone was.
Een deel heb ic vergheten das/
Yet te segghen van Heynrike/
Sinen broeder die sekerlike
Een goet kint was/die was doet.
Des haddden die vrienden rouwe groet.
Die was doutste naest Janne.
Nu wast op Willem comen danne/
Dat hi was doutste ende deerste/
Ende moste bliuen die gheheerste.
Daerom ontboet hine daer/
Want het was al openbaer/
Dat hijs berechten conde.
Doe nam hi orlof in Zericzee/
Joncheer Willem ende voer ten vader/
Ende dede syn ghebod algader/
Sonder enich weder tale.
Die Graue beual hem altemale
Tlant te berechten in sine stat.
Entie lieden wilcoerden dat/
Ghemeenlike met vrien moede/
Ende vament al in groten goede.
Die Graue nam orlof eñ rumede tlant/
Ende voer in Henegouwen te hant/
Ende keerde weder nemmermere/
Ende liet den sone bliuen Here.
Joncheer Willem dede ende liet
Inden lande datmen hem riet.
Ende pijnde vriende int lant te maken/ — *Tegen dat de tijt des ontsegs gelach, gadert Ionkheer VVillem sine mannē.*
Tote dien dat begonde naken
Die tijt dat die vrede wt ghinc.
Doe bat hi teser dinc/
Den edelen lieden ghemeenlike/
Bede die arme ende die rike/
Dat si hem holpen tesen stonden.
Op haren cost/ want hine conde
Nu den cost niet vergheiden.
Dit heeftmen ghehoert selden/
Dat die welgheboren liede
[a] Ongheleuert ende sonder miede/ — a Sonder soudt.
Dienen den Graue tenighen tiden/
Sonder doe/des was hi blide.
Ende nam den oem met hem te rade/
Den Bisscop wat hi best dade.
Men wert te rade datmen boet/
Ene hereuaert also groet
Alse oyt in Hollant was ghegheuen/
Ende die oec also bedreuen/
Dat die meente al [b] twiuout/ — b Tweevout/ins ander.
Den Graue dienden ionc ende out.
Ende die edel liede ghemeenlike/
Op haren cost arm ende rike.
Die vrede ghinc wt wat wildijs mee/ — *Die van zerikzee doen een vutval.*
Ende die porters van Zericzee/
Streken wt ten seluen stonden/
Te Blodenborch daer si vonden
Lieden die hem ter were setten.
Si liepen toe al sonder letten/
Ende [c] woeden ouer die gracht/ — c Wadeden.

Ende

† was

⊖ tot d

† of

⊠ nidt mede

‡ al

◎ ghedoodt

† woorschreden

tlestend

Onddwede

tghesegt

Ende vochter an met ſulker cracht/
Dat ſi boden al waſt ſcande/
Die daer op waren al haer hande.
Die porters woudenſe niet ontfaen/
Haers danx ſouder niet een ontgaen.
Si hadden hem ſo lede ghedaen.
Ten leſten iſt alſo vergaen/
Dat ſiſe niet ne verdroeghen/
Mer dat ſiſe alſo verſloeghen/
Alſo alſmen gheweten conde.
Ende keerden weder ter ſeluer ſtonde
In die poort al ongheſcent.

En ontbeidē Ionkheer VVillem, die gekomen ſynde, den vianden ſlach biedet a Daer.

Stappans men doe boden ſent/
An Willem den ionghen Here.
Dat hijt en late in ghenen kere/
Hine quame het ware ghewonnen.
Want het ware alſo begonnen/
Si hoepten tlant te crighen wale.
Wat holpe hier of langhe tale?
Ionchere Willem deet [a] dor tbeſte/
Ende wort te rade doe int leſte/
Dat hi voer al ſonder beide/
Een deel met ſijns ſelfs gheleide/
Doe hi daer of nyemare hoerde/
Met lieden die hi met hem voerde/
Ter ſeluer wilen vter Zeie.
Saterdages waſt feitmen nie.
Dus voer hi wech ſire ſtraten.
Si hadden den wint goet ter maten.
Ende quam doe noch min noch mee/
Dan binnen den daghe te Zericzee/
Al gheruſt ende wel te vreden.
Doe ſi quamen binnen der ſteden/
Bleuen ſi in ruſten daer.
Des ſondaghes daer naer/
Word ſi te rade ghemeenlike/
Dat ſi wt wouden ſtriken/
Al was there niet comen doe.
Ende Ionchere Willem die ghinc toe/
Vter poort an die zuutzide/
Als die therte ſtont te ſtride/
Jeghen hem die laghen tote Oertzee/
Want ſi waren hem ghevee/
Ende ſi laghen met haren ſcaren/
Daer ſi quaet te ſoeken waren.
Ionchere Willem dede hem ſegghen/
Ende oec dat te voren legghen/
Dat ſi rumen wouden die [b] telde.
Ende comen ieghens hem te velde/
Hi wout [c] corten op dien dach/
Ende winnen daer die winnen mach.

b De legerſtede.
c Int kort een ende daer van maken.

Dies wouden ſi niet ane gaen.
Binnen deſen heeftmen beſtaen
Ridder te maken opter ſtede/
Ionchere Willen/ende oec mede
Heer Nyclaes Here van Pitte/
Ende oec die baſtaert Heer Witte.

En (ridders name genomen en gegeuen hebbende.)

Tſgrauen neve was die gone/
Ende was tſGrauen Florens ſone/
Daermen te voren of mach horen/
Doer wies doet quam deſen toren/
Daer ic nv of heb gheſeit/
Ende daer toe noch menich leit.
Dat ſuldi hier na horen wale/
Eer ic enden ſal deſe tale.
Als Ionchere Willem had ontfaen/
Ridders name/maecti ſaen
Menighen Ridder daer ter ſtede.
Die Here van Voerne diene dede
Ridder.ic vermete mi das/
Dat hi die acht en veertichſte was/
Die ſi maecten Ridder daer.
Doe quam hem boetſcap daer naer/
Dat ſi met haren ghetelde
Nu comen willen te velde.
Ende woud ſi comen men was blide/
Ende ſoudſe ontfanghen met [a] nide.

Devvile ſi niet verſchenen, in de ſtadt keert.
a Als viantden ghetamet.

Mijn Here Willem ghinc te rade/
Wat hi hier toe beſt dade.
Sijn raet droech ouer een/
Dat hem daer dat beſte ſceen/
Datmen ghinghe in die poort:
Na dien datmen heeft ghehoert
Dat ſi te ſtride niet en comen/
Si ligghen vaſte op hare vromen/
Of ſi [b] bin ere veſten laghen.
Tſgrauen vrienden doe ſi dat ſaghen/

b Binnen eenre veſte.

Keerden weder in dit ſtede/
Ende hilden den dach dore vrede.
Binnen der poort lach Heer Willem/
Ende menich vroem man met hem.
Des woēſdages quamē die Vrieſen naer
Ende Kenemaers oec aldaer.
Heer Ghye die Biſſcop van Vtrecht/
Die coene volc brocht [c] echt/
Datmen niet rechte mochte priſen/
Van ſcoenheden in alre wiſen.
Nu was dit here vergadert al/
Hoert nv voert hoet varen ſal.
Tſdonredaghes ghinemen voert/

Als Ionkheer VVillē ſyn volk belandet vvas doet hi vveder een vvtval.
c Mede.

Ende ſtreet met al den here noert/
Vter poerten te Bridorp waert.
Daer mochtmen ſien op die vaert/
Die viande dat ſi hare baken
Hoghe op haren torre traken:
Als Ghiſe Nobles ſone dede.
Doe was ghemaect daer enen vrede/
Dat hi ſoude ſijn teken vellen/
Ende bliuen thuis met ſine gheſellen/
Toten naeſten zondaghe.
Dit brochten toe ſine maghe/
Dor tbeſte/ ende ſoude dan incomen/
Sal hi doen dat hem ſal vromen.
Daer wortmen te rade daer/
Ende keerdē te hande weder daer naer/
In die poert ten auont male.
Nu hoert een iammerlike tale.
Des vridaghes heeftmen vernomen/
Dat den vianden toe ſijn comen/
Vele ſcepen met Vlaemſchen here.
Daer ieghen ſoudemen ter were/
Vele ſcepen opt water legghen.
Dit dedemen al den Heren ſegghen.
Grote ſcepen een groet ghetal/
Dedemen wel mannen al.

De Vlamingen ſchepen ouer, en ſlaē Ionkheer VVillems volk in groten getalle.

Die ſoudmen doe voeren in Goude.
Dat niement opten lande ſoude
Gaen/des droechmen ouer een.
Dat hildemen qualike alſt wel ſceen.
Als een ries verweent die ſinen wille
Doet altoes lude ende ſtille/
So wil hi vroeder ſijn allene/
Dan een Heer is al ghemene/
Ende acht tſghebods niet datmen doet.
Gaet wel ſo iſt goet.
Ende gaet anders yet dan wale/
Sone wil hijs horen ghene tale.
Dus ghevielt daer men toe ſach/
Datment Hollant verwiten mach/
Die grote dwaeſheit die daer gheuel.

Als ghi moghet merken wel.
Teerste datmen quam in Duvelant/
Spranc een wt di cocte te hant/
Na enen man die vor hem liep.
Wapen dat hi niet en sliep/
Op die wile dat hi op spranc.
Want hem volghede eer iet lanc/
Wt den scepe al ghemene/
Dat volc groet ende clene.
a Weder-stoot. Hier of quam een a weder stoot/
Die den Graue wort te groot.
Want des niet wert ghewaghen/
Noch oec ouer een ghedraghen/
Doemen vter poerten sciet.
Die ene woude den anderen niet
Laten gaen/hine ghinghe mede.
Dus sciede daer ter stede/
Dat harde clene was voeracht.
Dus bleuen si daer al toter nacht/
Ende dede tquaetste dat si mochten.
Die viande hem doe bedochten/
Ende quamen onder den roec ghegaen/
Daer si die onse saghen staen/
Onversien ende stredense an.
Doe wert daer vluchtich menich man/
Doe mense sloech op dat houet
Van achter. sine haddens ghelouet/
Sine hadden daer met hem ghewesen.
Diese sloeghen. recht met desen
Wort dat here vluchtich al.
Doe wert daer een groet ghescal/
Vanden ghenen die leewen riepen.
Daer tsGrauen liede int water liepen/
Toten scepe inder vloet.
Menich hadder quaden spoet/
Voert te comen dor den slike.
Daer wert menich iammerlike/
Doet ghesleghen sonder were.
Ic wane noyt man so sconen here/
So sere sciere sach ondaen.
Daer bleef menich man ghenaen/
Ende menich versleghen eñ verdronken/
Die in die Gonde daer versonken.
Die Bisscop bleef ghevanghen daer.
Tvvelk vvi Wi dorren segghen wel vorwaer.
gaerne be- Verliesen wi wi ghelien wale.
kennen en Die Vlaminc heuet ander tale/
ons schade Verliest hi hine liets niet.
niet als de Ic wane daer bi is ghesciet/
Vlamingen Dat hi heuet der liede so vele.
bun volk Het ghinc met ons al vten spele/
niet ach- Die scade was al te groet/
tende, min- Van luden die daer bleuen doet.
der en ma- Het is der Hollander maniere/
ken, Verliesen si drie man ofte viere/
Si segghen liever meer dan min.
Die Vlaminc missaect int beghin/
Al verlore hire meer dan hondert/
Hi missakets wie saes wondert.
Ende soude segghen harde sciere/
b Int ander/Souuers. Daer sijn versleghen b scumers viere.
Dit hoert men al den dach.
Ic ne weet hoet wesen mach?
Minde die Here alsmen seghet/
Die liede als elc Here pleghet/
Te minnen sijns selues liede/
So wetic wel dat niet ghesciede/
Dat hi die liede set in waghen.
So dorstmen niet daeromme vraghen
Dat hi enen man verlore/
Om dusent marc wist hijt te voren.
Dus ne ist metten Heren niet.
Hem ne roect wats ghesciet.
Want dat volc hem niet en bestaet.
Namelike dient niet an en gaet.
Al waren dusent weruen mee/
Hine gauer niet om een a slee. a Een haer/een nijt.
Op dat hi tsine mochte bedriuen.
Si moghen slachten den keitiuen/
Die hem dus verdullen laten/
Ende hem seluen so sere haten.
Want die auenture werket wonder.
Die nv is bouen merghen onder. "
Dit mach merken diet wil verstaen/ "
Dat recht aldus is vergaen.
Heer Willem outquam van daer/ *Ionkheer*
Al doghedi groten vaer. *VVillem*
Dat gheen cleen wonder en sceen: *vlucht in*
Van alle den here en wasser gheen/ *Zerikze, en*
Hine woude wel ter seluer wilen/ *geuet sinen*
Hebben ghesijn ouer dusent milen/ *ludē oorlof.*
Hadde dat moghen wesen.
So seer barenteert waren si van desen.
Ghi moghet wel die waerheit weten/
Hadde dat volc alle stille gheseten/
Opten dijc al sonder were/
Sine hadden in enen daghe dat here/
Niet ghesleghen met liever lade/
Al hadden sijs goede stade.
Die mochte ontcomen hi ontquam.
Des ander daghes men raet nam/
Datmen den luden orlof gaf/
Die meer vloen dan den draf.
Hadden si ghelopen opter aerden/
Si haddē gheronnen oft ware paerden.
Waerlijc beide den andren niet/ b Elk van hun/geen van hun.
So lede was hem daer ghesciet.
Tfolc voer al sire straten/
Ende heuet den iongen Graue ghelaten
In die poert bliuen allene/
Met sinen ghesinde dat was clene.
Mer die porters al ghemene/
Stondens hem bi met herten rene/
Ende die doer sinen wille waren
Ghesceiden vander Vlaemscher scaren/
Daer hi vant trouwe claer.
Dit ghesciede int selue iaer/
Des vridaghes vor palmdach/
Des langhe Hollant denken mach.
Ende die Vlaminghe warens blide.
Des saterdaghes te vollen tide/
Quamen die Vlaminghe vor die poert. *De Vlamin*
Met haren scepen ende lagher voert/ *gen comen*
Tot des maendages in die paeschwekе. *vveder*
Dat si en hadden ghene breke. *voor zerik-*
Ic wane si hadden clene claghe/ *zee.*
Opten goeden vridaghe/
Ende luttel duchten op die tijt:
Want si altoes sonder respijt/
Trompten ende maecten feeste.
Dat docht mi altoes wesen tmeeste/
Dat si op die tijt beghinnen.
Men hoerdse dansen ende springhen/
Ende sere tromppen also wale
Witten donredaghes c also wale/ c Int ander/altemale.
Alse hem Gode selue rede ter doet/
Die hi ontfinc om onse noet/
Ende men der passien soude dinken/
Die hi voer ons wilde drinken.
Daer waren frieren ende iacoppinen/
Ic was

†twas

†niet

dike

†ghehad

Ghaerlieden

Die bisscopen conste niet ontgaen
hi en bleef al daer ghevaen

* woensdaghs in die paeschdaghe

†saeches

☒ ten na avondmale

† was

Gende

⊕ prosende

hollant

† wel

‡ lande

△ deri

sin

ʒ waert ⊠ ghecomen

△ ghetrouwigheden

† dien

⊠ menscht

x porters

v grote

sin

Ic wane dat si clene pinen
Hadden van den dienst ons Heren
Ende in castien ende in leren/
Wast oec dat si songhen ho.
Si waren propheten pseudo.
In dutsche pleecht mense te heten/
Dat si sijn valsche propheten.
Want si verkeerden die liede/
Wast dor vrientschap of dor miede/
Dat si die waerheit al versweghen.
a Geschikte. a Beghenen luden soudens niet pleghen.
Si souden al die waerheit segghen/
Ende trechte vor die oghen legghen/
Ende sonderlinghe op die tijt.
Laten sijt dor vrienscap of dor nijt/
So sijn si harde buten kere.
Ende mi dunct dat si hare leere
Al verkeren in losen doene.
Mi wondert dat si sijn so coene.
Gaerne wist ic mocht ghescien/
b Si hen communi-ceerde. Hoe menich man ende wien/
Si b monichden in paeschdaghe/
Die met wenen ende met claghe
Sine biechte had ghedaen.
Dat soud ic wel gaerne verstaen.
Daer ne was ghene so coene waert/
Dat hi trecht hadde ghespaert/
Ende hadde hem bede doen verstaen/
Dat enich hadde ontfaen/
Onsen Here ten seluen tide.
Des moghen si werden seer onblide/
Dat si dus sterken die gheuechte/
Jeghen reden ende ieghen rechte/
Dat si met rechte ontraden souden/
Bede van ionghen ende van ouden.
Danẽ trekt Guide in Hollant, en Noordthollands valt hem toe. Nu moghedi horen ende verstaen
Hoet in Hollant is vergaen.
Na dat ghesciede dese plaghe/
Des woensdaghes in die paesschdaghe/
Voeren die Vlaminge te Hollant waert.
Wat hem ghesciede in die vaert/
Moghedi verstaen wildijt horen.
Heer Ghye sende boden voren/
Inden lande haren taren/
Tot al den lieden: wie dat waren/
Diene ontfinghen ouer here/
Hine beswekе hem nemmermere.
Waer oec yement die anders dochte/
Hi souden scenden waer hi mochte.
Dus ontboet hi in dat lant.
Ende vor ligghen al te hant/
In die Widele voer Gheervliet.
Al Noerthollant conde niet
Dat gheuinden te wederstane.
Het dede sulc na mine wane
Heer Ghye boetscap ten male/
Dor sinen wille harde wale/
Vraghedmens dies missaken soude/
Al sijn nochtan sijn die scoude/
Ende diet let was doet was leden.
Dit seitmen opten dach van heden/
Hoe een man hem versinnet/
Eer hi hem seluen wel bekinnet.
Als heden raet hi wel daer toe/
Ende eer dat comt merghen vroe/
Es hi andersins bedacht/
Ende valter ieghen met al sire cracht.
Dus gheuielt alst wesen soude:
Het ghinc in hant ionc ende oude/
Bede poort ende lant:
Ende ghinghen in Heer Ghyen hant/
Ende ontfinghen ouer here/
Ende swoeren hem hulde dat mere/
Ende gauen ghisel wt elker stede/
Bede Delf ende Leiden mede.
Ende al dat lant toten houte.
Ne was so coene noch so stoute/
Die dorste segghen anders yet
Dan: lieue Here dat ghi ghebiet/
Willen wi doen harde gaerne.
Mer si dien dat wel stout tontbaerne/
Ende hem niet wouden gaen in hant/
Die voeren wech ende rumeden tlant/
Sulc voer oest/ sulc voer noert/
Sulc voer tOrdrecht in die poert/
Sulc te Haerlem in Kenemerlant/
Alst hem was best becant.
Oec trac in ten seluen tiden/
Hertoch Ian van Brabant dvuingt Geertrudenberch. Die Hertoghe Jan an dander zide/
Te Walewijc op dat vene.
Die vanden vene verepschten tghene/
Ende traken daer ieghen op die were.
Die Hertoghe brocht een groet here.
Suuthollant was al bezeten/
Dat si niet conden ghewеten
Waermense eerst zoeken soude.
Het sceen of hem elc weren woude.
Dus gheuiel dat si te samen
Al te gader niet en quamen.
Dus bleef elc tot sijnre stede.
Die Hertoghe hilt ghenen vrede/
Hine wilde trecken rechte voert/
Tsinte Gheerdenberghe voer die poert.
Ende trac voert met sinen here.
Tfolc sette hem ter were/
Al was hare liede niet vele.
Men soude daer inden spele
Wonder groet hebben vernomen/
Hadt niet alsо toe comen/
Dat die verradre vanden lande
Niet ontsaghen die grote scande/
Sine deden als si dochten/
Daer si grote moert an wrochten/
Want hem die paden waren cont.
Ende ghinghen om ter seluer stont/
Ende scieden there in twee siden/
Ende leedense omme ten seluen tiden/
Dat si a beloken die goede liede. a Besloten/ besetten.
Daer iammer groet an ghesciede/
Al bleuer niet so vele doet.
Bi Gode dat is iammer groet/
Dat een man om sine trouhede/
Steruen most aldaer ter stede.
Daer hi hem schuldich is te weren.
Mer die genaden ons Heren/
Die is hem ter zielen bi/
Dat is tghelоue van mi.
Dus wert verlozen vechtender hant.
Doe trac hi voert in dat lant.
In die poert toten Berghe/
Nam die Hertoghe sine herberghe.
Die poert most hem sweren hulde/
Bede die goede ende die b dulde. b Dulle was de quaetwillighe.
Ende gauen ghisel harde swaer.
Nu waent die Hertoghe ouer waer/
Zuuthollant wel hebben algader/
Oft hem had gheerft sijn vader.
Besuden Marwede was dorp ghene/
Sine gauen ghisel al ghemene/
Tote Dordrecht an die poert.

Heer Ian vvert oneens met Guide om de delinge van tlandt.

Ende Heer Ghye heuet dit ghehoert
Dat al is ghegaen in hant/
Bezuden Marwede Zuuthollant/
Dattie Hertoghe an hem trac/
Ende ghene dinc wt en stac:
Doe voer hi te Wouderichem/
Ende ontboet den Hertoghe ~~dat hi them~~
~~Quame~~/hi wouden spreken daer.
Ic horde segghen wel vorwaer/
Dat si ~~daer~~ na hadden ghescouden/
Om dat si tlant daer delen wouden.
Oec so hebbic dat ghehoert
Dat die Hertoghe seide:die poert
Die staet inden groten waert/
Die behoert hare vaert/
Die poert side bestaet mi niet.
„ Men hoert dicke ende siet
„ Dat een man die ticht te voren
„ Al ghewonnen/hets al verloren
Eer hi omme can ghesien.
Dus gheuielt daer na in dien/
Die den Hertoghe dat toe brochte/
Hoe misselike dat hi dochte.
Hadde hi niet bet verstaen
Hoe verre dat die palen gaen/
Vanden groten waerde dan ic doe/
Dat ne had hi niet ghebrocht daer toe.
Dus wilden si Dordrecht delen daer/
Ende sine quamen ~~hye~~ so naer/
Dat si ter Merweden dorsten landen/
Si mosten rumen ~~met grotee~~ scanden.
Dat huys was beset so wale.
Ende men hilt ten seluen male
Met Dordrecht die goede vesten/
Tsgrauen behoef ende tsinen besten.

Heer Ian vander Lede valt int oostlijk deel van Hollandt.

Si peynsden om tsGrauen vromen.
Die Here vander Lede was comen
Inden lande van Oestwaert.
Ende bernende ende sloech ~~ter~~ vaert/
Tsgrauen vriende ende vincse mede.
Dus was Hollant telker stede
Beleghen ende sere ondaen.
Ende Heer Ghye lach sonder waen
An den damme tot Alblaes/
Ende en ~~prijsde~~ niet een aes
Sijn ghewin hine hadde mede/
Tlant van Vtrecht ende ~~die~~ stede.

Vtrecht gaet an Heer Guide

Die grote valscheit vander stat
Ghescreue men ~~eume in~~ dit blat.
Die Bisscop hadde versoent te voren/
Heer Lambrecht dē Vriese/ als wi horē/
Ende Heren Jacob onderlinghen
Van Lichtenberch/ van alle dinghen/
Dat sceen een vrienscap wesen.
Alst verkeerde dus in desen
Dat die Bisscop was gheuaen/
Ghinghen si houwen ende slaen/
Heer Lambrecht met sire partien/
Ende ~~ver~~sloeghen hoer ic lien/
Heren Jacob eñ een deel ~~van~~ sine magē/
Des die vriende dreuen claghen.
Dus gheuiel als ic meyne.
Ende Ghisebrecht is op Yselsteyne/
Dat sijn ~~had~~ gheweest te voren.
Hoe dat hijt ~~had~~ verloren
Hebdi ghehoert segghen wale.
Dus wast verloren altemale
Datten Bisscop toe behoerde.
Sonder Sweder van Mondfoerde/
Ende van Vianen Heer Hubrecht/
~~Die~~ hem toe behoerde echt/
Van Zulen ende ~~die~~ van Bosinchem/
Ende ~~die~~ ghene die waren met hem.
Bleuen houden hare vesten/
Toter tijt dat quam ten ~~lesten~~.
Aldus heb ~~ic~~ verstaen.
Ende Heer Ghye die voer saen
Metter vaert in die stat/
Diene ontfinghen doe op dat/
Dat ~~hi~~ den Bisscop doden soude.
Ende men core also houde
Willem van Ghulike sinen neve/
Si wouden dat hi Bisscop bleue.
~~Dus~~ mocht al den lande vromen.

Haerlem en andre Hollandtsche steden nemē Here VVit van s'Grauen vvegen an.

Hier binnen ist also comen
Dat Heer Witte was gheuaren
Wt Zericzee met cleenre scaren/
Met enen scepe ende niet mee/
Voer hi buten bi der zee/
Ende quam an bi Zantfoerde.
Daer vernam hi ende hoerde
Dat Hollant ~~al~~ was verloren.
Ende ment Haerlem leide te voren/
Ende den luden in Kenemerlant/
Of si gaen wilden in hant
Ende Heer Ghyen tlant op gheuen.
Die ghene die dit had bedreuen
Was noch inden lande daer/
Dit verstont hi wel ~~openbaer~~.
Hi dede vraghen hoet daer stonde/
Ende of men yet gheweten conde/
Van wien men wilde houden tlant.
Men andwoerde hem ter hant:
Tsgrauen behoef ist noch ~~behouden~~.
Dats niet bi menich mans scouden
Dat niet op ghegheuen es/
Die hem ~~ghepijnt hevet des~~/
Ende noch ist bleuen achter/
Seidemen hem. dat ware lachter
Sprac hi/soudemen in deser noet
So..der slach ende sonder stoet/
Tlant op gheuen.dat ware scande
Bede den lieden ende den lande.
Het wert ghekeert hebbics raet/
Dat die dinc voert ~~niet~~ en gaet.
Want het ware lachter ende onnutte.
Wie sidi dan:ic hete Witte/
Ende was tsGrauen Florens kint/
Ende Heer Willem heuet mi ghesint
Al hier van Zericzee/
V te troesten wat wildi mee!
Dat volc was blide vtermaten/
Ende wisten hem ~~niet~~ hoe ghelaten/
Ende ontboet in die poert.
Als men te Haerlem heuet ghehoert
Ende die waerheyt heuet vernomen/
Dat Heer Witte daer is comen/
Liept al wt dat lopen mach/
Ende was op enen sonnendach.
Tfolc ghinc al wt te stride
Dene bi den anderen zide an zide.
Inden dunen liepen si ieghen/
Recht als liede pleghen/
Die haren Here willen sien/
Ende hieten willecomen.mettien
Voer hi te Haerlem in die stede.
~~Tfolc toghede hem trouwichede~~.
Doe hi ~~toghede~~ sine brieue/
Wort den lieden also lieue/
Sine wisten in wat ghelaten wesen/

So

tot
want
bi
noyt
toharden
deden van
der
metter
pijnde
tid
niet in al
hadde
hadde

dentie
tid
ghebeden
lichte
meden
so
al
voorwaer
gheehouden
den
hevet ghespijnt dese
niet
daer t' folc toghedaen ghetrouwichede
tedaer

† hadr

† dod

† hem

‡ zyns

° ward

middelborgh

ſ cledd

ʇ blinden

dus

ʟ horden

ᵛ dadr

ᵛ meder

ˣ den

ende

ˣ omdat

ʟ hedt

° al

° hopede

al ◁ nadkdt

‡ noch

◁ ghdradkdt

So blide waren si van desen/
Dat Heer Witte comen was.
Doe wort men te rade das/
Dat hi stille ende ouerluut/
Sine brieue sende wt
In allen steden/an allen lieden:
Ende dede dat mede bedieden
Dat hi inden lande ware/
Ende hi stille ende openbare
Woude die saken onderstaen/
Woud syt met hem ane gaen.
Voer middach was dit bescreuen/
Ende sander daghes wast bedreuen/
Dat alle die porten screuen so/
Dat zijs waren vro.
Ende watter was ghesworen/
Dat algader was verloren.
Si woudent met hem auenturen/
So wat dats hem mochte gheburen.
Dit was dantwoerde van hem allen/
Hier binnen ist also gheuallen/
Dat te Delf keren begonden.

Die van Dordreoht nemẽ enige schepen, en vvinnen en branden VVaelvvijk

Ende oec opten seluen stonden
Dordrecht al in roere waert/
Ende voeren metter vaert/
Vor Yselmonde ende wonnen daer
Een deel scepen dat is waer.
Heer Nyclaes Here van Putte/
Was in Dordrecht harde nutte.
Die street wt te lande waert/
Ende lede met hem an die vaert/
Der porters een groet ghetal/
Die met hem bliuen wouden al.
Ende ghinghen recht alst voert/
Ses milen heb ic ghehoert/
Te Walewijc toe. daer laghen dan
a Op die were tsHertoghen man/
Daer ghinghen si toe ende dreuense aue/
Beide met piken ende met staue/
Mochtmẽ sien roepen eer sise verdreuen.
Ende menighen groten slach gheuen.
Dit was met cracht sonder omgaen/
Dat si dit hebben ghedaen.
Dus wonnen si die were b sciere/
Ende verbornden mitten viere/
Walewijc metter vaert.
Ende traken weder after waert/
In die poert tsGheerdenberghe/
Ende namen ruste ende herberghe/
Ende bleuen den nacht al dore/
Hem ne stont nyemant vore.

a Inde weerbare plaetse lach tsHertogen volk.

b Dra/ haestelik.

Die van Leiden halẽ hun ghisele van der Gouvv.

Die bi den Hertoghe waren daer/
Mosten daer rumen dats waer.
Sonder die bedwonghen waren/
Volchden vaste hare scaren/
Ende warens blide dat daer is comen/
Doe pensden si echt om hare vromen.
Die van Leyden ghinghen wt/
Stillekijn sonder gheluut/
Inder nacht daer si wouden/
Recht gaen al toter Gouden/
Ende halen haren Ghisele daer.
Does dach was worden claer/
Quamen si ter Goude op die strate/
Met so vreseliken ghelate/
Als of al Hollant daer had ghewesen.
Ende die vianden vloen met desen/
Vanden bedden moeder naect.
Ende waenden niet daer syn gheraect/
Datmense dus sciere verdriuen soude.

Daer ne was niemant/hine woude
Vten lande hebben ghewesen.
Die van Leiden namen met desen/
Hare Ghisele daer si vonden/
Ende keerden weder. ten seluen stonden

Delft en Schiedam gaen den Vlamingen af.

Hadde Delf ende Delflant
Omghekeert doe die hant/
Ende Sciedam alle die wille/
Liepen wt/hier vier daer viue.
Ende deden lopen die mannen mede.
Tlant wert al wt den vrede/
Om die Vlaminghe te slane.
Het riep al loep an/loep ane.
Sla wi doet onse viande/
Die ons hebben ghedaen dese scande/
Ende onse vrienden hebben versleghen/
Ende hare hande niet a ghedweghen/
Des wi harde luttel loeghen/
Daer si onse vriende mede versloeghen.
Sla wise doet ende wise wreken/
Men selre ewelike of spreken.
Daer wort tfolc al in roere/
Men hoerde noyt alsulke b voere.

a Afgespoelt si dragen daer noch bloedige handen af.

b Gebaert.

Die van Schoonhouẽ doen tselfde en besetten thuis.

Die Vlaminghen worden al ondaen/
In Scoenhouen heeftmen dit verstaen/
Dat Heer Nyclaes was comen inne.
Datmen den Vlaminc dese onminne
In Hollant dede ouer al/
Wort in die poert een groet ghescal.
Heer Nyclaes die daer was/
Was in die poert syt seker das/
Ende is vanden casteel ghegaen.
Dien so hebben si bestaen/
Ende lieten niet op ganghen weder/
Die bouen was mocht niet neder.
Daer moste die vader ende die zone/
Haers ondanx doghen tgone
Dene was binnen eñ dander was buten
Si ghinghen hem doe vaste besluten/
Die binnen der burch worden beseten.
Dit lieten si tOrdrecht weten.
Ende Heren Witten sonder merren.
Die Vlaminge werden droeue eñ c erre/
Ende sere ondaen si ghinghen vlien.
Want si alle die doet ontsien.

c Vertwifelt.

Heer Guids vertrekt nae der Gouda.

Heer Ghye die was in die stat/
Als hi doe vereisschede dat/
Wert hi droeue ende sere ondaen.
Ende wisten cume wat bestaen.
Ende welc hi mochte gheraken/
Dat hi hem henen mochte maken.
Hine dorste daer niet langhe bliuen/
Ende hine woude niet langher kiuen/
Noch delen die port van Dordrecht/
Te welker side hi hadde recht.
Ende den Hertoghe van Brabant/
Luste niet te soeken tlant/
Noch te kiuen om die poort/
Alsmen te voren heuet ghehoort.
Des moghen si hem scamen sere/
Heer Ghye was al vten kere.
Doch so quamt hem so an/
Als hem riet van Rinesse Heer Jan/
Dat hi voere ter Goude.
Hi hoepte dat hi dan wel soude
Voer die Ysel hene varen/
Want si hadden tenen scaren/
Cogghen een groet ghetal/
Die met hem souden varen al.
Dus voeren si wech hare straten/

Ende mosten Hollant ~~aldaer~~ laten/
Dat si sciere hadden ghewonnen/
Ende dat si niet behouden connen/
Des hadden si scande ende onnere.
Si verlozen an desen kere/
Bordendam vverdt gestecht van die zerikzee.
Scepen/haue/ende oec liede.
Nu sal ic segghen wat ghescheide
Bin deser tyt ~~in~~ Zericzee.
Al gheuiel daer binnen mee/
Dan ic sal segghen comt bi dien/
a Vertrekken/ vertellen.
Al en cans ics niet a vertien/
Datter ghesciede ende datmer sach.
~~Mer~~ het ~~gheuel~~ op enen dach/
An den auont datmen ~~opt~~ lant
Bernen sach menighen brant/
Op die huse harentare.
Die porters pensde wat dat ware/
Ende hadden menigherande dochte/
Wat dat vier bedieden mochte:
Want men ~~bornde~~ al Scouden dure/
Tot enen male op ene vre.
Te Bordendamme bornede men mede/
Vier/niet verre vander stede/
Ene clene haluen mile/
Dat verneden ter seluer wile
Vier baken al den nacht.
So datten ghenen die dat wacht/
Ontfiel dat vier/ende daer lach stroe
Binnen den torren/ende wert doe
Bernende so sere dat hine mochte
Niet gheuten. doe hem dat dochte
Ghinc hi stille sire straten/
Ende heuetse alle slapende ~~laten~~.
Want hine wilder wecken gheen.
b Int andre/Volre.
Alst vier dor der b Volre sceen/
Worden si harde sere ondaen/
Ende waren blide mocht si ontgaen.
Si vielen wt alst eerst mochten/
Luttel goets si voer hem brochten.
Dat huys bornde ter aerden toe.
~~Op den~~ daghe streken doe
Die poerters wt ende hiewent neder/
Ende streken doe ter porten weder/
Doe was gheuelt die veste zider.
Des ander daghes vroe betider/
Ghinghen si wt Zericzee/
Ende hiewen den anderen wech ontwee.
Ende lieten staen een teyken daer/
Datmen weten mochte vorwaer/
Dat sonder sake niet ghesciede.
Daerom ist dat ic bediede:
Dat huys stont der porten naer/
Ende was harde diewile swaer/
Hobuc die daer of was Here.
Hoe mochti dat doen emmermere/
Dat hi hem sette teghen den Graue/
Die hem dicke van ~~sire~~ haue
Hadde ghegheuen te menigher stonde?
Also alsmen ghemerken conde/
Hadden die Graue sere vercoren:
Dat hi qualic heuet verloren/
Dor enen die hi nopt en sach/
Sonder opten seluen dach
Dat ter Veren verloren bleef/
Als ic hier te voren screef.
De Vlamingen verlatē Hollandt, en keren na Vlaenderen
Dus ist daer vergaen.
Nu heb ic aldus verstaen/
Dat dit die voer boetscap was/
Als ic hier te voren las/
Hoe die Vlaminghe waren verdreuen/
Ende Hollant in die ere verheuen.
Om dat si keerden so haestelike.
Dit was in die eerste weke
Van Meye/dat die Vlaminghe
Luttel hilden meer ghedinghe
In Hollant tot enigher stede.
Hem was ontseit alle vrede.
Si voeren wech ~~al~~ sonder sparen.
Als si dus quamen ghevaren/
Vereyschtment tZericzee binnen/
Dat si waren met onminnen
Wt Hollant dus veriaghet/
Dat den porters wel behaghet.
Men sachse comen op Greueninghen.
Doene was daer gheen langher dingen.
Men ghinc reden harde sciere/
Grote scepe meer dan viere/
Ofte viue ten seluen male/
Om wt te varen weet ic wale/
~~Waren si comen voer die poert.~~
Na dien datmen heuet ghehoert/
a Verslagē.
Dat si syn a ghesconfeert.
Doe wert die vaert anders ~~bekeert~~/
Ende worpen omme ter seluer vre/
Ende voeren voer Scerpenisse dure.
Dus voeren si te Vlaender waert.
Ende hadden beiaghet an die vaert/
Luttel eren ende veel scande/
Dat si Heren wt anderen lande
Aldus wouden tslants verdriuen/
Ende seluen Heren wouden bliuen/
Daer si nopt an hadden recht.
Es hi Here of is hi knecht/
Die altoes gaerne onrecht daden/
Ic woude ouer hem ghinghe die scade:
Ende diese stercte in dien dinghe/
Ic wout mede ouer hem ghinghe.
Ionkheer VVillem beueelt. Heer Boudijn zerikzee, en trekt na Dordrecht.
Heer Willem die ionghe man/
Was in Zericzee nochtan/
Ende ghinc metten porters te rade/
Wat hi voert an best dade.
Quamen die Vlaminghe inden lande/
Hem mochte ~~sien~~ mere scande.
Ende worde hi in die poert beleghen/
So ne weet hi in ghenen weghen/
Hoe dat si mochten syn ontset.
Waer hi in Hollant hi mochte bet
Die poert outsetten ende staen in staden.
b Belastet so si in noot quamen.
Waert dat si worde b verladen/
~~Dat mocht hi louen aldaer~~/
Dat hi soude ouer waer
Die poert ontsetten dats haer noet
Of ~~nemen~~ dauenture ter doet.
Heren Boudyn van Persike beual hi
c Bi dien hi beval dat si hem voor etc.
Sine stat te houden dat was c bedi/
Dat sine ouer hoeftman houden/
Ende ghelike hem horen souden.
Heer Jan die was ouerste raet/
Here van Cruninghe teser daet/
Ende bleef mede in tsGrauen stede.
Ende die Graue ghereden dede/
In stilre wise sine vaert/
Om te varen te Hollant waert.
Ende was comen in sulc ghedachte/
Dat hi varen ~~woude~~ bi nachte.
Die wint was goet ter eure.
Ende recht op die selue vre
Dat hi te scepe soude gaen/
Liet die Wint syn waeyen staen/
Die sere ghewaeyt hadde langhe.

Trouwen

atdus

tote

dat

ghevuel

in

bevende

N

Waren si voer die poerte komen
doe peinseden si om haren vromen
sine mochten liden niet de poert

O verkeert

O ghelaten

desander

gescien

doe moste hi ghelooven daer

siende

al

wilde

t was

t al

t hoog

hadde t alsulke

dat hi hem dede si minde ende dre

t hdr

Trouwen doe wert die Graue ange/
Ende dorste sonder wint niet varen/
Ende ghinc op/sonder sparen.
Ende beide des men varen mach.
Het was een harde grote dach/
Ende was op die opvaert ons Heren/
Diemen met rechte soude eren.
Hi hoerde misse vanden daghe/
Ende ghinc eten sonder claghe/
Ende hadde clene scepen doen reden/
Doet vloepen ghinc wilde hi niet beden.
Vor middach een luttel ghinc die vloet/
Ende voer wech niet sulker spoet/
Dat hi mettien ghetide quam
Te Dordrecht. alsmen vernam/
Wort dat volc al in roere.
Men dreef noyt sulke voere/
Van bliscepen alst wel sceen.
Want daer ne was huys ne gheen/
Daer ne was [a] tortise of lanterne. — a Fakel.
Wt ghesteken. si dedent gaerne.
Dat volc was ouer blide.
Men riep: wellecomen ten stride
Edel Heer/ionghe Graue.
Dit prisen wi vor alle haue/
Dat wi v hebben inden lande.
Ghi sult wreken uwe scande/
Of God wilt eer yet lanc.
Tfolc van bliscepen spranc/
Het was blide so vtermaten/
Sine wisten hem hoe ghelaten:
Ende dankets Gode harde sere/
Dat hi haren lieuen Here
Vter [b] parsen brocht hadde daer/ — b Benaudtheidt.
Daer si om hadden menighen vaer.
Die nacht ghinc die dach quam.
Als tlant volc dat vernam/
Ende vanden Graue dat verhoert/
Quamen si alle in die poert.
Ende Witte quam aldare/
Ende brochte met hem die Kenemare/
Ende der Vriesen een ghetal/
Die sere bliden waren al.
Men ghinc doe aldaer te rade/
Watmen nv best teerste dade.
Heer Nyclaes van Cats was brocht
Tordrecht/ende hem allen docht
Dat best ware wt die vrede/
Ende men die borch ane strede/
Te Scoenhouen/daer syn zone
Binnen was. men dede tgone/ — *De burch van Scoenhouen vvert opgegeven.*
Men voer daer ende lacher voren.
Ene wile als wi horen.
Men warp met bliden eñ scoet met pilē.
Si wouden vele lieden ter wilen/
Eermen den raet ghevant/
Datmen halen dede te hant/
Haren Nyclaes om datte/
Datmen bonde an ene catte/
Of an enen euenhoghen voren/
Daer men sien mochte ende horen.
Ende lieden onder hem sculen zouden/
Scotene doet of si wouden.
Ten lesten wort so ghesproken/
Dat die strijt wert te broken/
Ende die zone thuys op gaf:
So dat hire doe ghinc af/
In tsGrauē vangenisse eñ dander mede
Behouden lijf ende lede:
Men soude die knapen laten gaen/
Om ander lude die ghevaen/
In Duvelant hadde Heer Nyclais.
Dus wort ghemaect doe den pais/
Dat die knapen hare straten
Voeren/ende hebben ghelaten
Haer twee Heren daer te samen/
Daer si mede inden lande quamen.
Sine mochtens anders comen af.
Eer men den Graue thuys op gaf/ — *d'Admirael des Konink van Vrankrijk vereischt na de staet des lands.*
Was comen inden lande daer/
Een galeye weet vorwaer/
Die [a] dammirael daer had ghesant/ — a Reginerius Grimaldus vā Genua. Ledin. Lentn.
Te siene hoet daer stont in lant.
Doe die meester sach den Graue/
Prijsdijt vor grote haue/
Ende toechde den Graue sine brieue/
Daer hem toe was harde lieue.
Als hi verstaen had tsGrauen wille/
Bleef hi daer niet ligghen stille.
Hi voer weder al thant/
Daer hi den ammirael vant:
Ende [b] seidem vanden lande tstaen. — b Seide hem hoet met den lande stont.
Dammirael ghereide saen/
Ende quam ten Graue al sonder merrē.
Hier binnen wast ghegaen so verre/
Dat Heer Ghye was weder comen
Met groten here. als hi vernomen — *Heer Guide koemt vveder voor zerikzee, en dammet de hauen.*
Heuet/dat Graue Willem
Vter poert ontfaren is hem/
Daer hi harde cleen op achte:
Eñ waent die poert winnē met crachte/
Op dat sise sullen opgheuen/
Ende es daer voer ligghende bleuen/
Met groter cracht/met sconen here.
Die porters setten hem ter were
Als goede ghetrouwe liede.
Nu hoert wat aldaer ghesciede.
Heer Ghye die wort te rade/
Datmen niet bet en dade/
Dan men die hauen ouersloeghe/
Ende die vol corens droeghe/
Ende enen dijc daer ouer make.
So mach men legghen met ghemake/
Al om die poert met onsen lieden/
Sprac hijt/ende doet ghebieden
Datmen droeghe coren toe.
Hadden die porters gheweten doe/
Hoe verre si hadden moghen scieten/
Sine haddens niet moghen ghenieten/
Dat si den dam hadden gheslaghen.
Men souder hebben wech ghedraghen
Hondert doden ofte mee.
So verre scoten si wt Zericzee/
Met oestelen grote pilen.
Mer sine wistens niet ter wilen.
Doe die hauen was beslaghen/
Ende den dam ouer ghedraghen. — *En slaet syn leger daer voor.*
Ghinc si logieren op dat velt/
Ende sloeghen daer haer ghetelt/
Also als elc hadde te doene.
Oec so sloeghen si hare pawelione/
Ende haren tenten om die poert.
Die Vlaminghe laghen recht noert/
Ende die Zeelanders in dat zuut/
Ende maecten die groet gheluut/
Ende liepen dicke op die grafte.
Die porters dedense of met crafte/
Ende deden hem dicke scade groet/
Ende scoten menighen man doet.
Die Vlaminghen op die Noertziden/

Veder voren rechten bliden/
Ende worper mede sware stene/
Weghende drie hondert pont allene.
Benoerden der hauene stonder twee/
An die zuutzide ende niet mee.
Binnen hadden si bliden vele/
Die nutte waren te sulken spele.
Die meester conste mede wale.
Hi warp wt te sulken male/
Dat hi den steen bestede wel.
Al waren dander meesters fel/
Hine spaerder nimmer een:
Alse daer wel enen sceen/
Die hadde gheworpen met sinen werke/
Enen steen al op die kerke/
Ter iacopinen in die poort.
Als die meester dat verhoort/
Dedi den steen halen doe/
Ende deden in sinen scoe.
(Aldus heb ic ondervonden.)
Als dander te haluen hadde ghewonden
Trac hi die clinke ende warp wt.
Die steen maecte groot ghelunt/
Ende raecte twindaes mitten stene/
Want die worp en was niet clene.
Twindaes vloech al te sticken/
Eñ raecte den meester eñ deden nicken/
Op die hant also sere/
Dat hire ghesonde nimmermere
Ane ghecreech in sinen daghen.
Dat mochte hi te rechte claghen/
Dat hine verloes sine ghesonde.
Hi mochte vloeken wel die stonde
Dat ye wert beleghen Zerikzee.
Het moghen oec claghen lieden mee/
Die hare vrienden hebben verloren/
Des si int herte hadden toren.

d'Admirael bestemt Ionkheer VVillem tijdt, om gelijkelijk zerikzee t'ontsetten.

Nu keer ic weder daer ict liet/
Die ammirael ne lette niet/
Hine quam ten Graue in Hollant/
Ende brochte an sine hant
Een deel lieden in galeiden.
Doe ne woudemen niet langher beiden/
Doe hi was comen daer/
Toghedemen hem al openbaer/
Van Zericzee die grote noet.
Hi seide weder doe al bloet:
Ic helpe ontsetten Zericzee/
Of ic verlieser lieden mee
Dan Zericzee binnen heuet.
Het en is niement die nv leuet/
Diet mi ontriede sekerlike.
Ic wil v helpen trouwelike.
Herevaert suldi ghebieden/
Al uwen goeden lieden/
Op enen dach ghereet te sine.
Ende ic sal varen om die mine/
Ende brenghense op den seluen dach/
Est dat ict van wedre mach
Comen/ic salre wesen dan/
Ende met mi brenghen menighen man/
Op tsConinx cost van Vrankerike.
Die dat wille sekerlike
Datmen Zericzee ontsette.
Ende hi besciet sonder lette/
Wanneer hi weder comen woude.
Ende hiet den Graue dat hi soude
Hem ghereden ter seluer tijt/
Ende hi voer wech sonder respijt.
Die Graue dede dat hi hem riet.
Dat stont hem te laten niet.
Want die saken waren sine/
Ende deder om die mere pine.
Hi bat allen sinen vrienden
Dat si hem teser noet dienden.
Het ghelovefden hem menich man/
Die hem quamen/daer toe nochtan
Vele lieden ongheheden/
Des men hem danken mach noch heden/
Ende hare nacomelinghers wale/
Dat si dienden totien male
Den Here also ghetrouwelike/
Bede die arme ende die rike.
Hen was te voren nopt ghesien/
In Hollant des ghelike ghescien/
Hoe die edel liede hem dienden/
Met haren maghen ende vrienden/
Op [a] engene cost al tenen gader:

[a] Eigene.

Al hadde elc sijn vader
In Zericzee doe ghewetten/
Dat hi daer binnen waer geseten/
So ware ghenoech toe ghedaen.
Oec dienden hem porters sonder waen/
Die hem doe der eren ionden/
So si alre scoenste conden/
Op haren cost met haren vrienden.
Sonder die hem anders dienden/
Opter porten cost ghemene.
Men mach wel weten hoe ic mene.
Tlant volc diende meenlike/
Ende anders arm ende rike/
Diendem trouwelike ende wale.
Die Graue voer ten seluen male
Te Sciedamme/op dat hi woude
Dat there daer vergaderen soude/
Ten daghen als vorsproken was.
Dammirael vergaet niet das/
Hine sende enen boet ende een galeide/
Ten daghe die hi selue seide/
Dat si den Graue souden segghen/
Dat hi op tfolc quame legghen/
Hi soude comen sonder respijt.
Nochtan merdi op die tijt/
Drie weken ofte meer.

d'Admirael ontbiedt dat hi opkoemst is, doch merret vvat lange.

Dies die Graue had therte seer/
Ende alle die met hem waren/
Begonden hem sere veruaren/
Om dat hi merde so langhe/
Ende duchte dat bi bedwanghe/
Zericzee soude gaen in hant/
Ende die Graue daer bi sijn lant
Mochte verliesen sonder were/
Dies verdroefde al dat here.
Hier binnen ist also ghesciet/
Die van Vlaendren rusten niet/
Sine droeghen alle daghen drachte/
Mede te vollen der porten grachte.
Eens daghes doe die porters saten
Alle ghemene thuys ende aten/
Worden si buten des te rade/
Dat si euen vroe ende euen spade/
Tenen male die porte sochten/
Als sire alre minst om dochten:
Tallen porten tenen male/
Quamen si toe weetmen wale/
Eñ waendē die poert hebben gewonnen
Men sloech die cloc. het quam geronnen
Elc man doe in sine wachte/
Ende saghen dander op die grachte.
Daer ghinc men werpen ende scieten/

Der Vlamingen storm vvert afgeslagen.

Men

ghemeenlike

diende op de eer mochte geleyden

thadde

doettie

ze met
eten

tes doentien steden walde

dat

⊠ boven den muer ingaen

mensche
mensche

staen

woort

wilden
werden

datte

Men scoet met boghen ende met pieken/
Oestelen scoten grote pile.
Ic weet wel oec datmen ter wile
Met bliden wt warp menighen steen.
Men trac die lude bi drien/ bi tween/
Weder after sere ghewont.
Daer quamer dusent al ghesont/
Die op hem streden nimmermere:
Behaluen die in desen kere/
Worden ghescoten dor thouet.
Men souts qualiken hebben ghelouet/
Eer si bestonden wat si wrochten.
Die aldaer ter were dochten:
Si dreuense met groter machte/
Ouer rugghe vander grachte.
Si verloren so menighen man/
Dat ict ghesegghen niet en can/
Noch daer segghen ouer waer.
Ghi moghet weten dat si so naer
Den muren waren met al den lieden/
Dat si sonder scaden niet en scieden/
Daer si haers ondanes waren verdreuē/
Hen moste sijn datter bleuen
Vele doet ende ghewont/
Ende van quetsinghe onghesont.
Mer die Vlaminghen claghen niet/
Hoe grote scade hem ghesciet.
Dus worden si vander porten ghedaen/
Ende die porters sijn ghegaen
In haer ruste hare en tare.
Den Graue quam hier of niemare/
Des hem wel was te moede:
Ende bat Gode dor sine goede/
Dat hise altoes ghesterken moste.
Si leden menighe sware a poste.
Die vrouwen onder hem ghemene/
Droeghen te mure al die stene/
Die daer laghen op die straten.
Sine wouden die manne niet laten
Doen/ anders dan si hem weren.
Gheuiele brant si wouden keren/
Si wouden selue sien ten vure.
Ende manne bleuen ten mure/
Ende wederstaen die Vlaemsce roken.
Op ene tijt so wert ghescoten
Vier in een huys die tsGrauen waren.
Daer mochtmen sien vrouwen gebaren/
Als of si mannen hadden ghewesen/
Ende vielen inden brant met desen/
Al was worden groet die gloet/
Si traken die huse onder voet.
Doe waende there al openbare/
Dat die poert ghewonnen ware.
Ende liepen toe met alre crachte/
Recht toe al op die grachte.
Daer deeldemen hem echter mede/
Des si hadden binnen der stede.
Daer dede sise weder achter gaen/
Wast lief of leet. die mochte ontgaen
Onghequetst dat was wonder.
Daer vloech so menigē scarp pijl onder/
Van sterken oestelen ende boghen.
Ic weet dat b quarele vloghen/
Dichter dan oft waren bien.
Men conder cume doer sien.
Bleuer dan nement doet/
Dat was wonder al te groet.
Si haddens dan meer dan gheual.
Mer die Vlaminghe missakent al.
Hoe grote scade si ontfaen/

a Anloop.

De vrouvven van Zerikzee dragen steenen, en sien voor brant.

De Vlamingen schietē brandt inde stadt, stormen, en vverden afgeslagen.

b Pilen.

Dat lieten si den Graue verstaen/
Ende claegden hem haren noet.
Den onwille hadden si groet
Van haren beesten die si claghen/
Want si vore haer oghen saghen
Den beesten eten vanden huse dac.
Des doegden si groet onghemac/
Dat hem moste staen also.
Si aten vanden bedde tstro.
Dit deden si den Graue verstaen.
Ende teerste dat hi heuet ontfaen/
Den brief ende ouer ghesien/
Sinen volke toechdijt mittien/
Dien sere iammerde dese tale.
Oec gheuiel tot enen male
Dat si catten ende euen oghen
Hadden doen maken al dat si moghen/
Ende woudse driuen op die gracht/
Ende dan draghen grote dracht.
Si waren der gracht also naer/
Met eenre catte die was aldaer
So groet/ so hoech ende so sterc/
Was dat vermaledide werc/
Datmen mochte sien al in die poert/
Vanden werke weder ende voert.
Ende was comen bi der gracht/
Ende ghinghen draghen grote dracht/
Ende maecten damme te meniger stede/
Ende brochten vijf brugghen mede
Die op wielen ghinghen voert/
Ende men damde om die poert/
Ende met vijf brugghen tenen male/
Dat ghemaect was harde wale.
Ende stormden enen dach al dure/
Daer sine rusten niet een vre.
Si stormden al dat si mochten/
Tot in die gracht dat sise sochten/
Ten groten damme ende breden/
Met starken toeganghe ende wreden:
Als of si met crachte wouden
Die poert winnen/ ende souden
Met forsen in die poert gaen.
Dat volc moste niet stille staen/
Het liep oft ware vten sinne.
Mer men dedem sulke onminne
Vter poerten dat si becochten/
Dat sise so nare den mure c sochten.
Ic wane nopt man op enen dach/
So menighen man in Scouden sach.
Daer wasser wel bi ghetale/
Twee C. M. ten seluen male/
Of meer als ic verstoet.
Die porters setten haren moet/
Al te winnen ende al te verliesen/
Of alle die doet te kiesen.
Dus weerden si hem vanden mure/
Dat menich man te sure
Wart/ eer si stormens wouden begeuen/
Ende werden vander gracht ghedreuen/
Van die van binnen met groter were.
So moghedi d proeuen of in dat here
Enighe scade was ontfaen/
Daer si met crachten worden ghedaen
After rugghe/ ende after ghedreuen/
Eer si stormens wouden begheuen.
Dat mocht een kint merken wale/
Dat si daer ten seluen male
Harde grote scade ontfinghen:
Want men mach met sulken dinghen/
Sonder scade bliuen niet.

De belegerde vertonen Ionkheer VVillem hun noodt, die se t'ontsetten belooft.

De derde storm vvert echter afgeslagen.

c Quamen.

d Denken/ afnemen.

Al ist dat also ghesciet/
Datmens missaken wille algader.
Tkint mist wel syns vader/
Die vader mist wel dat kint/
Als men wel vercysschte sint/
Des kints mist wel die moeder/
Die zuster mist wel haers broeder/
Die nichte mist haers neven.
Dus hebben si haer stormen begheuen/
Ende syn ghetrect bet op hore/
Die so sere droeghen te vore/
Ende begauen storms altemale.

De geruen daer mede de grachten gevullet vvaren, strekken dien van binnen tot voeder voor den beesten.

Dit quam den porters harde wale.
Si worpen knechten ouer den mure/
Die ouer woeden ter seluer vre/
Ende haelden tcoren dat si daer brochten
Also vele als si draghen mochten/
Dat die beesten souden eten.
Hier bi so moghedi weten
Dat ghene dinc is so quaet/
Op dat menre op heuet raet/
Sine mach werden te menigher vromen
Ende toet enighen baten comen/
Als die dracht der porten dede.
Nu voeden si haer beesten mede.
Dus is hare stormen vergaen.

De Vlamingen setten op de stadt te verhongeren.

Des ander heb ic verstaen/
Nam orlof die ghemeente daer.
Oec so verstond ic ouer waer/
Dat hem allen wel dochte/
Datmen met stormen niet en mochte
Die poert winnen wats ghesciede/
Daer waren binnen so goede liede/
Des droeghen si ouer een.
Doe docht hem allen dat beste sceen
Dat si vore der porten bleuen/
So starc dat sise niet verdreuen.
Si soudense verhongheren sciere.
Heer Ghye sprac ic wil al hiere
Bliuen ligghen toter doet/
Ic ne rume dor ghenen noet/
Die mi ane comen mach/
Tote op minen sterfdach/
Ic ne worde versleghen of gheuaen/
Of met crachte wech ghedaen
Dus seide hi selue als wijt horen.
Coenre Vlaminc wert nye gheboren.
Men mach wel segghen openbare/
Als ghi horen sult hier nare.
Si lieten haer stormen altemale/
Si waendē die poert verhongeren wale/
Ende bleuen ligghen op datte/
Si hadden hoede hare catte/
Die groet was ende starc/
Ende een vreselic ghewarc/
Ende vast bi der gracht ghedreuen/
Ende staende ter steden bleuen.
Si stont vander muren noert.

De katte vverdt de brandt in geschoten.

Een meester was in die poert/
Die sulke pile conste maken/
Mocht hise daer mede gheraken/
Hi soudse bernen op die stat/
Hoerdic segghen dat hys vermat.
Oec ne woudys niet vergheten/
Hi dede des hi hadde vermeten.
Op enen auont scoet hire in/
Syn ghescot meer no min/
So dat die catte wert ontsteken/
Ende diere binnen waren weken/
Wt der catten ende riepen sere:
Brenct water edel Heren.
Die catte sal al verbornen.
Dat begonde sere tornen/
Ende ghinghen doe water draghen.
Hierom so moghedi vraghen
Of die porters stille saten/
Die blide waren vtermaten.
Neen si niet dat suldi weten/
Sine hebben alle niet vergheten/
Des speels des si te voren [a] ploen/ [a] Pleechde.
Ic seg v wel dat si doen
Die te blusschen waren vlugghe/
Liepen vaste ouer rugghe.
Want si scoten so ouer sere/
Dat si ne mochten in ghenen kere
Der catten te helpe comen/
Hadt hem die warelt moghen vromen.
Dus wert die brant harde starc.
Men warp met bliden in dat werc/
Dat so hoghe sloech die brant/
Datment sach al in Hollant.
Tusschen Vlaerdinghe ende Sciedam/
Sachmen bescheidelic die vlam.
So datmen waende min no mee
Dant hadde ghewesen Zericzee/
Doemen sach den groten brant.

Ionkheer VVillem krijcht boden vvt der stadt beloeft die t'ontsetten.

Die porters senden al te hant
An den Grave enen bode/
Diet hem seide: ende dankets Gode.
Oec ontboed si hem daer naer/
Dat si hem niet vorwaer
Sonden boden ofte brieue/
Dor enighe noet/dor enighe lieue:
Quaemse ontsetten of hi woude.
Hi ontboet hem dat hi soude
Comen als hi eerst mochte:
Ende bat dats hem niet en verdochte/
Hi soudse ontsetten harde wale:
Hi beide na den ammirale/
Die soude comen in corter tijt.

Sendt den Admirael boden.

Hi sende boden sonder respijt.
Deerste bode was die galeide/
Ende die boet die voeren beide
Al tote Caleys bi der zee.
Daer na sendi boden mee/
Met anderen scepen ten ammirale/
Die sine boetscap dede wale.
Ende was een [b] begheuen man/ [b] Geschicte.
Die hem die boetscap doe an nam.
Van Zericzee heb ic ghewaghen/
Hoe si hem te weren plaghen/
Wat si deden ende wat si dochten/
Ende wat wonder dat si wrochten/
Al can ict ghesegghen niet/
Elc bi hem dat is ghesciet:
Mer vanden meesten openbare/
Heb ic wel na gheseit dat ware.
Nu hoert vanden anderen spele/
Dies men niet ghesien heeft vele/
Waen ic in die warelt al/

Die op de Mase koemt en met Ionkheer Villem na de vianden trekt allengskens

Als ic v vertellen sal/
Dat ghesciede an die vaert.
Als dammirael gheware waert/
Dat die Graue hem omboet/
Setti toe met haesten groet/
Ende ghinc daeromme lopen selue/
Ende mande sire galeiden elue.
Jan Paydroghe sette oec mede/
Ende [c] mande daer ter seluer stede
XXXVIII. grote scepe.

[c] Dede daer mannen in gaen.

Ende

† dat
‡ zijn

dit † hem

mi

achter

gedaen

als stille leggende

dit
soude

†aldaerde

†dmmde

wat

†hand

†dorstde of

†als

ijde

Ende quamen met desen ghesescepe/
Op enen dach op Mase ghevaren.
Die Graue ende sine lude waren
Te Sciedam ende saghen dat.
Die Graue sette stappans ter stat/
Ende ghinc varen dat hi mochte.
Over Maze was syn ghedochte/
Te wesen mocht hem ghescien.
Het waeyde wel te sere mettien/
Ende ghinc op Maze harde rieghe.
Ic weet wel dat ic niet en lieghe.
Die cogghen conden gheharden niet.
Dies so doechden groet verdriet/
Die van Haerlem in die zee:
Want die cogghe brac ontwee/
Ende bedoruen een deel liede/
Daer groet iammer an ghesciede.
In Bornisse quam dammirael/
Ende Padroghe also wael/
Ende bleuen driuen dat ghetide.
Dies die Graue was wel blide/
Ende woude vorder varen niet/
Ende bleef nachts te Gheervliet.
Sander daghes was tweder sochte/
Datmen ouer Maze mochte.
Ende there quam dat was bleuen
In Hollant/ende daer an verdreuen.
Die ammirael [a] porde voren/ — a Voer voorheen.
Ende liet dat den Graue horen/
Dat hi hem voelchde in Gods namen.
Dat was den lieden wel bequame.
Dus voermen met goeder staden/
So datmen quam met lieuer laden/
Tote Nidscaerden an den werf/
Doe ghinemen varen ander werf/
Ende men mochte vorder niet/
Dan nauwe in Harinc vliet/
Daer bleef men ligghen al den nacht.
Het wort waeyende met sulker cracht/
So datmen daer lach nachten drie.
Doe sachtet weder seitmen mie.
So datmen op Greueninghe doe voer.
Doe dedemen teken ende [b] voer/ — b Vorende/ berende/ mē dede Vierteikens.
Dat die porters mochten sien/
Ende barnden opten masten mettien/
Vier baken te menigher stede:
Ende die porters barnden mede/
Alsmen noch in Zelant pleghet.
Die nacht men daer al stille leghet:
Want men vorder niet en mochte.
Des ander daghes men bedochte/
Datmen voer in Zonnamare.
Doe al dat volc was comen dare/
Ghinc men scaren doe dat here/
Welc voren varen soude ter were/
Ende wie doen soude die achter hoede.
Den volke was so wel te moede/
Datmen ymmer trac bet naer.
Doe mochtmen sien al openbaer/
Dat si emmer vechten wouden.
Ende ~~doe~~ si quamen recht an Scouden/
Voer si al ens kyn voert.
Doe si leden Dreyster oert/
Si voeren cume op enen daghe/
Die langhe van enen armborst slaghe.
Dit gheuel hem harde dicke.
Hierom ist dat ick micke/
Dat die Vlaminghe iet dorren segghen/
Ende Hollant wt den prise legghen:
Noch den Graue haren Here.

So dat de Vlamingen niet en moghen seggen verrascht te syn gevveest.

Oec ne moghen si lachtren nimmermere
Die ammirael ende die sine/
Ende Padroghe die grote pine
Metten goeden lieden dede/
Die waren van Caleys vter stede/
Ende vte Poptan/ende wt Galissen.
Want si connen hem bewissen.
Oec warenre Gaescoengers mede/
Diene begherden ghenen vrede:
Want si om vechten waren comen/
Ghinc te scaden ofte vromen.
Nochtan seiden die Vlaminghe
Ende maecten daer of groet[c] ~~ghe~~dinghe:
Mochte ons noch dat ghescien/
Dat si ons niet wouden vlien/
So waret sekerlike al [a] vse/ — a Onse.
Die scepe groet als huse/
Al ware noch alse vele.
[b] In weet of si in spele/
Of in ~~wa~~erste seiden dat. — b Ik en weet niet.
Want men sach ~~ter selmer~~ stat/
Den Graue van Hollant emmer naken.
In weet wat die Vlaminghe maken/
Si clappen gaerne ~~vele~~ quaet.
Dat dinct mi een arme daet.
~~Dat~~ moghen sire winnen an.
Also goet is die man/
Dien ic hate als dien ic minne.
Al is die vrienscap daer wel [c] dinne/ — c Dunne/ kleen/ krank
Noyt ne horde ic man ghe prisen/
In enigher ~~slachte~~ wisen/
Die van vianden quaet sprac gaerne. ,,
Ic raet elken man tontbaerne. ,,
Die Vlaminghe moghen niet segghen/
Noch in enighen lachter legghen/
Datse Heer Willem yet besloep/
Of met haesten yet becroep/
Of met roke of niet miste/
Yet quam dat niement en wiste.
En ~~dorrens oec~~ maken ghene claghe/
Hi quam allenkyn viertien daghe/
Eer hi betten weerde leet.
Die Zelandre die hem waren wreet/
Ende some noch syn sine connen
Niet swighen al syn si verwonnen.
Dats ene plaghe die ic hate.
Ay God dor dine goede [d] verwate/ — d Verkloeke met wijsheit.
Die quade tonghe van Zelant/
Ende maecse te niete al thant.
[e] Alle beeste syn bedwonghen
Vanden mensche: mer die tonghen — e Iacob. int 3.
Ne machmen bedwinghen niet.
Ghelikerwys datmen ziet/ ,,
Dat ene vonke ontsteket al/ ,,
Ende verbarnt groet ende smal/ ,,
Al dat is in ene stede: ,,
Dus is tbeghin van alre quaethede/ ,,
Die tonghe diet wel merken wille. ,,
Men siet datmen hout al stille ,,
Met enen breydel ene starc rosside/ ,,
Al houment met sporen in die zide/ ,,
Men houtet nochtan inden monde/ ,,
Dat staende bliuet ene stonde/ ,,
Ende al die lede syn bedwonghen/ ,,
Metten breidele die opter tonghen ,,
Hem leghet al ist starc/ ,,
Datment stille hout ~~int~~ parc. ,,
Dien mensche soudic prisen mere/ ,,
In allen doene/in allen kere. ,,
Ende dat hi starker ware allene/ ,,

,, Dan een lantscap al ghemene.
,, Die sine tonghe dwinghen can/
,, Men souden heten een machtich man/
,, Ende starker als wi proeuen connen/
Dan of hi enen rose hadde verwonnen.
Tfolc hadde langhe tijt ghelegghen
Op den watre sere versleghen/
Langhe wile met nauwer spise.
So datter sommighe voeren a lise/
Vten here daer si mochten/
Ende spise te copen sochten.
Want men nopt te voren en sach/
Dat Hollantsche here opt water lach/
Also langhe sonder lant.
Want ic dat ter waerheit vant/
Dat leden waren der daghen vijftiene/
Ende sijt ne hadden so siene/
Dat si in husen waren comen/
Al hadt hem groet goet mogen vromen.
Si mosten ligghen in die scepen/
Recht aldus wasi begrepen.
Ende recht op enen sondaghe/
Sinte Laurens auont leide laghe
Die van Zeelant al ghemene/
Te nemen die spise allene/
Sonder der Hollanders danc.
Vier cogghen namen sGrauen dranc.
Si namen daer ten seluen male/
Vor Bridorp dat weet men wale/
In enen scepe. vive min
Dan hondert vate bier wasser in:
Ende zouten salme ende vleisch/
Daer of hadden si haren epsch.
Tzeusche here voer vorbi/
Neffens Duvelant seitmen mi/
Tusschen there en den lande.
Hem soude dencken wesen scande/
Souden si die spisen laten comen/
Sine soudense hebben tot hare vromen.
Die galeiden wordens gheware/
Ende ghinghen doe roepen nare/
Dat sise int dijc water dreuen/
Daer si voer hem riden bleuen.
Als tfolc een deel was ghegaen/
Heuet dat Zeeusche here bestaen
Doer ene b creke te roepen alle/
Ende hoepten zere te haren ghevalle
Alle die spise te hebben ghenomen/
Die si gheuaren saghen comen.
Die galeiders versaghen dat/
Ende setter ieghens daer ter stat.
Ende onderroepden hem den ganc/
Ende dedense keren al ghemanc
After rugghen. der cogghen twee/
Ontroepden ende waren c gheuee/
Ene cogghe onversien/
Van Vrieslant ende versloeghen dien.
Dander drie leiden ter vlucht/
Ende ontroepden dor die ducht/
Die si hadden dor tgrote here.
Want sine setten te gheenre were.
Dese vier cogghen als ic versta/
Volchden der spisen na/
Al van Maerlant daer sise vonden/
Eñ lieten hem nemen ten seluen stonden/
Ene Zeeusche cogghe/een scip met biere.
Ende die drie ontsloen nv hiere.
,, Het doech menich in sinen lande/
,, Die buten heuet grote scande.
Die spise quam voer al sonder danc/
Ende daer na eer yet lanc/
Wouden die Zeelanders keren weder/
Dat si comen waren neder
Tusschen tlant ende dat here.
Ene galeide werp haer ter were/
Ende roepde daer bi ende scoet so sere/
Sine condent ghedogen in genen kere/
Sine mosten vlien te lande waert.
Oec quamen mede an die vaert/
Der Hollander vele met haren stauen/
Die hem grote smeten gauen.
So dat sise ten lesten dwonghen/
Dat si meest vter cogghen spronghen.
Dit deden si al hadden sijs scande/
Ende moste waden daer te lande/
Ende trecten die cogghen naer
Ende ic seg v al ouer waer/
Hadde die galeide bliuen legghen
Ene wile/ ic dar wel segghen
Die cogghen waren alle daer bleuen/
Want si haddense begheuen.
Het was op ene volle zee:
Had gheebt(wat wildijs mee)
Die cogghen waren bleuen opt lant/
Ende die lieden waren te hant/
Wech ghegaen hare vaerde/
Want daer en was niemět diet waerde.
Dus was al Zeelant in vlucht/
Dat deden der galeiden ducht.
Daer dreuen cogghen sonder man/
Die hem de wint dreuen an.
Daer si om woeden toter kele.
Der luden was harde vele/
Die natscoe worden an die vaert.
Daemen des gheware waert/
In die poert doe waren si blide/
Dat dus verghinc an tsGrauen zide.
Ende tZeeusche here ghesconfiert/
Also scandelike weder keert.
Dit waren tsondaghe hare daden.
Ende die Graue wort te rade/
Dat hi die nacht rusten soude.
Ende sanderdaghes vechten woude/
d Onde hem God der auenturen/
Ende nemen dats hem mochte geburen.
Also als wi segghen horen/
So had die Graue daer te voren
Die grote scepe ghemannet wale/
Met sinen luden tenen male/
Al metten luden diere in waren.
Ende had ghesetsine scaren/
Ende voren ghescaert die voren zoude.
Men wart te rade datmen woude
Al becorten daer die dinghe/
Ten eersten dat die ebbe ghinghe/
Ende nemen dat hem worden mach.
Het was op sinte Laurens dach/
Dien si trouwelike baden/
Dat hi hem staen most in staden/
Met sire beden tot onsen Here:
Dit baden si alle sere.
Die ebbe ghinc ende in Gods namen/
Worden si doe al te samen/
Als te voren al dat here die viande/
Die daer laghen lanx den sande.
Ende dwers den diepen seluen male.
Doe waende die Graue wale
Hebben die viande an ghestreden/
Die voor hem inden diepe reden/
So dat si alle hier om pinen/

Ende

Der Vlamingen scepen die eenige om lijftocht afgesonden, poogden te nemen, vverden an lant gedreuen.

a Stille heimelik.

b Enge diep te tusschen platen.

c Ouerdie-len viandelijk.

Ionkheer VVillem bereidt hem sandren daegs te slaen.

d Gunnde.

† reise

⊙ dat sijt mede

◊ sine

⊠ sonnedaghe

⊕ alrene

† hollanders

× biers

‡ sweemen

Γ te

ꞁ twolfe

√ here

ꞁ stephans

△ wede

▽ dat

ˇ nederlant

† oke

◺ weerde

◿ weerde

† se

ꞁ iaghede

Γ herde

⊙ aen s graven zide

◊ dese wade si blide

ˇ wast sondaghe

⊠ woude

△ soude

ʒ ionste

‡ aldaer

ꞁ worden ghescart te

× ghetrouwelike

ꞁ hem

ꞁ alle te porrende op

ꞁ ten

uut

wort

al

[illegible]

openbaer
waer

heeft
bevonden

bevonden

~~al~~ dat

als

maer

was

bi

gaen
aen

bewesen

worden
dieet worden

waerd

hier oorsaken

wiet

waer

was groot

wolghedt

Ende worpen wt met langhen linen/
Ankers verre te lande waert/
Ende trecten doe metter vaert.
Ende van Caleys Padroghe/
Dse voeren voer haer in haer oghe/
Maer 4. finer schepen raken an de grondt.
Met vier scepen tsamen ghebonden/
Bleef sitten ten seluen stonden/
Op enen sande vor die poort/
Dat leghet van der hauen noort.
Des men sere was tonghemake/
Dat hijs hadde an sulke zake/
Ende ment ghebetren niet en mach.
Als die Graue dat versach/
Dedi die ankers wt setten
Achter ende voren sonder letten/
Die scepe te zamen binden vaste.
Want die viande die wreede gaste/
Waren doe van hem niet verre.
En was gheen wonder al was hi erre/
Dat hem gheuel dse auenture/
Dat vier scepen op die vre/
Vanden besten sitten bleuen/
Op den zande hem beneuen.
Ende mosten sitten dat ghetide/
Die dē Vlamingen te vergeefs pogen an brandt te steken.
Des die viande waren blide.
Want si waenden openbare/
Dat daer bi verloren ware
Tsgrauen doen al te nen male:
Want si waenden harde wale/
Die scepe bornen inden gronds.
Want si vulden op dse stonds/
Enen cogghe met droghen stro/
Ende met peken/ende waenden so
Die scepe bornen daer si laghen.
Ende toghen vort. als donse saghen
Dat si dat vier brochten voort/
Hinghen si seile buten der boort.
Om dat vier van hem te weren.
Reden si glauien ende speren/
Om dat vier van hem te stoten.
Dander met armborsten scoten/
So ouer sere dse tvier brochten/
Dat sijt gheherden niet en mochten.
Ende mosten keren danen si quamen/
Ende waren wel na al te samen
Verbernet met den selven viere.
Mer si voeren te lande sciere/
Ende begauen des bernens al.
De Vlaemsche vlote koemt om versiens tot Ionkheer VVillem an
Die Graue prijsde dit gheual/
Dat den sinen comen was also.
Ende was in sulken wille doe/
Dat hi woude nemen die nacht ruste/
Ende slapen laten die slapen luste:
Ende sanderdaghes nemen dan/
Dauenture die hem God gan.
Want mocht hijt enichsins liden/
Sone woudē nachts niet striden.
Die Graue ende sine partie/
Waende dat die fiere Heer Ghye/
Dat hi logghen soude bliuen stille/
Ende haers ontbeiden: eñ hadden wille
Die nacht te rusten dat het waer dach/
Eñ nemen dan dats hem worden mach:
Ende souden alle eten gaen.
Vanden auonde/al sijt bestaen/
Begonde die vloet te gane:
Ende die Vlaminghe quamen ane
Metten strome driuende toe.
Eñ tsGrauen lieden wapendē hem doe/
Ende troesten [a] mallic andren sere:
[a] Elk vandre.

Ende beualent onsen Here.
Dse goede worden harde blide/
Ende quade an dander zide.
Goede knapen die daer waren/
Comen in des Grauen scaren
Wouden/Ridders diere wouden.
Dander latic onbescouden/
Die hem stouteliken wouden weren.
Ic wane nopt man sulke twee heren
Sach comen des ghelijcs te stride/
Als dese twee op elke zide.
Dse Vlaminghe hadden volx so vele/
Dat sijt waende al te spele/
Metten lopen hebben ghewonnen.
Hierom wast dat sijt begonnen.
Want [b] si haddent harde siene/
Jeghen enen man hadden siere tiene/
Opten watre ghereit tē stride/
Ende opten lande tē seluen tide/
Drie werf also veel liede.
[b] Twas of stont wel gesien voor hun.
Ic wane nopt eer ghesciede/
Dat so clene partie vacht/
Jeghen also grote cracht.
Doe die Vlaminghe quamen toe/
Met groten oestelen scoten si doe/
Eñ met springalē met menigē [c] quareel.
[c] Pile.
Die Graue hadder vor sijn deel/
Veel menighen seg ic v.
Doe sprac die Graue: het is nv
Ionkheer VVillem spreekt den sinen moede an, so dat daer mālik gevochten vverdt.
Wel tijt datmen ghelde.
Wine moghen niet vlien te velde.
Nu laet ons weren of wi connen/
Want sekerlike ic siet ghewonnen.
Die hem weert ic salt hem lonen.
Dse oec sterft God sal ne connen
In Hemelrike al hier bouen.
Dse blijft te liue men sal ne louen
Dse warelt dore vort an.
Dus troeste die ionghe man/
Sine liede toten stride.
Ende meñ scoet ten seluen tide
Met L X. oestelen ende springale/
Die [a] vanc armborsten weet men wale/
Scoter twee hondert ofte mee.
Die pile vloghen alst ware snee.
Hier mede scoetmen met [b] ghenende.
[a] Grote boetbogen diemen op banken af schoot.
[b] Stoutelijk
Doe si quamen so ghehende/
Daer dene partie dander sochte/
Datmen met clenen boghen mochte
Scieten doe inden hoep/
Wort daer quarelen goeden coep.
Met dusent armborsten ofte mere/
Scoetmen wel wt sGrauen here.
Sonder dat si weder scoten.
Die pilen vloghen dat si [c] roten/
[c] Swermden.
Ghelike recht oft ware bien.
Ic waent nopt eer was ghesien
In vergaderen so sere scieten.
Doemen der stenen mochte ghenieten/
Ghinghen si delen sonder ghetal.
Int Hollantsche here wert een geschal.
Die baniere nam in die hant/
Een scoen vroem ionc seriant/
Ende maecter hem mede te hant/
Daer hi de meeste [d] porse vant/
[d] Drange.
Ende droech aldaer tsGrauen baniere.
Hem volchde goede lieden sciere.
Die hem wel [e] proeuede inder noet.
[e] Droegen/ bewesen.
Doe wert daer gheruchte groet/
Ende riepen doe al te hant/

Ay ha Hollant/Hollant/Hollant/
Doe riep men Hollant/Parys.
Des ben ic vroet ende wys/
Dat nopt man horde roepen soe/
In enen stride alsmen dede doe.
Als die stryt vergadert was/
a Int andre/ hoorde.
a Hoe nopt man sulc gheclas.
Men stac/men sloech/men warp/
Men scoet menighe pile scarp/
b Elk.
b Manlic anderen ieghen thouet.
Si vochten so des ghelouet/
Datmen ene mile horen mochte/
Ionkheer VVillem verliest ten eersten anloope drie schepen.
Beide warp ende gherochte.
Die Vlaminge wonnen ter eerster ioestẽ
Drie scepen die donse mosten
Alle rumen doer die noet.
Die sere in spronghen sloeghen si doet.
c Kregen.
Si waren wordes des te rade/
Dat si souden sonder ghenade
Al verslaen dat si wonnen/
d Onderlopen.
Ende dat si d berlopen connen.
Des droghen die Vlaminghen ouer een.
Daer wort ghewopen menighen steen/
e Int andre/ koerkeiten/ dats top castelen.
Vanden e koketten neder waert/
Ende vanden castele dat wel haert/
Die Hollander hadde int beghinnen.
„ Sulc verliest hi waent winnen.
Si waenden bi naest sonder were
Versleghen hebben tHollantsch here/
Daerom bestonden sise ieghen nacht.
Alsmen int starcste vacht/
Recht als die sonne was onder/
Sachmen daer ghescien een wonder.
In enen casteel op enen maste/
Ende in top so waren gaste/
Die tHollantsch volc sere quelden/
Ende menighen man neder velden.
Want si worpen menighen steen.
Ten lesten male sachmenre een/
Dat hi vanden castele sprane
Inden watre/ende eer yet lane
Viel tkoket altemale
Vanden scepe neder te dale.
f Dat en mochte. *Maer krycht daer na d'ouerhandt.*
f Dan mochte sonder scade niet liden.
Nu waren die Hollander in dat striden
Sere verlost van desen doene.
Des waren si te bet coene:
Want si te voren waren verladen.
Nu ne mach hem niet scaden/
Die stenen die van bouen quamen.
Haren loep si doe namen/
Ende spronghen int scip hem lieden toe/
Ende dreuense al daer vte doe/
Of sloeghen doet die si vonden.
Dus keerde spel te dien stonden.
Die te voren hadden tbeste/
Si verloren nv int leste
Die vier scepen de voren/
Opt sant saten als wi horen/
Waren comen driuende an/
Si hadden binnen menighen man/
Die sere droeve waren te voren/
Ende rou hem dat si waren gheboren/
Dat si so spade quamen ten stride.
Si waren nv so ouer blide/
Dat si mede striden mochten.
Hoert wat die meesters dochten/
Dies si hem berieden sciere.
Si deden maken grote viere/
Van droghen houte die barnden zere.

Die dat beriet wiste mere.
Alst was inden bessen brande/
Sloghen si daer an haer hande/
Ende worpent dandere ieghen thoeft.
Daer mede worden si alle verdoeft/
Dat si aldaer ter stede wonnen/
Ende die Vlaminge diet begonnen/
Verloren daer al dat si brochten/
Also dat si niet langher vochten.
Dit duurde totter middernacht/
Datmen voren aldus vacht.
Ende men seide al openbare/
Dat die stryt verwonnen ware.
Des si blide waenden wesen.
Men gaf drinken/ ende met desen
Quam een bode die seide Here
Men vecht hier bi noerden sere/
Ghine sendet hem helpe si syn verloren.
Want si hebben sulken toren.
g Daer syn verscer liede noet.
g Mẽ heeft daer versch volk van noden.
Si syn vermoert die porse is groet.
Sent hem hulpe si syn behouden.
Mach ics bliuen onbescouden/
Of ic selue come dare/
Sprac die Graue/brenct mi mare/
Ofs hem doet al sulke noet.
Ic auenture eer toter doet/
Eer icse so late bederuen/
Ic sal lieuer met hem steruen.
Dus ghinc die bode weder te stride/
Die cortelike keerde blide/
Ende seide: hets al ghewonnen/
Also als wi ghemerken connen/
Ende wel gheproeuen moghen twaren/
Die vianden ligghen hier ende dare/
Opt lant die scepe groet/
Die lude ghevloen ofte doet.
Die vaste scip merke ic wale/
Heer Guide racket onder Ionkheer VVillems vlote, en vveder daer.
Dat hier leghet tesen male
Alre naest v/sonder een/
Daer an en is twifel ne gheen/
Het syn viande openbare:
Want ic wert daer in ghewaere
Die swarten lewe an die baniere.
Ghetandert den stoc. doe wert mẽ sciere
Roepen Hollant/Parys/Hollant.
Slach/werp/hier is viant.
Men warp al datmen mochte.
Ende alst den ghenen doe dat dochte
Dat syt gheharden niet en conden/
Hiewen si h tseil ten seluen stonden/
h Het touw daer si mede vast waren.
Daer si mede ghemeret waren/
Ende dreuen voren des Grauen scaren/
Metten stroem/want ebbe ghinc.
Ic heb verstaen in ware dinc/
Dat inden scepe was Heer Ghye/
Die den neve lach also bie.
Hi dreef wech wt tsneven handen.
Ende rechte voert is bestanden/
Die dach te blasen ouer al.
Die pipen maecten groet ghescal.
Dus duurde die stryt van vespertide/
Tote an den daghe sonder mide/
Datter clene ruste was.
Oec dar ic mi vermeten das/
Die belegerde die voren angs vvas, verbliden sich.
Dat die ghene die doe laghen/
Inder poerten ende toe saghen/
Mer in therte verdroeuet waren/
Dan die vochten ieghen die scaren.
Want si saghen die lude striden/

Ende

Ondt liede st dunme

Zhodede

tende

t was

t den swan
ookde
heede
lede dede

werlodst mde

dide

dade

te

Dat

sirdand

tiet

Ode mand lidt soind wodden

talso

hede

Zliedgghe
ghdoaden
tedeoden

woede

so

Dandemure
ter menighede ure
hadpeer wel
niet
selden
si
gheeert
ghedechten
was
schoudich
beserieven

woorden
selfde
eende
hadde
eerde
eende van
heeren
heer
waerden

Ende deen den anderen niet vermiden/
Doer haren wille diere waren beseten/
Ende sine conden niet gheweten
Hoet met hem is vergaen/
An wien haer leuen soude staen
Naest Gode ten seluen tide.
Wast wonder dat si waren onblide?
Want si hoorden inder nachte/
Die onscamel dorper knechte
Quamen lopen te menigher vre/
Ende riepen op an den mure:
Trouwen nv ist al ghedaen/
V Graue is doet/ of gheuaen.
Wat sel uwes nv ghescien?
Sulc verwaerde hem in dien/
Ende sulc hilt ouer [a] sceren/
Ende hoepte: men salt bet verweren.

[a] Voor onwarachtich.

Ten was gheen wonder sekerlike:
Want te voren in aertrike
Was poort so vromelike ontset/
Daer die van binnen niet bet
Mochten toe doen noch oec deden:
Want si hadden menighen wreden
Viant vor hem diet benam.
Recht alst op den daghe quam/
So verre datmen mochte sien
Den enen volghen/den anderen vlien.
Worden die van Zericzee
Sere blide (wat wilghys mee?)
Doe si die galeide saghen/
Al omme tsGrauen here iaghen/
Ende roepen ende trompen/
Ende die viande zuutwaert crompen/
Saghen syt verwonnen ten seluen tide.
Si danckens Gode ende waren blide/
Dat doe gheen wonder en sceen:
Want si troest [b] el ne gheen
Hadden. hadt die Graue verloren/
Als si ghesproken hadden te voren/
Dan wt te gaen op die vre/
Ende nemen die auenture
Die hem God hadde ghegeuen.
Man ende wijf hadden haer leuen
In dauenture dan gheset.
Nu wast hem allen comen bet/
Dat si bet waren in [c] hoghen/
Des si Gode danken moghen.
Si daden hare rechte scout/
Dit vermach verstaen ionc ende out.
Si dienden haren rechten Here/
Dat hem te prisen sere.
Ende die Here syt seker das/
Dedem dat hi schuldich was.

[b] Anders.

[c] Verheuginge.

Noch vverder enige Vlaemsche schepen genomen,

Hier latic die tale bliuen/
Ende sal v voert een deel scriuen
Hoet voert ghinc opten dach.
Als dat volc dat versach/
Die alre lest hadden ghestreden/
Dat die ghene bi hem reden/
Die binnen der nacht op hem vochten/
Hoert wes si hem bedochten.
Si worden roepen te hant:
Ay ha Parijs/Parijs/Hollant.
Ende ghinghen houwen ende luken/
Ende lietens hem niet [d] ghebruken/
Dat si te lande gheuaren waren.
Si spronghen tot hem sonder sparen/
Ende dreuense vten scepe daer/
Den enen voren/den anderen naer.
Ende oec datmer sulc [e] ghevant.

[d] Si beletten dat si niet te lande quamen.

[e] Gebangen kreech.

Dander vloen in Duuelant/
Sac op pac/ende ghinghen vlien.
Oec so mochtmen daer wel sien/
Datter menich int water spranc/
Daer ne die grote noet toe dwanc/
Eñ waendē ontswemmē het was lorē.
De stene deden hem sulke toren/
Daer mense mede werp ter doot.
Dus ontfinghen si scade groot/
Bede van goede ende van lieden.
Het waer iammer te bedieden/
Ende mochte niet wesen sonder scade/
Daer men so vacht sonder ghenade/
Enen nacht al dore en dure.
Daer na in wel corter vre/ *Een ontvloodt.*
Begonde een scip vele saen/
Dat wt den stride was ontgaen/
Sijn seyl te halen ende woude vorbi.
Die vloet ghinc seidemen mi/
Ende quamen seilen bi lieuer lade/
Vorbi al there sonder scade.
Dit mochtmen harde wel sien/
Want al there lach nochtien/
Vaste ghecoppelt zide/an zide.
Dat si ontquamen des waren si blide.
Zelanders warent alle gader.
Ende Heren Ghyen haren vader/
Lieten si doe bliuen achter.
Dat si ontsloen dat was hem lachter.
Si seylden vluchts te Betten weerde/
Dat hem niement en keerde.
Si seylden daer bi een sant.
Si souden winden al te hant/
Tseil bet hagher/die mast vel.
Si mochten tgheluc prisen wel
Datse die mast niet doot en sloech.
Oec so wast haer ongheuoech.
Doe quamen scepelkijn diese brochten/
Doe si vorder niet en mochten
Ant lant van Scouden an den dike/
Of daer buten an den slike/
So dat si wech mochten gaen.
Anders heb ics niet verstaen.
Die fiere Libaert/die stoute heer Ghye *Heer Guido vverdt gevangen.*
Lach nochtan segt men mie/
Met vijf scepen op den stroem/
Ende sach dander varen das [a] nā goem.
Die stroem wert gaende ende hi want
Van enen scepe tseil te hant/
Ende woude vorbi pensic wale.
Hem streec an den seluen male
Die ammirael met eenre galeide.
Die si van hem daden sceide.
Si weerden hem met crachte soe/
Ende coruen haren cabel doe.
Die wint was cleen ende cranc.
Doe quam ghedreuen [b] an sinen danc/
Die ammirael seitmen mi/
Op tsGrauen cabel ende Heer Ghy
Quam na ghedreuen oec daer an/
Dat hem coste menich man.
Daer mochtmen sien striden sere.
Daer vacht elc als een Here.
Die te voren inder nacht/
Van onscamelheden niet en vacht/
Die moste hem scamen ende ginc stridē.
Men scoet ende werp an beiden siden.
Die des nachts hadden gherust/
Dochte mi dat nv vechtens lust.
Die vechten te voren niet en mochte.

[a] Daer nam hi acht op.

[b] Tegen.

Die verbonden hem als mi dochte/
Ende ~~mochten~~ so vtermaten/
Dat hem seluen mochten haten
Die Vlaminghe wel/ om dat si
Den Hollander quamen bi/
Die daer pensden om die scande/
Die si deden in haren lande.

Dus verloos hi die te vvinnen placht, om dat hi sinen neve verongelijkte.

Dus verloes Heer Ghye den zeghe/
Dien hi te voren alle weghe
Plach te hebben in elken stride.
So dat hi ten seluen tide
Bat/dat menne vanghen soude.
Men warp of also houde/
Den zwerten Liebaert onder voet:
Ende stac op metter spoet/
Den roden lewe in sine stat.
Als die Graue versach dat/
Ghinc hi ten neve die hem ghevaen
Gaf. ende doemen van daen
Leden soude/woudemen slaen
Doet.dus mosti gaen
In die galeide/of hi ware doet.
Hier toe dwancse die noet.
Dus is hi in die galeide comen/
Ter waerheit heb ic vernomen/
Die ammirael vincs niet:
Mer aldus ist ghesciet/
Dat hi quam in die galeide.
Die hier of anders yet seide/
Der waerheit soudē missen sere.
Dus was gheuanghen dese Here/
Die heuet brocht in deser noot/
Ende met ouer moede doot/
Menighen man alst wel sceen.
Daer bleef leuende nemmer een/
Die met hem int scip quamen/
Sine bleuen doet altesamen/
Of ghevaen ~~diere~~ was niet vele.
Wat lach hem an desen spele/
Ende wat recht lach hem ant gone/
Dat hi woude sijns oems sone
Onteruen ende sire moeyen kint.
Ic weet wel datmen niet en vint
Yewer bescreuen dat Hollant
Soude behoren ter Vlaemscher hant/
Noch doestzide vander Scelt.
Mer diewile heeftmen ghetelt/
Dat die Vlaminghe spraken an/
Die wester zide/ende [a] man
Soude die Graue daer of wesen.
Ende oec hoe dat quame in desen/
Heer Ghye ~~bestonts~~ emmer niet/
Al ist nv aldus ghesciet.

[a] Leenman.

Hi heuet ouder broedere dan hi ~~es~~.
Mer eens dincs bin ic ~~ghewes~~/
Onghegoet was hi doe.
Had hem moghen comen hier toe/
Dat hi den neve hadde verdreuen/
So waer hi selue Graue bleuen.
[b] In can gheweten niet hoe langhe/
Hi mochte misscien bi bedwanghe/
Ene wile hebben ghesijn.
Mer nv seghet tgheloue mijn/
Als die partie van Zelant/
Die hem dit brochten in hant/
Onderlinghe hadden ghekeuen/
Ende hi an dene side ware bleuen/
Dander partie soude dan sciere/
Hebben gheseit: wi brochten hiere.
Waer an sijn wy gheraect?

[b] Ik en kan *Maer al vvaer hijs te bouen gebleuen, zen hadde niet lange gedunrt.*

Wy hebben groet Here ghemaect/
Hi leghet nv onder die voet.
Een ander raet waer ons goet.
Wi hebben trechte [c] oer verdreuen/
Ende desen man also verheuen/
Ende hi doet ons allen scande/
Ende wil ons iaghen vten lande/
Ende heffet onse viande al te bouen.
Dit ne wil wi niet langher louen.
Wi hebben misdaen al te zere/
Yeghen onsen rechten Here.
Dit souden si pensen ende werker na/
Ende halen weder als ic versta.
So soude tghemeente van Hollant/
Herde sciere keren die hant/
Metten porten al ghemene.
Sone mocht hijs niet berechten allene/
Met eenre partie vanden lande.
Elc soude pensen om die scande
Die hem te voren waer ghesciet.
Dus ne mocht hi langhe niet
Here bliuen ouer een.
Want stappans ter stede sceen/
Heer van Rinesse moste varen
Sijnre vaerde wt sijnre scaren/
Want hi hem niet gheloefde wel/
Daert hem daer na missel.

[c] Erfhere.

Die te lāde voor zerikzee lagen, vluchten.

Als Heer Ghye ghevanghen was/
Ende men opt lant gheware wert das/
Wert there al te barenteert/
Ende elc tot sinen lande ~~keert~~/
Ende droeghen met hem dat si mochten.
Ic wane si niet meer en Jochten
Die poert te soken. op enen dach/
Doemen die liede varen sach/
Ende te voet gaen mede/
Wert men blide binnen der stede.
Doe ghinghen si wt om ghewin/
Ende haelden doe dat goet in.
Die winnen woude/wan aldaer.
Dit was in ons Heren iaer/
M. C C C. ende viere/
Dat Graue Willem in deser maniere/
Den wijch op Goude met scepen wan/
Ende versloech menighen man.
Oec verloes hire selue liede.
Die selue dach doe dit ghesciede/
Wast manēdach vor onser vrouwē misse
Te half oext sijts ghewisse/
Ende was sinte Laurens dach/
Datmen die Vlaminghe comen sach/
Jeghen den Graue daer te stride.
Ende was omtrent vespertide
Doe si des strijts begonnen.
Ende waendent al hebben ghewonnen/
Want si vochten met groter cracht/
Tot ouer die middernacht.
Ende doet ghinc daghen recht/
Began weder tgheuecht/
Voer primetijt inder vloet/
Wast datmen den wijch bestoet/
Ende duurde tote middaghe.
Doe gheuel hem sulke plaghe/
Dat har Ghye bleef ghevaen.
Als ghi te voren hebt verstaen.
~~Dit~~ moghen ~~si te~~ rechte claghen.
Nu so moghedi mi vraghen
Waerom dat ic niet en noeme
Die vanden stride was die bloeme/
Of die quaetste/of die beste/

VVanneer die slach geschiet sy, en hoe lang die duurde.

VVaerom hi niemant bi name prijs of schelde, noch an Ionkheer VVillems.

Of die

tghemeene wachten

mede

hi

ghedekeert

dege

bestonde

was

sederdas

dat

die Vlamingen

†leet

P
hadde si snaghts mogen ontvlieden
men hadde daghes niet mogen sieden

†oete

◎ic dede doe niet in ghenen weys

Zo wie hi was en hoe hi hiet

†overzwighen

vnde

◊ende hi bleve doot dat hi doe dede

☒ende hij dede doghede dan wilde beghinnen

Of die vorste of die leste.
Mi dunct ic prise algader/
Al had elc ghesijn mijn vader.
a In wisten hoe best ghe prisen. a Ik en.
Ende minen viant in alre wisen/
Ne wistic waerom spreken lachter/
Sonder dē genē die snachts trac achter.
Trouwen daer wasser vele
Die niet en quamen toten spele/
Dat si stene werpen mochten.
Ic wane dat si anders dochten.
Men hadse tsadeghes niet ghesien/
Sine pinen hem wech te vlien/
Dat toechden si wel in ghelate.
Vanden galeyden quam die bate.
Die some achter laghen doe.
Oec benamen si dat daer toe.
Die clene scepen niet en quamen.
Woude icse nomen al bi namen/
Men mochte segghen dat ic bi nide/
Liede lachterde inden stride/
Ende b dor miede gauen prijs. b Om loon of geniet.
Ic ne sal niet doen in alre wijs/
Yement te prisen vor sijn oghen.
Want wi alle merken moghen
Dat hem die goede scaemde sere/
Ende pensde om die ere/
Ende oec sijn lijf wilde verweren.
In gauen te lone niet twee peren/
Die mi den prijs gaue allene/
Die al die goede liede ghemenē/
Metten liue verdienden daer.
Ic dar wel segghen ouer waer/
Dat edel lude vochten wale/
Ende die porters ten seluen male/
Ende die ghemeente vacht oec wel.
In weet wat daer toe segghen el.
Ic mochte misscien prisen den enen/
Een ander zout also niet menen.
Ic mochte oec zwighen dien/
Diement vele bet hadde ghesien
Doen/dan enich ander dede.
Dat ware grote c dorperhede c Onghe-schiktheidt.
Dat ic bi namen prijs haer gaue.
Een vroet man wilde om ghene haue/
„ Dat men die prijsde openbare.
„ Oec sal ic v segghen twaere/
„ Die quade wille niet ghelachtert sijn.
Dat seghet mi tghelove mijn.
d Manlic ken hem seluen wale. d Ygelik.
Dat ic segghe dese tale/
Dats om dat ic beghere
Dat die goede hem echter were.
Ende doe bet dat hi doe dede/
Ende houde altoes sulke zede
Datmen van hem spreken mach/
Na sire doot menighen dach.
Dus sal leuen na sinen doet/
Sinen name/dats ere groet.
Gaue men hem prijs in sijn leuen/
Ende woude hem der doghet begheuen/
So waert quader dan te voren/
So ware al die prijs verloren/
Ende wert in spot verkeert al.
Hoert wat ic v segghen sal.
Waert dat ic worde des te rade/
Dat ic lachtren woude die quade/
Ic mochte sulken spreken lachter
Bi namen/hi soude mi volghen achter/
Ende slaen mi doot. of oec dien/
Die dit lase/mochte ghescien.
Daerom spreke ic int ghemene
Die vroede weet wel wat ic mene/
Ende salre om pensen dach ende nacht.
Kenne hem seluen dats die macht/
Ende pensde dat hi daer misdede/
Ende beter hem tere ander stede/
Dat is vele bet mijn raet/
Dan hi verdient datmen heet quaet.
So mach hi prijs ende ere ontfaen/
Ende den anderen namen of e dwaen. e Afwischen
Ghi moget segghen. wine horden nye.
Men gafs prijs wat ghescie/
An deen zide vanden stride/
Dit so siet men alle tide/
Ende ghine wilt niet prisen enen man
Sonderlinghe/wat leghetter an.
Hier op mach ic andwoerden nv/
Ic hebs een deel ghesegget v/
Waeromme dat ics mi vermide/
Prijs te gheuen an sGrauen zide.
An dander zide ken ic niet
Der liede enich/dus ghesciet/ Noch an der Vlamingen side
Ende ne kenne niet haer dade.
Mer dats mi comen inden rade/
Dat ic daeromme after late
Te prisen die bi hare onmate/
Bi ouermoede ende bi onrechte/
Willens comen in ghevechte/
Ende trecken an des niet bestaet/
Hem meer cracht ende ouerdaet/
Pijnsi daeromme in alre wisen
Te doene. salmense daerom prisen?
Dat docht mi wesen onghehoert.
Diet beter weet hi brenghet voert.
Ic laet mijn recht wel te niete.
Die ionghe Graue die in verdriete
Langhe tijt hadde ghewesen/ Ionkheer VVillem, en syn volk trekken te lande om huer te ver versc̄hen.
Ende achter een gheleghen in desen/
Seuentien nachten in dien scepen/
Al ghewapent moghen sine f hepen f Huepen.
Ende sine leden sere sweren:
Mochte lusten ende begheren
Te comen daer si ruste namen.
Dat mocht si doen al sonder scamen.
Hi voer op an den auont/
Sere blide ende al ghesont/
Ende alle die op varen wouden/
Voeren sonder strijt an Scouden/
Ende ghinghen Zericzee.
Daer was doe gheen striden mee.
Hier te voren heb ic ghesegget/
Wes die vreemde Here pleghet/ Heer Guide hadde dien van Middelburch hun voorvvaerde niet gehouden.
Ende hoe hi wil bedwinghen tlant.
Doe Middelburch ghinc in hant/
Ende op ghaf haren Ghpen/
Des dar ic harde wel ghelpen/
Dat bi Ioncheer Willem was/
Die hem bat selue das/
Dat si die port op gheuen souden/
Op dat hi mochte behouden/
Varen wech aldaer hem dochte/
Dat hi seker wesen mochte.
Doe gauen sy gysele bi vorworden/
Ende oec bi besproken worde/
Dat hi die core niet soude doen af/
Die hem die Coninc Willem gaf/
Ende hare veste soude breken/
Bi enighe rade/ bi enighen treken.
Dit zwoer hi ten heilighen daer/

Ende gafs hem brieue dats waer/
Oec ghelouedi openbaer:
Waert dat die Graue daer naer/
Te lande quame/ende hi daer aue
Here worde ende Graue/
Waert met striden of met vreden/
Of waert met eendrachticheden/
Of hoe dat ware in welker wise/
Hi soudse laten als hise
Ontfinc opten seluen dach/
Ende hare gysele sonder ghelach
Weder gheuen quite ende vri.
Ende gafs hem brieue seitmen mi/
Ende oec zeghelen twee/
Syns ende syns broeder of niet mee.
Besiet hoe hyt heuet behouden.
Mach hys bliuen onbescouden:
Ende ofmen hierom prisen mach?
Want op den goeden eirren dach/
a Wede hi.
[a] Dedi breken hare veste.
Dit dacht sinen rade tbeste/
Die Middelburch die porte haten.
Dit ne dorstic oec niet laten/
Vanden ghenen diet hem rieden.
Wat mocht andersins bedieden/
Dan hi was bedwonghen sere?
Hi ne wast niet/al hiet hi/Here.
Sine baeliuwen hilden bedwonghen/
Bede den ouden ende den ionghen/
Die sine lieden wesen souden.
Bede den ionghen ende den ouden
Consti bedwinghen vander Vere.
(Dat quam vedi hi vanter were.)
Hi was bedwonghen alst wel sceen.
Hine liet niet enen steen
Gheheel bliuen an die poort.
Oec so heb ic ghehoort/
Doe hi de veste moste doen breken/
Daer quamen lude met valschen treken/
Ende daden hem nemen gysele mere/
Dan hi hadde ghenomen ere/
Ende wt ghelesen doe bi namen.
Bi Gode des mocht hi hem scamen/
Dat hi dus brac sine vorwoerde.
Ic wane dat hi segghen hoerde/
Doe hi in Hollant comen was.
Wat hi beloefde/hine hilt niet das.
Dus wondert mi dan datmē dus priset.
Mer mine herte mi dat wiset/
Dat dede die ghene diene hilden
In banden ende mede stilden/
Hare vianden ende onderdaden.
(Als hi ook Ionkheer VVillem niet gehouden soude hebben, ten hadde de Heer van Rinesse gedaen.)
Noch so heb ic mi beraden/
Hoe dat quam hine had te broken/
Willemme dat daer was ghesproken.
Trouwen het was wonder groet/
Hine hadden gheuaen of ghedoet/
Bi sulken rade die hem was bi.
Mer ic wane het bleuen si/
Dat [b] els niement toe en brochte/
Dan myn Here Jan als mi dochte/
Van Riuisse die houessche viant.
b Anders.
Ic weet dat in Zelant
So houesch en was van alre daden/
Sine vrienden. dat was groet scade/
Dat hi hem hilt an sulker lere/
Dat hi sinen rechten Here
Af ghinc in desen doene.
Want hi vroem was ende coene/
Ende sinen viant houesch ghenoech.

Had hi ghedaen al sulc gheuoech.
Dat hi sinen Here had ghedient/
Ende trouwelike ghesyn syn vrient.
Hi had hem ghegheuen altemale
Den prys sonder ander tale.
Als die Graue hadde leden/
Den stryt/ende hi binder steden/
Comen was danctys Gode:
Daerom als si vernomen hadden dat Ionkheer VVillem na den zege op nam die tegens hem vvaren,
Ende sende wt sinen bode/
Ende ontboet wie in comen woude/
Dat hine gaerne ontfanghen soude/
Behoude lyf ende goet:
Ende die gone diet so stoet/
Dat hi ballinc had ghewesen/
Ende diemen meest mistrout in desen/
Moste varen te gysele leggen/
Ter stat diemen hem soude segghen/
Ende haer goet soude hem volghen.
Ballinghen daer men op verbolghen
Te voren was die quamen in/
Een deel. dit was goet beghin.
Oec warenre dies niet dorste bestaen/
So vele hadden si misdaen.
Die te voren waren vrient/
Hadden Heren Ghyen so ghedient.
Sine dorsten niet bliuen in den lande/
Ende vloen wt/des hadden si scande/
Ende lieten bede goet ende erue.
Dat dacht mi [c] qualike haer bederue.
c Geen nut hem te syn.
In weet waert Heer Ghye nemen sal/
Daer hise sal mede goeden al.
Dus is den Graue hulde ghesworen.
Die Heer Ghye hier te voren
Hadden ghehouden ouer Here/
Swoeren dat si nemmermere
Den Graue Willem ghingen af.
Hier mede hi vergaf.
Al dat hem was misdaen.
Nu so heuet hi verstaen/
En dat 5000 Vlaemingen int duin gevangen vvaren,
Ende sine liede mede/
Dat inden dunen teenre stede
Waren wel ses dusent man/
Die alle wapen hadden an/
Behaluen dander diere waren.
Die Graue dede [a] stappans varen
a Terstonde
Twee galeiden vor dat lant.
Si senden boden al te hant/
An den Graue om ghenade/
Dat hi syn edelheit dade/
Ende hise vinghe daer ter stede/
Behouden lyf ende lede.
Die Graue wert te rade soe/
Dat hi boden sende doe/
Te Paleuoets heide diese vinghen.
Die Vlaminghe doe met hem ghingen/
Ene so ouer grote scare/
Dat wonder te segghen ware.
Est onmate dats mi wondert?
Elken voerder meer dan hondert/
Te leden diere om waer comen.
Die Graue ne had tsinen vromen/
Niet so vele lieden op Goude/
Doement eerst bestanden soude/
Ende daer men den stryt mede wan.
Tenigher stede nie vernam
Datmen so menighen vanghen sach/
Sonder stoet of sonder slach/
Ende sonder weder [b] cronen pet.
b Sonder wederspreken.
Men dede gaen t Flaemsce [c] diet/
c Volk.
[d] Rote an rote in Zericzee/
d Hoop an hope.

Ghe=

tte

spinxden

mede

Gadeebind moste

gelkden

dat

zinade

wand dat inal

dat

was

bedhoedde

Gic wand nidt dat oit man

den

dat

binnden

Omen woort doet de raed das

wil hi

† ghedeert

wedergaen

† behouden

wederaghen

◊ si ghingheden nu singheden en pleien

△ de lijdsende trane nu uut d'ogen

‡ si dochten dat

Q

en eender zijn si selve ontgaen

en tir vlaminge bleven gedreven

☒ bader godt

R

waren vrienden hadden zijs de magt

ghe had doe willen bat met cragt

ander

Ghelike datmen drijuet vee.
Men dreesse in cloestere ende in kerken.
Wildi verstaen so moghedi merken/
Hoemen weet hoe veelre was/
Die rechte waerheit das/
Dat mense riep al te samen/
Ende dede bescriuen al haer namen/
Ende ghincse delen haerentare.
Daer so mochtmen horen tware.
Want dat wistic emmer wale/
Men levender wt bi ghetale/
Vter minder broeder poerte/
XXXII. C. sonder [a] vorte/
Datter ghehoert was vten [b] scrichte/
Naecte knechten ende clene wichte/
Vter kerken wie soes wondert/
Worden gheleuert vijftien hondert.
Behaluen wiue ende [c] garsone.
Dus weet ic in desen doene/
Datter bleef behouen wale/
Vijf dusent tenen male:
Behaluen die daer ontghinghen/
Ende ontgaen waren doe sise vinghen.
Dit was in die selue weke/
Dat dit ghesciede daer ic of spreke/
Dat die Graue hadde den strijt.
Recht op die selue tijt/
Dat die strijt ghewonnen was/
Worden tsGrauen viande das
Te rade/dat si openbare
Seiden dat verwonnen ware/
Ende die van Hollant waren doet.
In Middelburch seidemen al bloet/
Dat al doet waer gheslaghen/
Ende enen man niet ontdraghen.
Wie so had Hollants herte/
Die doechde grote smerte:
Die therte droech van den [d] liebaert/
Hi dubbelde ende spranc opwaert/
Van bliscepen ende sanc.
Na middaghe dat was niet lanc/
So quam mare die beter was.
Ic dar mi wel vermeten das/
Dat die te voren ghinghen screpen/
Dat si doe begonnen plepen:
Ende die te voren songhen hoghe/
Screpen dat hem die trane was in doghe.
Dus wast verkeert in corter vre.
Dits der warelt auenture.
Die deerste nyemare aldus brochten/
Ic weet wel dat si anders dochten/
Ende dochten al si [e] vrochten/
Ende ginghen vlien al dat si mochten.
Si hadde die Vlaminge brocht in tstrec/
Mer selue bleuen si niet int pec.
Wouden die Vlaminghe dat verstaen/
Si hebbent meer dan eens ghedaen.
[f] Hets wel te stede also helpe mi God.
Si mogher mede houden spot.
Si hebbense brocht in desen strecke/
Als die voghel bi den becke/
Daer si mosten vanghen bliuen.
Dandre mochten metten wiuen/
Metten kinderen ende metten nichten/
Dat goet besitten sonder vichten.
Ic wilde dat elken dus verghinghe/
Die bet ghelouet sulker dinghe/
Diemen hem seghet dan hi siet.
Al ist dan dat hem missciet/
Dat soud ic claghen harde spade:

[a] Voerte/scheres. [b] Schrifte. [c] Dienstknapen/of kinderen.

Hoe vvel si een luttel tijts met leugentidinghe opgehouden vvaren,

[d] De Vlaemsch gesinnede.

Vã die met leugenen de Vlamingen int landt brachten.

[e] Int ander wrochten. [f] Het is wel besteedet.

Want het is wel te stade.
Mer wouden si volghen goeden rade/
Si souden pensen om oude dade/
Ende souden vten lande doen/
Die hem so [g] dorperlike ontfloen/
Ende diese brochte inder noet/
Of binnen lants slaen te doet.
Want men mach wel dat verstaen/
Dat si hem meer hebben misdaen/
Dan die Graue opt ghedede/
Al was hem houden ghenen vrede.
Dits der dwaser Vlaminghen zede/
Want si ne houden ghene stede.
Men soudse met loghen daer toe driuen/
Daermense alle soude ontliuen.
Alst aldus was volgaen/
Eñ ment in Middelburch heuet verstaẽ/
Ghinghen si vanghen ende iaghen/
Hierom ne dordi niet vraghen.
Hadden sijt ghewetẽ te primetide/
Daer maecte hem sulc harde blide/
Hi soude anders hebben ghesonghen/
Eer hi van daer ware ontspronghen.
Doe wert daer een groet gheluut.
Tghemene volc liep al wt/
Manne/wiue ende kinder/
Bede mere ende minder/
Ende ghinghen toe met groten drachte/
Ende droeghen den steen vter grachte/
Ghewillichlike ende blide.
Die ionghe Graue sende tien tide/
Sine vrienden in die poert/
Die dor hem alsmen dat hoert/
Hadden tlant gherumet mede.
Doe si quamen binnen der stede.
Wort dat volc blide zere/
Ende danctens Gode onsen Here.
Die deden dat hem was ghehseten/
Ende ghiselden suldi weten/
Binnen der poert dars was te doene.
Diemen kende ende die niet so coene
Waren dat si dorsten beiden/
Si ghinghen stappans henen weiden.
Dus sijn die sticken hier vergaen.
Ende die Graue quam zaen/
In die [h] poert als hi eerst machte.
Ende den goeden lude dochte
Dat si hadde Gode bi den voete/
Daer si quamen hem te ghemoete/
Ende elc hem te stride diende.
Oec waren si blide om hare vriende/
Die met hem weder inne quamen/
Ende met hem ghevaren waren tsamen/
Of ghevolghet waren doer minne.
In Zelant waren si dinne/
Die hem goet ende ere togheden/
Sonder die ghene die dogheden/
Datmen hare huse brac/
Ofte barnde ende al ontstac.
Die menichte was niet groet/
Die den zwaren wederstoet
Wederstonden in Zericzee/
Ende metten Graue (wat wildijs meer)
Op Goude vochten al den nacht/
Ende in Middelburch binder gracht/
Dat si die port op soude gheven/
Al wast dat sire binnen bleuen.
Dus versta ict in desen/
Alse die Graue had ghewesen
In Middelburch viertien nachte/

[g] Schandelike voorheen vluchteden.

So gingen si vveder an Ionkheer VVillems side.

[h] Stadt.

Dochte hem dat die grachte
Of die veste yet was so goet/
a Dat het geraden ware lang daer te bliven.
En maekten hun vesten sterker dan die voorheē vvaren.
a Datter goet nerren doet/
Ende voer weder te Zericzee.
Die van Middelburch deden niet mee
Dan setten toe al dat si mochten/
Ende droeghen ende wrochten/
Ende deder toe al sulke pine/
Datter vesten was in scine:
Ende verbeterden dat also/
Dat zijs ne achten niet een stro/
Al quame van volke een wederstoet.
Ic wane nopt man also groet/
Were so sciere toe sach bringhen/
Die van also clenen dinghen/
Waren voersien doe syt bestonden.
Want si ghewetEN niet en conden/
Waer si nemen soude stene/
Sonder dat die Graue allene
Hem die steenhuse beual te vellen/
Die stonden int lant hord ic tellen/
Bede zuutwaert ende noert/
Ende voerdense al in die poert.
Ende ghinghen maken doe met crachte/
Ende so deluen hare grachte/
Datmense qualike meer mach dwingen.
Waer si vorsien van anderen dinghen
Dat hem bedarf/ende oec mede
Dat tfolc al goet ware binder stede.
So ne dorsten si hem niet ontsien.
Mer hebben si binnen desen of dien/
Die woude verweren in die noet/
Al ware die gracht noch also groet/
Ende oec drie werven also diep/
Ende een muer daer omme liep/
Twee roeden die ēn twee roeden hoech/
So ist al dat niet en doech.
Die trouwe lieden ende oec die goede/
„ Dat is vander stat die hoede:
„ b Op dat si hebben wat verteren/
„ Ende waer mede si moghen weren.
„ Anders ist al pine verlozen/
Ende vele argher dan te vozen.
b Indien si van spise/en geweer etc.
Op dees selfde tijdt verdronk Heer Ian van Rinesse
c Vtrecht.
Oec was mi ghemaket cont/
Dat daer te vozen op ene stont
Die Graue Willem gaderen soude
Sijn volc daer hi mede op Goude/
Sider vacht/alst was in scine/
Dat Heer Jan ende die sine/
Van Rinesse pijnde metter c stat/
Of hy mochte benemen dat.
Ic verstont al ouer waer/
Datter met hem waren daer/
Tsheren sone van Aemstelle/
Ende Aernt van Benscoep sijn ghesellE/
Herman van Woerdē hadde daer gesijn.
Oec seide mi die segghER mijn/
Dat vander Leide mijn Here Jan/
Ende daer toe menich ander man/
Die ic ghenomen niet en can/
(Al noem icker niet wat leiter an?)
Die met hem waren in die stat/
Ende die hem alle pijnden dat/
Te benemen had si ghemoghen/
Dat die Graue niet waer ghetoghen
Om tontsetten Zericzee.
Doet was ghesciet (wat wildijs mee?)
Ende Heer Jan dat vernam/
Dat hem doe niet wel en bequam/
Nam hi orlof bin der stede/

Hi ende sine ghesellen mede/
Ende ruumde die stat met haesten groet/
Ende ontsaghen mere noet.
Ende quamen daer si souden
Ouer varen met eere scouden/
Ende hadden die paerden vore ghesent.
Twee iongheling he woender omtrent/
Houesch/ coene ende van groten magen.
Als si dat hoerden ende saghen/
Dat sire emmer souden a liden/
a Ouervaren.
Ghinghen si vaste ane hem riden/
(Dit was recht an den auont/)
Ende dreuense ter seluer stont/
In die scoude al te hant/
So dat si sittende bleef opt lant.
Doe souden si lopen ant ander ende/
Des hem gheuel grote scende.
So dat die scoude bleef versonken/
Ende si wel na alle verdronken.
Daer bleef Jan ende Aernoud/
Die Here vāder Leide al was hi scoud/
Spranc al willens ouer boert.
Est waer als ic heb ghehoert.
Dus verdranker daer meer dā hondert/
Der meester viande/wie soes wondert/
Die die Graue hadde ouer een.
Mi dinct dat miracle sceen.
Dat dede God dor sine ghenade/
Dat tsGrauen viande so grote scade
Ontfinghen in so corten tiden/
Sinen lande an beide siden/
Dene op Goude/dander op Lecke.
Hierom ist dat ic vertrecke.
Diewile heeft men ghesien/
Ende VVillem van Gulik die Guide van Vlaendren t'Bisdom vvilde gehen vverde verslagen.
Dat God een dinc laet ghescien/
Dat een lant heuet plaghe groet/
Ende men vele lieden slaet doet.
Mer als een man wil te verre/
Mach hijs lichte wel moghen erre.
Want onmate stont nopt langhe.
Die Graue moste by bedwanghe
Zelant ruymen doer die noet.
Sine plaetse was niet so groet/
Die hi in Zelant doe behilt/
Hi moste die selue met ghewelt/
Houden doe wast lief of leet.
Heren Ghyen was so heet/
Dat hem Hollant ende Zelant bede/
Te nauwe waren tsinen wede.
Dat Bisdom van Vtrecht/
Woude hire oec toe hebben recht/
Daer sijn neve Bisscop was.
Oec hoerd ic ghewaghen das/
Dat hi den Bisscop die hi gheuaen
Hadde/soude doet doen slaen
Sijns oems zone van Vtrecht:
Ende men daer b ouer recht/
b Tegens.
Sinen neve hadde vercozen
Willem van Gulike als wi hozen/
Die wert versleghen op enen dach.
Dat seide mi een die dat sach.
Datmen sijn houet op enen scachte
Vor den Coninc vā Vrankeric brachte.
Dat was waer sekerlike.
Ende het gheuel al in ene weke
Inden oerte telker tijt.
Tsmanendaghes began die strijt/
Op Goude als ghescreuen es.
Des Sondaghes auonts sijts ghewes/
Verdranc Heer Jan als is vorscreuen/
Ende

Drochten

† woort

9 6 dhooft

† drie

† werden

⊿ bedde

D wredde

† franschen

‡ twas

+also

+ghesijn

+ghewedst

+die liden

+waer

S
ende minde Godde en ontdach vol Gedee

©ghewecht

Ende die ghene die met hem bleuen.
Des naesten maendaghes daer naer/
Vacht die Coninc weet vorwaer/
Jeghen die Vlamingen hoer ic gewagen
Daer Willem vā Gulike wert verslagē.

VVaer in Godes genade ogenschijnlik bleek.

God die deet dor sine ghenaden/
Dat bliuet mitter minster scade/
Dat moghedi merken wel in desen.
Hadt op Goude so ghewesen/
Dat Heer Ghye daer hadt ghehat
Den zeghe/daer en waers dan plat
Ontgaen cleen no groet/
Si haddent al ghesleghen doet.
Want het wasser onsiene/
Enen van hondert tontfliene.

a Toevlucht.

Daer was emmer gheen a toe tiden/
Want het was in allen ziden
Viant/sonder Zericzee/
Ende namelike Hollant ende nye mee/
Ende dat daer toe behoert.
Dus wast buter poert/
Gheen verlaet om ontgane.
Men hadder nyement ghevane.
Mer doe si verwonnen waren/
Spaerdemen diemen mochte sparen.
Hadt op Goude verlozen bleuen/
Sone hadder nyement behouden tleuen
In Zericzee groet no clene/
Men hadt versleghen al ghemene/
Ende die Heer Ghye wt Hollant dreuen
Hadden niet behouden tleuen.
Dordrecht/Delfende Leyden mede/
Vlaerdinghe/ Sciedam/ ende elke stede/
Die den Vlaminghen deden scande/
Dat sise iagheden vten lande/
Souden des selfs hebben ghedronken.
Waren die ghene versonken/
In die Lecke bleuen te liue/
So hadden tlant in groten kiue
Ghehouden al haer leuen daghe.
Som haer goet hebben die maghe/
Die den Graue minnen zere/
Ende doen hem weerdichept ende ere/
Hadde Willem van Gulike verslaghen
Den Coninc/dat mochtmen claghen
Al die warelt dure en ture/
Dat had ghesijn swaer auenture/
Ende had gheweest die mere scade.
Daerom heeft doer sine ghenade/
God ghedaen op dese tijt/
Des moeti zijn ghebenedijt.

Graef Ian een Godsvreesende, mild, en goedertierē Heer t'onrecht beschuldicht dat hi geen recht en dede.

Wat holpe dat ic seide mee?
Heer Willem was in Zericzee/
Doe hem daer quam niemare/
Dat sijn vader bleuen ware
In Henegouwen/ende ware doet.
Des had hi rouwe groet/
Daer hi recht scout hadde an.
Want hi verloes daer eenen man/
Die langhe goet man had ghewesen/
Ende ghetrouwe.ick hoerde van desen/
Dat hi was godlic in die kerke/
Ende minde goede ghewerke/
Ende dat hi Gode ontsach wel sere.
Bi hem ne waren nemmermere
Dinc ghesciet dan al goet.
Hi hadde gheset sinen moet/
Gode te dienen alst was tijt.
Ic seg dat hi was verblijt/
Alsmen soude eten gaen/
Ende hi die tafle gherecht sach staen/
Ende hi ghereet wiste ghenoech/
Dat hem dan sijn herte loech/
Als hi goede liede bi hem sach.
Dit gheuiel hem al den dach.
In allen doene dancti Gode.

b Verschil om recht.

b Parlement so hoerdi node/
Daer hijs hebben mochte verdrach.
Lieuer haddi al den dach
Metten valken omme te gane/
Dan hi te pleite hadde te stane/
Haddijs moghen wesen quite.
Nochtan ist in verwite/
Op gheseghet te menigher stede/
Te scampe ende te lelichede/
Ende sulc heuet geropen sere:
Die duvel soude desen Here
Dienen ofte moghen minnen.
Wine connen van hem niet ghewinnen/
Vonnesse noch recht in ware saken.
Ic seg v in waren sprakén/
Dat sulc hierom maect ghescal/
Haddi moghen hebben al
Na sine verdiende recht vonnesse/
Het had hem gheweest een sware lesse:
Die nochtan riep alre meest/
Ende dreuer omme grote feest/
Die nochtan te rechte mochte
Den Heere prisen die was sochte:
Wanter sijn voordeel ane lach/
Nochtan sachment al den dach.

VVyl sine rechtsluden daer de meeste schuldt toe hadden.

Die baeliuwe vanden lande/
Dede den Graue dese scande.
Elc woude onbescouden bliuen.
Hadden si willen bedriuen
Als si schuldich waren te doene/
Sine hadden niet sijn so coene
Datmen den Graue hadde bescouden.
Hadden si trecht willen houden/
Also alst hem beuolen was/
Die Here hads hem wel ghevolget das.
Mer daer ne wasser emmer gheen/
Die so gewillich in dienste sceen/
Die eenige saken wilde enden/
Die Grauē en moste hem senden
Open brieue/ende hem dat heten.
Nu en can ic niet gheweten
Waeromme die Heere sette dan/
Te baeliuwe eenen man
Die niet wil rechten int ghemene/
Ouer groet als ouer clene/
Ende ouer den riken als ouer den armē/
Hine laet die lude lopen karmen
Na den Heere waer dat hi es.
Mochte dē Heere des zijt gewes/
Selue berechten die lieden wale/
Sone dorsti te ghenen male/
Baeliuwe setten tenigher stede/
Of den lieden beuelen mede.

c Ruste.

Die Heere behoeft oec enighe c raste.
Die menscheit is niet so vaste/
Dat si gheduerich moghe wesen.
Dus heb ic verstaen in desen/
Dat dese Graue was bescouden/
Vanden ionghen ende vanden ouden/
Dat hi der sticken niet en dede.
Hi begheerde altoes den vrede
Ende pays haddi gheerne ghesien/
Hadde hem dat moghen ghescien.
Ende die baeliuwe hadden berecht/

N Ende

Ende benomen alle gheuecht/
Alsmen pleghet in allen lande/
Sone haddemen ghene scande
Hem after lande dus ghesproken.
Hi liet nochtan al onghewroken/
Want hi verdroech al in oetmoede/
Ende bevalt Gode den goede.
Want hi hoepte dat elc soude
Selue bekennen sine scoude/
Ende dat in doechden keren.
Echt was die zede des Heren/
Datmen niet mochte gheuen scoude
Enen man/ des hi woude
Ghelouen/ [a] en ware gheproeft. — a Het en ware bewesen.
[b] Bi mire wet des behoeft/ — b Na mijn duncken.
Nu te houe in elke stat:
,, So menich quaet spreker seghet dat/
,, Ende bringhet voert te menigher stonde
,, Ende arghert sulken metten monde/
,, Ende spreket lachter ende quaet/
,, Die hi met al sire daet/
,, Niet ghebeterde van enen hare.
,, Al quaemt also inden iare
,, Dat hine verheffen woude weder/
,, Dien ghene dien hi so neder
,, Met enen woerde hadde ghedaen/
,, Hine wiste hoe bestaen/
,, Ende hoe ghebetren sine noet/
Die hi hem dede also groet.

Dese Here minde altoes spel/ — *Al hoe vvel hi iegens enige vvel straffer hadde mogē vvesen,*
Hine was [b] naradich no fel/
Noch behendich in enighen quade:
Mer hi was vroet in allen rade/
Oetmoedich ende goedertieren/
Ende ontfarmich van manieren.
Hem ontfarmde der armer zere. — b Arglistich.
Ic dart wel segghen had dese Here
Scarper ghewesét dan hi was/
Sulc onderwant hem das/
Hine hadde niet ghewesét so coene/
Dat hijt hadde bestaen te doene.
Haddi gherecht met scarpheden/
Hi ende die sine hebben leden/
Des hadde ghedaen ghenen noet.
Had hire X X. ghesleghen doet/
Hi hadder M. mede behouden.
Dit quam al van dien scouden/
Dat hi Gode ontsach so zere.
In enighen doen/ in enighen kere/
Hadde hi met wille verdaen
Enen man. ende sonder waen
Gheloefde hem yement enighe dinc/
Hoe na dat hem oec ghinc/
Hi waende dat also ware.
Dat sceen wel al openbare/
Doe die van Barsele waren ghevaen
In Hollant/ dat hise liet gaen
Op haer belof ende op haer eede.
Si deden hem sint leede:
Alst openbaer is anscine:
Die wile hi leuede ende die sine/
Wel dat hebben ondervonden/
Dat si bi na tot enen stonden/
Hadden verdreuen sijn gheslachte/
Bede met rade ende met crachte/
Ende hi wel na hadde verloren/
Dat hi gheloefde dat hem gheswaren
Was/ als hi te rechte soude.
Nochtan gaf men hem die scoude
Dat hi fel ware ende loes.

Die kennets niet altoes/
Die sulke dinc van hem seide.
Nu is hi in die Gods geleide/
God hi moet der zielen pleghen/
Des hi begaerde in allen weghen.

Dese Here en leefde niet langhe/ — *Sterf vvelnich na de blide mare van syn soon.*
Na dien dat sijn sone stranghe
Den wijch op Goude vacht met eren/
Jeghen die Vlaemsche wrede Heren/
Ende hise verwan al sonder lette/
Ende hi Zericzee ontsette.
Dit wisti al vor sine doet/
Dat was hem die blischap groet/
Dat hem God der eren ionde/
Dat hi noch op ene stonde
Vor sine doet was ghetroest/
Ende sine vrienden waren verloest.
Want haddi gestorven ere/
Men soude segghen dat hi van sere
Ende van rouwe ware bleuen/
Ende so den gheest opgheghenen.
Der quaetsprekers is so vele/
Die altoes wt hare kele ,,
Laten eer gaen quaet dan goet. ,,
Die das pleghet/ hi misdoet/ ,,
Dat hijt al in quade keert.
[c] Ghodsat heb hi diet hem leert. — c Godes hate toorne.
Hi versciet als ic versta/
Harde cortelic daer na/
Na den stride als is bescreuen/
Ende heuet den gheest op ghegeuen/
Tsaterdaghes alst wesen moste/
Na onser vrouwen daghe inden oeste.
Ende wert begrauen met groter eren.
In den seluen iare ons Heren/
Alst bescreuen is vanden stride/
Dies sine vriende waren blide.

Willem de III. de 19. Grave.

AL was die Grave Willem droeue/ — *Villem vvert de 19. Graue van Hollant.*
Hi moste sien om sine behoeue/
Op hem was nv comen tlant/
Ende voer doe al te hant/
Ende dede hem hulden ende zweren/
Dies ne wildi niet ontberen.
Ende der mannen en bleef ne gheen/
Sine ontfinghen alle haer leen/
Als van haren rechten Here.
Si mochtent doen met groten eren.
Als hi in Zeelant hadde ghedaen
Manscap/ ende hulde ontfaen/
Pijndi hem hoe hijt besette/
Ende voer in Hollant sonder lette/
Al te Dordrecht in die poert/
Ende ontboet rechte voert/
Om die lieden dat si quamen/
Ende si voer tgoede namen.
Ende sine ontfinghen [d] ouer Here. — d Voor.
Si dadent gaerne (wildijs mere!)
Ende zwoeren hem daer houde/
Die porters ionc ende oude/
Ende lantliede al ghemene/
Beide groet ende clene.
Tot Sciedam voer hi van daer/
Ende omboet dats waer/
Die liede vander ieghenode/
Die voren hem waren niet node/
Ende zwoeren hem hulde mede/
Al die liede daer ter stede.

† daer mede

ʒ dits was sind

‡ alle

† ghebodt

ʒ hi soude hebben

‡ leede dammen

‡ ghinghen

§ dat Baerde men maeck

† mochte

ſ hoger

ʃ soude

Oec ne wasser ne gheen/
Sine ontfinghen alle haer leen/
Die daer woenden inden lande/
Ende setten hem in sGrauen hande/
Want hi met rechte haer Here was.
Doe wort hi te rade das/
Dat hi te Delf voer in die poert:
Te Leyden/te Haerlem/ also voert.
Ende voer tAlcmaer in Vrieslant/
Ende ontboet al te hant/
Die Vriesen dat si tot hem quamen.
Of dat si tot hem senden bi namen/
Dien si betrouweden sonderlinghe/
Van wien dat hi hulde ontfinghe/
Voer hem allen daer ter stede/
Ende voer hem mochte zweren mede.
Die Vriesen stonden tsinen ghebode/
Ende dankets onsen Heere Gode.
Hi besettet zeelandt. Dus dedi an dese vaert/
Ende voer weder tZelant waert/
Ende besette daer zijn lant.
Doe quam die boetscap te hant/
Dat hi dor Brabant mochte varen/
Ende hi quame sonder sparen/
In Henegouwen sonder respijt.
Want men sonde op die tijt/
Dat segghen vten vanden dinghen/
Tusschen van Vranckeric die Coninge/
Ende sine partie aen dene zide/
Ende die van Vlaendren ten seluen tide/
Ende Heer Ghye ende die zine.
So mochti metter seluer pine/
Heer Karels dochter van Vranckerike/
Te wiue trouwen eerlike/
Die hem ghesekert was te voren/
Bi tsvaders tiden alse wijt horen.
Teersten dat die bootscap quam/
Ende hijt waerliken vernam/
Beset hi tlant van Zelant wale:
En koemt door Brabandt in Hollant om t'selfde mede te doen. Ende reyden ten seluen male/
Hoe hi in Hollant comen mochte.
Des had hi pinen eer hijt volbrochte/
Vanden yse dat was starc.
Hadt moghen baten dusent marc/
Men hadde niet comen ouer/
Vanden enen an tander oeuer.
Dit gheuel te menigher stonde/
Dat hi gheuaren niet en conde/
Vanden yse dat was so groet.
Dat hi merde dede hem die noet.
So wat hi ter Zeewaert sochte/
Dat was dat hem niet en dochte/
Hine waert met lede sonder scade.
Ten lesten wert hi te rade/
Dat hi boden sende zaen/
Ende dede Godevaerde verstaen
Van Berghe den Drossate/
Dat hi emmer niet en late/
Hine onbiede hem metter vaert/
Of hi quame darwaert/
Dat hine dan mochte geleiden/
Tote Breda ouer die heide:
Die Hertoghe had hem ghegheuen
Gheleide/ ende oec dat bescreuen:
Ende dat hi ontbode wat hi doen woude
Want hi daer naer werken zoude.
Godevaert ontboet hem weder [a] saen/
Wat hi woude dat ware ghedaen:
Der ballinge en waer gheen so coene/
Dat hi hem yet dorste bestaen te doene.

[a] Terstont.

Of ten minsten vanden sinen:
Hi zoude ghetrouwelic pinen/
Ende zekerlike gheleiden/
Met hem riden ouer die heiden/
Ende doen dat hem is bequame:
Ende hi daer stoutelike quame/
Hine dorste niet ontsien.
Godevaert ontboet/ mettien:
Ware die ballinghe een so coene/
Die hem pijnde te misdoene
Den Graue/of yement van den sinen/
Hi sout hem doen anscinen/
Ende nemen lijf ende goet.
Mettien die Graue reden doet
Sine vaert/(wat wildijs mee)
Ende porde van Zericzee/
Ende voer te Bordendamme ouer/
In Noertbeuelant an den oeuer/
Ende ghinc te Cats rechte voert/
Ende sceepte(heb ic ghehoert/)
In Zuutvliet hi ende sine man/
Ende voeren te Wijchvliet an.
Ende voert voer hi te Remmerswale/
Ende quam daer ten auontmale/
Den nacht dore ende den dach/
Die grote vastelauont [b] lach/
Bleef hi daer/ende den nacht daer na.
Sanderdaghes(als io versta/)
Reide hi hem toe ende voer bi tide
Ouer an die ander zide.
Sine paerden waren ghereet/
Doe hi dore die porte leet/
Tote Berghen sonder houden.
Die ghene die met hem varen souden/
Warent ghereit ende voeren mede/
Twee milen buten der stede.
Doe reet hi voert ouer der heide/
Een deel met sijns selfs gheleide.
Die Here van Breda hilt hem bi/
Ende dedem al dat hi
Doen machte te waerdicheden/
Ende wilde doer sijn lant gheleden.
Ende sine helpe wies hem an/
Hem quamen doe sijns selues man/
Op der heyde hem te jeghen/
Ende deden alse goede liede pleghen.
Dus reet hi voer tsGheerdenberghe/
Ende nam daer ruste ende herberghe/
Daer bleef hi ene corte stonde/
Ende beset als hi best conde/
Sine lieden ende sijn lant.
Ende voer voert al te hant
Om in Vrãkerijk Karel van Valois dochter t'eener vrouvve te nemen. In Henegauwen dor Brabant/
Daer hi blide lieden vant/
Diene wel ontfinghen/als wi horen.
Nu was hem aldaer te voren
Een kint [c] gesekert van hogē geslachte.
Haer vader was van groten machte/
Daer toe weldich ende rike
Tsconinx broeder van Vrankerike/
Heer Karel was hi ghenant/
Als ic te voren seide te hant.
Die Graue hadde hem vermeten/
Dat hi woude/ suldi weten/
Die ionghe bruut hebben te wiue/
Ende trouwedse te sinen liue/
Ende leider toe sijn ghedochte/
Ende reder toe dat hi mochte.
Doet buter vasten comen was/
Voer hi ende pijndem das/

[b] Verviel.

[c] Met ondertrouwe beloeft.

Dat hi quam op ene stont/
In dabdie te Longhepont/
Daer hi vant die ionghe maghet/
Die hem harde wel behaghet.
Daer was die bisscop van Sissoen/
Diet harde wale conde doen/
Diese trouwede beide te zamen:
Dat moste wesen in Gods namen/
God moetse sterken als hi wel mach.
Dit was op euen sonnendach
Voer die opvaert ons Heren/
Dat hi nam met groter eren/
Sijn wijf ende besliepse daer/

Alsmen screef ons Heren iaer/
M. C C C. ende viue/
Graue Willem in ionghen liue/
Eñ keerde weder ende ontboet te hande/
Te Hollant waert tsinen lande.
Daer mens was blide zere/
Ende danctens Gode onsen Here.
Nu so stont hem harde ziene/
Eer hi der iaren neghentiene
Hadde/haddi leden al/
Alst is bescreuen groet ende smal/
Ende [a] doerwaden met ghenende.
Hier make ic mijns dichtens ende.

Maer 19. Iaren oudt synde.

[a] Kloeckmoedelijk wtgestaen.

Het Eynde deses kronijks.

Een waer-

Beslüyt en Opdragt

Here van Hollant edele grave
die hebbet gemaket teener gave
dit boec ende dit werc
melijs Stoke u arme clerc
gode teeren ende uwen live
waegt dat niet verloren blive
de name die ghi hebt nu
ende doe wijs niet dat seg ic u
dat quader weert dan te voren
ende te pine es al verloren
altoos pinset om die doghede
en geeft als ghi gheven moghet
ende wat ghi gheeft ende wien
ende den smekers suldi sien
in den mont ende merke wale
waer omme si segghen hare tale
oft om ghewijn is haer flateren
weest ghelike anderen heeren
hout u liede ende u lant te rechte
iegens heeren ende knechte
elken man so doet vonnesse
die verdient hebbet hem de lesse
dat recht is ende vonnesse draghet
so eist om niet eist dat hi claghet
doe dijs niet ghi misdoet
hi sal u werpen onder de voet
maeckt hi ende seggen dan
de duvel soude desen man
moghen dienen ofte minne
trouwen wildi dat bekinne
ghi hebbets groten scade ontfaen
dat te voren niet was ghedaen
loent den ghenen die u dient
so blijft hi u ghestade vrient
recht ou den riken als oec den armen
ne laetse niet lopen carmen
doe di dit so doe di wale
weest hoefsch in daden ende in tale
en seer gestade in ghelate
van allen dinghen houdet mate
ende sult minnen de heilighe kerke
ere den papen ende clerke
beghevenen lieden so doet ere
so sal u sterken onse here
de arme liede suldi niet versmaden
doet hem goet dats wel ghedaen

god gheve dat behouden blive
u werelt ere in desen live
ende na desen live come daer boven
daer d'inghelen gode loven
des onne u marien kint
seghet amen die den grave mint
ende wout den clerc die dit screef
ende lettel gheltes te boven bleef
dien bidde ic gode dat hi versette
sine armoede ende sine lette
die hem van den pape quam
heren florente diene maecte gram
ende diene sloegh onverdient
nochtans dat wouter wesen sijn vrient
en doe den pape lach hi in bande
nochtans moet hi in vreemde lande
verre bedevaerden gaen
ende t gelt dat hi heeft ontfaen
van desen boeke moet sijn verteert
in dese verre bedevaert
god doene met gesonde keeren
en behouden Janne in deeren
van Palanen ende sine ioncfrouwen
sin kinderen ende dine minnen met trouwen
ende allen dien hebben leet
eist dat hijt weet oft niet en weet
god onse here ende hem an
dat ic den pape heer florens an
amen amen

aldeel ghevrijt van velen quaedt
dat quam alleen bi sulker daedt
dat sijn wijf was i ammerliker was ende craft
daer toe dede de grave sijn macht
en ontbuwende sijn goede wijf
hi hadse lieuer dan sijn lijf
daer na mi ghelovet
Smeet hijn met ene roede opt hooft
dat hem de hierne boven spleet
doe dochte ghevaertom dat leet
dat hem de grave hadde ghedaen
ende hem niet ten besten mochte vergaen
daer men in de waerheijt wil verstaen
ende weedene te weedene mach gaen
so waest misdaen heerde seere
van enen groten lants heere
wat soude hier meer of gesproken
dat sijnt soe die wert gewroken.

Een waerachtige Deductie van de ghelegentheyt vande saecke van Graef Floris, ende Gerrit van Velsen.

IS waerachtich / alsoo inden Jare M.CC.LXXIV. groote questien ende gheschillen ontstaen waren inden Stichte van Vtrecht/ overmidts de slappe regieringhe Heeren Jans van Nassouwe, ghecoozen/ maer noch niet ghe-confirmeerde Bisschop van Vtrecht / ende insonderheydt / overmidts de voorsz Bis-chop hem onderstonde/ te alieneren veele ver-
scheyden goederen vande Ecclesie/ende Lande
van Vtrecht: Ende namentlijcken/overmits de selve Bisschop hem ver-
vordert hadde te vercoopen aen den Heere vā Amstel dat Slot van Vre-
delant/ende andere Sloten ende Heerlicheden: So hadden de Schout/
Schepenen ende Raedt des Stadts van Vtrecht/ met veele vande Rid-
derschappe/ende Geestelijckheyts des Stichts/haren toevlucht gheno-
men aen Graef Floris de vijfde van dier name/ Grave van Hollant/ende
Heere van Vrieslandt/ ende hebben metten selven Grave op S. Jacobs
avont des voorschreven Jaers M.CC.LXXIV. ghemaect seecker tractaet/
inhoudende verscheyden puncten/ende om den voorschrevē Grave noch
naerder te bewilligen ende verbinden tot hare defensie/ soo zijn de selve
Schout/Schepenen/ende Raedt/ by ghemeenen Rade vande gheheele
Stadt / op onser Liever Vrouwen avondt translatie / inden Jare
M.CC.LXXVIII. mitten voorsz Grave over een ghedraghen / dat sy met
welboren-luyden/ Heere Steven/den Heere van Zuylen/Heere Sweder
van Zuylen/Heere Sweder van Bosingem / ende Heere Willem van
Rysvvijck/hem/ende zijne kinderen machtich houden souden de Stadt
van Vtrecht/naer heur macht/ dewijle hy levet/ ende sijnen kinderen
naer hem in te rijdene/ende wt te rijdene vrijelijckē zy/ ende de heure: eñ
te schaden op hare vyanden van buytē/ so wie sy zijn: eñ datse binnē der
Stadt/hem behulpich souden wesen/naer haer macht met rade eñ dade/
ende sijne kinderen naer hem: Ghelooovende hem voorts in goeder trou-
we/alst Bisschopdom ledich ende open worden soude/dat sy luyden son-
der alrehande archede mit hem blijven souden/ op wien/ so hy/ oft sijne
kinderen vallen/ende voor wien sy bidden souden/ ende hem dier dinck
niet af te gaen door geenrehande saecke: ende so wat saken sy souden be-
grijpen/dat zy dat doen souden by rade/ende wille vanden voorschreven
Grave/ende sijne kinderen. Waer tegens de voorschreven Grave weder
ghelooft heeft met goeder trouwe/dat hy/ende sijnen kinderen/ de voor-
schreven stede van Vtrecht/altoos voort meer naer dien dage helpen sou-
de met lijf ende met goet/op heurē eygen cost/ende met alle heure macht/
in alle saken daer sijs van doen souden hebben/ binnen de voorsz Stadt/
oft daer buyten. Ende so wat saecke datter soude moghen comen / oft
gheschien/ter oorsaecke van alle t'voorgaende/dat hy/ ende sijne kinde-
ren des souden blijven mitte voorschreven Schoudt/ Schepenen/ ende
Rade/ende hen luyden daer wt helpen mit lijf/ende mit goet/sonder den

Siet het eerste deel vande beschrijvinge der Stadt Leyden/ gedruckt, Anno. 1614. pag. 235. & seq.

voorsz Schoudt / Schepenen / ende Raden af te gaen / noch sonder hen luyden te soenen. Heeft voorts de voorsz Grave voor hem / ende sijne kinderen overghegheven dat hy alle saecken binnen de Stadt van Utrecht doen soude by zijnen Raets rade / ende by rade des voorsz Heer Sweders van Zuylen / Heeren Sweders van Bosingem/Heeren Geeraers van Vriesen/ Hermans Vern Arnieldensoon / Tyelmans Vrancken / Lambrechts des Vriesen/ ende Jacobs Heiman Jacobssz. Ende nam voordts de voorsz Grave den voorsz Schout/Schepenen ende Raden/ ende de ghemeene ingesetenen mit heuren lijve/ende mit heuren goede/op zijn gelede/ ende zijn beschermenisse/ ghelijck sijne eyghen poorten/ ende sijn eyghe luyden van zijnen lande/etc. Blijckende alles by de brieven daer van zijnde in date als vooren. Waer op ghevolcht is de afsettinghe des voorsz gecoren Bisschops van Utrecht Heeren Ian van Nassouvven, ende de electie/ende confirmatie van Heeren Jan van Zijrick. Js mede ghevolcht het oorlogh teghens Heer Gijsbrecht/ ende Arnoldt van Amstel ghebroederen/ mit Heer Harman van Wourden/ ende andere Heeren hare hulperen/ter cause vande recuperatie des Slodts van Vredelant / ende andere Sloten ende gealieneerde goederen. Welcke oorloghe gheduert heeft tot dat de voorsz Heere Gijsbrecht/ ende Arnold/ mitsgaders Willem van Amstel/ Proost van S. Jans tot Utrecht/ inden Jare M. CC. LXXXV. ghecomen zijn in vanghenisse des voorsz Bisschops ende Grave/ ende dat Heer Harman van Wourden/ wt sijn heerschappije van Wourden / ende wt alle sijn goederen/ ende voorts wt den lande verwijset is. Maer is daer naer so veele te wege gebracht by de vrunden ende maghen des voorsz Heere van Amstel / ende Wourden/ datse inden Jare M. CC. LXXXV. opten XXVII. Octobris/metten voorsz Bisschop ende Grave zijn versoent / op seeckere voorwaerden: Jnhoudende onder anderen/by so verre sy luyden/ofte hare nacomelinghen deden teghens den voorsz soene / ende de Grave of zijne nacomelinghen dat gheproeven mochten mit witachtighe luyden ter goeder waerheydt/dat sy alle heur goet dat sy hadden binnen den Stichte van Utrecht / verbeurt soude hebben tegens den Grave/ oft zijne nacomelingen. Ende dat de Grave t'selve goet houden soude vanden Bisschop/ ende vanden Gestichte van Utrecht te leene/ midts daer af doende den Bisschop/eñ den Stichte sulcken dienst/ als tē goede stonde/ ende om de vrundschap gestade te blijvene/hebben de voorsz Heere van Amstel/ ende Arnold sijnen broeder / mitsgaders de voorsz Heere Harman van Wourden alle heure voorsz goederen in benoemden stucken der Grave van Hollant opgedraghen/ende van hem weder ontfanghen ten rechten leene. Ende hebben voordts de voorsz Heere tot naerder verseeckerheyt vande Grave/voor de onderhoudenisse vande voorsz soene ghestelt verscheyden Heeren als borghen/die daer van gegeven hebben heuren segele/ende brieven/ op welcke soene de voorsz Heere van Amstel wte vangenisse ontslaghen/ ende de voorsz Heere Harman van Wourden weder te lande/ende op zijn lant gekomē zijn. Gedurende dese onderhandelinge vanden soene/so is voorts ghebeurt/ dat tusschen den Coninck Eduard van Engeland ter eenre/ende den voorsz Grave Floris ter andere zijdē gesloten is t'huwelijc tusschen Joncker Johan des voorsz Grave soone/ eñ Elisabeth/dochter des voorsz Coninck Eduards/op sekere conditien ende voorwaerden/ende naer dat de voorsz Joncker Jan gecomen was tot sijn huwelijckse Jaren/heeft de voorsz Grave den selven gesonden in

Engeland/

Engeland/al waer ooc t'huwelijck tusschen den voorsz Jan ende Elisabeth is gesolemniseert/ ende geconsummeert. Dan daer na so is gebeurt dat de voorsz Grave aen d'een zijde settende de alliancie van huwelijck/ ende anders metten voorsz Coninck van Engeland aengegaen/ ghetreden is in onderhandelinghe metten Coninc Philips van Vranckrijck/ diemen noemde de schoone/op verscheyden puncten ende conditien: Ende onder andere dat hy den voorsz Coninck van Vrancrijck soude helpen tegens den Coninc van Engeland/mits dat de Coninc van Vrancrijck hem betalen soude vijf-en-twintich duysent ponden Tournoys gereet/ende vier duysent gelijcke ponden Jaerlijcx/ te betalen sijn leven gheduerende upten Tresoir de Louvre: Van welck tractaet / ende verbant/gecomen wesende de kennisse tot den Coninck Eduard van Engeland/ende willende hem daer over wreken vande Grave/hadde de selve Coninck doen vernemen naer den staet vande Lande/ ende wie hem daerinne soude moghen helpen: Ende verstaen hebbende dat de voorsz Heere van Amstel / ende Heere Harman van Wourden niet wel te vreden waren vanden voorsz soene/ die den voorsz Heere van Amstel in gevangenisse/ende Heere Harman upten lande ghereyst sijnde / ghemaeckt hadden: Soo was de voorsz Con. Eduard metten voorsz twee Heeren secretelijck geaccordeert/als datse den voorsz Grave Floris vangen/ende in Engeland brengen souden: T'welck de voorsz Heeren mit heure hulpen pogende te weghe te brenghen is onderhant ghebeurt/dat de voorsz Grave van Gerrit van Velsen opten velde vermoort is/etc.

Volcht een extract uyte Cronijcke gedruct by Ian Veldenaer tot Vtrecht int Iaer ons Heeren, M, CCCC, LXXX.

IN desen tijden (te weten in oft omtrent den Jare M. CC. LXXXII.) so hadt Bisscop Iohan van Nassouvven Elect van Vtrecht dat Slot van Vredelant verset aen Ghijsbrecht Heer van Amstel om een somme van Penninghen/ ende dat Slot van Montfoerde aen Herman Heer van Wourden: Eñ na desen Bisscop Iohan van Nassouwen, soo quam een ander Bisscop/ende hiet Bisscop Johan van Zirick/ ende die woude mit des Ghestichts hulpe beyde die Sloten lossen/ende boet den Heer van Amstel ende den Heer van Wourden elck heur gelt weder/mer sy en woudens niet ontfanghen/eñ wouden die twee Sloten mit machten houden tegens des Bisschops danc daer die Bisschop om oerloechde/ende die Bisschop/ende dat Gesticht baden Greve Florens om hulpe ende bystant/ende Greve Florens die quam/ende beleyde Vredelant: Ende Heer Costen van Renesse die quam daer mit die Zeelanders/ende street tegens Gijsbert van Amstel van Greve Florens wegen/ende wan den strijt/ende Gijsbert wert gevanghen/ende Aernout Gijsberts broeder gaf dat Slot te Vredelant op / in Greve Florens handen: Ende Greve Florens toech voert voer Montfoerde / ende wan dat oeck Hermen van Woerden of/ ende Hermen en dorst in sijn lant niet blijven ende toech wech.

Daer na een wijl tijts so wert een soen gededingt/ ende gemaect tus-

schen den Greve Florens mitten Biscop/ende Gijsbert van Amstel ende Hermen van Woerden/dat Greve Florens namaels jammerlick becoft mit sijnen lijve van dese twee verraders Ghijsbert ende Hermen: want die soen wert ghemaeckt in deser manieren; Als dat Ghijsbert / ende Hermen voorschreven belovede truwelick te houden / daer sy onder te peen setten al hoer goet/dat sy tegens den Biscop van Utrecht/ noch teghens den Greve van Hollant hem nymmermeer versetten en souden mit rade/noch mit dade/ende si souden Greve Florens sweeren voer sinen cost/ hude/ ende trouwe/ ende die Biscop soude sijn Castelen weder hebben/ende behouden in sijnre macht. Ende dit segghen wert vast gemaeckt mit instrumenten/ ende si hebbent gheswoozen/ ende beloeft te houden / ende besegelt/ dat si namaels quialick hielden / ende hier mede was alle dingh gesoent.

Die Greve Florens settede wt sijnre herten alle nijt ende torn/ want hy nam Ghijsbert van Amstel/ende Herman van woerden/ ende maectese sijn Overste / ende heymelickste Rade: Maer Ghijsbert ende Hermen die haren haet/ ende nijt niet vergeten en consten / die verbonden hem heymelick mit een/ende mit Gerrit van Velsen tegens Greve Florens haren Prince/ende haren leen Heer/ ende die si sijn geswozen Raet waren / ende haer broet Heer was / ende si hebben Gherijt van Velsen gheseynt tot Camerijck/ daer was des Coninckx Raet van Engelant/ die Biscop van Duraens/ende die Heer van Kuuck van des Hertogen wegen van Brabant/ende twee Rade van des Greven Raet van Vlaenderen/daer si over droeghen mit ghemeenen Rade / ende int heymelick Sloten datmen den Greve Florens levende vangen soude/ende seynden den Coninc van Engelant/die hem in eeuwiger vangenisse soude houden/want sider of gequelt waren: Ende datmen Johan sijn soen soude maken Greve van Hollant/die des Coninckx dochter had te wijf.

Die Edel Greve Florens/die van deser verradenisse niet en wiste/die onlanges te voeren een eerlicke Woeninghe/ ende Pallaes maken dede in Haerlemer-houdt/ dat der Voghellen sanck hiet / ende inden Haghe daer hi mit Joncheeren / ende mit Jofferen inde wildernisse des stadelijcken te Jagen plach/ende Ridderlick spul te hantieren plach.

Ende hierom inden Jaer ons Heeren dusent twee hondert ende ses ende t'negentich/doe reet Greve Florens tot Utrecht om dat hy versoenen woude een tweedracht tusschen den Ridders van Sulen / ende die van Amstel/ende van Woerden/ die des Greven Raet waren/ ende die Greve ginck inden doem te kercken / ende nam mit hem een deel Ridders/ende daer quam een wivekijn/ alsoo dat God haer in seynde/ ende gaf Greef Florens eenen brief in die hant / die hy sijnen Secretarius dede lesen/daer in ghescheven stont aldus. Coninckx kint Edel Prince/ gedenct dat die genen die die Psalm maecte/die Prophetterde/ende seyde aldus. Die man mijns vreden daer ick in hoopte / die mijn spijse at/ hevet groote vertredinghe gemaect op my. Maer Greve Florens/ die grootmoedich was/en achte op dat veers niet / ende hielt hooghe feest mitten Prelaten/ende mitten Borgeren ter maeltijt / ende na den eten gingh hy leggen slapen/ende na den slaep meende hy den dagh in blider geselschap voert te eynden; Ende als hi een corte wyl gheslapen hadde/ soo quam Ghijsbert van Amstel/ ende weckede hem wt den slape / ende dat hi mitten Valckenaers wt der Stadt rede / want daer veel wilde Vogels inden velde saten: Die Greve die genucht hadde inden veder-

spul

spul om Vogel te vangen/haestede hem/ende nam een schoen Sperwer
op die handt/ende reet mit luttel ghesins spelen mitten Vogelen wt der
Stadt/ende wert aldus mit heymelick verraet wt der Stadt/ omtrent
een half mile geleyt/ daer lach Hermen van Woerden mit veel ghewa-
pent/ende brack op / ende omsingelden den Greve al om / ende Gherijt
van Velsen die taste den Greve eerst aen / ende daer teghens die Greef/
als een onversaecht man/werp den sperwer of/ ende toech sijn Sweert/
ende meende hem te verweeren/ende had liever te sterven/ dan hem den
verraders ghevanghen te gheven/ mer dat en halp hem niet veel: want
die verraders / die hem niet en schaemden / ende hadden nochtan des
voorsz Grevē cleder aen horen hals/eñ hadden des selven dages binnen
Utrecht sijn spijse ghegeten/sloegen hoer handen aen den Greve / ende
vinghen desen hooghen Prince mit aldus grooten verraet/ die si al hey-
melick voerde inder nacht opt' Casteel te Muden: Ende binnen desen
quam dat rumoer van deser haestelicker boetscap/die menicht menschē
herten verneerde/ ende bedroefden: ende dat ghemeen volck van Ker-
merlant / van Vrieslant/ ende van Waterlant quamen over roepen tot
Muyden om den Greve te verlossen. Ende als dit die moerdenaers
vernamen/vloghen si haestelijcken mitten gevangen Greve over Slo-
ten over velt/ende over onweghen / ende daer tegens quamen die van
Neerden ghelopen mit grooten hoope/om hoer Heer te verlossen/waer-
om die vluchtige in anxt waren: Want die Kermers volgede mit groo-
ten volck/ende die dorp lude die daer omtrent woenden/ ende dat Peert
daer si den Greve opgebonden hadden was cleyn/ ende mocht den sloet
niet overloopen / ende viel mitten Greve int water / dien doe Gherijt
Velsen niet wtghetrecken en conde/ overmidts vanden grooten volck/
waerom dese Gherijt/die een fel hert hadde/ stack den selven Greve mit
zijnen Sweerde XXI. wonden/daer hy aen sterf / ende ruumde mit ee-
nen snellen Peerde achterwert op dat Casteel te Cronenborch/ Hermen
van Woerden reet haestelick buten lants/ende lach hier ende daer: ende
sterf in ellenden/ende in armoede/ende Ghijsbert van Amstel reet oock
haestelick ende heymelick wt den lande / ende had armoede/ ende had
vrienden buten lants/die hem t'eten gaven/ende al hoer goet wert hem
beyde genomen/ende binnen desen/ so quamen die Kermers/ eñ vonden
den Greve noch half levende: ende sinen adem treckende / ende sprack
noch een luttel/ ende si vengen een der moerdenaers knechten/ die si mit
aensien des stervende Greve/ dode mit menigerhande pinen. Mer die
Greef sloech zijn ooghen op inden Hemel/ende gaf sinen Geest op/ende
rustede in Goede op die vijfte kalende van Junius/ ende wi hoepen dat
hi ghecroent was inden Hemel om sijn bitter martelie/ende sijn lichaem
wert gevoert tot Reynsborch int Cloester/eñ werdt daer bi Beatrix sijn
wijf mit grooten rouwen begraven.

Ende als dit behoerlick ghedaen was/die Greve van Cleve/die Gre-
ve Florens neve was / versamede een machtich Heer wt Hollant/ ende
besette Cronenborch al om mit een swaer besitte/ ende wan dat Casteel/
ende venck daer op Heer Gerijt van Velsen / ende dese moerdenaer die
lide doe/ende seyde openbaerlick voer allen den volck die verradenisse/
ende dese Heer Gherijt wert die alre swaerste pijn aenghedaen diemen
eenighen mensche doen mocht/ ende word op een rat gheset/ ende al dat
Aemstel/Woerdē/ende Velsen toebehoerde/of aenginc tot inden negen-
den grade/totten thienden grade toe/die worden ghedoot of eeuwelijck

verdreven/ende Cronenborch wert neder ghewozpen totter eerden toe/ ende men toech voor dat Casteel te Muden/ maer men vanter nyemant op/ende dat bevalmen Dirck van Haerlem te bewaren.

Ende die Greve van Cleve nam doe voert Hollant in sijn bewaernisse/ ende daer teghen Ghije van Henegouwen Tresozier van Ludick/ die nam supt Hollant in sijn bewaernisse/ ende bleef woennen tot Sinte Geertruden Berghe/ ende van deser twedracht wert groote onruste.

Daer na worden die Heeren van Hollant ende Zeelant te rade / dat zy om haren Jonghen Greve Johan seynden wouden/ die was by den Coninck van Engelant/om dat sy hem int lant hebben woude/die Greve Florens soen was.

Die Regael Abt van Egmond Heer Florens/ ende Heer Dirck van Brederode/ende Heer Henrick van Leyden/Casteleyn/ ende Heer Willem van Egmonde Ridders/die voeren over die Zee in Engelant/ ende baden den Coninck dat mit sijnre gunst mochte Joncheer Johan mit hem overvaren: Want dat Lant van Hollant sijns niet ontbeeren en mochte/ Coninc Eduwaert die ontfenc dese boden seer vriendelick / ende deden bestellen scepen mit alte grooten cierheyt daer hy Joncheer Johan / ende sijn Dochter mede over seynde in Hollant: Maer want hem die wint niet wel mede en was/so quam hy in Zeelant aen t'Lant/ ende bleef by Heer Wolfaert vander Veer.

FINIS.

Volcht

VOLCHT EEN EXTRACT VYT SEECKER OVDT BOVCK,

gheschreven op Francijn, al in rijm, overghesedt uyt Latijn, soo het scheen gheintituleert *Spiegel Historiael*, hoe wel den Tijtel daer niet voor stondt: Vervatende verscheyden geschiedenisse tot 't Iaer ons Heeren 1315. aldaer int derde Bouck vande vijfde partye int xliiij. Capittel, ende na-volgende.

Vanden Conijnck van Inghelant, ende vanden Grave van Vlaenderen, xliiij.

IN dese tijden dat verstaet
Soo nam die Grave van Vlaenderen
Anden Coninck van Ingelant
Ende worden beyde daer een (raet
hant/
Om dat sy wilden wederstaen
Den Coninc vā Vranckrijcke sonder waen:
Te gader hebbense dit ghesworen
Dat om verdriet noch om toren
Niet en selen achterlaten
Dat den anderen mach staen te baten/
a Herand. Om dit sende syhnen a Scater wt/
Die Coninck van Ingelant over luut
In Brabant/in Aelmaengen/in Hollant
Tot allen Ridderen diemen vant
Die hem dienen wil om scat/
Ende elcken soudi oec na dat
Also vele alse hy was weerd
Na die groethept dat hy verteert/
Des Graven sone van Hollant
Die gehuwet wert in Ingelant
Ane Conincks dochter Edeward
Die om dit te meer ruward/
Waende hebben anden Grave
Van Hollant daer ic nu spreke ave/
Ende sende hem penninge ende scat
Daer hem die Grave gelovede om dat
Te hulpen tegen Philipse den Coninck
Dies hy sint al ave ginc/
Den Coninck van Ingelant sonder waen
Ende verbant hem al heymelijc saen
Metten Coninck van Vranckrike:
Maer dit vernam doe haestelike
Die Coninc van Ingelant die om dat
Den Grave dit onboet ter stat
Dat hy gevaen soude sinen sone
Houden/hine dade dat gone
Dat hi hem had geloeft daer vord.
Doen dese boetschap die Grave hord
Ontboet hy den Coninc saen
Doe dat hy wille sonder waen
Met sine sone/om dat verdriet:
Sone stae ic v in staden niet
Dit liet de Coninc den sone verstaen
Ende seide hoe hy hadde ontfaen
Sine penninge ende hem af ginge/
Ende hem ontboet dus dese dinge
Dat ic met v dade minen wille
Hem ne roet b nu siet oftie stille b Roert.
Mijnen wille gecrigen can
Van uwen Vader seldijs nu dan
Weten enigen ondanc.
Heer eest v hier ane belanc
So versta ic dat ic sta tuwen wille
Van mijns Vader halvē wille lude eñ stille
Ende dat hem en roet wat ghy mi doet/
Heer gi sijt dies harde vroet
Doet dat ghijt wilt/ in saels niet anden
Want ic sta in uwen handen/
Hier af also als wijt vermanen
Wiltmen seggen dat irst quamen
Die saken toe dat quam t'doet
Die Grave van Hollant ende in die noet
Ende dattie Coninc oec heymelike
Dit dede bedriven ende wiselike
Soe datmens niet soude verstaen
Dat hire hulpe toe had gedaen/
Ander seegen dat om een Vrouwe quam
Datmen hem sijn leven nam
D'hi met soude hebben te doene/
Die wijff was een van sinen baroene
Ende datten die gene d'om lagen
Leiden van d'stont alle dagen/
Noch seitmen anders in Hollant
Daer ic ooc bescreven af vant
Dat ne Hollanders oec aldaer
Seegent/ende houdent over waer
Ende dat sal ic v hier ontbinden
Also alsijt selve bekinden.

Hoe die Verradenesse quam, xlv.

DIt maken ons die Hollanders kont
Dat op een sent Jans avont
Die Grave Florens had genomen
Enen dach dat souden comen
Die Heere van Sulen/ entie sine
Entie Heere van Amstel in scine
Waren onderlinge in veeden
Dit wilde die Grave paisen/ende vreden
Ende dede daer oec soo vele toe
Dattie pays ginc vorwerd alsoe

Dattien Grave gaff vier hondert pont
Den Heere van Hamstel optie stont
Te hulpe tsiere soenen dair
Herman van Worden ouer waer
Ende van Velsen Geraert
Waren hier mede wel bewaert
Dat dese dinge gesciede alsoe
Doe dit gedaen was so gi :e doe
Die Grave eten binnen Vtrecht
Ende doen hy geten hadde recht
Gingen die :e wilden vaen
Buten Vtrecht heymelic saen
Ende leiden hem dus lagen daer
Bid' vecht lach ene daer naer
So lagen vord twee te lande/
Doen dit gedaen was quam te hande
Die Heer van Hamstel vor hem gegaen/
Ende bat hem dat hy op soude staen/
Ende laet ons varen vter stat
Betten die Grave stont op na dat
Ende haesten mede in die vaerd/
Ende sat op een tellende paerd
Ende reet aldus vter stede/
D'volgeden hem si achte mede
Van sinen Cnapen also saen
Die H'e van Hamestel sond' waen
Ende H'man van Worden ende Geraerd
Van Velsen waren in desen wtvaerd.
Doen H'man dies die waerheyt vernam
Dat hi biden lagen quam/
Reet hi anden Grave valiant
Die enen sparwer had op die hant
Ende sprac hem an al openbare/
Laet gaen Grave den sparware/
Al lachgende hi antwoorde gaf/
Herman doet v hant af/
Ende laet minen vogel staen.
Grave seit hi gi syt geuaen/
Herman seit hi gi donct mi sot
Houdi met mi aldus u spot:
Nen ic Grave so geue mi God ere
Gine siet Hollant nembermere.
Doen stac hi dorden breidel daer
Sinen arm doe quam daer naer
Geraerd van Velsen ende wilden slaen
Met enen swaerde ende doen saen:
Maer dat benam hem Harman/
Hi wildem meer pinen doen an/
Ende woude vat colen sinen moet/
Om dit benam hi hem daer die doet/
Daer vordine hene daer hi woude:
Die Heer van Amestel quam al so houde/
Ende sprac of hys en wiste niet/
Herman wat hebdi hier bespiet.
Heer dat ic v lange heb geseit/
Nu mogedi/ende ic onse leit
Op hem wreken tonsen wille:
Die Grave sweech doe harde stille/
Ende werd beuaen met rouwen groet/
Hi pensde wel hy waer doet.

Hoemen den Graue leiden geuaen, xlvj.

TE Worden vorden sine voordane/
Daer sprac Herman den Grave ane:
Heer Graue seit hi gedinct v iet
Wat hier vormaels es gesciet:
Seven Jaer hildi geuaen
Den Heer van Amestel oec sonder waen
Haddi nu myns goeds verdreven:
Maer dat gi Janne namet dleuen/
Geraerds neue van Velsen hier voren/ NOTA.
Dat sal v doen die meeste toren.
Herman sprac die Grave saen/
Dat was om dat hi ouerdaet dede/
Hi sloech enen doet binnen vrede/
Te Leyden vor myns Rechters ogen:
Die Rechter moest oec gedogen/
Die van hem ene wonde ontfinc/
Had v wonder datmen ne vinc
Ende daer ouer recht alst sculdich was.
Herman dat ic u verdreef vor das/
Gi wet wel gi hads verdient/
Gi street op mi en op minen vrient
Ende woud mi quetsen/entie mine
Om dat dedic v die pine:
Die Heer van Amestel wilde oec verslaen
Mine liede ende mede vaen/
Doen werd hy selue geuaen int inde/
Maer in leiden in genen ellinde/
Maer ic hilden houeschelike/
Ende al dit hebbic vriendelike
Vegen v allen gebetert hier voren.
Swycht wine willens nemher horen/
Doe daden sine spannen saen
In Yser vaste sonder waen/
Daer lach hi dus dien nacht also:
T'nachs quam hem een euel toe
Datmen dlanc euel noemt/
Daer hi sere af onder coemt/
Hier af dreef hi pine so groet
Datmen ontspien dor dien noet.
Des anderen dages alsi souden eten
Botre ende broet wildyt weten
Was hem daer te voren bracht/
Broeder Peter die wel bedacht
Was van des Graven doene/
Syn Biechter was oec die gone/
Hi quam oec des anderen dages daer
Doen bat die Grave Herman d'naer/
Oft hi sine biechte most spreken/
Daer werd hem syn biechte saen ontsteken/
Ende van hem een wech geiaget/
Om dit werd te meer versaget
Die Grave ende bleef in rouwen groet
Ende in vresen vander doet.
Echt sprack hy Herman/doet mi verstaen
Mag ic met enigen goede ontgaen!
Neen ghi sprac Herman/
Ghy moet sterven/doe brachti an
Den Grave vor ogen enen brief/
Besiet dese zegel/dit ongerief
En hebbic allene niet beraden/
Dese selen syn delechtech uw' scaden.
Dit mestroets den Grave noch mere/
Enen Cnape riep doe Herman sere
Ganc/ende doe gemac den Grave/
Wasch hem syn hoeft met gerste caue/
Soutu dan syn hert wel wriuen/
So datter die lemen vast in cliuen/
Ende gordene dan mettere linen/
Ende laten dogen disceplíne:
Ende dese bloc soude syn orcossen wesen/
Dus sal hi van siere siechept genesen/
Daer hi af es in dole nu/
Dus moeste die gene dat seg ic v
Den Grave begaven corts naer/
Al waest hem te doen swaer.

In desen verdriete in deser armoede
Lach Floren die Grave in hoede/
Van hem allen sonder scouwen/
Twee nacht ende meer in groten rouwen.

Hoe die Vriesen quamen om den Grave te bescudden, xlvij.

DIe Vriesen die dit hebben vernomen
Ende ouer d'Water som syn comen/
Om den Grave te lossen dare/
Des werd Herman sciere geware/
Ende sprac gi Heeren wats v raet:
Mi donct dat hier gescreven staet/
Bliuen wy langer wy syn verloren
Op dit Huus/ic segt v te voren:
Want hier comen onse vianden
Beide te water en te lande/
Mi donct wesen die beste raet/
Die den meester die hier staet
Voren haestelyc ter ander stede/
Daer wi mogen sine lede
Binden ende pinen dat verstaet.
Dit dochte hen allen een goet raet/
Ende bondene vaste metter spoet
Op een Paert dat was vore goet:
Oec seidemen dat hi die vinger sine
Op spleten tot siere ander pine/
Op auenture oft hi ontbonde/
Dat hire genen troest ane vonde/
Ende eenen grawen roc dedense hem an/
Dus voerdense wech den edelen man.
Nu hord vanden Vriesen vord/
D'was een ander hebbic gehord
Die Clais die Grebbere was geheten/
Ende was een Cnape wel vermeten/
Ende dese had oec des Graven cleder/
Ende daerom waest hem vele te leder:
Hi sprac den Vriesen aldus ane/
Mi donct dat beste na minen verstane/
Dat wi die wege beleggen saen/
Van dat wi t'Huus vore bestaen/
Want si selen den Grave t'ander stat
Voren/ende daer mogen wy te bat
Opten wech den Grave gewinnen/
Dat vanden huse belepde wise daer binnen.
Dus daden si daer sinen raet/
Ende onlanes daer na dat verstaet
Brachten si den Grave aldare/
So dats die gene worden gewaer.
Doen sprac een Vriese ende was blyde/
Gi Heeren sta wy op met nide/
Ende laet ons teken nu geven
Onsen vrienden ende onsen neven:
Want onse Heer die comt ginder.
Si daden teken meer noch minder
Ende scoten op met hare scare/
Des werd Herman oec geware/
Ende seide ghi Heeren nu siet/
c Misselyc: vreemt volck. Ginder comt op ons een c Michel diet/
Het syn viande na mynen wane/
Si hebben wille ons te bestane/
Wine connen den Grave niwer bringen/
Hi moet al hier vore singen.

Van des Graven Florens doet, xlviij.

IN sprac hets meer dan tyt/
Doet dat gi sculdich syt
Geraerd van Velsen ende wreket
D'wen neve dat mer af spreket NOTA.
Emmermeer van u'wer wrake/
Van mogedi irst syn tegemake/
Gerard nam tswaert met beiden handen/
Ende waende den Grave toten tanden
Hebben geslagen in syn hoeft.
Dits die waerheyt dies geloeft/
Van desen slage werdt vernaerd
Van Hollant des Graven Paerd/
Ende scoet doe an ene side/
Nedervore dien slach tien tide/
Dus nam dat swaerd teder snede/
Den Grave beide syn handen mede.
Doen sprac die Grave Herman ay mi/
Des en haddic niet bemoet opti/
Dat kinne God diet wel weet/
Dattu mi souts syn dus wreet/
Dit was d'leste word dat hy seide/
Si voren op hem sonder beide/
Ende sloegen daer den Grave doet/
Oec viel dat Paert in enen sloet/
Ende gaven hem daer tien stonden
Twee-en-twintich dorgaende wonden:
Hermans Cnape een Dideryc
Van felheiden was d cume syn gelyc/ d Niemant.
Ende Geraerd van Velsen ende noch een/
Dese drie en spaerde groot noch clene
Den Grave van Hollant daer hy lach/
Daerom vorense alsict seggen mach:
Want si ander die ander bleven
Soo lange datsi twee haer leven
Moesten laten/ende bliven doet/
Oec ontfinc ene wonde groet
Geraerd van Velsen ter stede/
Nochtan ontreet hi daer mede.
Die twee dooden sette men opt rat
Al wast den Grave luttel te bat:
Om dit ic die Vriesen prise/
Si hieuen op in droeuer wise
Den Grave haren gerechten Heer/
Ende vordene wech met wene seer.
Dus es die Graven bleven doet/
Dat was sinen Vrienden scade groet:
Aldus doent die Hollanders verstaen/
Entie Vriesen oec sonder waen/
Ende en willen niet anders seggen
Datmer iet toe soude leggen.
Dat elre af yewent quam
Dat H' Grave die doet nam
Van dit e ocsoen/en desen raet
Alsoe alst hier gescreven staet: e Oersaeck.
Ende ic laet my oec genoegen wel/
In strider niet tegen al wist ic iet el.
Dit gesciede in ons Heeren Jaer
Twaelfhondert ende xcvj. voorwaer.
Niet lange d' na soo quam int Lant
Syn sone die woende in Ingelant:
Maer onlange was hy daer v'heven
Ende liet jonc dat leven syn:
Dus latic van hem dat spreken myn/
Want en grote daet en plach/
Daermen yet af seggen mach.

FINIS.

Sterf-dach. Int jaer ons Heren	Jaren die si Graven waren.	Namen.	Huys-vrouwen.	Graf-stede.
903. den 6. October.	40.	Dederik van Aquitanien.	Geva, Puppijns des minderen Konings van Italien dochter.	Egmondt.
988. Den 6. May.	85.	Dederik de 2. van Hollandt.	Huldegaert, Ludevvijks, Koninks van Vrankrijk dochter.	Egmondt.
993. den 16. September.	5.	Aernoudt vã Hollandt de 1.	Luidgaert, Theophanis des Keisers van Constantinopolen.	Egmondt.
1039.	46.	Dederik de 3.	Withildt, of Adelheidt, s'Keisers Ottes des 2. dochter.	Egmondt.
1048. dẽ 15. may	9.	Dederik de 4.	Bleef ongehuwet.	Egmondt.
1062.	14.	Florens de 1.	Geertruid Heimans des 10. Hertoogs van Sassen.	Egmondt.
1063.	1. Weduwe.	Geertruid van Sassen.	Florens de eerste, en Robrecht de Vries.	Egmondt.
1071. verdreuẽ	8.	Robrecht de Vriese.	Geertruid van Sassen.	Kassel.
1075. den 25. Februar.	5.	Godefrid, de builruggede.		Maestricht.
1092. den 18. Augusti.	17.	Dederik de 5.	Withild Vrederijks s'Hertoghen van Sassen.	Egmondt.
1123. den 6. Martij.	31.	Florens de Vette, de 2. van dier name.	Petronella, Dederiks van Sassens dochter.	Egmondt.
1163. den 5. Augusti.	40.	Dederik de 6.	Sophia, s'Palsgrauen Ottens dochter.	Egmondt.
1190.	27.	Florens de 3.	Ada, Henriks des Konings van Schotlandt.	Antiochien.
1203.	13.	Dederik de 7.	Adelheidt, des Graven Dederiks van Kleue.	Egmondt.
1204.	1.	Ada.	Ludewijk de Graue van Loo.	Middelburch.
1223.	19.	Willem de 1. des 7. Dederiks broeder.	Adelheidt, Otto van Geldrens dochter: ende Maria de dochter van Ethmund, de Hertoghe van Lancaster.	Rijnsburch.
1235.	12.	Florens de 4.	Machteldt, dochter van Henrik den Hertoge van Brabandt.	Rijnsburch.
1255. den 28. Januar.	20.	Willem de 2. Roomsche Konink.	Elisabeth des Hertoghen van Brunswijk.	Middelburch.
1296. den 27. Junij.	41.	Florens de 5.	Beatris, dochter van Guido Dampret Graue van Vlaenderen.	Rijnsburch.
1300. den 29. October.	4.	Ian van Hollandt de 1.	Elisabeth des eersten Eduwerdts Konink van Engelands dochter.	Rijnsburch.
1305. den 12. September.	5.	Ian vã Henegouvve, Konink Willems susters soon.	Philippa, des Hertogen van Lutsenburchs dochter.	Valencijn.
1337. den 7. Junij.	32.	Willem de 3. van Henegouvvẽ, geheeten de goede.	Iohanna, des Grauen Karels van Valois.	Valencijn.
1346. dẽ 24. Sep.	9.	Willem de 4. van Henegouvve.	Iohanna, dochter van Jan den Hertoge van Brabandt.	Florenkamp/ en na Valẽcijn.
Gaf haren sone t'Graefschap ouer 1351.	5.	Margriet, de suster van Willem de 4.	Ludewijk de Keiser.	Valencijn.
wert kränksinich vast geset 1358.	7.	VVillem de 5. van Beyeren.	Machteldt, des Hertoghen van Lancaster.	Valencijn.
1404. den 25. Januar.	46.	Albrecht van Beyeren, VVillems des 5. broeder.	Margriet dochter des Hertoghen van Brighen in Polen, ende Margriet, dochter van Adolph Grave van Kleef.	Hage.

Sterf-dach. Int jaer ons Heren	Jaren die si Graven waren.	Namen.	Huys-vrouwen.	Graf-stede.
1417. den 31. May.	13.	*Willem van Beyeren de 6.*	*Maria, Karels des 7. Konincks van Vrankrijk dochter ende Margriet dochter van Philips Hertoghe van Bourgonien.*	Valencijn.
1424. den 6. Januar.	6. *Begost eerst een Iaer na syns broeders doodt na de landen syns nichts te staen.*	*Ian van Beyeren, Elect van Luick.*	*Elisabeth van Lutsenburch, vveduvve van Antonis Hertoghe van Brabandt.*	Hage.
Heeft hare landen moeten overdragen. 1433.	10. *Een Iaer voor, ende 9 na Ian van Beyeren.*	*Iacoba van Beyeren.*	*1. Ian de Delphyn van Vrankrijk. 2. Jan de 4. Hertoge van Brabant. 3. Hunfrid, Hertoch van Clocester. 4. Frank van Borselen, Graue van Oostervandt.*	Hage.
1467. den 15. Junij.	34.	*Philips van Bourgondien ghenaemt de goede.*	*1. Michiele, dochter van Karel de 6. Konink van Vrankrijk. 2. Bona, of Glaudia, dochter van Robrecht van Atrecht, Graue van Hen. 3. Jsabella, dochter van Ian de Konink van Portugael.*	Digion in Bourgonien.
1477. den 5. Januar.	10.	*Karel de stoute.*	*1. Catharina, dochter van de 7. Karel, Konink van Vrankrijk. 2. Isabella, Karels des Hertogen van Bourbon. 3. Margriete, Hertoge Ridtserts dochter van Ebervvike of Yorke.*	Nancij.
1482. den 27. Maert.	5.	*Maria.*	*Maximiliaen van Oostenrijk des Keisers Vrederyks des 3. sone.*	Brug.
Overdroech de landen Philips sine sone 1494.	12.	*Maximiliaen van Oostenrijck.*	*Maria Karels des stouten, ende Maria des Hertogen van Milanen.*	Nuwstadt in Oostenrijk.
1560.	12.	*Philips van Oostenrijk.*	*Johanna een dochter Ferdinandi Koninks van Spaenien.*	Granaten bi Bourges in Castilien.
Overdroech de landen sinen sone Philippo. 1549.	43.	*Keyser Karel van Oostenrijck. Philippus.*	*Isabella, Emanuels des Koninks van Portugael. 1. Maria, een dochter Jans des Konings van Portugael. 2. Maria Koninginne van Engelandt, des 8. Henriks dochter. 3. Jsabella, een dochter van Henrijk de 2. Konink van Vrankrijk. 4. Anna Maximilianus des Keisers dochter.*	Granaten.

FINIS.